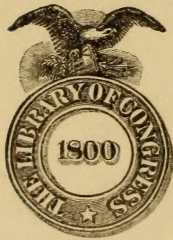

ΚΟΙΝΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΑΘΗΤΕΙΑ
ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Class PA6377

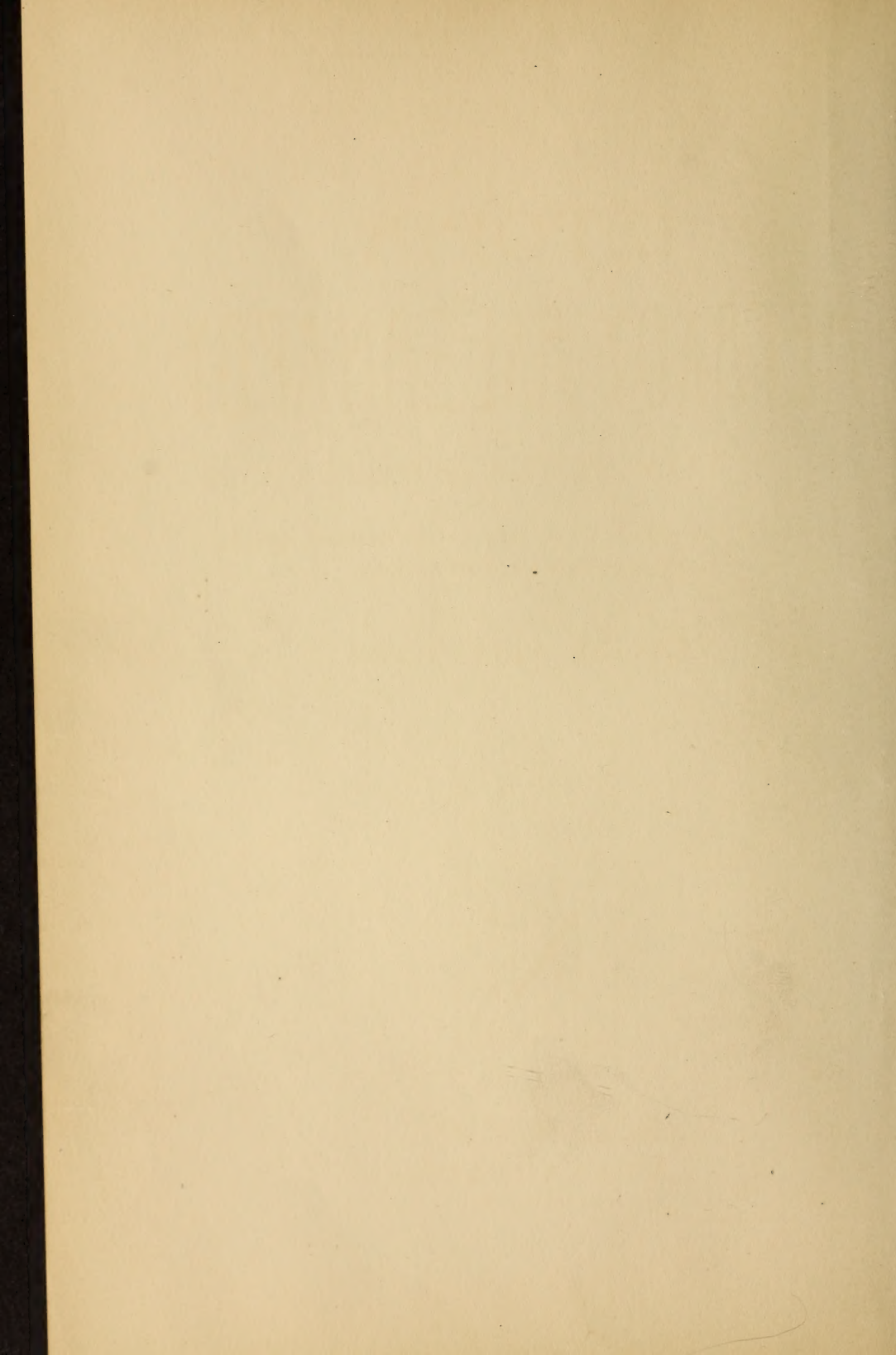
Book .G7

Copyright N° 1912

COPYRIGHT DEPOSIT.

Curtius Rufus, Quintus
ΚΟΙΝΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ

Ο ΒΙΟΣ, ΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΙΔΡΥΤΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ
... EN NEA YORKE ...

PA6377
G7
1912

COPYRIGHT 1912
BY ATLANTIS, INC
NEW YORK

ATLANTIS,
P. O. STATION E.,
NEW YORK

\$1.00
©CL.A316122
201

Medw June 1/2

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο ΠΩΣ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφερε πάντοτε ὡς ἐγκόλπιον τὰ ἀθάνατα ἔπη τοῦ Ὅμηρου, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐνέπνευσαν τὴν ἀκατάσχετον ἐκείνην ἔφασιν πρὸς τὰ μεγάλα ἔργα καὶ πρὸς τὴν εὐγενῆ δόξαν, οὕτω καὶ πᾶς Ἕλλην ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὡς ἐγκόλπιον τὸν ἀπαράμιλλον εἰς κλέος καὶ εἰς μεγαλεῖον βίον τοῦ τρισηνδόξου ἱδρυτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς κοσμοκρατορίας, διὰ νὰ ἀποβλέπῃ ἀείποτε εἰς τὴν παλινόρθωσιν τοῦ ἐθνικοῦ μας μεγαλείου. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης κινούμενοι, παραδίδομεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν τὸ ἀθάνατον σύγγραμμα τοῦ Ρωμαίου ἱστοριογράφου Κοίντου Κουρτίου Ρούφου «Περὶ τῶν Κατορθωμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου», τὸ ὁποῖον, διὰ τὸ ὕψος τῆς ἐμπνεύσεως ἣτις τὸ χαρακτηρίζει, διὰ τὴν καθηδύνουσαν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους καὶ διὰ τὴν θαυμασίαν ἐναρμόνισιν τῆς ποιητικῆς φαντασίας μετὰ τῆς αὐστηρᾶς ἱστοριογραφικῆς ἀκριβολογίας, εὐλόγως θεωρεῖται ὡς ἔπος εἰς πεζόν. Ὁ Κόϊντος Κούρτιος Ροῦφος, ὀφείλων τὴν παράδοσιν τοῦ ὀνόματός του εἰς τὴν ὑστεροφημίαν εἰς τοῦτο κυρίως το σύγγραμμα αὐτοῦ, ἔζησε κατὰ τοὺς μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου χρόνους, ἤτοι κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς πνευματικῆς παραγωγικότητος τῆς Ρώμης. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἰδίᾳ, ὅτε ὁ ἔρως τῆς πολεμικῆς δόξης καὶ τῆς διὰ τῶν ὅπλων μεγαλουργίας ἐκυριάρχει εἰς τὰς καρδίας τῶν εὐγενῶν ἱποπτῶν, τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἦτο ὡς ὁ Ὅμηρος διὰ τὸν Μακεδόνα κατακτητὴν. Ἐκ τῶν δέκα βιβλίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπετελεῖτο ἡ «Περὶ τῶν Κατορθωμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου» πεζὴ ἐποποιία τοῦ Ρούφου, διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν τὰ ὀκτώ, ὧν τὴν μετάφρασιν περιλαμβάνει ἡ ἔκδοσις αὕτη, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνεπιληρώθησαν ἐκ νεωτέρων συγγραμμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Γέννησις Ἀλεξάνδρου.—Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἀνατροφῆς αὐτοῦ.—Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.—Θάνατος τοῦ Φιλίππου.—Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγορεύεται Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.—Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Θεσσαλίᾳ.—Καταστροφὴ τῶν Θηβῶν.

ΙΣ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ τὸ τρίτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ Φίλιππος ὁ Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας συνεζεύχθη τὴν Ὀλυμπιάδα, ὄρφανὴν μὲν γονέων, ἀλλὰ θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἡπείρου καὶ ἐκ τοῦ Ἀχιλλεύος τὸ γένος ἔλκουσαν, ἐπομένως δὲ καὶ τῶν Αἰακιδῶν.

Ἐκ τῆς πρώτης ἀφетηρίας ἡ γυνὴ αὕτη, καλουμένη τὸ πρῶτον Μυρτάλη, περιγράφεται ὡς χαλεπὴ, δύστροπος, ζηλότυπος καὶ φιλέκδικος· ἐν δὲ τῇ νεανικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ ὠραία, ἀκοινωνητος

καὶ κομψὴ μετ' εὐτραπείας τινός, παρίσταται ὅτι μετὰ μεγάλου ζήλου ἦτο ἀφωσιωμένη εἰς τὴν μυστηριώδη λατρείαν τοῦ Ὀρφέως καὶ τοῦ Βάκχου καὶ ὅτι, ὡς αἱ λοιπαὶ γυναῖκες τῆς Θράκης, ἐξέχουσα τῶν ἄλλων, παρεδίδοτο καὶ αὕτη μετὰ ἀγρίου ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὰ νυκτερινὰ ὄργια κατὰ τὸ ἔθος τῆς χώρας, κρατοῦσα δ' ἀνὰ χεῖρας τὸν θύρσον καὶ φέρουσα τοὺς ὄφεις μετεώρους, περιέτρεχε τὰ ὄρη.

Ὁ Φίλιππος, νεανίας ἔτι ὢν καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἐν Σαμοθράκῃ, ἔνθα συνεμυεῖτο μετ' αὐτῆς, τὴν ἠράσθη καὶ τὴν ἐζήτησεν εἰς γάμον παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ κηδεμόνος αὐτῆς Ἀρύμβα. Καὶ συνήθως μὲν φαντασιώδεις εἰκόνες ἐπλήρουν ἀδιακόπως τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν τῆς γυναικὸς ταύτης, ὄνειρον δὲ κατὰ τὴν πρὸ τοῦ γάμου νύκτα εἶδε, καθ' ὃ μετὰ σφοδρᾶς βροντῆς κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν γαστέρα αὐτῆς, ἐκ δὲ τῆς ἐκ τούτου προελθούσης πληγῆς πῦρ ἐξερράγη, τοῦ ὁποῖου αἱ φλόγες διαφόρους ἔλαβον διευθύνσεις καὶ εἶτα ἐν ἀναρρίᾳ διελύθησαν· τοῦ αὐτοῦ εἶδους ὄνειρον ἐλέγετο ὅτι εἶδε συγχρόνως καὶ ὁ Φίλιππος, ὅτι δηλαδὴ

ἐσφράγισε τὴν γαστέρα τῆς γυναικὸς τοῦ διὰ σφραγίδος, ἥς ἡ γλυφὶς εἶχεν εἰκόνα λέοντος. Οἱ ὄνειροκρίται καὶ μάντεις, ὧν ἐξεῖχεν ὁ περίφημος τῆς ἐποχῆς Ἀρίστανδρος, ἐξήγησαν ὅτι τὰ δύο ταῦτα ὄνειρα ἐσήμαινον ὅτι ἡ Ὀλυμπιάς ἔμελλε νὰ γεννήσῃ παῖδα γενναῖον καὶ λεοντώδη, οὗτινος ἡ ἰσχὺς προεμνηνέυτο ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μεγάλη, ἀλλὰ καὶ ὅτι συγχρόνως τὸ τέλος αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι βραχύ. Καὶ ὁντως ἐγεννήθη τότε ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἐγεννήθη δ' ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Πέλλαν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας, τῷ 356 π. Χ. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Φίλιππος ἔσχε καὶ δύο θυγατέρας ἐκ τῆς Ὀλυμπιάδος, τὴν Κλεοπάτραν καὶ τὴν Κύναν.

Ἐπὶ τὰ θύματα ἠριθμοῦντο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἐν οἷς διεφημίζετο καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ (κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν) ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, περίφημον ἀριστοῦργημα ἀρχιτεκτονικῆς. Ἀδεῖται δ' ὅτι κουφόνους τις ἀνὴρ, Ἡρόστρατος ἢ Ἐρώστρατος καλούμενος, ὑπὸ μεγάλης κατεχόμενος δοξομανίας καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἀπαθανάτισῃ τὸ ὄνομά του, ἔκαυσε τὸν ναὸν τοῦτον, ὥστε χάριν τῆς βδελυρᾶς ταύτης πράξεώς του νὰ γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐδόξαζον ὅτι ἡ Ἀρτεμις ἦτο θεὰ τῆς θήρας, συγχρόνως δὲ καὶ ὅτι ἐπεσάται κατὰ τὸν τοκετὸν τῶν γυναικῶν, ἐπονομαζομένη κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην Εἰλήθουια, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν νύκτα τῆς πυρπολήσεως τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ ἐγεννήθη ὁ Ἀλέξανδρος, παίζων ἀκολούθως ὁ Μάγνης ἱστορικὸς Ἡγησίας εἶπεν, ὅτι οὐδόλως θαυμαστὸν ἦτο ὅτι ἐκὰς ὁ ναὸς, διότι κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἡ Ἀρτεμις ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, βοηθοῦσα τὴν μητέρα τοῦ Ὀλυμπιάδα εἰς τὸν τοκετὸν τῆς, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου καὶ δὲν ἤδυνήθη νὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ναὸν τῆς.

Κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Φίλιππος ἔλειπεν εἰς τὴν πολιτορχίαν τῆς κατὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας κειμένης Ἑλληνικῆς πόλεως Ποτιδαίας. Ἐκεῖ αὐθημερὸν τῷ ἀνηγγέλθησαν αἱ τρεῖς εὐάρεστοι εἰδήσεις : πρῶτον ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Παρμενίωνος εἰς μεγάλην τινὰ μάχην, δεύτερον ὅτι οἱ ἵπποι τοῦ ἐνίκησαν ἐν ἵπποδρομίῳ κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ ἥδη ἐπέμπετο εἰς αὐτὸν τὸ ἀριστεῖον καὶ τρίτον ὅτι τῷ ἐγεννήθη υἱός. Ὁ Φίλιππος τὸ ἄσφατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων γινώσκων, «Ὁ τύχη, ἀνεβόησε» πρόσθε καὶ κανὲν μικρὸν δυστύχημα εἰς τοσοῦτον μέγала εὐτυχήματα !»

Ἀμα γεννηθεὶς ὁ ἡγεμονόπαις παρεδόθη εἰς χεῖρας ἐπισήμου τροφοῦ, καλουμένης Λαννίκης, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπιστάσιαν τῆς μητρὸς τῆς Ἑλλανίκης. Πρωίμως δὲ μεγάλῃ ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπῃ ἔδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τροφὸν του, καὶ μεγάλως ἐτίμα καὶ ἐσέβετο αὐτὴν κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, τὴν δ' εὐνοϊὰν του ταύτην ἐπεξέτεινε καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς τροφοῦ. Καὶ οἱ μὲν υἱοὶ αὐτῆς συγκατελέγοντο βραδύτερον μετὰ τῶν πρώτων ἀξιωματικῶν καὶ φίλων του, παρ' αὐτῷ διατελοῦντες πάντοτε, ἀμφοτεροὶ δὲ πλησίον αὐτοῦ εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης ἔπесον γενναίως μαχόμενοι, ἰδιαίτεράν δὲ πρὸς τοῦτοις τιμὴν καὶ σέβας ἐδείκνυσεν εἰς τὸν ἀδελφόν τῆς τὸν

Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΣ

ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑ

Κλείτον, ὅστις καὶ ἔσωσε τὴν ζωὴν του κατὰ τὴν ἐν τῷ Γρανικῷ μάχην παρ' αὐτῷ εὐρισκόμενος.

Ὀλίγον αὐξηθεὶς τὴν ἡλικίαν ὁ Ἀλέξανδρος, διαφόρους ἔσχε παιδαγωγούς, καὶ πρὸ πάντων τὸν Λεωνίδαν, συγγενὴ τῆς μητρὸς του, ὅστις καὶ ἀντὶ τροφοῦ καὶ παιδαγωγοῦ διὰ τε τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἰκανότητα ἐπωνομάσθη καὶ θη' γ η τ ῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ εὐγενὴς οὗτος ἀνὴρ φύσει αὐστηροῦ χαρακτήρος ὢν, λιτὸς δὲ καὶ ἐγκρατὴς καθ' ἅπαντα, ἐριλότημῃθη νὰ ἀναθρέψῃ ἑλληνικῶς τῶν ἐκείνου τὸν Ἀλέξανδρον. Γνωστὸν δ' ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μεγάλως εἰς τὴν διανοητικὴν ἀποδίδοντες ἀνάπτυξιν τῶν παίδων, οὐχ ἤττον καὶ διὰ τὴν σωματικὴν αὐτῶν ἐφρόντιζον ἀνατροφήν. Ἡ πολυτέλεια πρὸ πάντων καὶ ἡ μαλθακότης ἐθεωροῦντο ὡς ἐπιβλαβὴ καὶ ὀλέθρια εἰς τὴν ὑγίαν καὶ εὐζωίαν. Γυμνάσματα ἐν ὑπαίθρῳ, ἐλαφρὰ ἐνδυμασία καὶ ψυχρολουσία, ἀπλὴ πρὸς τοῦτοις καὶ λιτὴ διαίτα εἰς τὴν τροφήν ἀπητοῦντο κυρίως εἰς τὴν καλῶς ἐννοουμένην ἀνατροφήν. Διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης τὸ σῶμα καθίστατο εὐρωστον καὶ εὐκίνητον, καὶ εἰς τὴν ἀγωγήν ταύτην ἐφείλομεν πρὸ πάντων νὰ ἀποδώσωμεν τὴν σωματικὴν ρώμην, τὸ κάλλος, τὴν κατὰ τοὺς μῦς εὐστροφίαν καὶ ἐνεργητικότητα καὶ τὴν ἐπιχάριτον συμπεριφορὰν, ἅτινα τοσοῦτον θαυμασιῶς ἀνεπτύσσοντο κατὰ τὸν Ἕλληνικὸν τύπον.

Καὶ τὸ ἀκόλουθον δὲ διαδηλοῖ πόσον ὁ ἀξιόλογος παιδαγωγὸς ἐδράττετο πάσης εὐκαιρίας νὰ διδάσκη τὸν μαθητὴν του νὰ μὴ δαπανᾷ μήτε νὰ σπαταλᾷ κατὰ πᾶσαν περίστασιν ὑπὲρ τὸ δέον. Παρατηρήσας ὅτι κατὰ τινα θυσίαν ὁ Ἀλέξανδρος ἀφειδῶς καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν λαμβάνων λιθάνιον ἔριπτεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ πυρός, «Περίμενον, ὦ παῖ, τοῦ εἶπε, νὰ κυριεύσης τὴν γῆν, ἡ ὁποία παράγει τὸ λιθάνιον καὶ τότε νὰ θυσιάῃς τόσον ἀφρόνως». Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔγεινε κύριος καὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ λιθάνιον γῆς, ἐνεθυμήθη τὸν καθηγητὴν του καὶ ἔπεμψεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν λέγων : «Σοὺ πέμπω ἑκατὸν τάλαντα λιθανωτοῦ καὶ κασσίας (σμύρνης) καὶ μάθε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ μικρολογῇς εἰς τοὺς θεοὺς, βλέπων ὅτι καὶ τὴν λιθανωτοφόρον καὶ τὴν ἀρωματοφόρον ἐξουσιάζομεν».

Ἡ συγγένεια τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τοῦ Λεωνίδου συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν καλὴν ἀνατροφήν ἣν παρὰ τοῦ παιδαγωγοῦ του ἔλαβε, διατηρήσας αὐτὸν εἰς πειθαρχίαν, ἐνῶ ἄλλος παιδαγωγὸς δυσκόλως ἤθελεν ἐπιτύχει εἰς τοιοῦτον μαθητὴν, οἷος ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ ναὶ μὲν κατὰ τὰ ἄλλα παρίσταται ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς γυνὴ δύστροπος, χαλεπὴ καὶ τραχεῖα, ἀλλὰ τί παράδοξον, ἂν, ὡς λίαν φιλόστοργος εἰς τὸ τέκνον της, συμμορφουμένη μετὰ τοῦ ἔμφορος παιδαγωγοῦ, παρηκολούθησε τὰ ἔχνη αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγωγήν τοῦ υἱοῦ της, ὁδηγοῦσα καὶ παροτρύνουσα αὐτὸν κατὰ τὰς ὑγιεῖς ἐκείνου ἀρχάς ;

Ἡ φύσει δοξομανὴς γυνὴ αὕτη ἀνεπόλει, κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ τότε κόσμου, τὰ ὄνειρα καὶ τὰ σημεῖα, ἅτινα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου της εἶδε, καὶ οὐδὲν ἄλλο κυρίως ἀπέβλεπε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν υἱὸν της εἰμὴ αἰσθήματα ὑψηλόφρονα· παρ' αὐτῆς βεβαίως ἔλαβε πρωίμως ὁ Ἀλέξανδρος τὸν μέγαν ἐνθου-

σισμόν καὶ τὸ εὐερέθιστον, ἅτινα κυρίως διακρίνουσιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἡρώων τὸν ἡμέτερον. Εἴτε δὲ εἰς τὴν μητέρα χαριζόμενος καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ παιδός, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἐκείνος ἐμφορούμενος αἰσθημάτων τῆς δόξης, παρώτρυνεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν Ὀλυμπιάδα κατὰ τοῦτο. Ἡρώτησεν ἡμέραν τινα ὁ Λεωνίδας τὸν Ἀλέξανδρον, «Πότε, ὦ παῖ, θὰ εὐδαιμονήσωσιν οἱ ἄνθρωποι;» — «Ὅταν, ἀπήντησεν ὁ εὐφυὲς βασιλόπαις, συνενωθῶσιν ὑπὸ μίαν βασιλείαν καὶ ἀδελφοποιηθῶσιν». Ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῆτι ταύτῃ τοῦ παιδὸς ἀπαντήσει, θαυμάζων ὁ Λεωνίδας εἶπεν εἰς τὴν συγγενὴ αὐτοῦ, τὴν Ὀλυμπιάδα· «Ἐν τῷ υἱῷ σου ὑποκρύπτεται οὐχὶ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, ἀλλὰ βασιλεὺς τοῦ κόσμου ὅλου».

Παρεκτός τοῦ Λεωνίδου, ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε καὶ ἄλλους διδασκάλους καὶ παιδαγωγούς, παρ' ὧν ἐδιδάσκετο τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, τὰ εἰς τὴν σπουδὴν πρὸ πάντων ἀναγόμενα τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων παιδαγωγῶν διεκρίνετο καὶ ὁ ἐξ Ἀκαρνανίας Λυσίμαχος, ἀνὴρ κολακευτικώτατος, ἐπιτυχὼν διὰ ραδιουργίας νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἀποκαλῶν Πηλέα μὲν τὸν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦτ' ἡδόμενον Φίλιππον, Ἀχιλλέα δὲ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν ἑαυτὸν Φοῖνικα, οἷος ὑπῆρξεν ὁ τοῦ ἥρωος ἐκείνου παιδαγωγός. Ὅσον δὲ σέβας καὶ ἀγάπην ἔτρεφεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν Λεωνίδαν διὰ τὸ αὐστηρὸν αὐτοῦ ἥθος, παρακολουθῶν τὰς εἰλικρινεῖς αὐτοῦ συμβουλὰς καὶ καθ' ἅπαντα προσπαθῶν νὰ μιμῆται αὐτόν, τοσοῦτον δυσηρεστεῖτο εἰς τὴν κολακείαν καὶ τὴν ἄχαριν ἀστεϊότητα τοῦ Λυσίμαχου, εἰς σπουδαῖα καὶ ἐμβριθῆ ἀποδλέπων ἀντικείμενα, καὶ οὐχὶ εἰς ἀνωφελεῖς καὶ ἀχρήστους ἐπαίνους καὶ εἰς κολακευτικὸς λόγους, οὓς ἀφειδῶς ἐκείνος παρείχεν εἰς τὸν μαθητὴν του.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σωματικὴν μορφήν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀναφέρεται ὅτι ἦτο λευκὸς καὶ ξανθός. Γλυκὺ ἐρύθημα ἀνεφαίνετο ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ, καὶ εἶχεν ὕγρους μὲν καὶ σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλμούς, γαλήνην δ' ἐπεκάλυπτε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ἦτο μέτριον, εἶχε βάδισμα ὀρμητικὸν καὶ ὀξύ, καὶ κατὰ τὸν αὐχένα ἐκ γενετῆς ἐκλινεν ὀλίγον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, τὴν δὲ κλίσιν ταύτην τῆς κεφαλῆς του ἐγίνωσκεν ἀκολούθως νὰ κρύπτῃ ὁ ἀγαλματοποιὸς Λύσιππος, διὸ καὶ εἰς αὐτὸν μόνον ἐπ-τρέπετο νὰ κάμῃ ἀνδριάντας τοῦ Ἀλεξάνδρου· ὁ δὲ περίφημος ζωγράφος, ὁ Ἀπελλῆς, ἐξωμοίαζεν αὐτὸν ἄριστα διὰ τῆς γραφίδος, ἀλλὰ παρίστα αὐτὸν μελανώτερον καὶ ἀμαυρότερον τοῦ ὄντος, εἰς ὃ καὶ δυσηρεστεῖτο οὐκ ὀλίγον ὁ Ἀλέξανδρος. Ἀπὸ δὲ τοῦ στόματος καὶ ὅλου ἐν γένει τοῦ σώματος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξήρχετο εὐωδία τις εὐάρεστος διαδιδομένη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτωνίσκους του. Τοῦτο ἀπέδιδον οἱ τότε σοφοὶ εἰς τὴν λίαν ζωηράν καὶ πυρώδη κράσιν αὐτοῦ, προσθέτοντες ὅτι ἡ εὐωδία κυρίως προέρχεται ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τῶν ὑγρῶν ὑπὸ τῆς θερμότητος, διὸ καὶ οἱ ξηροὶ καὶ θερμοὶ τόποι τῆς γῆς παράγουσι τὰ καλλίτερα καὶ τὰ εὐωδέστερα ἀρώματα, ὡς ἀφαιροῦντος τοῦ ἡλίου διὰ τῶν θερμῶν ἀκτίνων του τὴν ὑγρασίαν ἣτις ἐπικαθημένη ἐπὶ τῶν σωμάτων ἐπιφέρει τὴν σήψιν αὐτῶν. Ἡ φυσικὴ

αὕτη θερμότης τοῦ σώματος καθίστα τὸν Ἀλέξανδρον θυμώδη, ὀρμητικόν, τολμηρόν καὶ ἐν γένει ὅμοιον καθ' ὅλα μετὰ τοῦ γενναίου προγόνου τοῦ Ἀχιλλεύως, οὕτινος καὶ παντοιοτρόπως ἠγωνίζετο νὰ μιῇται τὰ ἀνδραγαθήματα, ὡς τύπον καὶ υπογραμμὸν αὐτὸν ἀκολούθως ἔχων εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις. Μεγάλῃν δ' οἱ ἀρχαῖοι παρῆχον ἀξίαν εἰς καταγωγὴν ἐξ ἀρχαίων γενῶν καὶ ἡρώων, καὶ ὅχι ὀλίγον παιδιόθεν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐσεμνύετο ὅτι ἀπὸ πατρὸς μὲν πρόγονον εἶχε τὸν Ἡρακλέα, ἀπὸ μητρὸς δὲ τὸν Ἀχιλλέα, ἐπομένως καὶ τὸν Πηλέα καὶ τὸν Αἰακόν.

Κατὰ τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε συμπαράλαβει ὡς συνεταίρους καὶ συμπαίκτορας συνομήλικάς τοῦ τινες, υἱοὺς τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν, τὸν Φιλώταν, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ στρατηγοῦ Παρμενίωνος, τὸν Ἀρπαλον καὶ Νέαρχον, τὸν Ἑριγυῖον, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ ἄλλους, μεθ' ὧν καὶ συνέπαιζε καὶ συνηγωνίζετο ἐξασκούμενος, πολλάκις δὲ διάφορα μετ' αὐτῶν συνεζήτει ζητήματα καὶ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν των. Κατὰ τὰς συζητήσεις ταύτας διεφαίνετο τὸ ἀνδρικὸν φρόνημα καὶ ἡ μεγάλη ὑπεροχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τῶν ὁμηλικῶν του. Μετὰ τοσαύτης δὲ συνήθως ἐπιμονῆς ἔχων διανοητικὴν ἢ ἄλλην τινὰ ἐνασχόλησιν προσηλοῦτο εἰς αὐτήν, ὥστε οὐδόλως ἐξωτερικόν τι αἴτιον, ὅσον περίεργον καὶ ἂν ἦτο, ἡδύνατο νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ προκειμένου ἔργου προσοχὴν του, διὸ καὶ ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ φέρῃ εἰς πέρας πᾶν ὅ, τι ἐπεχειρεῖ. Καὶ αὐτοὶ οἱ συνέταιροι αὐτοῦ τὴν μεγάλην φιλοπονίαν καὶ τὸ φίλεργον τοῦ Ἀλεξάνδρου θαυμάζοντες, παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς αὐτόν. Εἰς δὲ τὰς πρὸς ἀλλήλους συνδιαλέξεις καὶ τὰ διαγωνίσματά των ἀποτυγχάνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ Φιλώτας, ἐκάλυπτε συνήθως τὴν ἀδυναμίαν του, ἐκθειάζων τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν στρατηγικὴν ἰκανότητα τοῦ πατρὸς του. «Φιλώτα, τῷ ἔλεγε τότε ὁ Ἀλέξανδρος, δὲν πρέπει νὰ μεγαλοφρονῶμεν διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ πατρὸς μας, ἀλλὰ διὰ τὰ ἰδικά μας. Ἀνδραγαθίας καὶ ὅχι πατραγαθίας, Φιλώτα ! Πόσον δ' ἀπεναντίας ἐγὼ λυποῦμαι ἀκούων τὰς τοσαύτας νίκας τοῦ πατρὸς μου, φοβούμενος μὴ δὲν ἀφήσῃ νὰ πράξω καὶ ἐγὼ τίποτε μεθ' ὑμῶν».

Ὡς κατὰ τὰ ἄλλα, οὕτω καὶ κατὰ τὴν γενναιότητα τῆς ψυχῆς παιδιόθεν ἐξεῖχεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ πολλὰ δείγματα μεγαλοδωρίας ἀναφέρονται ὅτι παρέσχε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας του, ἥτις καὶ ἐπηύρῃσε θαυμασίως εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους τῶν θριάμβων καὶ τῆς δόξης του. Πολλὴν ἀγάπην τρέφων ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς πάντας τοὺς συνεταίρους του, ἔξοχον εἶχε κλίσιν πρὸς τὸν Ἡφαιστίωνα, τὰ αὐτὰ δεικνύων ἀμοιβαίως πρὸς ἐκεῖνον αἰσθήματα. Ἡμέραν τινὰ ἐνώπιον τῶν συνεταίρων ἀπαγγέλλων τὴν εἰκοστήν δευτέραν ραψωδίαν τῆς Ἰλιάδος ἐδάκρυσε, καὶ μετὰ θλίψεως εἶπε : «Πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἤμην καὶ ἐγὼ Ἀχιλλεύς, ἀλλὰ νὰ ἔχω καὶ τοιοῦτον φίλον, οἷος ἦτο ὁ Πάτροκλος». «Ἄν σύ, Ἀλέξανδρε, τῷ εἶπε τότε ὁ Ἡφαιστίων, ἐπιθυμῇς νὰ ἀντικαταστήσῃς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ ἀντικαταστήσω τὸν Πάτροκλον». Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης εὐαρεστηθεὶς

τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸν Ἡφαιστίωνα ἐναγκαλισθεὶς : «Ἀπὸ τοῦδε λοιπόν, τῷ εἶπεν, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος εἶναι Ἡφαιστίων, ὁ δ' Ἡφαιστίων, Ἀλέξανδρος». Ἐκτοτε ὁ Φιλώτας ζηλοτύπως ὑπέβλεπε τὸ νέον ζεῦγος τῆς ἀληθοῦς καὶ παραδειγματικῆς ταύτης φιλίας.

Μεγάλην δ' ὁ καλὸς Λεωνίδας κατέβαλλεν ἐπιμέλειαν οὐχὶ μόνον διὰ τὴν σωματικὴν τοῦ παιδὸς ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν, ὅπερ οἰκτρῶς παραμελεῖται ὑπὸ τῶν παιδαγωγῶν. Κατὰ τὰς ὁδηγίας λοιπὸν τοῦ ἀρίστου καθηγητοῦ τοῦ ἐξεγειρόμενος τῆς κλίνης ὁ Ἀλέξανδρος πρῶτον μὲν προσήχετο εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς νονομισμένας ἐτέλει θυσίας, εἶτα δὲ προσγευμάτιζε λιτῶς, καὶ μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ προθυμίας ἀκολούθως παρεδίδοτο εἰς τὰ μαθήματα. Παιδίδθην δὲ παρεῖχε μεγάλα δειγμάτων φιλομαθείας καὶ λίαν ἐτέρπετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀκορέστως ἐπὶ τούτῳ χρήσιμα καὶ τερπνὰ ἀναζητῶν βιβλία. Τεραστίαν ἐξόχως ὁ Ἀλέξανδρος ἐδείκνυε κλίσιν εἰς τὰ ποιήματα τῶν προγενεστέρων Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα εἰς τὰς τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοὺς διθυράμβους τοῦ Τιλέστου καὶ Φιλοξένου, καίτοι δὲν ἠδύνατο νὰ νοῇ αὐτὰ εἰσέτι, διὰ τὰς ἀνεπαρκεῖς ἀκόμη γνώσεις καὶ τὴν μικρὰν ἡλικίαν του. Συχνάκις δ' ἀνεγίνωσκεν ἐπιμελῶς καὶ τὰ ὠραῖα συγγράμματα τοῦ Ξενοφώντος, τὸ περὶ Κύρου παιδείας καὶ τὸ περὶ Κύρου ἀναβάσεως, φέρων δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὸν πατέρα του ὠραιότατην ἐπιστολὴν τοῦ ρήτορος Ἰσοκράτους, ἐμελέα καὶ ἐσχολίαζεν αὐτήν. Εἰς τὰς ἀπορίας αἷς συνήντα εἶχε τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον προτέρημα νὰ ἐρωτᾷ εἴτε τὸν Λεωνίδα, εἴτε τοὺς ἄλλους διδάσκαλους του. Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως διήγε τὸν καιρὸν ἢ σφαιρίζων μετὰ τῶν συνεταίρων του, ἢ δικάζων μετὰξὺ αὐτῶν καὶ συντάττων πολεμικόν τι σχέδιον· εἰς δὲ τὸν περίπατον συχνάκις ἐξερχόμενος, ἐξησκέτο ἢ νὰ τοξεύῃ ἢ νὰ ἀναβαίῃ καὶ νὰ καταβαίῃ ἐπὶ τρέχοντος ἄρματος παίζων δὲ πολλάκις ἐθήρευε πτηνὰ, ἀλώπεκας καὶ ἄλλα μεγάλα καὶ μικρὰ ζῶα.

Καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ Ἀλέξανδρος περιγράφεται ὅτι ἦτο ἀγνὸς καὶ καθαρὸς τὰ ἥθη. Ἐφευγε ἐν γένει τὰς ἀηδεῖς καὶ ἀνοικεῖους συναναστροφάς, καὶ μεγάλως ἀπεστρέφετο νὰ ἀκοῇ τοὺς γραῶδεις μύθους, εἰς οὓς ἐκ φύσεως ρέπουσιν οἱ κακῶς ἀνατρεφόμενοι παῖδες· ἀπερίγραπτον δ' ἐδείκνυε διάθεσιν καὶ ὄρεξιν ἀκούων νὰ λαλῶσι περὶ τῶν κατὰ τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμίνα, τὰς Πλαταιὰς καὶ ἀλλαχοῦ τροπαίων, δι' ὧν οὐχὶ μόνον αὐτὸς ὠφελεῖτο ἀλλὰ καὶ μέγαν ζήλον διὰ τοῦ παραδείγματός του ἐνέπνεεν εἰς τοὺς συνεταίρους του, καὶ εἰδήμονας αὐτοὺς καθίστα τῶν ἐπισημοτέρων γεγονότων τῆς πρό τινων χρόνων τοσοῦτον λαμπρῶς διακριθείσης Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην φαίνεται διαδραματισθεῖσα καὶ ἡ μετὰξὺ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Περσῶν πρέσβειων διαθρυλληθεῖσα σκηνή. Ἐλειπεν ὁ Φίλιππος εἰς ἐκστρατείας τινὰς, πρέσβεις δὲ τῆς Περσίας ἀφίχοντο εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ.

Ὁ παῖς ἔτι Ἀλέξανδρος ὑπεδέχθη αὐτοὺς λίαν φιλοφρόνως, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ἐλέγοντο τότε διὰ τοὺς μεγάλους θησαυροὺς καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως τῆς Περ-

σίας, πολλά δὲ διεφμιζόντο θαυμάσια ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὅτι δηλαδὴ ὑπῆρχε τεχνικὸς χρυσοῦς πλάτανος ἐν τῷ βασιλικῷ κήπῳ καὶ χρυσὴ ἄμπελος, ἥς αἱ ῥάγες ἦσαν ἐκ σμαράγδων, ἀνθράκων καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων, ἔνθα καὶ πολλάκις παρεκάθητο ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεώς του, μέγας δὲ λόγος ἐγίγνετο καὶ περὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι (ὑπὸ τὴν Περσίαν νῦν διατελούσῃ) κρεμαστῶν κήπων τῆς Σεμιράμιδος, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸν διαθρυλλούμενον χρυσοῦν ποταμὸν καὶ τὴν φημιζομένην κρήνην τοῦ ἡλίου, ἥς τὰ ὕδατα τὴν μὲν ἡμέραν ἦσαν ψυχρά, τὴν δὲ νύκτα θερμά· καὶ οὐ μικρὰν μὲν περὶ τούτων γνώσιν εἶχε βεβαίως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ὁ μεγαλόφρων παῖς οὐδένα περὶ τῶν τοιούτων κατεδέχθη νὰ κάμῃ λόγον, ἀλλ' ἀπεναντίας ἡρώτα τοὺς πρέσβεις ποῖα ἦτο ἡ πρὸς τὴν (ἄνω) Ἀσίαν ὁδός, πόσον ἀπέχει τῆς Μακεδονίας ἡ Περσία, εἰς τί ἀκριβῶς συνίστατο ἡ δύναμις τοῦ τῶν Περσῶν βασιλείως, ποῦ παρευρίσκετο ὁ ἴδιος κατὰ τὰς μάχας, πῶς ἐφέρετο πρὸς τοὺς αἰχμαλωτιζομένους ἐχθροὺς του, πῶς ἐκυβέρνηα τοὺς ὑπηκόους του καὶ τὰ τοιαῦτα. Οἱ πρέσβεις θαυμάζοντες διὰ τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ βασιλόπαιδος, ἔλεγον ὅτι ἡ ἱκανότης καὶ ἡ στρατηγικὴ ἐμπειρία τοῦ Φιλίππου ἦτο μικρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ὀξύνοισιν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὅτι ὁ μὲν ἰδικὸς των βασιλεὺς ἦτο πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἔμελλε νὰ κατασταθῇ μέγας καὶ πολὺς.

Ἡμέραν τινὰ μεγάλης τφόντι σπουδῆς ζήτημα προέκυψε μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ. «Ποῖος ἐκ τῶν προγενεστέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος εἶναι μεγαλειτέρου θαυμασμοῦ ἄξιος;» Καὶ ὁ μὲν Ἀρπαλὸς ὡς τοιοῦτον προέτεινε τὸν Ἀλκιβιάδην, ὁ δὲ Νέαρχος τὸν Κίμωνα, ὁ Ἐργυῖος τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ Πτολεμαῖος τὸν Περικλέα, ὁ Ἡφαιστίων τὸν Ἐπαμεινώνδαν καὶ ὁ Φιλώτας Πausανίαν τὸν Λακεδαιμόνιον. Προσκληθέντες δ' ὑπὸ τοῦ ἡγεμονόπαιδος Ἀλεξάνδρου νὰ ἐκφράσῃ ἕκαστος τὴν ἰδέαν του, ὁ μὲν Ἀρπαλὸς εἶπεν ὅτι θαυμάζω τὸν Ἀλκιβιάδην, διότι ὁσάκις ἤθελεν ἡδύνατο ἢ νὰ ὤφελῃ ἢ νὰ βλάβῃ τὴν πατρίδα, ὁ Νέαρχος εἶπε διὰ τὸν Κίμωνα ὅτι φιλῶν τὴν πατρίδα ἐφάνη λίαν ἀμνησίκαιος, ὁ Ἐργυῖος ἐθαύμαζε τὸν Θεμιστοκλέα ὡς νικήσαντα μεγάλην καὶ λαμπρὰν ἐν Σαλαμῖνι νίκη, ὁ Πτολεμαῖος ἐθαύμαζε τὸν Περικλέα, διότι ἐν δημοκρατίᾳ κατῴρθησε νὰ βασιλεύῃ, πρὸς τούτοις δὲ καὶ διότι τοσοῦτον ἐπεμελήθη νὰ καλλωπίσῃ τὰς Ἀθήνας, ὁ Ἡφαιστίων τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ὡς ἔχοντα μεγάλην φιλίαν μετὰ τοῦ συστρατῆγος του Πελοπίδου, ὁ δὲ Φιλώτας εἶπεν ἐπὶ τέλους ὅτι ἐθαύμαζε τὸν Πausανίαν διὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκη, καὶ ἐκ πρώτης μὲν ἀφετηρίας περιέργως βλέπομεν ὅτι ἕκαστος τῶν συνεταίρων, ἐφάνη θαυμάζων τὸν ὁμοῖόν του πολιτικὸν κατὰ τε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἰδιώματα, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀκούσας τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἄλλων, «Βεβαίως, εἶπε, πάντες οὗτοι εἶναι ἄξιοι μεγάλου θαυμασμοῦ διὰ τὰς ἀρετάς των, ἀλλ' οὐδεὶς τούτων κατῴρθησεν ὅτι Καλλικρατίδας (ὁ Λακεδαιμόνιος) ἠύχθη μετ' ἀγανακτήσεως ἀναχωρῶν ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ νεωτέρου Κύρου. Ἐξακολουθῶν

οὗτος τὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων πόλεμον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ λάβῃ τὰ διὰ τὸν μισθὸν τῶν ναυτῶν ὑποσχεθέντα χρήματα παρὰ τοῦ Πέρσου, ἀπῆλθε λίαν παρωργισμένος. Δικαιοτάτην δ' ἐξέφρασεν εὐχὴν νὰ δυνηθῇ νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς Ἑλληνας, ὥστε οὗτοι (Ἑλληνες ὄντες) νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ κολακεύωσι βαρβάρους ἕνεκα χρημάτων, ἀλλ' ἐκείνοι ἀπεναντίας νὰ κολακεύωσι καὶ νὰ ἀκολουθῶσι τοὺς Ἑλληνας». — Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι δυσχερέστατον καὶ μέγα, εἶπεν ὁ Φιλώτας. — Ναὶ δυσχερέστατον καὶ μέγα, ὑπέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος, διό καὶ μέγας ἀνὴρ ἀπαιτεῖται πρὸς κατόρθωσιν τοῦ πράγματος.

Θεράπων δ' ἐν τούτοις, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὁ Ἀλέξανδρος ὡς διδάσκοντα αὐτὸν προθύμως νὰ ἱππεύῃ, προσελθὼν τῷ εἶπεν, ὅτι ἀξιόλογόν τινα ἵππον ἔφεραν διὰ πώλησιν καὶ ὅτι ὁ πατήρ αὐτοῦ κατέβη εἰς τὴν αὐλὴν μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν φίλων νὰ δοκιμάσωσιν αὐτόν.

Θεσσαλὸς ἔμπορος, καλούμενος Φιλόνεικος, ἔφερεν εἰς τὸν βασιλέα Φίλιππον μέγαν, ἰσχυρὸν καὶ σφριγῶντα ἵππον, καλούμενον Βουκέφαλον, προτείνων ὅτι τὸν ἐπώλει δεκατρία τάλαντα· καὶ ἦτο μὲν τῷ ὄντι ὑπέρογκος ἡ τιμὴ αὕτη, ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἐπιθυμῶν νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ἵππον, ἐξῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα μετὰ τῶν αὐλικῶν του πρὸς δοκιμασίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ τοσοῦτον ἄγριον καὶ ἀδάμαστον ζῶον ἦτο, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἱππεύσῃ, ὁ δὲ Φίλιππος ἀγανακτῆσας διέταξε τὸν Θεσσαλὸν νὰ ἀπαγάγῃ τὸν μαινόμενον ἵππον του.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσελθὼν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν συνεταίρων του, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν λύπην του, βλέπων ὅτι ἀπέπεμπον τὸν ὠραῖον ἵππον· «οἷμοι, ἀνεβόησεν, ὁποῖον ἵππον ἀφήνουν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς των, ἐξ ἀπειρίας καὶ φόβου μὴ τολμώντες νὰ τὸν ἱππεύσωσιν.» Ὁ Φίλιππος κατ' ἀρχὰς ἐθεώρησε τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ του ὡς ἡμωροῦς καὶ παιδαριώδεις, ἀλλὰ βλέπων αὐτὸν ἐπιμένοντα καὶ λυπούμενον ἐν ταύτῳ διὰ τὴν ἀποπομπὴν τοιοῦτου εὐγενοῦς ζώου, ὡς ἔλεγε, — «Κατηγορεῖς, τῷ εἶπε, τοὺς μεγαλειτέρους σου, ὡς νὰ γνωρίζῃς σὺ νὰ τὸν ἱππεύσῃς, ἂν ὅμως δὲν δυνηθῇς νὰ τὸν ἱππεύσῃς τί νὰ χάνῃς»; «Τὴν τιμὴν τοῦ ἵππου, ἀήντησε μεθ' ὁρμῆς ὁ Ἀλέξανδρος». Ἀπαντες κατελήφθησαν ὑπὸ ἀσθέτου γέλωτος ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ· τέλος ὅμως ὁ Φίλιππος συμβουλευσας τὸν υἱόν του νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τοιοῦτον ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα, τῷ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ ἱππεύσῃ τὸν ἵππον. Χαίρων ὁ Ἀλέξανδρος, ἀμέσως λαμβάνει τὴν κεφαλὴν τοῦ Βουκέφαλου, καὶ παρατηρήσας ὅτι ἄχρι τοῦδε ὁ ἵππος ἐφοβεῖτο ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σκιάς ταρασσόμενος, στρέφει τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ συγχρόνως διὰ τῆς χειρὸς τὸν καταπραῖνει ὠπεύων αὐτόν. Οὕτω καταστήσας ἡμερώτερον τὸν Βουκέφαλον, ἀφήνει ἡσυχῶς τὴν χλαμύδα καὶ ἀναπηδᾷ ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἵππου. Καὶ σφίγγει μὲν κατ' ἀρχὰς τὸν χαλινόν, ἀλλ' οὔτε τὴν μάλιστα, οὔτε τοὺς πτερνιστήρας εἰσέτι μεταχειρίζεται, καλῶς δ' ἐπ' αὐτοῦ στερεωθείς, τὸν κεντᾷ ἐλαφρῶς διὰ τῶν πτερνιστήρων καὶ τὸν παροτρύνει διὰ θελκτικῆς φωνῆς. Ἐν ἀκαρεῖ ὁ ἵππος ἐγένετο ἄφαν-

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΠΠΕΥΩΝ ΤΟΝ ΒΟΥΚΕΦΑΛΟΝ

τος, καὶ ὁ μὲν Φίλιππος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μένουσιν ἄφωνοι, ἀναπόφευκτον θεωροῦντες τὸν ὄλεθρον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ὁ παῖς τελειώσας φαιδρῶς τὴν πορείαν του, ἐπιστρέφει ὑπερηφάνως καὶ θριαμβευτικῶς, χαίρων ὅτι ἐδάμασεν ἵππον ὅστις ἐνομίζετο ὅτι ἦτο παντάπασιν ἀχαλίνωτος καὶ ἀτιθάσσευτος· καὶ οἱ ἄλλοι μὲν περιστοιχίσαντες τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπήγουν αὐτὸν ἀλαλάζοντες· ὁ δὲ Φίλιππος, ἅμα κατέβη τοῦ ἵππου, μετὰ χαρᾶς ἐναγκαλισθεὶς αὐτόν, «Υἱέ μου, τῷ εἶπε, ζήτησον ἄλλο μεγαλείτερον βασίλειον, διότι ἡ Μακεδονία εἶναι μικρὰ διὰ σέ.»

Αἱ περιστάσεις δὲν ἐπέτρεψαν βεβαίως εἰς τὸν Φίλιππον νὰ λάβῃ ἐξιδιασμένην ἀνατροφὴν ἐν Μακεδονίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς· ἀλλ' εἰς Θήβας ἀρίστης τυχῶν εὐκαιρίας νὰ συνδιάγῃ μετὰ τοῦ τότε ἐνδόξου στρατηγοῦ Ἐπαμεινώνδου ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἐξόχου πατρὸς αὐτοῦ, τοῦ Πολύμνιδος, πιθανώτατον ὅτι ἔλαβε μᾶλλον ἢ ἦττον μόρφωσιν τινα, καὶ διὰ πείρας ἐγνώρισε τὰ καλὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, ὅθεν καὶ κατ' αὐτὴν ἐφιλοτιμήθη νὰ ἀναθρέψῃ τὸν υἱὸν του Ἑλληνικώτατα. Καὶ εἶχε μὲν ἡ Ἑλλὰς παρακμάσει κατὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἰσχὺν καὶ ἐπιρροὴν, ἀλλ' ἦτο ἀφ' ἐτέρου εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς φιλολογικῆς αὐτῆς δόξης, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤκμαζον οἱ ἐπισημότεροι τῶν φιλοσόφων αὐτῆς Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, οἱ περιφημότεροι ῥήτορες, Δημοσθένης, Αἰσχίνης, Λυκοῦργος, Ὑπερίδης, Δημάδης καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν δέκα λεγομένων ῥητόρων, πρὸς τοῦτοις ὁ Πλάτων ἰδιαίτεράν εἶχε φιλίαν μετὰ τοῦ Φιλίππου, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ Νικόμαχος, ἦτο ἱατρὸς παρὰ τῇ αὐλῇ αὐτοῦ, ἤκουε δὲ καὶ ἐγίνωσκεν ὁ Φίλιππος πόσον ἐξεῖχε κατὰ τὴν μάθησιν ὁ περιώνυμος μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ὁ Ἀριστοτέλης, ὥστε εἶτε καὶ ἀμέσως κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ του, εἶτε καὶ μετὰ τινα χρόνον ἀφαρπαζόμενος ὑπὸ τοῦ μεγάλου τούτου εὐτυχήματος, ἰδιοχείρως ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἐν Σταγείριος διατρίβοντα φιλόσοφον:

«Ὁ Φίλιππος εἰς τὸν Ἀριστοτέλιν χαίρει.

«Μάθε ὅτι μᾶς ἐγεννήθη υἱός. Πολὺ εὐχαριστῶ τοὺς θεοὺς οὐχὶ τοσοῦτον διότι ἐγεννήθη ὁ παῖς, ἀλλὰ διότι ἐγεννήθη εἰς τὰς ἡμέρας σου. Ἐλπίζω ὅτι ἂν ἀνατραφῇ καὶ ἐκπαιδευθῇ ἀπὸ σέ, θέλει καταστῇ ἄξιος υἱός μας καὶ ἱκανὸς νὰ διαδεχθῇ τὸν θρόνον μας.»

Κατὰ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ὁ Ἀλέξανδρος παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἄλλοτε μὲν συνδιέτριβε μετὰ τοῦ μαθητοῦ του εἰς τὴν πρωτεύουσιν τῆς Μακεδονίας, τὴν Πέλλαν, ἄλλοτε δὲ συναπῆρχετο μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ Στάγειρα, τὴν πατρίδα τοῦ φιλοσόφου. Τὴν πόλιν ταύτην εἶχε πρὶν καταστρέψῃ ὁ Φίλιππος, ὡς ἀπειθήσασαν κατ' αὐτοῦ, νῦν δὲ χάριν τοῦ Ἀριστοτέλους συνώκισεν αὐτὴν ἐκ νέου καὶ λαμπρῶς αὐτὴν ἐκαλλώπισε. Τόπον δὲ διὰ τὰς σπουδὰς καὶ τὴν διασκέδασιν αὐτῶν προσδιώρισε τὸ κατὰ τὴν Μίεξαν Νύμφαιον, ὅπου μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρχου ἐδείκνυντο λίθιναι ἔδραι τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ὑπόσκιος περίπατος.

Καίτοι τοσοῦτον νέος ὁ Ἀλέξανδρος ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὴν ἀξίαν τοῦ διδασκάλου του καὶ πόσας ὠφελείας ἡδύνατο νὰ ἀρυσθῇ παρ' αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ μόνον μεγάλως ἀπ' ἀρχῆς ἐτίμα καὶ ἐσέβετο αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἀπερίγραπτον ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν δεικνύων εἰς τὸν ἄνδρα συγχάκεις περὶ αὐτοῦ ἔλεγεν εἰς τοὺς συνηλικιώτας ὅτι ἵσῃν χάριν ἐγίνωσκεν εἰς τὸν διδασκαλόν του ὅσῃν εἰς τὸν πατέρα του, διότι ὁ μὲν Φίλιππος τῷ ἔδωσεν ἀπλῶς τὸ ζῆν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ εὖ ζῆν. Πάντοτε δὲ καὶ ἀδιακόπως ὁ φρόνιμος κατὰ τοῦτο Φίλιππος παρήγγελλεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ καταβάλλῃ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὰ μαθήματα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ νὰ παραδίδηται εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὥστε δι' αὐτῆς «νὰ προφυλάττεσαι, τῷ ἔλεγε, μὴ πράξῃς καὶ σὺ ἐξ ἀγνοίας σου πολλά, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἐγὼ μετανῶ πρᾶξας αὐτά.»

Ἐπὶ τρία ἔτη ὁ Ἀλέξανδρος ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει καὶ παρεκτός τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, εἰς ἃ ἐτελειοποιήθη παρ' αὐτῷ, ἐσπούδασε πρὸς τοῦτοις καὶ διαφόρους ἄλλας γνώσεις, τὴν λογικὴν, τὴν φυσικὴν καὶ μετὰ πλειοτέρου ζήλου ἐδόθη νῦν καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας· μεγάλαι δὲ ἦσαν αἱ πρόοδοι τοῦ παιδός, καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὸ φύσει ἔξοχον πνεῦμα καὶ τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν, ἣν ὁ μέγας φιλόσοφος κατέβαλε πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ ἐκτάκτου μαθητοῦ του.

Ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς τοῦτοις ἐδίδαξε κατὰ βάθος τὸν νέον μαθητὴν του τὰ λεγόμενα μεταφυσικά, ἥτοι τὰς μετὰ τὰ φυσικά διδασκομένας ἐπιστήμας ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβον· ἐπεμελήθη δὲ νὰ διδάξῃ αὐτόν καὶ τὰ μαθηματικά, ὡς ἐξασκουντα τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν ἀκρίβειαν, οὐδὲ παρῆδεν ὁ σοφὸς διδασκαλὸς τῆς σπουδῆς τῆς ἡθικῆς, μὴ λείψας νὰ διδάξῃ τὸν παῖδα κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐπαγωγῆς μεθόδου τοῦ Σωκράτους, τί ἐστὶν εὐσέβεια, τί ἐστὶν ἀσέβεια, τί δίκαιον, τί ἄδικον, τί ἀγαθόν, τί κακόν, τί ὠραῖον, τί δυσειδές, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ συνίστα ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν γνῶσιν τῶν δραματικῶν ποιητῶν, φρονῶν ὅτι τὰ ποιήματα αὐτῶν μορφώνουσι τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἐπομένως δὲν περιωρίζετο μόνον ὁ ἔξοχος ἀνὴρ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ μορφώσεως ἐφρόντιζε πρὸ πάντων, πεποιθὼς ὅτι αὐτῇ μόνῃ ἐξευγενίζει τὸν ἄνθρωπον, καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἀποκαθιστῶσα αὐτόν καὶ ἀληθὴ εἰκόνα τῆς θεότητος, καὶ ὅτι ἄνευ τούτου ὁ ἄνθρωπος ἀποβαίνει κτηνώδης.

Ὡς δ' εἰς πᾶν εἶδος μαθήσεως, οὕτω καὶ εἰς τὴν ρητορικὴν, ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔλειψε νὰ ἐξασκήσῃ τὸν νέον μαθητὴν του, καὶ εἰς αὐτόν ἀφιέρωσε τὸ ἀξιόλογον περὶ ρητορικῆς βιβλίον του, ἐν τῷ προοιμίῳ αὐτοῦ μάλιστα ἐκθέσας ποίας ὠφελείας τὸ προτέρημα τοῦ λόγου παρέχει δι' οὗ ὁ κάτοχος αὐτοῦ βασιλεύει εἰς πνεύματα τῶν ἄλλων.

Πόσον δὲ καὶ κατὰ τὰ γεωγραφικά ἐτελειοποιήθη ὁ Ἀλέξανδρος φαίνεται ἐκ τῆς μεγαλεπήδου ἰδέας ἣν ἐξέφραζε, λέγων ὅτι μεγάλως ἤθελε διευκολυνθῇ τὸ ἐμπόριον ἀνδιωρύσσετο ὁ ἱσθμὸς τῆς Κορίνθου, καὶ ἐκ τῶν προσφθρων θέσεων εἰς ἃς ἐκτίζοντο νέαι πόλεις.

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἄλλ' ὁ Ἀριστοτέλης τὸν μέγαν ἐξέκαυσεν ἐπὶ μᾶλλον ζῆλον τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν Ὅμηρον, διορθώσας καὶ καλλωπίσας ὠραῖον ἀντίτυπον τῆς Ἰλιάδος ἣν καὶ ἀπεκάλει ἐφόδιον τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς, ὅπερ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἔθετε τὴν νύκτα καθεύδων μετὰ τοῦ ξίφους ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του. Οὐχὶ δ' ἐκ περιεργείας, οὔτε ἐξ ἀπλῆς τινος κλίσεως ὁ Ἀλέξανδρος καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον ἐδίδετο ἐμμανῶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τοῦ Ὀμήρου ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ἐπιθυμῶν νὰ ἀντλή ὑψηλὰ φρονήματα μεγάλου βασιλείως καὶ μεγάλου δορυκτῆτορος. Μεταξὺ τῶν ἄλλων στίχων τοῦ Ὀμήρου ὁ Ἀλέξανδρος προετίμα καὶ μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ἀνεγίνωσκε τοὺς παριστῶντας τὸν Ἀγαμέμνονα ὡς καλὸν βασιλέα, ποιμένα λαῶν καὶ γενναῖον πολεμιστήν. Ὡς χαιρετίζοντο δὲ τὰ μέγιστα ὁ εὐφυὴς νεανίας ὅτε ὁ Ἀριστοτέλης τῷ ἐξήγει λεπτομερῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὠραίου τούτου στίχου, λέγων ὅτι καθὼς ὁ ποιμὴν ὀφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν προβάτων του, ὥστε νὰ εἶναι ταῦτα σῶα καὶ ὑγιῆ, καὶ νὰ ἔχωσιν ἐγκαίρως τὴν ἀναγκαίαν τροφήν των, οὕτω καὶ ὁ στρατηγὸς ὀφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν στρατιωτῶν του καὶ νὰ προφυλάττῃ αὐτοὺς, παρέχων τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς συντήρησίν των, — καὶ ὁ βασιλεὺς, ἐν γένει ὁ ἡγεμὼν τοῦ λαοῦ, νὰ μεριμνᾷ διὰ τοὺς ὑπηκόους του, διευκολύνων εἰς αὐτοὺς τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς συντήρησίν των μέσα καὶ γενναίως ἀνταμείβων ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν του, οὐχὶ δ' ἀπλοῦς θεατῆς καθιστάμενος εἰς τὰς πράξεις αὐτῶν, διότι τότε ἀποθαρρύνει καὶ ἀπονεκρῶνει τὴν εἰς τὰ καλὰ προθυμίαν των.

Τὸ μέγα σέβας πρὸς τὸν Ὅμηρον διεδήλωσεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτε κατὰ τὴν ἐν Ἀρβήλοις μάχην τοῦ Δαρείου εὐρών ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ πολυτελὲς κυτρίον κατέθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ πολῦτιμον ἀντίτυπον, ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης δι' αὐτὸν παρεσκεύασε.

Καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐδείκνυεν ἀκολούθως ψυχρότητα τινα εἰς τὸν διδάσκαλόν του, ἀλλὰ ἀφ' ἑτέρου ἀναφέρεται ὅτι ὀκτακόσια τέλαντα ἐδαπάνησε προθυμούμενος νὰ βοηθήσῃ τὸν Ἀριστοτέλην εἰς τὰς περὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἐρεῦνας του, καὶ διατάσσων τοὺς κυνηγούς, τοὺς ἀλιεῖς καὶ πάντας τοὺς περὶ τὰ ζῶα ἐνασχολούμενους νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, προσφέροντες εἰς αὐτὸν τὰ συλλαμβανόμενα ζῶα καὶ θηρία, καὶ μεταδίδοντες τὰς διὰ τῆς πείρας περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων γνώσεις των.

Ὅχι μικρὰν δὲ πρὸς τούτοις κλίσιν. καὶ διάθεσιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐδείκνυεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰς καλὰς τέχνας, παραδόξως γινώσκων ἅπασαν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν προερχομένην εἰς τὴν κοινωνίαν ὠφέλειαν καὶ πρωίμως μανθάνων νὰ ἐκτιμᾷ αὐτά. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἤνθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, διότι ἐν αὐτῷ ἐπέτυχον κριτὴν νοήμονα καὶ ἐκτιμητὴν μεγάλῳ δωρον, ὅστις ἐπὶ παντὸς εἴδους διακρίνων ἕκαστον ἀντικείμενον, τὸ ἀντήμειβε προσηκόντως.

Παιδιῶθεν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεστρέφετο τοὺς λιθαρωδοὺς καὶ τοὺς

αύλητάς, ἀλλὰ καὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἡγάπα τὴν μουσικὴν καὶ πρωῒμως ἐξεῖχεν εἰς τὴν φωνητικὴν μουσικὴν πρὸ πάντων. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ πατὴρ του ἀκούσας αὐτὸν ἄδοντα χαριέντως ἐν συμποσίῳ, «Δὲν αἰσχύνεσαι, τῷ εἶπεν, ἄδων τοσοῦτον καλῶς;»

Καὶ τὴν ἱατρικὴν δ' ἐδιδάχθη ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους βέβαια, πλὴν ὅμως δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς μέρος ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρακτικὸν μεγάλην ἔδειξεν ἔφεσιν καὶ πολλὰκις ἐβόηθει φίλους του ἐκ νόσου πάσχοντας, καὶ εἰς τοὺς τραυματίας δὲ τὴν προσήκουσαν θεραπείαν καὶ διαίταν διέτασεν.

Ἐν μιᾷ λέξει τοσαύτην ὁ Ἀλέξανδρος φιλοτιμίαν καὶ ἔφεσιν ἔδειξεν εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς πᾶν ἐν γένει εἶδος γνώσεως καὶ μαθήσεως, ὥστε ἀκολούθως παρεπονέθη εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, διότι ἐδημοσίευσεν τὰ βιβλία τῆς Μεταφυσικῆς, ἅτινα αὐτὸς μόνος ἐπεθύμει νὰ γνωρίῃ. «Ποίαν διαφορὰν θὰ ἔχω ἐγώ, ἔλεγεν, ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἂν αἱ ὑψηλαὶ γνώσεις τὰς ὁποίας με ἐδίδαξες γείνωσι γνωσταὶ καὶ κοιναὶ εἰς ἅπαντας; Ἀγνοεῖς ὅτι προτιμῶ καλλίτερον νὰ ἐξέχω καὶ νὰ ὑπερτερῶ τοὺς ἄλλους κατὰ τὰς γνώσεις παρὰ κατὰ τὴν δύναμιν;» Καὶ τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραφε ταῦτα; Ὅτε ἦτο πλήρης κονιορτοῦ καταδιώκων τὸν Δαρεῖον καὶ κατὰ τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς φιλοδοξίας του.

Διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ καταστή μέγας, ἠθέλησε νὰ φανῇ ἐν γένει ἑξοχος καθ' ὅλα καὶ καθ' ὅλα ἐπέτυχεν ἄριστα.

Τίς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ τύχη καὶ αἱ περιστάσεις κατέστησαν τοιοῦτον τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ οὐχὶ ὅτι ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀξία ἔσχε τὸ μεγαλότερον κατὰ τοῦτο μέρος; Ἀλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἔσχον τὴν πρόνοιαν λίαν ἀρωγὸν καὶ εὖνουν, ὁ μὲν Φίλιππος εὐτυχήσας νὰ ἀνατραφῇ ἐν μέρει καὶ κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν του ὑπὸ τὸν μοναδικὸν τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἥρωα, τὸν Ἑπαμεινώνδαν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐπιτυχὼν διδάσκαλον τὸν Ἀριστοτέλην, περὶ οὗ λίαν εὐφυῶς καὶ εὐστόχως ὁ Μίλων εἶπεν ὅτι ὁ μέγας νοῦς τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καθωδήγησε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ δεῖξῃ πόσῃ ὑπεροχῇ ἔχει τὸ πνεῦμα ἐπὶ τῆς ὕλης.

Ἐκ νεαρᾶς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡλικίας ὁ Ἀλέξανδρος παριστᾶται ὅτι εἶχε χαρακτῆρα εὐερέθιστον, ὀρμητικὸν καὶ ὀργίλον, καὶ οὐδόλως μὲν ἐφαινετο ὅτι ὑπεχώρει εἰς τὴν βίαν, ἀλλὰ καὶ εὐκόλως ἐπανήρχετο εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὸ καθήκον διὰ τῆς πειθοῦς. Πολλὴ δὲ κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις ἀπαιτεῖται ἐπιδεξιότης, καὶ ὁ Φίλιππος, καίτοι διπλὴν ἐξουσίαν ἔχων καὶ ὡς πατὴρ καὶ ὡς βασιλεὺς, ἐνόμιζεν ὅτι ὤφειλε καὶ ἦτο καταλληλότερον νὰ μεταχειρίζεται τὴν πειθῶν, ζητῶν νὰ ἐλκύῃ εἰς ἑαυτὸν μᾶλλον τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τοῦ υἱοῦ του ἢ τὸν φόβον. Μεγάλην δὲ πρὸς αὐτὸν ἔτρεφεν ἀγάπην καὶ στοργὴν ὁ Φίλιππος καὶ ἀσμένως ἤκουε τοὺς Μακεδόνας κολα-

κεύοντας ἀμοτέρους καὶ ἀποκαλοῦντας τὸν μὲν Φίλιππον ἄριστον στρατηγόν, τὸν δ' Ἀλέξανδρον πράγματι βασιλέα.

Ἐφ' ὅσον ἡνδρουτο ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Φίλιππος εἶτε ἀναφανδόν, εἶτε λαθραίως ἐξηκολούθει τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ εἰς τε τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν Θράκην, καὶ τελευταῖον εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἑλλησποντον Ἑλληνικὰς πόλεις ἀποβλέπων, ἐπῆλθε πολιορκῶν τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τινων ἐχθρικῶν κινημάτων τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Διοπίθους. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν ταύτην τοῦ Φιλίππου, ὁ Ἀλέξανδρος, δεκαεὶς ἐτῶν ἡλικίαν ἔχων καὶ μείνας κύριος ἐν Μακεδονίᾳ τῶν βασιλικῶν ὑποθέσεων καὶ τῆς σφραγίδος, ἀνέλαβε σπουδαῖον ἔργον, ἐξ οὗ κατεδείχθη ὁποῖον πρόσωπον ἔμελλε νὰ διαδραματίσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου. Μαθὼν ὅτι ἀπεστάτησαν οἱ Μαῖδοι ἢ Μαῖδαροι, λαὸς τῆς Θράκης, κατοικῶν παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Μακεδονίας, λαβὼν ἐν τῷ ἅμα μέρος τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ, τοὺς μὲν βαρβάρους κατοίκους τῆς πόλεως ἐξεδίωξεν ἀποικίαν δ' ἐν αὐτῇ καθίδρυσεν ἐκ διαφόρων συμμίκτων λαῶν, μετονομάσας αὐτὴν Ἀλεξανδρούπολιν.

Καὶ ἐξυπνήσαντες μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ ληθάργου των, ἔπεμψαν ἀμέσως εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πολιορκουμένους ἰσχυράν βοήθειαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Χάρητα, ἀλλ' οἱ Βυζάντιοι γινώσκοντες ὡς δοξομανῇ καὶ ἄρπαγα τὸν ἄνδρα τοῦτον, δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσι καὶ αὐτὸν ἐντὸς τῆς πόλεως των. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἀντ' αὐτοῦ ἔστειλαν τὸν Φωκίωνα, τὸν χρηστὸν ἐπονομαζόμενον, μετὰ ἱκανῆς δυνάμεως, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔπεμψεν ἀργύριον καὶ τροφὰς εἰς τὴν πολιορκουμένην Πέρινθον· οὕτως ὁ Φίλιππος ἐκὼν ἄκων ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκ τε τῆς Περίνθου καὶ τοῦ Βυζαντίου.

Εἰρήνῃ ἐπὶ τέλους, ἔστω καὶ κατ' ὄνομα, συνωμολογήθη μετὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων· ἀλλ' αἰφνης κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 338 ὁ Φίλιππος εἰσελάσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐκυρίευσεν τὴν Ἑλλάτειαν, πόλιν, δι' ἧς ἡδύνατο εὐκόλως κυριεύειν τὰς Θερμοπύλας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Φωκίδος καὶ Βοιωτίας. Κατὰ τινα δ' ἐσπέραν, τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἀφίκετό τις εἰς τὰς Ἀθήνας φέρων τὴν ἐπὶ τούτῳ εἴδησιν. Ἡ ταραχὴ καὶ ὁ θόρυβος τῆς πόλεως κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὑπῆρξαν ἀπερίγραπτοι. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Δημοσθένης ὠμίλησεν εἰς τὸν δῆμον καὶ προθύμως ψήφισμα ἐνεκρίθη, δι' οὗ ὁ ρήτωρ ἀπῆλθεν εἰς τὰς Θήβας, καὶ μετὰ μεγάλης ὁρμῆς δίκην χειμάρρου ἀποκρούσας δεινὸν τινα ρήτορα, Βυζάντιον, Πύθωνα καλούμενον, ὃν εἶχε πέμψει ὁ Φίλιππος νὰ πείσῃ τοὺς Θηβαίους νὰ ἐμμένωσι μετ' αὐτοῦ, ἐπέτυχεν διὰ τῆς εὐροίας τῶν λόγων του νὰ συνδεθῇ συμμαχία μετὰ τὴν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων. Στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Χάρητα καὶ τὸν Λυσικλῆν συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Θηβαίων εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας. Ὁ Φίλιππος 30,000 στρατοῦ ἄγων ἐπῆλθε κατὰ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν συμμάχων.

Πρώτον ἦδη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος παρηκολούθησε τὸν πατέρα του εἰς τὴν

μάχην τῆς Χαιρωνείας καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐνεργητικώτερον καὶ οὗτος λαμβάνει μέρος εἰς τὰ πράγματα. Ναὸς παρακείμενος εἰς τὸν ποταμὸν Κηφισὸν ἦτο τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων Ἑλλήνων, μεγάλη δὲ δρῦς παρὰ τὴν ὄχθην αὐτοῦ ἐδείκνυτο ἀκολούθως ὅτι ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἦτο δὲ τότε δεκαοκταετῆς καὶ διώκει τὴν μίαν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ, περιστοιχοῦμενος ὑπὸ ἐμπείρων στρατηγῶν καὶ ἀντιπαραταχθεὶς ἀπέναντι τοῦ περιωνύμου ἱεροῦ λόχου τῶν Θηβαίων. Ὁ λόχος οὗτος ἦτο τάγμα στρατιωτῶν συγχείμενος ἐκ νέων φιλοπατρίδων καὶ εὐγενῶν, ὠρισμένων ἢ νὰ ἀποθάνωσι μέχρις ἐνὸς ἢ νὰ νικήσωσι κατὰ κράτος. Μάχη πείσμων καὶ κρατερὰ συνεκροτήθη κατὰ τὴν πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας ὀλεθριωτάτῃ ἀποβᾶσα εἰς τοὺς Ἑλληνας. Πρῶτος ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιτεθεὶς μετὰ νεανικῆς καὶ παραφόρου ὁρμῆς κατέστρεψε τὸν ἱερὸν λόχον τῶν Θηβαίων, ταῦτοχρόνως δὲ καὶ ἐκ τρομεροῦ κινδύνου ἔσωσε τὸν πατέρα του, ἐγκαίρως προσελθὼν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, καταπονομένου ὑπὸ τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ παρατεταγμένων Ἀθηναίων.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ Ἑλλὰς ἤρχισε νὰ κύπτῃ τὸν αὐχένα εἰς ξένον ζυγόν, καὶ ἡ Μακεδονία, δρᾶκα κατ' ἀναλογίαν πεζοῦ στρατοῦ ἔχουσα, κατῶρθωσε νὰ πράξῃ ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκτελέσωσιν οἱ Πέρσαι τεραστίας δυνάμεις εἰς Μαραθῶνα, εἰς Σαλαμίνα καὶ εἰς Πλαταιὰς χρησιμοποιήσαντες.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης περιέργως περιερχόμενος ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ πεδῖον, ἔστη κατὰ τὸ μέρος ἔθνα ἔπεσον οἱ ἱερολοχῖται τῶν Θηβαίων, ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, πληγὰς ἅπαντες κατὰ τὰ στήθη φέροντες, θαυμάζων δὲ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναϊότητα αὐτῶν : « Ἱερὰ σκιαὶ τῶν ἀποθανόντων, ἀνεδόησε, δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ αἵτιος τῆς τοιαύτης σκληρᾶς καὶ ἀποτροπαίου μοίρας ὑμῶν, ἀλλ' ἡ ἐπάρατος διαφωνία, ἡ ὥθησασα ἔθνη ἀδελφὰ καὶ λαοὺς ὁμοφύλους νὰ ἐγείρῃσι μαιφόνον χεῖρα κατ' ἀλλήλων' οὐχὶ δὲ μόνον δὲν χαίρω τώρα διὰ τὴν καθ' ὑμῶν νίκην, ἀλλὰ καὶ τοὺναντίον λυποῦμαι μὴ εὐτυχήσας νὰ ἔχω ὑμᾶς ζῶντας καὶ συνεπειρωμένους περὶ ἐμέ, καθόσον μάλιστα ἡ αὐτὴ θρησκεία καὶ γλῶσσα καὶ οἱ αὐτοὶ πόθοι μᾶς συνδέουσιν. Ἐπαινῶ τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, ἀλλ' ἐπεθύμουν κατ' ἄλλην περίστασιν νὰ ἀπέβαινον εἰς ὑμᾶς χρήσιμος. Χαίρετε λοιπὸν εἰς τὰς κατοικίας τοῦ Ἀδου! Χαίρετε, ἀνδρεῖοι μαχηταί! »

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ νέος ἥρως ἀπῆλθε σπογγίζων τὰ θαλερὰ δάκρυα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φίλιππος ἐλυπήθη τοὺς ἱερολοχίτας καὶ ἱκανὴν ὥραν ἴστατο θαυμάζων αὐτοὺς ἐπὶ τῇ γενναϊότητι των' ἀλλ' εἰς τοὺς πεσόντας Ἀθηναίους προσελθὼν, ἀπρεπῶς καὶ ἀσχημόνως ἐξεδήλωσε τὴν ἄκραν αὐτοῦ χαρὰν πατῶν ἐπὶ τῶν πτωμάτων αὐτῶν. Ὁ Φιλώτας εἰρωνικῶς ὑπέδειξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· « Δὲν πταίει ὁ πατήρ μου εἰς τοῦτο, Φιλῶτα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' αἱ περιστάσεις δὲν ἠνύνησαν αὐτὸν νὰ ἔχῃ Ἀριστοτέλην διδάσκαλον. Βεβαίως τοιοῦτόν τι δὲν ἤθελε πράξῃ τότε, διότι ἤθελε γνωρίζῃ ἤδη ὅτι ἴδιον ἀγχοῦ

άνδρὸς εἶναι νὰ τιμωρῇ ζῶντας τοὺς ἐχθροὺς, καὶ οὐχὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ γενναιοψυχίαν εἰς τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων· ἤθελε δὲ πρὸς τοῦτοις γνωρίζει ὅτι ἀσφάλεια νίκης εἶναι ἡ μετριοφροσύνη». Καὶ πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Ἀθηναίων κατ' ἀρχὰς ἐφέρθη ἀγερώχως ὁ Φίλιππος, ἀλλ' ὁ μεταξὺ αὐτῶν εὐρισκόμενος ρήτωρ Δημάδης ἀνεχαίτισε τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀλαζονείαν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν : « Ἡ τύχη, βασιλεῦ, σοῦ ἔδωσε πρόσωπον Ἀγαμέμνωνος καὶ σὺ πράττεις ἔργον Θερσίτου ! »

Ὁ θρίαμβος ἦτο πλήρης. Καὶ οἱ μὲν Θηβαῖοι οὐ μικρὰν ἔπαθον ζημίαν, ἀπολέσαντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν ἱερὸν αὐτῶν λόχον, παρὰ δὲ τῶν Ἀθηναίων χίλιοι μὲν ἔπεσον εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, δισχίλιοι δὲ συνέληφθησαν αἰχμαλῶτοι· οἱ δὲ λοιποὶ κατησχυμένοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐπανακάμπτοντες εἰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ Δημοσθένης αὐτὸς ὁ τὸν πόλεμον διεγείρας ἔλαβεν ὡσαύτως τὴν φυγὴν φέρων τὰ ὄπλα. Καθ' ὃδὸν ἡ χλαμύς του περιεπλέχθη εἰς τινα θάμνον, ἐκεῖνος δὲ νομίζων ὅτι ὑπὸ ἐχθροῦ συνελήφθη, ἔρριψεν ἀμέσως κατὰ γῆς τὴν ἀσπίδα κραυγάζων « Φείσθητε τῆς ζωῆς μου ». Καὶ ὅμως οἱ φιλοπάτριδες Ἀθηναῖοι χρυσῷ στεφάνῳ ἐστεφάνωσαν τὸν ἄνδρα, οὐτινος προτροπῇ ἀτυχῇ μὲν ἀλλ' ἐνδοξὸν ἐπεχειρήσαν πόλεμον ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῶν Ἑλλήνων. Δεινῶς δὲ καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ταύτην φέροντες μετ' ἐνθουσιασμοῦ παρεδέχθησαν τὰς ἐπιπλήξεις, ἃς ὁ περίφημος ρήτωρ Λυκοῦργος ἀπέτεινεν εἰς τὸν ἓνα τῶν στρατηγῶν.

« Ἐστρατήγεις, ὦ Λύσικλες, καὶ χίλιοι πολῖται ἐφονεύθησαν, δισχίλιοι δ' ἠχμαλωτίσθησαν. Τρόπαιον ἡγέρθη πρὸς κατασχύνην τῆς πόλεως, καὶ ἡ Ἑλλάς ἅπασα ὑπεδουλώθη. Ἐστρατήγεις, ὅτε ταῦτα πάντα συνέβησαν, καὶ τώρα τολμᾷς νὰ ζῆς καὶ νὰ βλέπῃς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ δὲν ἐρυθρίᾳς παρουσιαζόμενος εἰς τὴν ἀγοράν ! . . » Οἰκτρὸν δ' ὁ ταλαίπωρος Λυσικλῆς ἔλαβε θάνατον.

Ὁ δὲ πανοῦργος Φίλιππος συνελθὼν εἰς ἑαυτόν, ἐθεώρησε καλὸν νὰ φερθῇ ἡπίως καὶ μετριοφρόνως εἰς τοὺς ἡττηθέντας, καὶ μετὰ τῶν Θηβαίων μὲν συνωμολόγησεν εἰρήνην, ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ ἀφήσῃ Μακεδονικὴν φρουράν εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν, τὴν Καδμείαν, εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας δὲν ἤρκεσθη μόνον ἀπολύσας τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ συγχρόνως ἔπεμψε τὸν Ἀντίπατρον, ἓνα τῶν ἐπισημοτέρων στρατηγῶν του, μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ φέρωσι τὰ ὅσα τῶν πεσόντων Ἀθηναίων, μηδὲν ἄλλο ἀπαιτῶν παρ' αὐτῶν εἰμὴ νὰ πέμψωσι καὶ οὗτοι παρέδρους εἰς τὴν σύνοδον, ἣν ἔμελλε νὰ συγκροτήσῃ εἰς τὸν Κορινθιακὸν Ἴσθμόν.

Καὶ τῷντι ὁ Φίλιππος συγκαλέσας τὴν σύνοδον ταύτην ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ παρὰστήσας εἰς αὐτοὺς ὅτι ἀληθὲς σκοπὸς τῶν μέχρι τοῦδε ἀγώνων του ἦτο νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Περσίας, ἐκδικούμενος τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὕβρεις αὐτῶν, ἐπέτυχε νὰ ἀναγορευθῇ ἀρχιστράτηγος αὐτῶν, καὶ ἤδη ἡτοιμάζετο νὰ βάλῃ εἰς πᾶξιν τοὺς πρὸ πολλοῦ μελετηθέντας

μεγάλους σκοπούς αὐτοῦ· ἀλλ' ἔριδες μεταξὺ τῆς οἰκογενείας του ἀνακῦψασαι ἐκώλυσαν αὐτὸν νὰ τοὺς πραγματοποιήσῃ.

Ὁ Φίλιππος λίαν ἐπιρρεπὴς ὢν εἰς τὰς ἡδονάς, περιγράφεται ὅτι ἦτο ἄστατος εἰς τὰ συζυγικά αὐτοῦ καθήκοντα, διὰ καὶ ὅσον ἡγάπησεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν ὠραίαν Ὀλυμπιάδα, τοσοῦτον τὴν ἀπεστρέφετο καὶ τὴν ἐμίσει νῦν, διαφόρους δὲ μομφὰς καὶ διαβολὰς ἤγειρε κατ' αὐτῆς· καὶ ὁ Πλούταρχος μετὰ ποιητικοῦ χαριεντισμοῦ ἀναφέρει λέγων, ὅτι τῷ ἐφάνη ποτὲ δράκων ἐκτεταμένος παρὰ τὸ σῶμα τῆς Ὀλυμπιάδος, καὶ τοῦτο λέγεται ὅτι ἐψύχρανε τὸν ἔρωτα καὶ τὰς συζυγικάς φιλοφρονήσεις τοῦ Φιλίππου, ὥστε σπανίως πλέον ἤρχετο νὰ ἀναπαύηται παρ' αὐτῇ, εἴτε φοβούμενος, ὡς ἐπροφασίζετο, μαγείας καὶ φάρμακα κατ' αὐτοῦ παρὰ τῆς γυναικὸς του, εἴτε διότι ἐλέγετο καὶ διεδίδετο πανταχοῦ ὅτι ὁ παρὰ τῇ Ὀλυμπιάδι ἀναφερόμενος δράκων ἦτο ὁ Ζεὺς Ἄμμων.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁ Φίλιππος ἐφέρετο λίαν ψυχρῶς εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα, Θεσσαλὰς δὲ ὀρχηστρίας καὶ ἄλλας τοιούτου εἴδους γυναικας προετίμα αὐτῆς, μεθ' ὧν συγκαταλέγεται καὶ ἡ Φιλίννη, μήτηρ τοῦ θέσιν τινὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατὰ περιστάσεις λαβόντος Ἀρριδαίου· καὶ τέλος ὡς μὴ ἀπαγορευομένης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς πολυγαμίας, παρὰ τοῖς βασιλεῦσι μάλιστα, ὁ Φίλιππος καταγοητευθεὶς ἐκ τῶν θελγῆτρων τῆς νεωτάτης καὶ ὠραιοτάτης Κλεοπάτρας, ἀνεψιάς τοῦ Ἀττάλου, ἐνὸς τῶν μεγαλειτέρων αὐλικῶν του, ἐζήτησε τὴν χεῖρα αὐτῆς, καὶ ἤδη τοὺς μετ' αὐτῆς πομποδῶς ἐώρταζε γάμους τοῦ ἐγκαταλείψας τὴν Ὀλυμπιάδα.

Κατὰ τὸ σῆνυθες εἰς τοὺς γάμους συμπόσιον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐωχίας καὶ τῆς κραιπάλης, ὁ Ἀτταλος ὑπὸ τε τῆς μέθης καὶ τῆς παροινίας παροξυνόμενος, ἀνέκραξεν ὅτι οἱ Μακεδόνες ὦφειλον νὰ ζητήσωσι καὶ νὰ εὐξηθῶσι παρὰ τῶν θεῶν νὰ δοθῇ νόμιμος διάδοχος εἰς τὸν βασιλεῖα. Παρὼν τότε ἐκεῖ καὶ ὁ φύσει εὐερέθιστος Ἀλέξανδρος· «Ἡμεῖς δέ σοι, κακὴ κεφαλὴ,» ἀνεβόησε, «νόθοι εἴμεθα» ; καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ποτήριον. Τὸ αὐτὸ ὅμως καὶ ὁ Ἀτταλος ἔπραξε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἡσυχία οὕτω διεταράχθη καὶ μεγάλη προέκυψεν ἔρις. Ὁ Φίλιππος εἰς ἐτέραν τράπεζαν εὐρυσκόμενος καὶ ἀγανακτήσας ἐγείρεται ἐν τῷ ἄμα, λησμονῶν δ' ὅτι ἐχώλαινεν κατὰ τὸν πόδα ἐν ταύτῳ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ οἴνου κλονούμενος, ἐκχυμνώσας τὸ ξίφος ὀρμᾷ κατὰ τοῦ υἱοῦ του, καὶ εὐτυχῶς μὲν δλισθήσας ἔπεσε μεταξὺ τῶν παρὰ τὰς τραπέζας ἀνακλίντρων· οἱ δὲ συνδατυμόνες ἀνεγείραντες αὐτὸν μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐπέτυχον νὰ ἀποχωρίσωσιν αὐτούς, καθόσον μάλιστα ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπεμακρύνετο, ἀλλ' ἴστατο πάροξύνων τὸν πατέρα του διὰ τῶν χλευαστικῶν τοῦτων λόγων : «Αὐτὸς εἶναι ὁ μέλλων νὰ μᾶς φέρῃ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην· καὶ ἐμεῖνος ἔπεσε κάτω καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ μεταβῇ ἀπὸ τὴν μίαν θέσιν εἰς τὴν ἄλλην».

Πῦρ πνέουσα κατὰ τῶν νεονύμφων ἡ φύσει ὀξύθυμος καὶ ὀργίλη Ὀλυμπιάς ἀπεφάσισε νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τε τῶν ἀνακτόρων καὶ τῆς Μακεδονίας, τὴν

δ' ἀγανάκτησιν τῆς μητρὸς συμμεριζόμενος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς ἀγαπῶν αὐτὴν μᾶλλον ἢ τὸν Φίλιππον, αὐτὴν μὲν ἀπήγαγεν εἰς τὴν Ἥπειρον, τὴν πατρίδα τῆς, ἐκεῖνος δ' ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἰλλυρίαν.

Μετά τινα χρόνον ἦλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν Δημάρτος ὁ Κορίνθιος, στενὰς σχέσεις φιλίας μετὰ τοῦ Φιλίππου ἔχων, καὶ λίαν ἐλευθέρως καὶ οἰκείως μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενος, προθύμως δ' ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Φίλιππος πῶς πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες. «—Πολὺ μεριμνᾷς καὶ ταράττεσαι, εἶπεν ὁ Δημάρτος, διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐνῷ τὰ φίλτατά σου διάκεινται εἰς τοιαύτην ἀνωμαλίαν».

Βαθέως τὴν ἐπίπληξιν ταύτην συναισθανόμενος καὶ ὁ Φίλιππος καὶ τὸ σφάλμα του ὁμολογῶν, ἔπεμψεν αὐτὸν τοῦτον τὸν Δημάρτον νὰ πείσῃ τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἐπιστρέψῃ παρὰ τῷ πατρὶ. Ἐπὶ τῷ προσήματι δὲ τοῦτω τοῦ συμβιβασμοῦ ἐπανῆλθον ἀμφότεροι, ἀλλ' ἡ μὲν Ὀλυμπιάς παρίσταται καιρὸν ἐξαίτουμένη νὰ ἐκδικηθῇ τὸν σύζυγον καὶ τὴν ἀντίζηλόν τῆς, καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο εἰς τὸ ἐξῆς θέλομεν ἴδῃ αὐτὴν ἐνασχολουμένην ἢ εἰς τοῦτο, συγχρόνως δὲ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ πείσῃ τὸν ἀδελφόν τῆς τὸν Ἀλέξανδρον, βασιλέα τῆς Ἥπειρου, νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου, διότι «τώρα εἶναι ὁ κατάλληλος καιρὸς, τῷ ἔλεγε, νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ αὐτόν, καὶ νὰ κατασταθῇ ἀνεξάρτητος». Ὁ δ' υἱὸς τῆς Ἀλέξανδρος ἐτέραν νῦν πρόκειται νὰ διαδραματίσῃ σκηνήν, φοβούμενος μὴ διὰ τῶν μηχανορραφῶν τοῦ Ἀττάλου παραγκωνισθῇ εἰς τὴν διαδοχὴν.

Πηξίδωρος, ὁ σατράπης τῆς Καρίας, θέλων δι' ἀγχιστείας νὰ συνδέσῃ στενωτέρας σχέσεις μετὰ τοῦ πανισχύρου τότε Φιλίππου, τῆς εὐκαιρίας οὕτω δραττητόμενος νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῆς Περσίας, πέμψας εἰς Μακεδονίαν τὸν παρ' αὐτῷ διατελοῦντα Ἀριστόκριτον, ἐζήτησε τὸν φυσικὸν αὐτοῦ υἱόν, τὸν Ἀρριδαῖον, διὰ τὴν πρεσβυτέραν αὐτοῦ θυγατέρα. Λόγοι δὲ πολλοὶ καὶ διαβολαὶ ἐγένοντο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον παρὰ τε τῶν φίλων καὶ τῆς μητρὸς του, ὅτι δῆθεν ὁ πατὴρ του, διὰ γάμων λαμπρῶν καὶ πραγμάτων μεγάλων παραγκωνίζων τὸν Ἀλέξανδρον, προπαρασκευάζει τὸν Ἀρριδαῖον διὰ τὸν θρόνον. Ὁ φύσει εὐερέθιστος Ἀλέξανδρος πειραχθεὶς ἐπὶ τοῦτω, πέμπει εἰς Καρίαν τὸν Θεσσαλόν, ὑποκριτὴν τοῦ θεάτρου, νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ Πηξιδώρου καὶ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος τὸν νόθον καὶ μὴ σώας ἔχοντα τὰς φρένας Ἀρριδαῖον καὶ νὰ συνδέσῃ συγγένειαν μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ εἰς μὲν τὸν Πηξίδωρον ἤρεσκε βεβαίως περισσότερον τὸ τοιοῦτον, καὶ ἤδη παρεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἀλλ' ὁ Φίλιππος, μαθὼν τὸ πρᾶγμα, παρωργίσθη τὰ μέγιστα καὶ συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Φιλώταν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ αὐτὸν μὲν πικρῶς ἐπέπληξε καὶ ὠνείδισεν ὅτι ἦτο ἀγενὴς καὶ ἀνάξιος τῶν περὶ αὐτὸν ἀγαθῶν, ζητῶν νὰ γείνῃ γαμβρὸς ἀνθρώπου Καρὸς καὶ βάρβαρον δουλεύοντος βασιλέα, τινὰς δὲ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ ἐξώρισε τῆς Μακεδονίας, τὸν Ἀρπαλον, τὸν Νέαρχον, τὸν Φρύγιον καὶ τὸν

Πτολεμαῖον, ὡς συμπράττοντας μετ' αὐτοῦ· εἰς δὲ τὴν Κόρινθον ἔγραψε νὰ τῷ πέμψωσιν ἐν τῷ ἅμα τὸν ἐκεῖσε καταφυγόντα Θεσσαλόν.

Ὁ Φίλιππος ἐν τούτοις ἀποβλέπων πάντοτε νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς κατὰ τῆς Περσίας μεγαλεπηβόλους αὐτοὺς σκοπούς, δὲν ἔπαυσεν ἑνασχολούμενος εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ προμελετηθείσας προπαρασκευάς. Συμβουλευθεὶς δὲ καὶ τὸ μαντεῖον περὶ τῆς ἐπιχειρήσεώς του ταύτης, τὴν ἀκόλουθον ἔλαβεν ἀπάντησιν :

«Ἐστεπται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἔστιν ὁ θύσων».

Φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁ Φίλιππος ἐξήγησε τὸν χρησμὸν κατ'ἰδίαν του ἀρέσκειαν, τὸν μὲν βασιλέα τῆς Περσίας θεωρήσας ὡς ταῦρον, ὅστις εἶναι ἡδη ἐστεμμένος καὶ προητοιμασμένος διὰ τὴν σφαγὴν, ἑαυτὸν δὲ ὡς θύτην· διὸ καὶ δυνάμεις τινὰς ἔπεμψεν ἀμέσως μετὰ τοῦ Ἀττάλου καὶ Παρμενίωνος, ὅπως ἐλευθερώσωσι τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ προετοιμάσωσι τὴν κατὰ τῆς Περσίας ὁδόν.

Δύο δ' ἔτη μετὰ τοὺς ἰδικούς του δευτέρους γάμους ὁ Φίλιππος ἐώρτασεν εἰς τὰς Αἰγὰς, τὴν πρῶν μὲν πρωτεύουσαν, νῦν δὲ δευτέραν πόλιν τῆς Μακεδονίας, τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς του Κλεοπάτρας μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, βασιλέως τῆς Ἡπείρου, καὶ ἀδελφοῦ τῆς προτέρας γυναικὸς του, τῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν καὶ εἶχε βοηθήσει νὰ στερεωθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἡδη ἤθελε νὰ προσοικειωθῇ ἐπὶ μᾶλλον, παρέχων εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του.

Ἡ ἐορτὴ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου προητοιμάσθη μεγαλοπρεπεστάτη. Ἐξένοι προσῆλθον ἐκ διαφόρων μερῶν, θεωροὶ ἀφίκοντο ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν συμμάχων ἢ καὶ τῶν ὑποτελῶν ὀρεινῶν ἐθνῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἀγριάνων, Παιόνων, Ὀδρυσῶν καὶ ἄλλοι· συνέρρευσαν δὲ καὶ ἅπαντες οἱ εὐπατρίδαι τοῦ τόπου, καὶ πλήθος ἄπειρον λαοῦ, πάντες δὲ προσεκληθῆσαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὸ θέατρον, ἔνθα διάφοροι ἔμελλον νὰ παρασταθῶσιν ἀγῶνες. Ὁ Φίλιππος θέλων νὰ δείξῃ πόσῃ ἔχαιρε δημοτικότητι παρὰ τῷ λαῷ, ἀπομακρύνας τοὺς σωματοφύλακας διῆλθεν ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, λευκὰ ἐνδεδυμένος καὶ ἀδορυφόρητος. Μετὰ ποικίλων δὲ κοσμημάτων καὶ καλλωπισμῶν κεκοσμημένοι προηγοῦντο τῆς τελετῆς δώδεκα εἰκόνες, αἱ μὲν ἕξ παριστῶσαι τοὺς ἕξ μεγάλους θεοὺς μετὰ τῶν ἐμβλημάτων αὐτῶν, αἱ ἄλλαι δ' ἕξ τὰς ἕξ μεγάλας θεάς, ἐν αἷς διέλαμπον ἡ Ἥρα, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ μετ' αὐτὰς παρείπετο ἡ εἰκὼν τοῦ Φιλίππου, τὴν θέσιν δεκάτου τρίτου θεοῦ παριστῶσα. Μαγευτικὸν τῷ φόντῳ τὸ θέαμα ! Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγαλοπρεποῦς παρατάξεως νεανίας τις ἐκ τῶν περὶ τῶν βασιλέα σωματοφυλάκων, καλούμενος Πausanίας, διασχίσας τὸ πλῆθος, ἐπιτίπτει κατὰ τοῦ Φιλίππου, καὶ καιρίαν διὰ κελτικῆς μαχαίρας ἐπιφέρει πληγὴν εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ βασιλέως, ὅστις καὶ ἐν τῷ ἅμα ἔπεσεν ἄνους. Ὁ δολοφόνος συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Περδίκκου, ἀρχηγοῦ τῶν σωματοφυλάκων, ἐνῶν ἡτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὸν ἵππον του ἐκ τοῦ δένδρου ἢ ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα εἶχεν αὐτὸν δεδεμένον, ἀμέσως ἐθανατώθη ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ νῦν μὲν λέγεται ὅτι ὁ νεανίας ἔπραξε

τὸ ἔγκλημα ἐκδικούμενος προσωπικὴν τινα ὕβριν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀττάλου, περὶ ἧς καὶ ἀνεφέρθη μὲν εἰς τὸν Φίλιππον, ἀλλὰ μηδεμίαν λαμβάνων ἱκανοποίησιν, ἔσπευσεν ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ λάβῃ τὴν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ μεγάλη ὑποψία ἔπесε καὶ εἰς ἄλλους, θεωρηθέντας ὡς συνενόχους, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. Ἡμεῖς οὐδεμίαν τοιαύτην κατηγορίαν, οὔτε ἀπλὴν ὑποψίαν τολμῶμεν νὰ ἐπιφέρωμεν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· ὁ νεανίας δὲν ἦτο μαθητὴς τοῦ ἐξόχου τῶν τότε χρόνων φιλοσόφου, παρ' οὗ πρὸ πάντων ἐδιδάχθη τὴν ἠθικὴν, καὶ ἐξειδικασμένην ἔλαβεν ἀνατροφήν, εἰς δὲ τὰ ὧτα αὐτοῦ δὲν ἦτο ἔναυλος ἡ ἀπάντησις ἣν ἀνέγνωσεν, ὅτι ὁ περιφημὸς τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης, ὁ Σόλων, παρέσχεεν εἰς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτόν, διατὶ κατὰ πάντων τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων τάξας νόμους, οὐδὲν περὶ πατροκτόνων ἀνέφερε ; « Διότι ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος νομοθέτης, οὐδὲλως δύναμαι νὰ φαντασθῶ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃ τις εἰς τοσαύτην ἀφροσύνην ὥστε νὰ διαπράξῃ τοιοῦτον ἔγκλημα ». Δικαίως ὅμως πολλὰ λέγονται κατὰ τῆς Ὀλυμπιάδος, ὡς λαδοῦσης μέγα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Φιλίππου συνωμοσίαν, ἀφοῦ ὡς ἐκ περισσοῦ μάλιστα διώρισε νὰ βάλῃσι στέφανον ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ δολοφόνου. Ὅσον οὕτω θέλομεν ἴδῃ καὶ πόσον ἀπανθρώπως ἡ σκληρὰ αὕτη γυνὴ ἐφέρθη εἰς τὴν δευτέραν σύζυγον τοῦ Φιλίππου κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ υἱοῦ τῆς, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ δικαίως ἐπεσπάσατο. Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἡσανίκανοι δι' ἄργυρίου νὰ συμμεθέξωσι τῆς κατὰ τοῦ Φιλίππου συνωμοσίας, προθυμούμενοι νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ κατ' αὐτῶν παρασκευαζομένου ἰσχυροῦ ἀντιπάλου των. Οἱ δ' Ἕλληνες καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Δημοσθένης ; . . .

Ὁ Φίλιππος ἐτελεύτησε τὸ φθινόπωρον τοῦ 336 π. Χ. κατὰ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας καὶ τὸ τεσσαρακοστὸν ἑβδομον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Φιλίππου ἄριστα ἀποφαίνονται οἱ ἱστορικοί, λέγοντες ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε μὲν προτερήματα ἔξοχα εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν, ἀλλ' εἶχεν ἐπίσης καὶ μέγιστα ἐλαττώματα. Ἦτο μὲν ἀφ' ἐνὸς λίαν προσεκτικὸς καὶ ἄγρυπνος, ἰδίως ὀφθαλμοῖς ἐποπτεύων καὶ ἐφορευὼν εἰς πάντα, ἔργα ἀνωτάτου ἄρχοντος ἀκριβῶς ἐκπληρῶν, συγχρόνως δὲ συμμεριζόμενος καὶ τὰ τοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ δικαστοῦ (κατὰ τὰ τότε ἔθιμα), τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν κατωτέρων πολλάκις βαθμῶν, ἐπὶ δὲ κεφαλῇς τῶν στατευμάτων ὡς ἄριστος καὶ ἀκούραστος μαχητὴς τιθέμενος κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρχαίων ἡρώων καὶ πολεμιστῶν, μεγαλόδωρος πρὸς τοῦτοις κατὰ τὰς περιστάσεις, μεγαλοπρεπὴς καὶ πολιτικὸς θαυμάσιος, καθ' ᾧ βλέπομεν ἐφάμιλλον αὐτῷ καὶ τὸν υἱὸν του τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου εἶχε καὶ ἐλαττώματα μέγала.

Ἦτο κόλαξ ἐπαγωγὸς καὶ πλάνος, δόλιος μέχρις ἐσχάτης πανουργίας, φιλόδοξος εἰς ἄκρον, χαμερπής, ἄσωτος μέχρι κραιπάλῃς καὶ διεφθαρμένος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ τινα ἔτη, ὅτε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, ἀπεστάλησαν κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, κατέπαυσεν

τὴν ἐπανάστασιν διὰ δημηγορίας, δίκαιον φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης παρέχων εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρός του, ὡς ἐπιτηδείου ἡγεμόνος καὶ ἀξίου καθ' ὅλα ἀρχηγού. Τὴν δημηγορίαν ταύτην, ἣν ὁ Ἀρριανὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς ἀξιόλογον δεῖγμα ρητορικῆς καὶ ὡς ἄριστα ἀντιπαρὰβάλλουσιν τὰς πράξεις τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων, ἀφήνομεν ἂν καταχωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς ὁλόκληρον ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

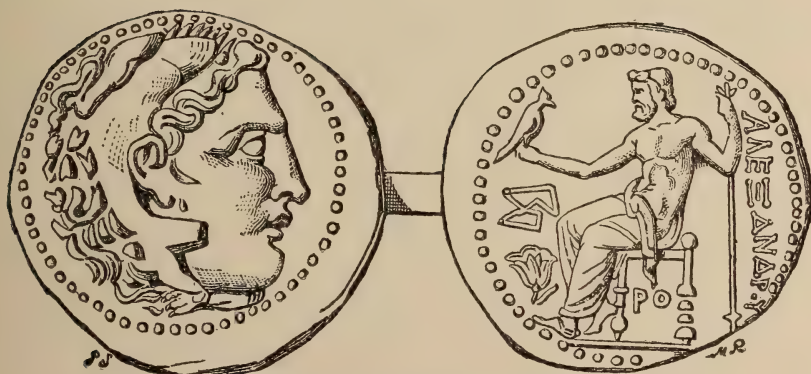
Εἰς δεινὰς τῳόντι περιστάσεις ὁ Ἀλέξανδρος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας, εἰς δυσχερεστάτην εὐρέθη θέσιν. Ὅτι πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πολιτείαις μετὰ ἐξάλλου χαρὰς ἤκουσαν τὸν θάνατον τοῦ ἰσχυροῦ ἀνταγωνισμοῦ των, εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας ὁ συστηματικὸς ἀρχηγὸς δῆθεν τῆς ἀντιπολιτεύσεως Αἰσχίνης καὶ θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Δημοσθένους, ἤλεγξεν αὐτόν, ὡς λίαν χαμερπῶς φερθέντα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην.

Κατὰ λίαν σοβαρὰς λοιπὸν περιστάσεις ἀνέβη ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας περὶ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀμέσως ἀνεφάνη ὡς ἔχων ἅπαντα τὰ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑψηλῆς ταύτης θέσεως ἀπαιτούμενα προσόντα, καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ κηδεύῃ μεγαλοπρεπῶς τὸν πατέρα του, πικρὰ χύνων δάκρυα ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἀκολούθως δ' ἔσπευσε νὰ σφαγιάσῃ (ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ τάφου) τοὺς ἀποδειχθέντας ὡς συνενόχους εἰς τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, καὶ πρὸ πάντων τοὺς μνηστῆρας καὶ ἀπαιτητὰς τοῦ θρόνου, τοὺς Λυγκιστὰς, τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀερόπου, Ἡρομένην, Ἀρραβαῖον καὶ Ἀλέξανδρον, οἵτινες δωροδοκηθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, συνώμοσαν τὴν κατὰ τοῦ Φιλίππου δολοφονίαν· καὶ οἱ δύο μὲν πρῶτοι παραδειγματικῶς ἐτιμωρήθησαν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος, συνενδυθεὶς μετὰ τοῦ βασιλέως τὸν (πολεμικὸν) θώρακα, ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ τοῦ ὁμωνύμου του Ἀλεξάνδρου, ἣν καὶ ἀμέσως ἔλαβε.

Διακηρύξας δὲ συγχρόνως ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι μόνον τὸ ὄνομα ἥλλαξεν, ὁ δὲ βασιλεὺς διαμένει ὁ αὐτός, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐνησχολήθη ἤδη εἰμὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου, παριδὼν μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὺς πρῶην συνεταίρους τῆς νεαρᾶς ἡλικίας του, τὸν Ἀρπαλον, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Φρύγιον, τὸν Νέαρχον καὶ ἄλλους, ὧν τινες ἔλειπον εἰσέτι, ἐξορισθέντες ὑπὸ τοῦ πατρός του, ὡς εἴπομεν, καὶ ὧν οἱ πλεῖστοι μεγάλην ἔσχον ἐπιρροήν, μετακληθέντες ἀκολούθως, διετήρησεν εἰς τὰ πράγματα τοὺς ἀρχαίους ὑπουργούς, ὡς ἐμπειροτέρους, τὸν μὲν Ἀντίπατρον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν (ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν), τὸν δὲ Παρμενίωνα ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν. Καὶ τὸν μὲν Ἀντίπατρον εἶχεν ἐκλέξει ἄλλοτε, ὡς προείρηται, ὁ πολιτικώτατος Φίλιππος νὰ μεταφέρῃ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Ἀθήνας τὰ ὅσα τῶν εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας πεσόντων Ἀθηναίων, καὶ περὶ αὐτοῦ δ' ὁ Φίλιππος συνευθυμῶν ἄλλοτε μετὰ τῶν φίλων του, καὶ λόγου περὶ ἀσφαλείας συμπεσόντος, «Τὰ πάντα καλῶς ἔχουσιν, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, διότι, ἡ γρύπνει ὁ Ἀντίπατρος», δίκην ἀστυνόμου δῆθεν. Τὴν αὐτὴν δὲ ὑπόληψιν

ΚΕΦΑΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΤΕΤΡΑΔΡΑΧΜΟΝ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

εἶχεν ὁ Φίλιππος καὶ εἰς τὸν Παρμενίωνα. Ἐνῷ αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων αἱ Ἀθήναι, ζηλοτύπως φερόμεναι ἔθετον ἐπὶ κεφαλῇς τῶν στρατευμάτων τῶν διαφόρους στρατηγούς, ἐτήσιως αὐτοὺς ἀναλλάσσοντες, σαρκαστικῶς ὁ Φίλιππος ἔλεγεν ὅτι «ἐμακάριζε τοὺς Ἀθηναίους ὅτι εὕρισκον κατ' ἔτος νὰ ἐκλέγωσι δέκα στρατηγούς, αὐτὸς δ' εἶχεν ἓνα μόνον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τὸν Παρμενίωνα». Ἐλεγε δὲ ὁ Παρμενίων ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποσταλὴς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μετὰ τοῦ Ἀττάλου, ὡς προεῖρηται.

Μέγα δὲ καὶ ἐκτεταμένον κράτος ἀφῆκεν ὁ Φίλιππος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Παρεκτὸς τῆς Μακεδονίας, ἡ Θεσσαλία, μέγα μέρος τῆς Θράκης, αἱ πλούσιαι καὶ παράλαιοι πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς λεγομένης Χερσονήσου ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων κατοικοῦμεναι, διάφορα βάρβαρα ὀρεινὰ ἔθνη, ἦσαν ἢ ὑποτελῆ ἢ παντάπασιν προσηρτημένα εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας· φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁ νέος ἡγεμὼν ἀμέσως εὐρέθη ἐπαπειλούμενος ὑπὸ διαφόρων κινδύνων. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡγέρθησαν κατ' αὐτοῦ τὰ πλησιόχωρα ἔθνη θέλοντα νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγόν, εἰς δὲ καθυπέβαλεν αὐτὰ ὁ πατὴρ του, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀνύψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὁ Ἀττάλος, λόγῳ μὲν προστατεύων τὰ δικαιώματα τοῦ ἐκ τῆς Κλεοπάτρας μέλλοντος διαδόχου, τοῦ ἀνεψιοῦ του, πράγματι δ' ὀρεγόμενος αὐτὸς δι' ἑαυτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἑξουσίαν· ἤρξατο δ' ἡδὲ ὁ Ἀττάλος τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ Δημοσθένους, συγχρόνως δὲ καὶ μετὰ πατάγου πολλοῦ ἡγέρθησαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπιθυμοῦντες καὶ οὗτοι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀφῆρσεν ὁ Φίλιππος. Καταφρονήσαντες δ' οὗτοι ὡς νεώτατον τὸν Ἀλέξανδρον, δὲν προεῖδον ὁποῖος ἔμελλε νὰ ἀποβῇ ὁ νέος ἥρως, οὐδ' ἐσυλλογίσθησαν καὶ πόσον ἐκείνοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων των. Ὡς εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ ρήτωρ Δημοσθένης, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς Θήβας, δὲν ἔλειψαν νὰ διεγείρῃσι τοὺς πολίτας οἱ δημαγωγοί, παρακινοῦντες τοὺς συμπατριώτας των ν' ἀποδιώξωσιν ἐκ τῆς Καδμείας τὴν Μακεδονικὴν φρουράν· οἱ δ' Αἰτωλοὶ ἐψηφίσαντο νὰ ἐπαναγάγῃσι διὰ τῶν ὅπλων τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐξορισθέντας συμπολίτας των· οἱ Ἀμβρακιῶται πρὸς τοῦτοις ἀποδιώξαντες τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, ἐκήρυξαν τὴν δημοκρατίαν, οἱ δ' Ἀργεῖοι, οἱ Ἀρκάδες καὶ πάντες ἐν γένει οἱ κλίνοντες τὸν αὐχένα εἰς τοὺς Μακεδόνas, σπουδαίως ἡτοιμάζοντο νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν φρονιμώτεροι τῶν Μακεδονικῶν αὐλικῶν συνεβούλευσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ φερθῇ μετὰ φρονήσεως· καὶ ἠκολούθησε πράγματι οὗτος μέχρι τινὸς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν, παρέχων ἐπὶ τοῦ παρόντος τόπον τῇ ὁρῇ, καὶ φιλικῶς προσπαθῶν νὰ συμβιδάσῃ τὰ πράγματα· ἐπὶ τέλους ὅμως τὸ τολμηρὸν καὶ δραστήριον πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπέμεινε, οὔτε ἀπεδειλίασεν ἀλλ' ἀμέσως ἠθέλησεν οὗτος νὰ ἐκφοβίσῃ καὶ νὰ πνίξῃ τὸ πνεῦμα τῆς γενικῆς δυσαρρεσκείας, ἐξασφαλίζων εἰς ἑαυτὸν τὴν θέσιν, ἣν μεταξὺ τῶν Ἑλλη-

νικῶν πόλεων ἀνέλαβεν ὁ πατήρ του καὶ ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἀρχηγός. Καὶ τὰ μὲν παροικοῦντα βάρβαρα ἔθνη, παρ' ὧν οὐδὲν ἄλλο ἐφοβεῖτο εἰμὴ ληστρικὰς ἐπιδρομάς, παρεῖδεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀνοικτὸν μετ' αὐτῶν ἀφήσας λογαριασμόν, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον.

Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας ἀπεστάλη ὁ στρατηγός Ἑκαταῖος εἰς τὴν Ἀσίαν μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν πιστῶν στρατευμάτων τοῦ Παρμενίωνος, καὶ ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν νὰ φέρωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Ἀττάλον ὡς ἔνδοχον ἐσχάτης προδοσίας. Οἱ στρατηγοί, μὴ ἔχοντες ἱκανὰς δυνάμεις, καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἔλθωσιν εἰς φανεράν ρῆξιν μετὰ τοῦ Ἀττάλου, μετεχειρίσθησαν τὸν παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς λαοῖς συνήθη τρόπον τῆς δολοφονίας.

Ταῦτοχρόνως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσεν μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ κατὰ τῆς Θεσσαλίας, οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ καθυποτάξῃ αὐτὴν ἀλλὰ θέλων νὰ ἐπιτύχῃ ὅσα οἱ Θεσσαλοὶ οἰκιοθελῶς παρέσχον εἰς τὸν πατέρα του, ὅτε προσεκάλεσαν αὐτὸν κατὰ τῶν Φωκέων. Καὶ οἱ μὲν Θεσσαλοὶ κατεῖχον ἤδη μετὰ ἱκανῶν δυνάμεων τὰς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν συνήθεις διόδους, τὴν Καλλιπεύκην εἰς τὰ Τέμπη, νέαν δ' ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠγέωξε δίοδον, μετὰ μεγάλων μόχθων καὶ κακοπαθειῶν διαβάς τὴν πρὸς μεσημβρίαν τῶν Τεμπῶν ἀπότομον Ὀσσαν. Θαυμασίως πηδῶντες οἱ Μακεδόνες ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ διὰ μηχανῶν ἀποκόπτοντες βαθμίδας ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἀναιμωτὶ καὶ ἀνεπαισθήτως εἰσέδυσαν εἰς τὰ Θεσσαλικά πεδία κατὰ τὰ νῶτα τοῦ Θεσσαλικοῦ στρατοῦ, κύριοι οὕτω καταστάντες τῆς Θεσσαλίας ὅλης· ὁ δ' Ἀλέξανδρος θέλων μᾶλλον νὰ ἐλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν χώραν ἢ νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἤρξατο προσοικειούμενος τοὺς Θεσσαλοὺς, ὑπομιμνήσκων αὐτοῖς τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως καταγωγὴν, καὶ ὑπενθυμίζων πρὸς τοὺς τὰς εὐεργεσίας, ἃς παρὰ τοῦ πατρὸς του ἔλαβον, ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του καὶ νὰ παραδεχθῶσι τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις του ὑποχρεούμενοι νὰ συστρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ.

Διὰ ταχέων ἀκολούθως βημάτων, προβάς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰς Θερμοπύλας, συνεχάλεσεν, ὡς πρόεδρος τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου τοὺς Πυλαγόρας, οἵτινες κοινῇ καὶ ὁμοθύμῳ γνώμῃ ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἶχεν αὐτὴν καὶ ὁ πατήρ του· ἀκολούθως δὲ προσελθὼν εἰς τὴν Βοιωτίαν, μεγάλως κατεφόβισε τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Θήβαις ἐναντίους του, ὡς μὴ ὄντας προπαρασκευασμένους νὰ ἀντιπαραταχθῶσι κατ' αὐτοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι μάλιστα καταπλαγέντες, ἀμέσως ἤρχισαν νὰ μετακομίζωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως τὰ ἔξωθεν αὐτῆς σκεύη τῶν καὶ νὰ ἐπισκευάζωσι τὰ τεῖχη τῶν, πολιορκίαν φοβούμενοι. Οὐκ ὀλίγον δ' ἀπεδειλίσκει καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ προτάσει αὐτοῦ μάλιστα πρέσβεις ἐπέμφθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ζητοῦντες παντοιοτρόπως νὰ καταπραῦνωσιν αὐτόν. Μετὰ τούτων συνεπέμφθη καὶ ὁ Δημοσθένης· καθ' ὃδον ὅμως ἀποχωρισθεὶς τῶν ἄλλων πρέσβεων, ἐπανῆλθε διὰ τοῦ Κιθαιρώνος εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀλέξανδρος δεχθεὶς εὐμενῶς τοὺς πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, οὐδὲν ἄλλο ἀπή-

τησε παρ' αὐτῶν, εἰμὴ νὰ πέμψωσι καὶ οὗτοι συνέδρους εἰς τὴν προτεινομένην συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἔνθα νὰ συσχεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου καὶ νὰ χειροτονήσωσιν αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον. Καὶ αἱ ἄλλαι μὲν πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εἴτε ἐντός, εἴτε ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον, παραδεχόμεναι νὰ συνακολουθήσωσιν αὐτὸν διὰ στρατοῦ πρᾶγμα ὅπερ ἐδόθη καὶ εἰς τὸν πατέρα του ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του· μόνοι δ' οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἠθέλησαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν συνέλευσιν, βλέποντες ὅτι οὕτως ἀφηρεῖτο ὅτι πάτριον ἦτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἡγῶνται τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ νὰ ἔπωνται εἰς ἄλλους. Καὶ ἡ δύνατο μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μεταχειρισθῇ βίαν κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ βλέπων αὐτοὺς λίαν ταπεινωμένους ἤδη ὑπὸ τῶν Θηβαίων, παρεῖδε τὰς ἀγερῶχους αὐτῶν κομπορρημοσύνας.

Ἡ Κόρινθος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο μία τῶν μεγαλειτέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Πελοποννήσου, ἀριθμοῦσα 300,000 κατοίκων· καὶ οὐ μικρὸν δεῖγμα τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυτελείας τῆς ἦτο καὶ ἡ περὶ αὐτῆς παροιμία· «Οὐ παντὸς ἀνδρὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον». Ἐν Κορίνθῳ δ' ἔτι ὄντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκ διαφόρων μερῶν πλείστοι ἐπίσημοι ἄνδρες συνέρρευσαν πολιτικοί, φιλόσοφοι, καλλιτέχναι καὶ πεπαιδευμένοι εἰς διαφόρους γνώσεις, καὶ πάντες περὶ αὐτὸν συνωθοῦντο, ὀρεγόμενοι νὰ συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ, καὶ λέξεις τινὰς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ νὰ ἀκούσωσι. Τότε δ' ἐγένετο καὶ ἡ μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Διογένους διαθρυλληθεῖσα συνδιάλεξις. Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος θέλων νὰ δείξῃ ὅτι κατεφρόνει τὰς ἐπιδείξεις πεπολιτισμένης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς κατοικίαν μὲν αὐτοῦ ἐξελέξατο πύθον τινά, ἐν ᾧ συνήθως διέτριβε, κείμενον κατὰ τὰ τεῖχη τοῦ Κορινθιακοῦ γυμνασίου, τοῦ κοινῶς λεγομένου Κρανείου, καὶ τὰ ἄλλα δὲ διήγε βίον εὐτελεῆ καὶ πενιχρόν, δίικην ἐπαίτου εἰς πολλὰ. Εἰς τὸ κατὰ τὸ Κράνειον κείμενον οἶκημα τοῦ Διογένους προσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος, περιμένων φυσικῶ τῷ λόγῳ νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτόν καὶ ὁ φιλόσοφος, ἀλλὰ μηδόλως ἐκείνου περὶ τούτου φροντίζοντος, ἀπεφάσισεν ὁ ἴδιος νὰ πλησιάσῃ αὐτόν. Ὁ Διογένης βλέπων τὸν βασιλέα προσερχόμενον εἰς αὐτόν μετὰ τοιοῦτου λαμπροῦ ἐπιτελείου, ἀνασηκωθείς ὀλίγον, ἀσκαρδαμυκτὴ ἠτένισε τὸ βλέμμα εἰς αὐτόν· ἐγγύτερον δὲ προσελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ῥώπησε τὸν φιλόσοφον ἂν ἔχῃ χάριν τινά νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ· «Ἀλλην χάριν νὰ ζητήσω δὲν ἔχω, εἶπεν ἀφελῶς ὁ Διογένης, εἰμὴ νὰ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ νὰ μὴ μὲ σκιάζῃς». Καὶ τί μὲν ἐνδοίει ὁ κυνικὸς φιλόσοφος διὰ τῆς ἀποτόμου ταύτης ἀποκρίσεως, ἄλλως νὰ ἀποφανθῶμεν δὲν δυνάμεθα, εἰμὴ ὅπως κατ' ἄλλην τινά περίστασιν ἔπραξεν ὁ φιλόσοφος Πλάτων. Τοὺς πόδας πλήρεις βορβοροῦ ἔχων ὁ Διογένης εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις οἶκον τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος, καὶ ἐπὶ τῶν πολυτελῶν αὐτοῦ ἐπίπλων βαναύσως πατῶν : «Πατῶ, ἔλεγε, τὸν Πλάτωνος τύφον». «Ἐτέρφ γε τύφῳ, Διόγενες», ἀπήντησεν ἀταράχως ὁ Πλάτων. Ἀλλοτε πάλιν ὁ Διογένης θέλων νὰ ἐλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν συμπάθειαν τοῦ πλήθους

διὰ τῆς καρτερίας δῆθεν καὶ τῆς ὑπομονῆς, ἵστατο κάτωθεν μεγάλου κρουνοῦ καταδρεχόμενος, ἐνῷ οἱ διαβάται ἐφαίνοντο λυπούμενοι καὶ οἰκτείροντες αὐτόν.—«Ἄν θέλετε, εἶπεν ὁ ἐκεῖθεν διαβαίνων Πλάτων, νὰ τὸν ἐλέησητε, ἀπόστητε, ἀπομακρύνθητε ἀπὸ αὐτόν», διὰ τῶν λόγων τούτων διαδολώσας τὴν μωρὰν τοῦ ἀνδρὸς φιλοδοξίαν. Τί δ' ἐνόει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος στραφεὶς εἰς τοὺς περὶ αὐτόν καὶ λέγων : «Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην» ἦτοι, «ἂν δὲν ἤμην Ἀλέξανδρος ἐπεθύμουν νὰ εἶμαι Διογένης; . . .»

Πόσον δ' ὠραῖον εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀναφερόμενον περὶ τῆς Πυθίας ! Ἀπερχόμενος ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Κορίνθου, ἠθέλησε νὰ μεταβῇ εἰς τοὺς Δελφούς, προθυμούμενος νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον περὶ τῆς μελετωμένης κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατείας αὐτοῦ· ἦσαν δ' ἀποφράδες ἡμέραι καὶ ἡ Πυθία δὲν ἤθελε νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ τρίποδος, διὰ τῆς βίας ὅμως ἐλκομένη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, «Ἄφες με, ὦ παῖ, ἀνεβόησεν, ἀνίκητος εἶ». «Δὲν θέλω λοιπόν, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἄλλην μαντείαν παρὰ σοῦ· ἔλαβον τὸν χρησμὸν τὸν ὅποιον ἐζήτην». «Ἐξομαλύνας οὕτω τὰ Ἑλληνικὰ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπέστρεψεν εἰς Μακεδονίαν, ἔνθα καὶ διέμεινεν ὅλον τὸν χειμῶνα, στερεούμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου του, καὶ προπαρασκευαζόμενος διὰ τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον· ἀλλὰ καὶ συγχρόνως μεγάλην ἡσθάνθη ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς μητρὸς του, ἥτις ἠνάγκασε τὴν νέαν χήραν Κλεοπάτραν νὰ θανατωθῇ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς ζώνης, τὸ δὲ τέκνον αὐτῆς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ἰδίας μητρὸς ἐφόνευσεν ἡ κακότροπος γυνὴ !

Τὴν ἀνοιξίν τοῦ 335 ἐγκαταλείψας ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Μακεδονίαν ἐπῆλθε καθυποτάσσων τὰ ἀπειλητικὴν ἤδη θέσιν λαβόντα βάρβαρα ἔθνη, ὧν τὰ κυριώτερα ἦσαν οἱ (κατὰ τὴν σημερινὴν Ἀδριανούπολιν) Θράκες, οἱ Τριβαλλοὶ κατὰ τὴν νῦν Βουλγαρίαν, οἱ Γέται καὶ οἱ Δάκες τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, οἱ Παῖονες καὶ οἱ Ἀγριᾶνες τῆς ἄνω Μακεδονίας, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ Ταυλαντινοὶ τῆς Ἀλβανίας. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν παραλαβὼν τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Ἀμφιπόλεως εἰς τὴν χώραν τῶν λεγομένων αὐτονόμων Θρακῶν, καὶ διαβάς τὸν Νέσσον ποταμὸν ἔφθασεν εἰς τοὺς πρὸς νότον πρόποδας τοῦ Αἴμου.

Αἶφνης ἐφάνησαν εἰς τὰ ὕψη τοῦ ὄρους τούτου ἔνοπλοι οἱ ἐκεῖ κάτοικοι, ἔτοιμοι νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς Μακεδόνας καὶ νὰ μὴ ἀφήσωσιν αὐτοὺς νὰ προβῶσι διὰ τῶν στενωπῶν. Καὶ πλαγίως μὲν ἐκεῖνοι προφυλασσόμενοι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἕνεκα τῆς φυσικῆς τοῦ τόπου θέσεως, εἶχον πρὸς τοῦτοις στήσει ἀμάξας κατὰ μέτωπον, αἵτινες ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔμελλον νὰ χρησιμεύωσιν ὡς ὀχυρώματα τῶν ὀπισθεν αὐτῶν παρατεταγμένων ἀνδρῶν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἦσαν προσδιωρισμέναι νὰ ἐπιπέσωσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους κατὰ τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος καὶ νὰ διαρρήξωσιν αὐτήν. Ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ὁ Ἀλέξανδρος ἵστατο εἰς ἀπορίαν περὶ τοῦ πρακτέου· ἀλλ' ἐπὶ τέλους μηχανᾶται τὸ ἐξῆς· ἅμα αἱ ἅμαξαι ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, ἡ Μακεδονικὴ φάλαγξ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ἠνέωξε τὰς τάξεις της, αὐταὶ δ' ἀκωλύτως διῆλθον, μηδεμίαν ἐπα-

γαγοῦσαι βλάβην, ἀλλ' ὅπου τὸ ἔδαφος δὲν επέτρεπε νὰ ἀνοιχθῇ ἡ φάλαγξ, οἱ Μακεδόνες ἀνυψοῦντες τὰς ἀσπίδας ἐτίθεντο κάτωθεν τοῦ οὕτω κατασκευαζομένου προτειχίσματος· καὶ οὕτως αἱ ἄμαξαι ἄνωθεν αὐτοῦ διερχόμεναι οὐδὲν κακὸν εἰς αὐτοὺς ἐπροξένησαν· τὸν ἀντίον οἱ Μακεδόνες μεγάλα κακὰ εἰς τοὺς ἀντιπάλους ἐπέφερον, χιλίους μὲν καὶ πεντακοσίους θανατώσαντες, τοὺς δὲ λοιποὺς τρέψαντες εἰς φυγὴν· αἱ γυναῖκες, τὰ παιδία καὶ τὰ ὑπάρχοντά των ἐπωλήθησαν εἰς τὰς παρακειμένας παραλίους πόλεις· ἐκ δὲ τῶν Μακεδόνων ἔνδεκα ἰππεῖς, καὶ τεσσαράκοντα ἕως πεντήκοντα πεζοὶ ἐφρονεύθησαν.

Οὕτως οἱ Μακεδόνες διαβάντες τὴν κορυφὴν τοῦ Αἵμου, ἐπιπίπτουσιν ἀκολούθως κατὰ τῶν περὶ τὸν Λύγινον ποταμὸν Τριβαλλῶν καὶ ἕως τρισχιλίους μὲν ἐξ αὐτῶν θανατώσαντες, ἀναγκάζουσι καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Σύρμον νὰ πέμψῃ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἰστρον ποταμὸν καλῶς ὠχυρωμένην νῆσον Πέρκην, ἔνθα καὶ πολλοὶ τῶν πλησιοχώρων Θρακῶν κατέφυγον. Καὶ ἐπιχείρησε μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀποβιβάσῃ εἰς αὐτὴν διὰ τῶν νεωστὶ ἐκ Βυζαντίου ἀφικθέντων πλοίων πληθὺς τοξοτῶν καὶ ὀπλιτῶν, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἡ νῆσος ἀνθίστατο γενναίως εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Μακεδόνων, ἀφείς αὐτὴν ἔστρεψε τὰ ὅπλα εἰς τὰ παρὰ τὸν Ἰστρον ποταμὸν κατοικοῦντα Κελτικὰ ἔθνη· ἦσαν δ' οὗτοι οἱ Κουάδοι, οἱ Μαρκουμάνοι, οἱ Ἰάζυγες καὶ ἄλλοι λαοὶ ἐξ ὧν οἱ μὲν παντάπασιν ἐξέλιπον, οἱ δὲ συνελκυνεύθησαν μετ' ἄλλων στοιχείων, ἄλλοθεν ἐπελθόντων, οὔτε τὴν γλῶσσαν οὔτε τὸν χαρακτῆρα, οὔτε τὴν καταγωγὴν διατηρήσαντες.

Ἀξιοθαύμαστον δὲ στρατηγικὴν ἱκανότητα δεῖξας ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέπληξε τοὺς Κέλτας, μεταβιβάσας διὰ νυκτὸς τὸν στρατὸν διὰ σχεδιῶν, ἃς κατεσκεύασεν ἐκ τῶν διφθερῶν τῶν στρατιωτῶν, διὰ ξηροῦ ἐμπλήσας χόρτου, ἐφ' ὧν οἰοεὶ παίζοντες διέβησαν οἱ Μακεδόνες μετ' ἀπαραδειγματίστου ἐπιτηδεύτητος. Πάντες οἱ παρὰ τὸν Ἰστρον οἰκοῦντες λαοὶ θαυμάζοντες ἐπὶ τούτῳ ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ παραδοθῶσιν εἰς αὐτόν, ζητοῦντες πρὸ πάντων νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φιλίαν τοιοῦτου ἐξόχου ἀνδρός. Καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Τριβαλλῶν Σύρμος αὐτοπροσώπως ἐνεφανίσθη, προσφέρων εἰς αὐτὸν τὴν ὑποταγὴν του καὶ ὑποσχόμενος νὰ τὸν παρακολουθήσῃ μετὰ στρατοῦ εἰς τὰς ἐκστρατείας του.

Ἐν ἀκαρεῇ τῇδε κάκεισε διαδοθείσης τῆς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον φήμης ὑπὸ τῶν περιπλανωμένων φυλῶν, ἀναφέρεται ὅτι Κέλται τινὲς προσῆλθον αὐθόρμητοι εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόνων, εἴτε θέλοντες νὰ συμμαχήσωσι μετ' αὐτῶν, εἴτε ἐξ ἀπλῆς περιεργείας κινούμενοι. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν αὐτοὺς τί ὑπὲρ ἄλλο ἐφοβοῦντο ἐν τῷ κόσμῳ, ἐλπίζων κενοφρόνως ὅτι αὐτὸν ἔμελλον νὰ ὁμολογήσωσιν, ἀλλ' ἐκείνοι ἱκανῶς ὑψηλόσωμοι ὄντες, καὶ μεγαλοφρονοῦντες διὰ τοῦτο· «Μὴ τυχόν ὁ οὐρανὸς ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν», ἀπεκρίθησαν· ἀλλὰ καὶ δὲν ἔλειψαν νὰ προσθέσωσιν ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν φιλίαν τοιοῦτου ἀνδρός. Οὐδὲν ἄλλο

εἰπὼν ὁ Ἀλέξανδρος εἰμὴ ὅτι οἱ Κέλται εἰσὶν ἀλαζόνες, τοὺς συνεχώρησε καὶ τούτους, συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν.

Οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος καθυποτάξας τοὺς βορείους καὶ ἀγρίους αὐτοῦ γείτονας, ἔστρεψεν ἀκολούθως ἅπασαν τὴν προσοχὴν του εἰς τοὺς κατὰ τὰ δυτικὰ ὄρια Ἰλλυριούς. Κλείτος ὁ υἱὸς τοῦ Βαρδύλλιος, βασιλεὺς τῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑποτεταγμένων Ἰλλυριῶν, καὶ Γλαυκίας, ὁ βασιλεὺς τῶν Ταυλαντιῶν, συνενωθέντες, ἤτοιμάσθησαν νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ οἱ Αὐταριᾶται δ' ἠπέλυσαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, ἀλλὰ τούτους μὲν ἀνέλαβε νὰ τιμωρήσῃ ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀγριάνων Λάγγαρος, εἰς δὲν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὑπεσχέθη τὴν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς του Κύνας, ἣν ὅμως δὲν ἤξιώθη νὰ λάβῃ ἀποθανῶν καθ' ὁδὸν πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἡγεμόνες, ὁ Κλείτος καὶ ὁ Γλαυκίας, οὐ μικροὺς ἐπήγαγον περισπασμούς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, διακόψαντες τὰς τροφὰς καὶ πολάκις φέροντες εἰς ἀμηχανίαν τοὺς Μακεδόνας· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δι' ἐμφύτου πολεμικῆς τέχνης, ἣν κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἔδειξε διὰ τῆς ἀτομικῆς τόλμης του, τῆς ἀνδρείας τοῦ στρατοῦ του καὶ διὰ τῆς ἀξιοθαυμάστου ταχύτητος, δι' ἧς ἐν ἀκαρεῖ ἐξετελοῦντο αἱ διαταγαὶ αὐτοῦ, νικῆσας αὐτοὺς, καὶ τὴν κυριωτέραν αὐτῶν πόλιν, τὸ Πήλιον, κυριεύσας, τότε μόνον παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς τὴν εἰρήνην, ὅτε ἀναγνωρίσαντες τὴν κυριαρχίαν του ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τοὺς πολέμους του.

Εἰδῆσεις ἐν τούτοις ἀφίκοντο ἐξ Ἑλλάδος προκαλοῦσαι ἰτὴν εἰς τὰ νότια μέρη ἐπάνοδον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ Περσία μαθοῦσα ὅτι οἱ Ἕλληνες συνεκρότησαν συνέδριον ἐπαπειλοῦντες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς Ἀσίαν, ἐξέχεε τοὺς ἀφρόνους θησαυροὺς τῆς εἰς τοὺς μὴ παραδεχομένους τὴν φιλίαν τῶν Μακεδόνων Ἑλλήνας, παροτρύνουσα αὐτοὺς νὰ διαλύσωσι τὴν κατ' αὐτῆς γενομένην συμμαχίαν, ἀποσοδοῦντες οὕτω τὸν κατὰ τῆς Περσίας ἐπαπειλούμενον κίνδυνον. Ὁ χρυσὸς τῆς Περσίας μέγα ἐπήγαγεν ἀποτέλεσμα εἰς τὰ ἀνήσυχα καὶ δυσηρεστημένα πνεύματα· ἡ ἀπουσία καὶ ἡ εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου τρομερὰν κατ' αὐτοῦ διήγειρε συνωμοσίαν.

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Αἰμον πᾶσα τακτικὴ ἀλληλογραφία διεκόπη, οὐδεμία δ' εἴδησις ἤκούετο πλέον περὶ αὐτοῦ, αἴφνης δὲ μάλιστα διεδόθη ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε. Μετὰ μεγάλου δὲ ζήλου καὶ μετὰ προθυμίας οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ διέδωκαν τὴν εἴδησιν ταύτην, ἐπιστεύοντες νὰ διεγείρωσιν γενικὴν κατὰ τῆς Μακεδονίας ἐπανάστασιν. Πρῶτοι οἱ Θηβαῖοι, πεφυσιωμένοι μὲν εἰσέτι διὰ τὰ λαμπρὰ αὐτῶν ἀνδραγαθήματα κατὰ τὰ Λευκτρα καὶ τὴν Μαντινείαν, ἀλλὰ δυστυχῶς λησμονήσαντες τὴν κατὰ τὴν Χαιρώνειαν συμφορὰν των, ἀνύψωσαν τὴν φωνὴν τῆς ἐξεγέρσεως. Αἴφνης τινὲς ἐξ αὐτῶν εἰσδύσαντες διὰ νυκτὸς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἥ μᾶλλον καθ' ὁδὸν ἐπιπεσόντες ἐθανάτωσαν τὸν Ἀμύνταν καὶ τὸν Τιμόλαον, ἀρχηγούς τῆς ἐν Καδμεΐᾳ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διορισθείσης φρουρᾶς, οἵτινες μηδὲν κίνδυνόν τινα προβλέποντες, οὐδ' ὑποπτευόμενοι, διετέλουν πάντοτε ἀπροφύλακτοι· ἀκολούθως ἐπιπεσόντες καὶ οἱ λοιποὶ κάτοικοι ἐπολιόρκουν τὴν

φρουράν. Συγχρόνως διεδόθη ὅτι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ βοηθήσωσι τοὺς Θηβαίους προτρεπόμενοι ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους· καὶ οἱ Ἡλείοι δὲ πρὸς τοῦτοις ἀπεδίωξαν τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐν Αἰτωλίᾳ ἠγέρθησαν ταραχαὶ κατὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ καὶ ἐν Ἀργεὶ τὰ αὐτὰ διενοοῦντο νὰ πράξωσιν.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ τούτου ἀναβρασμοῦ αἴφνης παρ' ἐλπίδα ἤκουσθη ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ προσέρχεται ἤδη. Ἐκ τῆς Ἰλλυρίας ὁρμώμενος φθάνει πράγματι μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς τὴν Πελλήνην, πόλιν τῆς Θεσσαλίας, καὶ μετὰ ἕξ ἡμέρας φαίνεται εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὥστε πρὶν εἰσεῖσι οἱ ἐπαναστάται μάθωσιν ὅτι διέβη τὰς Θερμοπύλας ἐκεῖνος ἦτο εἰς Ὀρχηστὸν, πολλὰ πλησίον τῶν Θηβῶν καὶ στρατοπέδευε νῦν κατὰ τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας ἄγουσαν ὁδόν, διακόπτων πᾶσαν μεταξὺ τῶν δύο πόλεων συγκοινωνίαν. «Ἐμαθον, εἶπε τότε σαρκαστικῶς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ὁ Δημοσθένης μὲ ὠνόμασε παιδάριον, ὅτε ἤμην εἰς τοὺς Τριβαλλοὺς καὶ τὴν Ἰλλυρίαν, μειράκιον δὲ ὅτε προσῆλθον εἰς τὴν Θεσσαλίαν· τώρα καὶ ἡμεῖς θὰ τῷ δείξωμεν ὅτι εἶμαι ἀνὴρ πρὸ τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν». Τοσοῦτον δὲ παράδοξος ἐφάνη ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀπροσδόκητος παρουσία τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥστε πολλοὶ ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ὁ Λυγκιστὴς Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀερόπου, ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη ἤδη, καὶ περὶ οὗ οὐδὲ λόγος κἀν ἔπρεπε νὰ γίνεταί· ἄλλοι δ' ἔλεγον ὅτι ἦτο στρατὸς τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιβασιλεύοντος Ἀντιπάτρου, ἐκεῖθεν πεμπόμενος πρὸς κατεύνασιν τῶν παθῶν.

Ἐξ Ὀρχηστοῦ ἀναχωρήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἐστρατοπέδευσε κατὰ τὸ λεγόμενον τέμενος τοῦ Ἰολάου ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Θηβῶν, τὰ δὲ κατὰ τὴν Χαιρώνειαν δυσάρεστα δεινὰ ἐνθυμούμενος, ἔφευγε τὴν μάχην προσπαθὼν νὰ συμβιβάσῃ εἰρηνικῶς τὰ πράγματα· ἦτο δ' ὑπερβέβαιος ὅτι εἴκοσι χιλιάδας πεζῶν καὶ τρισχιλίους ἵππεις φέρων, ἤθελεν ἐξάπαντος καταβάλλει τὴν ἀγέρωχον πόλιν· ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι οὐδένα φιλικὸν συμβιβασμὸν παρεδέχοντο τοῦναντίον δέ, πεζοὶ τε καὶ ἵππεις, ἐπιπεσόντες εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἐφόνευσάν τινας τῶν Μακεδόνων· ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιεικῶς φερόμενος ἐδίσταξε νὰ ἐπιέσῃ εἰς ἀνθρώπους ὁμοφύλους, ὡς ἔλεγε, καὶ πολλὰ ἤδη παθόντας, μόνον δὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐπαναστάσεως ζητῶν, τὸν Φοῖνικα καὶ τὸν Προθίτην, ὑπέσχετο πλήρη ἀμνηστειὰν εἰς τοὺς ἄλλους. Οἱ Θηβαῖοι ὅμως ζητοῦντες καὶ οὗτοι τὸν Φιλώταν καὶ τὸν Ἀντίπατρον, ἔδειξαν ὅτι ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσι γενναίως εἰς τὸν ἐχθρόν, ἐμπερικλεισθέντες ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, εἰς ἃ μεγάλην εἶχον πεποιθήσιν διὰ τὴν ὀχυρότητα τῶν.

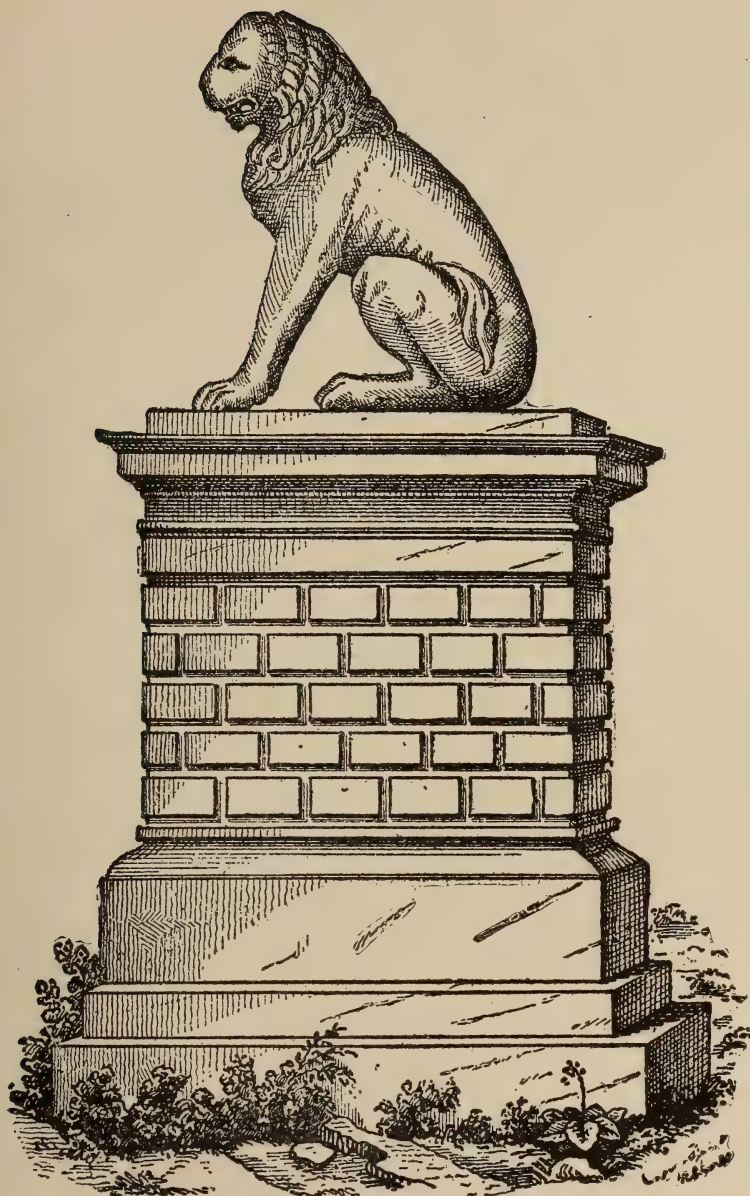
Αἱ Θηβαὶ ἤδη ἐφαίνοντο ὅτι ἔμελλον νὰ ὑποστῶσιν ἀναπόφευκτον πολιορκίαν, παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς δὲν ἦσαν προπαρεσκευασμένοι ἐπὶ τούτῳ. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἴστατο διστάζων εἰσεῖσι περὶ τοῦ πρακτέου, ἀλλὰ ὁ Περδίκκας, προτεταγμένος ὢν τῆς φυλακῆς τοῦ στρατοπέδου μετὰ τοῦ στρατοῦ του, μηδὲλως

προσμένων τὸ σύνθημα τῆς μάχης, πρῶτος προσέβαλε τὰ περιχαρὰ κώματα τῶν Θηβαίων· ἕτερος τότε στρατηγός, ὁ Ἀμύντας, παρηκολούθησεν αὐτόν, καὶ ἤδη ἀψιμαχία συνεκροτήθη εἰς σφοδρὰν καταλήξασα μάχην. Συγχρόνως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος φοβούμενος μὴ εἰς κίνδυνόν τινα ὑποπέσωσιν οἱ οἰκεῖοι προσήλθε μετὰ τοῦ ὅλου στρατοῦ. *Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐφορμήσαντες ἐκ τῶν Μακεδόνων, ἀπεκρούσθησαν γενναίως ὑπὸ τῶν Θηβαίων, ὅφ' ὧν καὶ ἕως ἐβδομήκοντα ἐθανατώθησαν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Περδίκκας ἐπληγώθη βαρέως· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιπεσὼν μετὰ τῆς φάλαγγός του, ἀπωθεῖ τοὺς Θηβαίους ἐντὸς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, εἰς ἣν ὅμως εὐκόλῳ εὐρόντες τὴν εἴσοδον εἰσῆλθον μετ' αὐτῶν καὶ οἱ καταδιώκοντες αὐτοὺς Μακεδόνες.

Φύρδην μίγδην συνεμίγησαν τότε οἱ νικημένοι μετὰ τῶν νικητῶν, καὶ σταματήσαντες μὲν κατὰ τὴν ἀγορὰν συνεπλάκησαν, ἀλλ' ἐξελθούσης τῆς ἐν Καδμείᾳ πολιορκουμένης φρουρᾶς τῶν Μακεδόνων περὶ τὸ λεγόμενον Ἀμφεῖον, κατὰ κράτος ἠττηθέντες οἱ Θηβαῖοι, πλείστοι μὲν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὅχι ὀλίγοι δ' ἔπεσον θύματα τῆς ἀπερισκεψίας των. Καὶ δεόν μὲν νὰ ὁμολογῇσωμεν ὅτι οἱ Θηβαῖοι ἐπὶ τινα χρόνον ἀντέστησαν εἰς τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν τῶν Μακεδόνων μετὰ τῆς αὐτῆς γενναιότητος, ἣν καὶ ἄλλοτε ἔδειξαν εἰς τὰ Λευκτρά καὶ τὴν Μαντίνειαν, ἀλλ' ἡ δόξα αὐτῶν συναπέθανε μετὰ τὸν πρὸ τριάκοντα ἐτῶν τελευτησάντων ἀτρομήτων στρατηγῶν των, τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Πελοπίδου.

Ἐνῶ δὲ ὑπῆρχε μεγάλη ἐλπίς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελεν ἀρκεσθῆ εἰς τὴν τοιαύτην ἔκβασιν τῆς μάχης, καὶ ὅτι τὰ πάντα ἤθελον ὑποχωρῆσαι εἰς τὴν μακροθυμίαν καὶ τὰ φιλάνθρωπα αὐτοῦ αἰσθήματα, ἀλλοίαν μορφήν δυστυχῶς ἔλαβον τὰ πράγματα. Ὅφειλομεν ὅμως νὰ ὁμολογῇσωμεν ὅτι οἱ Μακεδόνες μόνοι δὲν ἦσαν ἔνοχοι τῆς ἐπισυμβάσης φρικώδους ἀνθρωποκτονίας καὶ καταστροφῆς τῶν Θηβαίων· πλείστοι Βοιωτοὶ, Φωκεῖς καὶ Πλαταιεῖς, συμπατριῶται δηλαδὴ καὶ γείτονες τῶν Θηβαίων, ἦσαν ἐν τῷ Μακεδονικῷ στρατοπέδῳ οὔτινες καὶ ἐνεθυμήθησαν ἤδη ὅτι πολλὰ καὶ οὗτοι κακὰ ἔπαθον παρὰ τῶν Θηβαίων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀγερῶχου εὐκλείας των. Καὶ ναὶ μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἠθικολόγων ἡ ἐκδίκησις ἐθεωρεῖτο ὡς φρικαλέον ἔγκλημα καὶ ἐνησμενίζοντο οὗτοι διακηρύττοντες ὅτι «Συγγνώμη τιμωρίας ἀμείνων», ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι εἶχον καταντήσαι ἤδη ἀφόρητοι, καὶ πρὸ πολλοῦ ἐφεῖλκυσαν ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν γενικὴν δυσἀρέσκειαν καὶ τὸ μῖσος πάντων.

Εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐστρατείαν τῶν Περσῶν οἱ Θηβαῖοι δὲν ἐπρόδωσαν κατ' ἀρχὰς τοὺς συμπατριώτας των, τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, συνενωθέντες μετὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ ; Κατὰ τὸν ἐμφύλιον ἐκείνον Πελοποννησιακὸν πόλεμον, οἱ Θηβαῖοι δὲν παρώτρυναν τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ διέλθωσιν ἐν στόματι μαχαίρας τοὺς Πλαταιεῖς καὶ νὰ ἀπαγάγωσιν εἰς οἰκτρὰν αἰχμαλωσίαν γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ νὰ ἀποτεφρῶσιν τὴν πόλιν των ; Οἱ Θηβαῖοι πρὸς τούτοις μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι παρεδόθησαν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, σφοδρῶς δὲν παρεκίνησαν τούτους νὰ καταστρέψωσι τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι φι-

Ο ΛΕΩΝ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ ΟΙΟΣ ΗΤΟ ΤΟ ΠΑΛΑΙ

λανθρωπότερον φερόμενοι δὲν ἔστερξαν νὰ ἐκβάλωσιν, ὡς εἶπον, τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν τῆς Ἑλλάδος ; Τώρα λοιπὸν πρόκειται καὶ οὗτοι νὰ πῶσι μέχρι πυθμένος τὸ πικρὸν ποτήριον, ὑπὲρ ἠθέλησαν νὰ προσφέρωσιν εἰς ἄλλους ; πρόκειται αἱ ἀνομίαι τῶν πατέρων νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τὰ τέκνα. Οἱ παρὰ τῷ στρατῷ λοιπὸν Ἕλληνες, ἦτοι Πλαταιεῖς, Ὀρχομένιοι, Φωκεῖς, Θεσπιεῖς, Βοιωτοὶ μετὰ τῶν Μακεδόνων ἐπιπίπτοντες, ἐφόνευον ἀνηλεῶς καὶ ἐλαφυραγωγῶν τοὺς Θηβαίους εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τοὺς ναοὺς, ἔνθα οἱ ταλαίπωροι δειλιάσαντες κατέφυγον, ἄνευ διακρίσεως γένους καὶ ἡλικίας· μόνον τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἔθηκε τέλος εἰς τοὺς φόνους καὶ τὰς διαρπαγὰς. Ἐξακισχίλιοι Θηβαῖοι ἠριμμήθησαν θύματα τῆς λύσσης τῶν ἐχθρῶν των. Δυστυχῶς δὲ δὲν ἤρκεσε τοῦτο μόνον· τὴν ἐπιούσαν τῆς μάχης θάψας μεγαλοπρεπῶς ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς πεσόντας ἐκ τοῦ στρατοῦ του, συμποσομένους εἰς πεντακοσίους, ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ στρέψῃ ἀλλαχοῦ τὸ βῆμα· πρὶν ὅμως ἀναχωρήσῃ, θέλων νὰ ἀποφασισθῇ ποῖα μέτρα ὤφειλον νὰ λάβωσι περὶ τῆς χώρας καὶ τῆς μοίρας τῶν λοιπῶν κατοίκων αὐτῆς, προέτεινε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ συμβούλιον τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ διατελούντων Ἑλλήνων, οἵτινες καὶ κοινῇ γνώμῃ ἀπεφάνθησαν, οἱ μὲν κάτοικοι νὰ πωληθῶσιν ὡς ἀνδράποδα, ἅπασα δ' ἡ πόλις νὰ λεηλατηθῇ καὶ νὰ κατεδαφισθῇ, ἡ δὲ γῆ νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς συμμάχους, παρεκτὸς μόνον τῆς ἀνηκούσης εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰς ἱερείας, καὶ τοὺς φίλους τῶν Μακεδόνων· ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ φιλανθρωπίας αἴσθημα ἔδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος κραυγάζων εἰς τοὺς στρατιώτας : «Τῆς οἰκίας Πινδάρου τοῦ ποιητοῦ φείσθητε !» Τριάκοντα χιλιάδες ἐκ τῶν κατοίκων, συμπεριλαμβανομένων γυναικῶν καὶ παίδων, ἐπωλήθησαν ἀντὶ τετρακοσίων τεσσαράκοντα ταλάντων, οἵτινες καὶ διεσκορπίσθησαν τῇδε κάκεισε εἰς οἰκτρὰν δουλείαν.

Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐθρήνησαν τὴν ἐλεεινὴν πτώσιν τῆς πρὸ μιᾶς γενεᾶς φερούσης τὰ πρωτεῖα τῆς Ἑλλάδος πόλεως, καὶ πολλὰ ἐξήνεγκαν παράπονα κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ὅμως καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὸ δυστύχημα· τοσοῦτον μάλιστα ἐφάνη εἰς τὸ ἐξῆς ὅτι ἐλυπήθη περὶ τοῦτου, ὥστε δὲν ὑπῆρξεν ἕκτοτε Θηβαῖος ἐκ τῶν περισωθέντων, ὅστις, ζητήσας χάριν τινα παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, δὲν ἔλαβεν αὐτὴν δαψιλῶς.

Αἱ ἄλλαι πόλεις αἱ ἀνυψώσασαι τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, βλέπουσαι τὰς ἀπανθρώπους πράξεις τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον, ἀποδειλιάσασαι, προθύμως ἔσπευσαν νὰ ὑποταχθῶσι καὶ αὐθις εἰς αὐτόν· καὶ οἱ μὲν Ἡλεῖοι ἐπέτρεψαν ἀμέσως καθοδὸν εἰς τὴν πατρίδα εἰς πάντας τοὺς φίλους τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὓς εἶχον πρὶν ἐξορίσει, οἱ δ' Ἀρκάδες ἀνεκάλεσαν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὸν ἐκεῖσε πεμφθέντα κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατόν, καταδικάσαντες ἐν αὐτῷ εἰς θάνατον τοὺς πρωταιτίους τῆς ἐκστρατείας ταύτης· συγχρόνως δὲ καὶ αἱ ἀποστατήσασαι πόλεις τῶν Αἰτωλῶν πρέσβεις πέμψασαι ἐζήτησαν συγγνώμην διὰ τὰ γεγονότα. Ὁ Ἀλέξανδρος, φιλάνθρωπα ἐκ φύσεως ἔχων αἰσθήματα, ὡς μαθητὴς πρὸ πάντων τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐδέχθη νὰ

φερθῇ λίαν ἐπεικῶς εἰς ἅπαντας, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς Ἀθηναίους οὓς ἐξόχως ἐτίμα διὰ τὴν δόξαν των, ὡς καὶ ὁ πατήρ του.

Ἐώρταζον δ' οὗτοι τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια τῆς Δήμητρος ὅτε ἡ εἰδησις τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῶν Θηβῶν παρὰ τῶν ἐκείσε καταφυγόντων Θηβαίων ἀφίκετο. Γενικὴ ἀθυμία, καὶ κραυγαί, καὶ κοπετοί, καὶ θρήνοι διεδόθησαν εἰς ἅπαντας τοὺς οἴκους, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ, καὶ ἡ μὲν ἐορτὴ διεκόπη, οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἔσπευσαν νὰ μετακομίσωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως τὰ ἔξωθεν αὐτῆς κείμενα κινήτὰ πράγματα, φοβούμενοι μὴ ὑποστῶσι καὶ οὗτοι πολιορκίαν τινὰ παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Συγχρόνως καὶ δέκα πρέσβεις, προτάσει τοῦ Δημάδου, ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, συγχάironτες αὐτῷ ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ἐπανόδῳ του ἐκ τῆς χώρας τῶν Τριβαλλῶν καὶ Ἰλλυριῶν, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ τὴν εὐχαρίστησιν αὐτῶν ἐκφράζοντες ἐπὶ τῇ δικαίᾳ τῶν Θηβαίων τιμωρίᾳ καὶ μόνον παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ ἐπιτρέψῃ ὥστε ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἀνέκαθεν σύστημα αὐτῆς νὰ παραδέχεται φιланθρωπίας ἕνεκα τοὺς εἰς αὐτὴν καταφεύγοντας. Εὐμενῶς ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς τε πρέσβεις καὶ τὰς προτάσεις αὐτῶν ἀποδεχθεὶς, οὐδὲν ἄλλο καὶ οὗτος ἀπήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων, εἰ μὴ ὅτι ἐπειδὴ οἱ δημαγωγοὶ ἦσαν, ὡς ἔλεγεν, οἱ διεγείροντες τὸν λαὸν εἰς τὰ ἀνταρτικὰ κινήματα, καὶ οἱ κυρίως τσσαῦτα κωλύματα εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ ἐπιφέροντες, νὰ τῷ παραδώσωσι τοὺς ἐχθρικῶς διακειμένους πρὸς αὐτὸν ῥήτορας, ἐν οἷς καὶ τὸν Δημοσθένην, τὸν Λυκοῦργον, τὸν Ὑπερίδην, τὸν Πολύεκτον, τὸν Χαρίδημον, τὸν τὸν Ἐφιάλτην, τὸν Διοτίμον καὶ τὸν Μοιρακλέα.

Συνελεύσεως δὲ τοῦ Δήμου ἐπὶ τούτῳ γενομένης, ὁ μὲν χρηστὸς Φωκίων, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐτίμα καὶ ἐσέβετο ἐπὶ τῇ ἀρετῇ, προέτεινε νὰ παραδώσωσιν ἀμέσως τοὺς ἄνδρας ἐξιλεοῦντες οὕτω τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως καὶ μὴ ἐκθέτοντες διὰ τῆς ἀνοήτου ἀντιστάσεώς των εἰς τὴν συμβᾶσαν συμφορὰν τῶν Θηβαίων καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηνῶν: «Ἄς δείξωσιν οἱ δέκα οὗτοι ἄνδρες τοὺς ὁποίους ζητεῖ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπρόσθεσεν ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ, ὅτι ἀσμένως ἐκτίθενται ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰς τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτοὺς κίνδυνον, καὶ ἅς μὴ φανῶσι κατώτεροι ἀπὸ τὰς κόρας τοῦ Λεῶ καὶ τὰς Ὑακινθίδας, ὑπομένοντας ἐκουσίως ὑπὲρ τῆς πατρίδος». Ἄλλ' ὁ Δημοσθένης ἀναβάς ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ διηγηθεὶς εἰς τὸν δῆμον τὸν μῦθον τῶν λύκων, οἵτινες προέτειναν εἰς τὰ ἀρνία ἀνῆθελον νὰ ζῶσιν εἰρηνικῶς μετ' αὐτῶν νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς κύνας οἵτινες τὰ ἐφύλαττον, δὲν τοὺς ἀφῆκε νὰ πέμψωσι τοὺς ῥήτορας εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· ἀπεστάλη δὲ μόνον ὁ ῥήτωρ Δημάδης, ὅστις τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ Ἀλεξάνδρου εὐνοίαν ἔχαιρεν, ὡς ἄλλοτε εἶδομεν, καὶ κατὰ τὴν ἐν Χαιρωνεῖα μάχην, ὅτι ἔχαιρε τὴν τοῦ Φιλίππου, καὶ εἰς ὃν, συνδρομῇ τοῦ Δημοσθένους, πέντε ἐδόθησαν τάλαντα ὡς ἐφόδιον τῆς ὁδοιπορίας του. Ὁ Δημάδης ἔπεισε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀποσύρῃ τὴν περὶ τῶν ῥητόρων πρότασίν του. Οὐχὶ δὲ μόνον οὐδὲνα λόγον περὶ τῶν εἰς ἑαυτὸν ὕβρεων τῶν Ἀθηναίων ἐποιήσατο ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοτιμίαν των ἐκολάκευσε, προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐνασχολῶνται εἰς

τὰ πράγματα τῆς πατρίδος των, διότι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οὗτοι ἔμελλον νὰ γείνωσιν ἀρχηγοὶ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀνέκαθεν τοιοῦτοι ὑπῆρξαν.

Ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Μακεδονίαν, διὰ μεγαλοπρεπῶν ἐορτῶν ἐπανηγύρισεν εἰς τὰς Αἰγὰς καὶ τὸ Δῖον (ἐτέραν πόλιν τῆς Μακεδονίας) τὰς κατὰ τὸν Ἰστρον, ἅμα δὲ καὶ τὰς κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν νίκας του, καὶ τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος τελευταίαν ἐπιδρομήν του, συμβάσας τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον ἐνδὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 302 π. Χ.

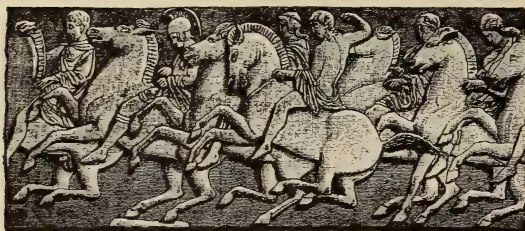
Ὁ Ἀρριανὸς ἀναφέρει παραστατικώτερον ὅτι ρητῶς ὁ Ἀλέξανδρος προσέφερεν εἰς τὸν Δία τὸν Ὀλύμπιον τὴν παρὰ τοῦ Ἀρχελαοῦ διορισθεῖσαν θυσίαν καὶ ἐπανηγύρισεν τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα· λέγεται δὲ καὶ ὅτι καὶ ἕτερον ἐποίησεν ἀγῶνα ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τιμὴν τῶν ἐννέα Μουσῶν. Διὰφοροὶ δὲ τότε φῆμαι διεδόθησαν, μεταξὺ τοῦ ὄχλου, ἐν οἷς ἀναφέρεται καὶ ὅτι τὸ εἰς Λεῖδηθρα (μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας) ἄγαλμα τοῦ Θρακῆς ποιητοῦ Ὁρφῶς ἴδρωσε συνεχῶς (τοῦτο, προήλθε βεβαίως ἕνεκα τῆς μεγάλης συρροῆς τοῦ πλήθους), καὶ ἄλλα τοιοῦτου εἶδους θαύματα, ἐξ ὧν ὁ μάντις Ταλμισσεὺς Ἀρίστανδρος προεμάντευσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι ἔμελλε νὰ πράξῃ μεγάλα κατορθώματα, καὶ ὅτι οἱ ποιηταὶ θέλουσιν ἰδρῶσαι τρόπον τινὰ στιχουργοῦντες καὶ ἄδοντες τὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Κατὰ τὴν καταστροφὴν δὲ τῶν Θηδῶν καὶ τὸ ἀκόλουθον συνέβη ἐπεισόδιον.

Τάγμα Θρακῶν κατεδαφίσαν καὶ τήνοικίαν γυναικὸς ἐκ τῶν πλουσιωτάτων καλουμένης Τιμοκλείας, ἤρπασε τὰ σκεύη. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν λαφυραγωγῶν ἐδίασε τὴν γυναῖκα ταύτην νὰ ὁμολογήσῃ ποῦ εἶχε κεκρυμμένον τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριόν της. Πῦρ ἐκδικήσεως πνέουσα ἡ Τιμόκλεια ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ στόμιον τοῦ κατὰ τὸν κῆπον φρέατος, λέγουσα ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ εἶναι ἅπαντες οἱ θησαυροὶ της, συνιστάμενοι εἰς πολύτιμα περιδέραια, ψέλλια, ἐνώτια, ποτήρια καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ὁ μὲν βάρβαρος κλίνας τὴν κεφαλὴν, (κατὰ Πολύαινον), ὁ ἴδιος καταβάς ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐξετάζει μετὰ ἀπλήστου περιεργείας, ἡ δὲ Τιμόκλεια ἀπωθήσασα αὐτόν, τὸν κρημνίζει ἐντὸς τοῦ φρέατος, καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ μεγάλους ρίπτει λίθους, βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων της. Μετὰ μακρὰν ἀναζήτησιν ἀνακαλύψαντες οἱ στρατιῶται τὸ πρᾶγμα ἀνείλκυσαν μὲν ἐκ τοῦ φρέατος τὸ πτώμα τοῦ ἀρχηγοῦ των, τὴν δὲ Τιμόκλειαν δέσαντες ἔφεραν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Τὸ ἀγέρωχον τῆς ἡρώϊνης βλέπων ὁ Ἀλέξανδρος, ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι ἦτο ἐπίσημος καὶ γενναία γυνή, ἐρωτηθεῖσα δ' ὑπ' αὐτοῦ τίς ἦτο, «Εἶμαι εἶπεν, ἀδελφῆ τοῦ Θεαγένους, ὅστις στρατηγὸς ὢν εἰς τὴν Χαϊρώνειαν ἔπεσε γενναίως ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μαχόμενος». Θαυμάσας ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ τολμηρᾷ ἀπαντήσῃ καὶ τῇ γενναίᾳ πράξει τῆς Τιμοκλείας διέταξε νὰ ἀφεθῇ ἐλευθέρα καὶ νὰ ἀπέλθῃ ὅπου ἤθελε μετὰ τῶν τέκνων της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Κατάδοσις τῆς Περούας.—Ο Ἀλέξανδρος ἀπέρχεται εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.—Πρώτη αὐτοῦ ἐκστρατεία καὶ πρώτη μάχη κατὰ τῶν Περώων περὶ τὸν Γρανικόν.

ΕΠΙ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς καταστάσεως τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, θὰ ἀσχοληθῶμεν ἤδη, ἔνθα κυρίως μέλλει νὰ διαδραματισθῇ ἡ σκηνή, ἣτις πρόκειται νὰ μεταβάλλῃ τὴν μορφήν τοῦ τό-

τε κόσμου, καὶ ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν ἀφαιροῦσα ἀπὸ τῆς Ἀσίας νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὴν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Κῦρος, ὁ θεμελιωτὴς τῆς Περσικῆς μοναρχίας, ἐπέξετεινε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, θέσας τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ὥς δυτικὰ ὄρια τῆς ἀπεράντου κυριαρχίας. Τὸν Κῦρον διεδέχθη ὁ υἱὸς τοῦ Καμβύσης, καὶ τοῦτον Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους, καὶ μετ' αὐτὸν ἐδασίλευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Εἰρένης, πασίγνωστοι ἀμφότεροι διὰ τὰς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας τῶν.

Μετὰ τὸν Εἰρένην γενεὰ ἀνικάνων ἡγεμόνων ἐβασίλευσεν ἐν Περσίᾳ.

Καὶ ὑπῆρχε μὲν τυπικὴ τις εἰρήνη μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν, ἀλλ' αἱ ἔφοδοι τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων, σφοδρὰ δὲ πάλῃ ἐφαίνετο ὅτι ἔμελλε νὰ προκύψῃ πρὸς ἐκδίκησιν τῶν δεινῶν ἅτινα ἐπήγαγον εἰς αὐτούς· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἐζήτουν ἔκτοτε ἀφορμὴν νὰ προσβάλωσι τοὺς Πέρσας, καὶ πασίγνωστα τὰ διὰ θαλάσσης τρόπαια τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Κόνωνος, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἀμυνόμενοι, ἀντὶ στρατῶν καὶ στόλων ἔπεμπον νῦν χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα δωροδοκοῦντες τὴν μίαν πόλιν κατὰ τῆς ἄλλης καὶ εἰς ἀδιακόπους ἐριδας διατηροῦντες τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἀλλήλους.

Κῦρος ὁ νεώτερος, ἀδελφὸς Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος, δεκατρεῖς χιλιάδας μισθοφόρων Ἑλλήνων συμπαραλαβὼν, ἐπῆλθε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ

του· και ἔπραξαν μὲν τφόντι οἱ Ἕλληνες θαύματα ἀνδρείας καὶ γενναιοψυχίας, ἐξάπαντος δ' ἤθελον ἀναβιάσει τὸν Κῦρον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Περσίας, ἂν παράλογος αὐτοῦ ὁρμὴ δὲν ἐπέφερε τὸν θάνατον εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ὅτε ἡ δρᾶξ αὕτη τῶν εἰς τὰς ἀγνώστους χώρας τοῦ Εὐφράτου ἐγκαταλειφθέντων καὶ ἄνευ ἀρχηγοῦ διαμεινάντων ἀνδρῶν ἡδυνήθησαν ἄνευ χάрту καὶ ἄνευ πυξίδος τινὸς νὰ διέλθωσι τὰ ὅρη τῆς Ἀρμενίας καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των μετὰ ἐνιαυσίαν περιπλάνησιν καὶ ἀπείρους κινδύνους, τί ἄλλο ἐσήμαινε τοῦτο καὶ τί ἄλλο ἦτο εἰμὴ τρανὸν δεῖγμα τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν ;

Αἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ μετὰ τοῦ Κύρου συμμαχήσασαι, φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐπεσπᾶσαντο τὴν ὁργὴν τοῦ Ἀρταξέρξου καὶ τῶν σατραπῶν του, καὶ ἀποσταλεῖς μὲν πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Ἀγησίλαος, ὁ ἥρως τῶν ἀρχαίων ἡθῶν τῆς πατρίδος του, λαμπρὰς κατ' ἀρχὰς ἔλαβε νίκας κατὰ τῶν Περσῶν, ἀκολούθως δ' εἰσδύσας καὶ εἰς τὴν Φρυγίαν, καὶ κατανοήσας ἐντελῶς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς χώρας ἀδυναμίαν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἀνατρέψῃ παντάπασιν τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου βασιλέως, καὶ ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ, τὸ ἀργύριον ὅμως καὶ αἱ μηχανορραφαὶ τῶν Περσῶν ἐπικίνδυνον διήγειραν συμμαχίαν Θηβαίων, Ἀθηναίων, Κορινθίων καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῆς Σπάρτης, ἥτις καὶ ἠναγκάσθη νὰ μετακαλέσῃ τὸν Ἀγησίλαον, διακόψασα αὐτὸν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Περφθεὶς δὲ τότε εἰς τὴν Περσίαν ὁ Ἀνταλκίδας, ὁ προσωπικὸς τοῦ Ἀγησίλαου ἐχθρὸς, συνέδεσε τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην καὶ ἐπονείδιστον μετὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως συνθήκην, δι' ἧς παρεχωροῦντο εἰς αὐτὸν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις· ὅθεν καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρταξέρξου Ὡχου ἐστερεώθη ἐπὶ μᾶλλον ἡ ἐξουσία τῶν Περσῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ (ὡς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ) διὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ εὐνοῦχου πρωθυπουργοῦ Βαγῶου, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ Ροδίων κυβερνητῶν, τῶν ἀδελφῶν Μέντορος καὶ Μέμονος. Τὸν Ὡχον διεδέχθη ὁ νεώτερος υἱὸς τῶν Ἀρσῆς, καὶ μετὰ τοῦτον ἀνέβη (τῷ 333 πρ. Χρ.) εἰς τὸν θρόνον τῆς Περσίας Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, διακρινόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ ἄλλοις προτερήμασι, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸν πρᾶον καὶ ἀνεπίληπτον χαρακτῆρά του. Ἐπὶ τούτου δὲ πρόκειται νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν τὸ κατὰ τῆς Περσίας σχέδιον τοῦ Φιλίππου, σχέδιον τολμηρὸν μὲν, οὐχὶ ὅμως ἀπερίσκεπτον, καὶ μεγάλας μάλιστα παρέχον ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Καὶ ἀμφίβολον μὲν ἂν ὁ Φίλιππος ᾔθελε δυνηθῇ νὰ προχωρήσῃ τοσοῦτον, ἢ ἀνῆθελεν ἀρκεσθῇ περιοριζόμενος μόνον νὰ κυριεύσῃ χώρας τινὰς κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· ἀλλ' ὁ μεγαλόφρων υἱὸς του συνέλαβε νῦν τὴν ἰδέαν νὰ κηρυκνίσῃ ἐκ θεμελίων τὴν μεγάλην ταύτην αὐτοκρατορίαν. Καὶ διάφορα μὲν ἄλλα σημεῖα διαλύσεως ἐπέκειντο ἤδη εἰς τὴν Περσικὴν μοναρχίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων συνετέλεσαν εἰς τοῦτο ἄφ' ἑνὸς μὲν οἱ ἐκ ποικίλων ἔθνων συνιστάμενοι ὑπήκοοί της, διαφέροντες πρὸς ἀλλήλους κατὰ τε ἥθη, καὶ ἔθιμα, τὴν γλῶσσαν, τοὺς νόμους καὶ τὰ συμφέροντα, ἄφ' ἑτέρου δ' οἱ νῦν σατράπαι αὐτῆς, καταντήσαντες μᾶλλον ὥς ἀνεξάρτητοι καὶ

αυτόνομοι ἡγεμόνες ἢ ὡς ὑποτελεῖς εἰς τὸν θρόνον· ὅθεν καὶ ἐξηγοῦνται ἐν μέρει αἱ ἐν ἀκαρεῖ γιγνόμεναι κατακτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθόσον ἀπλῆ μόνον ἔφοδος ἔφερεν εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς σατράπας· ταῦτοχρόνως ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐνῷ ἡ μεγαλειότης αὐτῆς ἐπιχειρήσεις ἀπέδλεπε κυρίως νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Περσῶν οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνες, οἱ πλείστοι τούτων συνοικειωθέντες, ὡς φαίνεται, μετὰ τῶν δεσποτῶν των, οὐδεμίαν εἰς τοῦτο ἔδειξαν διάθεσιν καὶ προθυμίαν, ὡς δυσχερεστάτην καὶ ἀμφίβολον θεωροῦντες τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πράγματος. Λυπηρὸν δ' ὅτι πολλαχοῦ, ὡς θέλομεν ἰδῆ ἀκολούθως, οὐχὶ μόνον δὲν συνήργησαν οὗτοι εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ἀλλ' ἀπεναντίας καὶ μεγάλην ἔδειξαν ἀντίστασιν, ἥς ἕνεκα καὶ ἠναγκάζετο ὁ Ἀλέξανδρος νὰ καταφεύγῃ εἰς σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπα μέτρα εἰς τὸν Ἀσιατικὸν ἀπερχόμενος κόσμον.

Ἀπὸ πάντων νῦν τῶν περικυκλούντων αὐτὸν ἐξωτερικῶν κωλυμάτων καὶ περισπασμῶν ἀπαλλαγείς ὁ Ἀλέξανδρος ἤρξατο ἤδη ἀναλαμβάνων τὸν Περσικὸν πόλεμον. Καὶ πρὶν μὲν ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπερχόμενος, ἀφῆκε πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς χώρας τὸν Ἀντίπατρον ὡς ἀντιβασιλέα μετὰ δωδεκακισχιλίων πεζῶν καὶ δισχιλίων ἵππῶν, συστήσας εἰς αὐτὸν τὴν μητέρα του καὶ προτρέψας αὐτὸν νὰ τιμᾷ καὶ νὰ περιποιῇται αὐτὴν ἐπαξίως τῆς θέσεώς της. Ἐνὸς δ' ἐκάστου ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν αὐτοῦ ἐξετάζων τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν, διάφορα διένειμεν εἰς αὐτοὺς χαρίσματα, εἰς τοῦτον μὲν ἄγρὸν ἢ καὶ κώμην, εἰς ἐκεῖνον δὲ πρόσδοτον λιμένος ἢ ἢ πόλεως, ἢ ἄλλο τι. Ἐνῷ δ' οὕτω διεγράφοντο τὰ βασιλικά ἐισοδήματα, παρῶν καὶ ὁ Περδίκας, ἐπίσημος καὶ οὗτος ἀρχηγός, καὶ βλέπων τὸν Ἀλέξανδρον ἀφειδῶς μὲν διανέμοντα τὰ χαρίσματα, προθυμούμενον δὲ καὶ εἰς τοῦτον νὰ προσφέρῃ ἀνάλογόν τι δῶρημα, «Σὺ δέ, βασιλεῦ, τῷ εἶπεν ὁ στρατηγός, τί φυλάττεις διὰ τὸν ἑαυτόν σου;—«Τὰς ἐλπίδας», ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος.—«Μὲ τὰς αὐτὰς λοιπὸν ἐλπίδας εὐχαριστοῦμεθα καὶ ἡμεῖς», ὑπέλαβεν ὁ Περδίκας. Οὐ μικρὰν δ' ἐντύπωσιν οἱ λόγοι τοῦ Περδίκου προὔξενον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐτέρπετο εἰς τοιαύτας ἐτοιμολογίας, διὸ καὶ κατὰ τὸν θάνατόν του προστίμησεν αὐτὸν τῶν ἄλλων αὐλικῶν, παραδούς εἰς αὐτὸν τὸ δακτυλίδιον τοῦ σημειωτέον ὅτι ὁ Περδίκας ἦτο εἰς τῶν γενναιοτέρων στρατηγῶν, μεγάλας πράξας ἀνδραγαθίας κατὰ τὰς μάχας ἀκολούθως.

Ὁ στρατός, ὃν ὁ Ἀλέξανδρος προητοίμασε διὰ τὴν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατείαν, συνέκειτο ἐκ τριάκοντα χιλιάδων πεζοῦ στρατοῦ καὶ πέντε χιλιάδων ἵππικοῦ· ἔφερε δ' ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα μετ' αὐτοῦ καὶ ζωτοφίας δι' ἕνα μῆνα, ὡς ἀπερχόμενος εἰς χώραν πλουσίαν, ἐν ἣ ἡλπίζε νὰ εὕρῃ ἀφειδῶς πρὸ τῶν ποδῶν του διακεχυμένα πάντα τὰ χρειώδη. Καὶ ἦσαν μὲν καὶ ξένοι ἐν τῷ στρατῷ τοῦτῳ, Ἕλληνες ὀπλίται, οὓς παρέσχον αὐτῷ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, καὶ Ἕλληνες μισθοφόροι, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ ἄλλοι σύμμαχοι καὶ ὑποτελεῖς, Θεσσαλοὶ, Τριβαλλοὶ, Ἰλλυριοί, Ὁ-

δρύσαι, Ἀγριᾶνες, Παίονες, Θράκες, πεζοὶ τε καὶ ἵππεις· ἀλλ' οἱ κυρίως ἀποτελοῦντες τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦσαν αὐτόκληρα Μακεδόνες γενναῖοι καὶ μάχιμοι ἄνδρες, ἐξησχημένοι ἐπὶ τοῦ Φιλίππου εἰς τὰς τοῦ πολέμου καὶ τὴν σκληραγωγίαν. Οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τούτων ἦσαν ἐξηκοντούτεις, ἄριστα πεπειραμένοι εἰς τὸν πόλεμον, τῶν δὲ λοιπῶν στρατιωτῶν πλεῖστοι ἦσαν πεντηκοντούτεις. Ὁ Παρμενίων ἦτο ἐπὶ κεφαλῇς τῶν πεζῶν, κυβερνῶν τὴν φάλαγγα ὑπὸ τὸ ὄμμα τοῦ βασιλέως, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φιλώτας ἐκυβέρνηα τοὺς ἵππεις, ὁ δὲ Νικάνωρ, ἕτερος υἱὸς τοῦ Παρμενίωνος, ἐκυβέρνηα τοὺς ὑπασπιστάς, τάγμα πεζῶν ἐλαφρότερον ὠπλισμένων τῶν φαλαγγιτῶν. Ἄλλοι δ' οὐχ ἦττον ἐπίσημοι στρατηγοὶ ἦσαν ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Κοῖνος, ὁ Κρατερός, ὁ Ἀμύντας, ὁ Ἐρύγιος Κάλας, ἀρχηγὸς τῶν Θεσσαλῶν ἱππέων, καὶ ὁ Κάσσανδρος, ἀρχηγὸς τῶν Θρακῶν καὶ τῶν Παιόνων, ἐν γένει δ' οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου παρίστων βουλὴν ἢ γερουσίαν ὑπὸ νεανίου προεδρευομένην. Τὴν προτεραιὰν τῆς ἀναχωρήσεως ἔφιππος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ στίλβων ὑπὸ τὴν χρυσοῦν καὶ λαμπρὰν αὐτοῦ πανοπλίαν καὶ τὰ λευκὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ πτερὰ τῆς περικεφαλαίας του, στὰς ἐν μέσῳ τῶν στρατιωτῶν του, ἐλάλησεν οὕτως εἰς αὐτούς :

Ἄνδρες στρατιῶται !

« Ἐπὶ τὴν ὑμετέραν ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν πεποιθὼς τῇ τῶν θεῶν συνάρσει ἀναλαμβάνω τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα. Παιδιόθεν ἐγνώρισα, ἐθαύμασα καὶ πολυειδῶς ἐδοκίμασα ὑμᾶς αὐξόμενος τὴν ἡλικίαν. Δι' ὑμῶν τὸν ἱερὸν λόχον τῶν ἀξιοθρηγῆτων ἤδη Θηβαίων ἐνίκησα, δι' ὑμῶν τοὺς Μαίδους καθυπέταξα, δι' ὑμῶν τὰ βάρβαρα γειτονικὰ ἔθνη καὶ τοὺς ἀλαζόνας Κέλτας ἐταπείνωσα. Ἀλλὰ τί λέγω ; Ἀκόμη ἀχνίζουσι καὶ εἶναι εἰς ἐρείπια τὰ κατεδαφισθέντα τείχη τῶν Θηβῶν, ἥτις ἐν τῇ ὑπερφηφείᾳ τῆς ἐτόλμησε νὰ ἐμβάλλῃ προσκόμματα εἰς τὸ μέγα ἔργον, ὅπερ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἐπιχειροῦμεν σήμερον. Ναί ! Ἡ καταστροφή τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις μὲ λυπεῖ ἐνδομύχως, εἶναι κατόρθωμα τῆς ὑμετέρας εὐτολμίας, ἀλλὰ τὸ παρὸν ἔργον εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολὺ μεγαλειότερον, ἐπιπονώτερον καὶ ἐπικινδυνωδέστερον τῶν ἤδη προηγηθέντων. Θὰ ἀπομακρυνθῆτε καὶ θὰ ἀποχωρισθῆτε ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπὸ τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκείων σας, θὰ ἀπέλθῃτε εἰς γῆν ξένην καὶ μεμακρυσμένην, ἀναρριχῶντες ὄρη ὑψηλὰ καὶ δύσβατα, διαβαίνοντες ποταμούς καὶ χειμάρρους βαθεῖς καὶ ὀρμητικούς, καὶ πεδιᾶδας ἀνύδρους καὶ ἐρήμους, θὰ ἀντιπαλαίσῃτε πρὸς πολυπληθεστέρους ἐχθρούς, ἀλλὰ τὰ πάντα πέποιθα ὅτι θὰ ὑπομείνῃτε εὐχαρίστως, καὶ τὰ πάντα θὰ ὑπερνικήσῃτε τῇ θεῇ ἀρωγῇ, καθόσον μάλιστα καὶ ἡ δόξα ἦν ἐκ οὗτου θὰ λάβῃτε θὰ εἶναι ἀνταξία τῶν μεγάλων κόπων σας.

Ἀνδρίζεσθε λοιπὸν καὶ μὴ λησμονῆτε ὅτι εἰσθε προωρισμένοι νὰ συντελέσῃτε διὰ τῆς ἀνδρείας ὑμῶν εἰς τὴν ἐπὶ τὰ κρείσσω μεταβολὴν τῆς ἀνθρωπότητος, διότι τοιαύτη εἶναι ἡ θέλησις τῶν θεῶν » !

Μετὰ δακρύων χαρᾶς οἱ στρατιῶται ἐπευφήμησαν τοὺς λόγους τοῦ

Ἀλεξάνδρου, παρούσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ὀλυμπιάς, ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱὸν τῆς, καὶ ἀσπαθείσα αὐτὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου, «Ἄξια τῆς γεννήσεώς σου», τῷ εἶπε, «νὰ φρονῆς, τέκνον μου».

Ἐκ τῆς Πέλλης δ' Ἀλέξανδρος μετέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν Ἀμφίπολιν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς παραλίας τῆς Θράκης (διελθὼν τὰς Ἑλληνικὰς παραθαλασσίους πόλεις, τὰ Ἀβδηρα καὶ τὴν Μαρώνειαν, καὶ τοὺς ποταμοὺς Στρυμόνα, Ἐβρον καὶ Μέλانا) ἐντὸς εἴκοσι περίπου ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς τὴν κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν πλευρὰν τοῦ Ἑλλησπόντου κειμένην πόλιν Σηστόν.

Οὐδεὶς ἐπεχείρησε νὰ κωλύσῃ τοὺς Μακεδόνας μὴ διαβῶσι τὸν ποταμόν, εἴτε διότι δὲν ἀνελογίσθησαν οἱ Πέρσαι πόσον μέγας ἦτο ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος, εἴτε διότι ὁ δορυκτῆτωρ προέλαβεν αὐτοὺς κατὰ τὴν ταχύτητα, πρὶν ἔτι ἐκεῖνοι λάβωσι καιρὸν νὰ κάμωσι τὴν ἐλαχίστην προπαρασκευήν. Ἐκ τὸν ἐξήκοντα πρὶν ἡμερῶν μετὰ τινων φορτηγῶν ἄλλων πλοίων προσδιωρίσθησαν ἤδη νὰ μεταγάγῃσι τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Σηστοῦ εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν κατὰ τὴν ἀσιατικὴν πλευρὰν τοῦ ποταμοῦ κειμένην Ἀβυδον. Τίς δ' ἀκούων τὸ ὄνομα τῆς Ἀβύδου δὲν ἀνασκιρτᾷ ἀναπολῶν τὰ καθ' Ἡρῶ καὶ Λεάνδρον τραγικὰ συμβεβηκότα, καθ' ἃ ὁ δυστυχὴς ἐραστής νηχόμενος πρὸς συνέντευξιν τῆς φίλης του ἐπνίγη ἐντὸς τοῦ ὕδατος; Τὴν στενωπάτην (οὕτως εἰπεῖν) διώρυγα ταύτην μόλις δύο μιλίων πλάτος ἔχουσας, τὴν ἐναντίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου διεύθυνσιν λαβὼν ἄλλοτε ὁ Ξέρξης, διέβη τῆς διπλῆς γεφύρας ἐπερχόμενος κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ δ' Ἀλέξανδρος προέπεμψας μετὰ μέρους τοῦ στρατοῦ τὸν Παρμενίωνα, αὐτὸς δ' ὑπερβάς εἰς τὴν ἀπέναντι τῶν Τρωϊκῶν παραλίων Ἑλαιούντα, κατὰ τὸν λεγόμενον λιμένα τῶν Ἀχαιῶν, προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν τάφον τοῦ Πρωτεσιλάου (ὅστις πρῶτος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Τρωάδος ἐπάτησεν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ πρῶτος ἐθανατώθη), εὐχόμενος νὰ εἶναι εὐτυχесτέρα τῆς ἐκείνου ἢ ἀποβίβασις αὐτοῦ.

Ἰδίᾳ χειρὶ δ' Ἀλέξανδρος ἤλαυε τὴν ναυαρχίδα, ἥτις μετεκόμιζεν αὐτὸν ἐκ τῶν χωρῶν του, ἃς οὐδέποτε ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ πλέον, σπουδὰς δὲ προθύμως ἐτέλεσεν ἐν μέσῳ τῆς διώρυγος διὰ χρυσῆς φιάλης, καὶ ταῦρον προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν θεὸν τῆς θαλάσσης, τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὰς Νηρηίδας· ὅτε δ' ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν ἐπισήμως κατέσχευεν αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἐμπήγων τὸ δόρυ εἰς τὴν ξηράν, καὶ πρῶτος ἀναπηδήσας ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὴν γῆν τῆς Τρωάδος, πλήρης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἀνήγειρεν ἐν τῷ ἅμα βωμοὺς ἀποδατηρίου Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ἡρακλέους καὶ διαφόρους ἐτέλεσε θυσίας. Μηδενὸς δὲ ἀπέναντι αὐτοῦ παρισταμένου ἐχθροῦ, ἀφείς τὸ στρατόπεδον, ἔνθα κατέλυεν ὁ στρατὸς προέβη αὐτὸς ἐξετάζων τὴν θέσιν τῆς περιφήμου ταύτης πόλεως, ἔνθα συνέβησαν τὰ ἐν τῇ Ἰλιάδι ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐξυμνούμενα· εἶναι δὲ ἡ Τρωάς, ἡ καὶ ἄλλως Ἰλίον καλουμένη, χερσόνησος, ἐμπερικλειομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὕψωμάτων τῆς Ἰδης, ὅρους, ἔνθα ὁ Πάρις ἐλέγετο ὅτι ἐδίκασε τὰς τρεῖς μεγάλας θεάς, μέλλων νὰ ἀποφανθῇ ποία ἐξ αὐτῶν ὡς ὠραιότερα ὤφειλε

ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
(ἐξ ἀνδριάντος ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ Κωνσταντινουπόλεως).

νά λάβῃ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος. Δὲν ἀπέδῃ δ' ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξ ἀπλῆς περιεργείας κινούμενος, ἀλλ' ἐπιθυμῶν νά τιμῇ θρησκευτικῶς τὴν μνήμην τῶν ἐκεῖ πεσόντων ἡρώων, ὑπὸ προληπτικῆς κατεχόμενος ιδέας ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἤθελεν ἐπιτύχει ἂν προσέφερε τὰς ἀνηκούσας τιμὰς εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν προκατόχων του.

Μετὰ πόσου δ' ἐνθουσιασμοῦ οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐπάτουν νῦν τὴν ὑπὸ τῶν ὁμηρικῶν ποταμῶν, τοῦ Σιμόντος καὶ τοῦ Σκαμάνδρου, καταδρεχομένην πεδιάδα ! Ὁ χώρος ἔνθα ὑπετίθετο ὅτι ἦτο θέσις τῆς ἀρχαίας πόλεως τοῦ Πριάμου, ἐφείλχυσεν ἐξόχως τὴν προσοχὴν πάντων καὶ ἴσαντο θαυμάζοντες τὸν βωμὸν δν οἱ ὀλίγοι τότε πέριξ κάτοικοι ἐδείκνυσον λέγοντες ὅτι ἐκεῖ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτόλεμος ἐθανάτωσε τὸν γέροντα βασιλέα τῆς Τρωάδος. Αὐτοῦ δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀνῆρτησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἰλιάδος Ἀθηνᾶς τὴν ἰδίαν του πανοπλίαν, ἀντὶ ταύτης παραλαβὼν τινα τῶν ἐκείσε κειμένων ὅπλων, διασωζόμενα ἀπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καὶ ταῦτα οἱ ὑπασπισταὶ του λέγεται ὅτι ἔφερον πρὸ αὐτοῦ ἀκολούθως εἰς τὰς μάχας· ἀλλ' ἡ μεγαλειτέρα προσοχὴ καὶ τὸ σέβας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔπεσεν εἰς σωροὺς τινας κειμένους κατὰ τὸ Σίγειον ἀκρωτήριον, οἵτινες καὶ ἔκτοτε ἐθεωροῦντο ὡς τάφοι τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Πατρόκλου, καὶ γυμνικοὺς πρὸς τιμὴν αὐτῶν συνέστησεν ἀγῶνας. Ἔλεγε δ' ὅτι ἐμακάριζε τὸν Ἀχιλλέα ὅτι ζῶν μὲν εὔρε τοιοῦτον πιστὸν φίλον τὸν Πάτροκλον, ἀποθανὼν δ' ἤξι-ώθη τοιοῦτον ἀξιόλογον ποιητὴν, λαμπρῶς ἐξυμνήσαντα τὰς ἀνδραγαθίας αὐτοῦ.

Ἐνῷ δὲ περιστρέφετο ὁ Ἀλέξανδρος παρατηρῶν τὴν πόλιν, ἠρώτησέ τις αὐτὸν ἂν θέλῃ νά ἴδῃ τὴν λύραν τοῦ Ἀλεξάνδρου Πάριδος. — «Ὁχι τὴν τοῦ Πάριδος, ἀνέκραξεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τὴν λύραν τοῦ Ἀχιλλέως, δι' ἧς ἐκεῖνος ἀνύμνει τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀνδραγαθίας τῶν γενναίων Ἡρώων». Ἐνταῦθα ὁ Ἀρριανὸς ἀναφέρει ἔθιμόν τι ἐν μεγάλῃ τότε χρήσει, λέγων ὅτι ἐνῷ ἀνῆρχετο εἰς τὸ Ἴλιον, Μενότιος ὁ κυβερνήτης χρυσῷ στεφάνῳ ἐστεφάνωσεν αὐτόν, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐκ Σιγείου ἐλθὼν Χάρης ὁ Ἀθηναῖος, καὶ τινες ἄλλοι, οἱ μὲν Ἕλληνες, οἱ δ' ἐπιχώριοι τῷ προσέφεραν στέφανον. Λέγεται δ' ὅτι καὶ οὗτος μὲν ἐστεφάνωσε τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ δ' Ἡφαιστίων τὸν τοῦ Πατρόκλου.

Ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Τρωάδα κατὰ βορειοανατολικὴν διεύθυνσιν, διῆλθε τὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου, διαβαίνων διὰ τῶν πόλεων Περκώτης καὶ Λαμφάκου. Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας ἡ Ἑλληνικὴ πόλις Λάμφακος ἐπεσπάσατο τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ὅστις καὶ βεβαίως ἤθελεν ἐπιβάλει εἰς αὐτὴν τὴν μοῖραν τῶν Θηβῶν, ἀλλὰ κατὰ καλὴν τύχην ἡ ἐπιτηδειότης ἐνὸς τῶν πολιτῶν αὐτῆς, τοῦ φιλοσόφου Ἀναξιμένους, ἐκ φανεροῦ κινδύνου ἔσωσε τὴν πόλιν.

Ὁ Ἀναξιμένης οὗτος εἶχεν ἄλλοτε σχέσεις μετὰ τοῦ Φιλίππου, πιθανὸν δ' ἔδωκε καὶ μαθήματα ρητορικῆς καὶ εἰς τὸν υἱὸν του τὸν Ἀλέξανδρον. Οἱ κάτοικοι τῆς Λαμφάκου βίαιοι, αὐθάδεις καὶ ὑβρισταί, ἐμῆνυσαν εἰς τὸν

Ἀλέξανδρον ὅτι δὲν παραδέχονται αὐτὸν ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν μεταχειριζόμενοι συγχρόνως ἀπρεπεῖς καὶ ἀσχήμονας λόγους, καὶ λέγοντες ὅτι ἀντ' αὐτοῦ προυτίμων τοὺς Πέρσας. Ἐξαλλος ἐξ ὀργῆς ἐγένετο ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ καταστρέψῃ τὴν Λάμψακον, μαθὼν δ' ὅτι ὁ διδάσκαλός του Ἀναξιμένης προσήρχετο ἐπὶ κεφαλῇς ἐπισήμου πρεσβείας, σπεύδων νὰ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ μὴ πειράξῃ τὴν πατρίδα του, ὥμοσεν ὅρκον φορικτὸν εἰς τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, πρὶν ἔτι ἶδῃ τὸν φιλόσοφον νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν αἵτησιν αὐτοῦ καὶ νὰ πράξῃ πᾶν τὸ ἐναντίον αὐτῆς. «Ἦλθον, λέγει παρουσιασθεῖς ὁ Ἀναξιμένης εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, νὰ σὲ παρακαλέσω, βασιλεῦ, νὰ ἐξανδραπονδίσῃς τὰς γυναῖκας τῶν Λαμψακηνῶν, νὰ κατεδαφίσῃς τὴν πόλιν τῶν ὅλων, καὶ νὰ καύσῃς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν». Εἰς τὸ ἀστείον τοῦτο δῖλημμα μὴδὲν εὐρίσκων νὰ ἀντιτείνῃ ὁ Ἀλέξανδρος, ἅμα δὲ καὶ ἐκ φιλανθρωπίας εὐαρεστούμενος εἰς τὸν τρόπον ὃν μετεχειρίσθη ὁ φιλόσοφος πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος του, παρέσχεν ἀμέσως συγγνώμην εἰς τοὺς Λαμψακηνούς· καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ πόλις μέχρι τῆς σήμερον διατηροῦσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς θέσιν καὶ τὸ ὄνομα.

Πᾶσα ἡ δύναμις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐστρατοπέδευεν ἤδη εἰς τὸ πεδῖον τῆς Ἀρίσθης (πόλεως παρὰ τὸν Σελήϊντα ποταμόν), ὅθεν καὶ ἔμελλε νὰ προβῇ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας. Καίτοι δὲ τοσοῦτον μικρὰ ἔχων μέσα πρὸς ἐκτέλεσιν τοιοῦτου μεγαλεπηβόλου σκοποῦ, λαμπρὰς ἐστήριξε τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν ἰδίαν του καλὴν τύχην καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν καὶ παρακμὴν εἰς ἣν εὐρίσκετο τὸ Περσικὸν κράτος. Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἦτο τότε ὁ Δαρεῖος ὁ Κοδομανὸς, ὡς προεῖρηται. Μαθὼν δ' οὗτος ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήρχετο κατὰ τῶν χωρῶν του, ἐν τῇ ὑπερορίᾳ ἀλαζονείᾳ αὐτοῦ μεγάλῃν ἔδειξε περιφρόνησιν εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ σφοδρὰν ἔπεμψε διαταγὴν εἰς τοὺς σατράπας τῶν πόλεων «νὰ συλλάβωσι τὸν αὐθάδῃ νεανίαν καὶ ἀφοῦ τὸν μαστιγώσωσιν ἐντελῶς, νὰ τὸν πέμψωσιν ζῶντα εἰς αὐτόν, τοὺς δὲ στρατιώτας αὐτοῦ νὰ δεσμεύσωσιν ἅπαντας καὶ νὰ τοὺς πέμψωσιν εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τοῦ κράτους».

Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν παρὰ τῶν προπορευομένων προσκόπων ἢ προδρόμων (Ἀμύντου τοῦ Λυγκιστοῦ, τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς) ὅτι αἱ Περσικαὶ Δυνάμεις συνεσωρεύθησαν ὀπισθεν τοῦ (κατὰ τὴν Φρυγίαν) Γρανικοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ἀνατολικῶν ὕψωμάτων τῆς Ἰδης, ἐπῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Οὐ μικρὰς δ' οἱ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα σατράπαι ἔκαμαν προπαρασκευάς, καὶ μέγαν συνήθροισαν στρατόν, ἐξ ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδων συγκεῖμενον. Σπιθριδάτης, ὁ σατράπης τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας, Ἀρσίτης, ὁ τῆς Φρυγίας καὶ τῶν κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον χωρῶν διοικητής, καὶ Μέμνων (ὁ διαδεχθεὶς καὶ τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν του Μέντορα εἰς τὴν διοίκησιν τῶν παραλίων), ἀνὴρ μεγάλῃς ἱκανότητος καὶ πείρας, ἦσαν οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ τούτου, τοῦ μέλλοντος νὰ κωλύσῃ τὴν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἦτο μὲν βεβαίως ὁ στρατὸς οὗτος τῶν Περσῶν πολὺ ἀνώτερος τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸν

ἀριθμόν, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἡλαττοῦτο κατὰ τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν. Ἐν πρώτοις ὁ Μένων ἐν πολεμικῇ συμβουλίῃ τῶν σατραπῶν κατὰ τὴν Ζέλειαν ἔνθα οἱ ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι οἱ Πέρσαι, συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ ἀποφύγῃσι τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου, ὅστις ἦ μικρὰν ὑπέσχετο ἐλπίδα νίκης, ἢ ὀλοτελῶς μὲν νίκην, ἀλλ' ἄνευ μεγάλης τινὸς ὠφελείας. «Οἱ Μακεδόνες», ἔλεγεν ὁ Μένων, «εἶναι διττῶς ἐπικίνδυνοι ὥς πολὺ ἰσχυρότεροι καὶ πλειότερον ἐκείνων ἐξησχημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου, καὶ ὥς πολεμοῦντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν. Καὶ ἂν μὲν οἱ Πέρσαι νικήσωσιν, ἀπλοῦς μῶμος μόνον θέλει ἐπιπέσει ἐπὶ τοὺς Μακεδόνας ὅτι ἀπέτυχον κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἔφοδον· ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἀπ' ἐναντίας ἡττώμενοι, οὐχὶ μόνον θέλουσιν ἀπολέσει τὴν χώραν, ἣν πρόκειται νὰ φυλάξωσιν, ἀλλὰ καὶ θέλουσιν διευκολύνει τὸν ἐχθρὸν νὰ προχωρήσῃ παραιτέρω. Τὸ μόνον δὲ συμφέρον καὶ χρήσιμον εἰς αὐτοὺς ἦτο νῦν νὰ ἀποφύγῃσι πᾶσαν ὀριστικὴν καὶ κρίσιμον μάχην. Πρὸς τοῦτοις δὲ ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ὀλίγων ἡμερῶν ζωοτροφίας ἔφερεν, οἱ Πέρσαι ὀφείλουσι νὰ ὑποχωρήσωσι βραδέως, καίοντες τὰ γεννήματα καὶ τὰς ἀποθήκας, καὶ ἐρημοῦντες τὴν ὀπισθεν αὐτῶν ὑπολειπομένην χώραν, ὥστε οἱ Μακεδόνες νὰ μὴ εὐκρίσκωσι τροφὰς καὶ καταλύματα». Καὶ πεθανὸν μὲν νὰ ἀπετύγχανεν ὁ τρόπος οὗτος ἀπέναντι τῆς μεγαλονοίας καὶ τῆς ἐμφύτου ἐμπειρίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀναμφιβόλως ὅμως ἤθελε παράσχῃ οὐ μικρὰς δυσκολίας εἰς ὅποιονδῆποτε ἄλλον κατακτητὴν. Οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ ζηλεύοντες τοὺς ξένους, ἅμα δὲ καὶ πλήρῃ πεποίθησιν εἰς τὰς οἰκείας δυνάμεις ἔχοντες, ἐθεώρησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Μένωνος προτεινόμενα ὥς πάντῃ ἀπρεπῆ καὶ ἀνάξια τοῦ Περσικοῦ μεγαλείου, καὶ ἀπεφάσισαν ἤδη νὰ μὴ ἀφήσωσι τοὺς Μακεδόνας νὰ προχωρήσωσι παραιτέρω τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, πρὸ πάντων δ' εἰς τὴν συνετὴν τοῦ Μένωνος γνώμην ἀντέτεινεν ὁ Ἀρσίτης, ὁ σατράπης τῆς Φρυγίας, καθόσον μάλιστα κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἑλληνος στρατηγοῦ, οὗτος ἐκινδύνευε νὰ ἀπολέσῃ τὸ πᾶν διὰ τῆς προτεινομένης πυρπολήσεως καὶ ἐρημώσεως. «Οὐδ' ἀπλὴ καλύβη νὰ κατ' ἀνέχομαι, ἔλεγεν ὁ Φρύξ, ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως γνωρίζει νὰ νικᾷ». Καὶ οὕτω προέβησαν οἱ Πέρσαι μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ.

Ὁ ποταμὸς οὗτος, ἡ μᾶλλον ὁ ρύαξ, δὲν ἔχει ἐξαιρετικὴν τινα ιδιότητα ἀπέναντι τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἐπισημότητος. Ἐκ τῶν κατηφόρων τῆς Ἰδης εἰς τὴν Προποντίδα κατερχόμενος κατὰ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν εἶναι ἀσήμαντος εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἀνοιξιν, καθ' ἣν αἱ διαλυόμεναι χιόνες μεταβάλλουσιν αὐτὸν εἰς βαθὺν καὶ ὀρμητικὸν χεῖμαρρον. Ἀμα δὲ οἱ Μακεδόνες προσῆλθον εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀπαντῶσι καὶ τοὺς Πέρσας κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην (τὴν ἀριστεράν). Καὶ ἦτο μὲν ἡ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατεχομένη ὄχθη κρημνώδης καὶ ὑψηλοτέρα τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, ὥστε ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο ἀσφαλεστέρα καὶ πολλὰς παρῆχε τὰς ὠφελείας· ἀλλ' οὐδόλως οἱ Πέρσαι ἐτοποθετήθησαν ὥς ἔδει· ἐνῷ ὤφειλον νὰ θέσωσι τὸν πεζὸν στρατὸν ἀμέσως κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε διὰ τῶν λογχῶν των νὰ

κωλύσει τὴν διάβασιν τῶν Μακεδόνων, ἐκείνοι ἀπεναντίας τοὺς μὲν πεζοὺς κατέταξαν ὀπισθεν, τοὺς δ' ἵππεις ἔθεσαν κατὰ μέτωπον, δι' ἐλαφρῶν κυρίως καθωπλισμένους ἀκοντίων ἢ δοράτων.

Ὁ Ἀλέξανδρος καλῶς ἂν ἐτέρου ἐξετάσας τὸ ἔδαφος τοῦ ποταμοῦ, καὶ διερευνήσας πόθεν ἦτο εὐδιάδατος, διέταξε τὸν στρατὸν ἀμέσως νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν διάβασιν, ἀκολουθῶν αὐτόν. Καὶ τῆς μὲν ἀριστερᾶς πτέρυγος τὴν διοίκησιν ἀφήκεν εἰς τὸν Παρμενίωνα, τὴν δὲ δεξιὰν διεφύλαξε δι' ἑαυτόν, δι' αὐτῆς μελετῶν νὰ κάμῃ τὴν πρώτην ἔφοδον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ πολὺ βεβαίως ἐμπειρότερος στρατηγὸς Παρμενίων θεωρῶν ὅτι ἦτο ἐπικίνδυνος ἀπόπειρα καὶ τόλμη νὰ διαβῶσιν ἀμέσως τὸν ποταμόν, καὶ κρίνων ὅτι ἀπροσδόκητόν τι περιστατικὸν ἢ δύνατο νὰ δώσῃ ἀλλοίαν μορφήν εἰς τὸ πρᾶγμα τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν καὶ ἄλλως πως νὰ διευκολύνῃ τὴν διάβασιν, προσελθὼν συνεβούλευσε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀναβάλλωσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἔφοδον. «Ἄν ἐπιχειρήσωμεν ἀμέσως τὴν ἔφοδον, μοι φαίνεται ὅτι θὰ κινδυνεύσωμεν διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ περάσῃ ὁ στρατὸς τὸν ποταμὸν ἔχων κατὰ μέτωπον τὸν ἐχθρόν. Ὁ ποταμὸς, ὡς βλέπεις, πολλαχοῦ εἶναι βαθύς, αἱ δ' ἀπέναντι ὄχθαι ὑψηλαὶ καὶ ἀπόκρημνοί· οἱ ἵππεις λοιπὸν τῶν πολεμίων εἰς πυκνὴν παρατεταγμένοι φάλαγγα, θὰ ἐπιπέσωσιν ἐν τῷ ἅμα κατὰ τῶν διαβαινόντων στρατιωτῶν καὶ ἐν ἀναρρεῖ θὰ καταθράψωσιν αὐτούς. . . . Ἀπεναντίας δὲ τὴν πρῶταν πρὶν οἱ Πέρσαι παραταχθῶσι παρὰ τὴν ὄχθην, ὁρμῶσιν οἱ Μακεδόνες καὶ διέρχονται τὸν ποταμόν». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ στρατηγός, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος κρίνων ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ κάμωσιν τὴν πρώτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐχθρόν δι' αἰφνιδίου ὁρμῆς, δὲν ἠθέλησε νὰ περιμείνῃ τὴν ἐπαύριον. «Καλοὶ εἶναι οἱ λόγοι σου, ὦ Παρμενίων, εἶπεν, ἀλλ' αἰσχύνομαι τὸν Ἕλλησποντον, τὸν ὁποῖον διέβην τοσοῦτον εὐκόλως, ἂν φανῶ ὅτι δειλιῶ τὸ ἄθλιον τοῦτο ρυάκιον, καὶ οὔτε τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων ἴδιον θεωρῶ τὸ τοιοῦτον, οὔτε συμφωνεῖ μὲ τὴν ἰδικήν μου δξύτητα. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ Πέρσαι θὰ μᾶς χλευάσωσιν ὅτι δὲν εἴμεθα ἄξιοι νὰ ἀντιπαραταχθῶμεν πρὸς αὐτούς».

Καὶ ἐν τῷ ἅμα ἱππεύσας ὁ Ἀλέξανδρος ὡς μανιώδης καὶ παράφορος ὤρμησεν ἐντὸς τοῦ ὁρμητικοῦ ποταμοῦ, ὀδηγῶν τὴν δεξιὰν τοῦ ἱππικοῦ πτέρυγα, ἐκ δεκατριῶν ἰλῶν συγκεϊμένην, καὶ ἀκολουθῶν τοὺς προσκόπους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Μακεδόνες διέβαινον ἀταράχως τὸν ποταμὸν ἐν τῷ ἤχῳ τῶν σαλπίγγων, θριαμβευτικοὺς ἄδοντες παιᾶνας, ὡς νικηταὶ δῆθεν· ἀλλ' ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, βροχὴ ἀκοντίων πίπτουσα παρὰ τῶν ἐκείσε ἱσταμένων ἱππέων, εἰς μεγίστην ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐνέβαλε τοὺς Μακεδόνες, οἵτινες καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν ἐν μέρει, πραγματοποιοῦντες οὕτω τοὺς φόβους τοῦ Παρμενίωνος, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ γενναιότητος, καθ' ἣν ἀπεμιμήθησαν αὐτὸν καὶ οἱ σωματοφύλακες, ἀλλοίαν μορφήν παρέσχεον εἰς τὰ πράγματα· ἐπὶ τέλους οἱ Μακεδόνες κατῴρθωσαν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς ἀπέναντι ὄχθας, μετὰ μεγίστης ὅμως δυσκολίας, καθότι, ἐπειδὴ αὗται ἦσαν ὑγραὶ καὶ ὀλισθηραὶ διὰ τὸν ἐπ' αὐτῶν πηλόν, ἠναγκάζοντο οἱ στρατιῶται νὰ μάχωνται συγ-

χρόνως, ἀποδιώκοντες τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπιπίπτοντας, ὧν ἐξήτουν νὰ καθέξωσι τὰς θέσεις. Ἡ ὁρμὴ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἦτο ἀκράτητος καὶ ἡ συμπλοκὴ τρομερωτάτη. Ἰππεὺς Μακεδῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς ἱππεὰ Πέρσῃν ἐκπληκτικῶς συμπλεκόμενος διὰ τοῦ δόρατος, καὶ τότε πρόσωπον καὶ τὰ στήθη τοῦ ἀντιπάλου πλήσσω, ἐξέτεινεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς, μέχρ' οὐρανῶν δ' ἀνήρχετο ὁ κρότος τῶν συγκρουομένων δοράτων καὶ ἀσπίδων, ἀναμιγνύμενος μετὰ τῆς ἀγωνιώσης κραυγῆς τῶν μαχομένων· ἰδίᾳ δ' ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς λέων ἐξηγριωμένος μεταξὺ ἀγέλης ταύρων μυκωμένων, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἱστορικοῦ, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν στρέφων τὸ δόρυ, πανταχοῦ τὸν ὄλεθρον καὶ τὸν θάνατον ἐπήγαγεν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ οὗτος περιστοιχιούμενος ὑπὸ λαμποῦ ἐπιτελείου, καὶ κατὰ τε τὴν λευκότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν πτερῶν τῆς περικεφαλαίας διακρινόμενος ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ χάριν τοῦ ὑπὸ πάντων πρὸς αὐτὸν παρεχομένου σεβασμοῦ, εἰς μέγιστον περιέστη κίνδυνον, πανταχόθεν προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ. Καὶ θραυσθέντος μὲν δυστυχῶς τοῦ δόρατός του ἐξήττησε τὸ τοῦ Ἀρέτου, ἀναβολέως τῶν βασιλικῶν, εἰπόντος δ' ἐκείνου ὅτι τὸ ἰδικόν του ἐθραύσθη, εἰς μεγάλην ἀγωνίαν περιῆλθε μαχόμενος ὅπως ἡδύνατο διὰ τοῦ ξίφους. Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ἐπὶ τέλους εἰς τὴν μάχην καὶ οὗτος παρευσκόμενος, προσέφερεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸ ἰδικόν του δόρυ.—«Καλῶς ἔχει», εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ λαβὼν τὸ δόρυ, ὤρμησε κατὰ τῶν Περσῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν πλήξας τὸν κατ' αὐτοῦ ἐπερχόμενον Μιθριδάτην, τὸν γαμβρὸν τοῦ Δαρείου, νεκρὸν αὐτὸν κατὰ γῆς ἐξέτεινεν· ὁ Ροισάκης καὶ ὁ Σπιθριδάτης ὤρμησαν ἀκολούθως ἐκ συμφώνου κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ μὲν Ροισάκης σφοδρὸν ἐπαγαγὼν κτύπημα κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, ἔφθασε μέχρι τῆς κόμης αὐτοῦ καὶ μέρος αὐτῆς καὶ τῆς περικεφαλαίας ἀπέκοψεν, ἀλλὰ καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν ὑπέστη μοῖραν, οἶαν καὶ ὁ Μιθριδάτης κατὰ τὸ στήθος πληγείς· συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Σπιθριδάτης ὕψισθεν προσερχόμενος ἤθελε βεβαίως ἐπιφέρει καιρίαν πληγὴν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Καίτοι δὲ διαφόρους ἀμυχὰς φέρων ὁ Ἀλέξανδρος, ἔτι μᾶλλον ἀκάθεκτος καθίστατο, ὡς μαινόμενος ἐφορμῶν· καὶ ἄλλοι δ' ἱππεῖς, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ πεζοί, ἐξακολουθοῦντες νὰ προσέρχωνται ἐκ τοῦ ἀπέναντι στρατοπέδου καὶ μετὰ τῶν μαχομένων τάξεων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀναμιγνύμενοι, εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν ἔφερον τοὺς οὐχ ἦττον γενναίους μὲν, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλης ἀπειρίας πολεμοῦντας Πέρσας. Καὶ πλείστοι μὲν τῶν Περσῶν ἀρχηγῶν ἔπεσον ἡρωϊκωτάτην δεικνύοντες ἀντίστασιν· αἱ τάξεις ἐπὶ τέλους διεσκορπίσθησαν, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, σώματα νεκρῶν συνεσωρεύθησαν ἐπ' ἀλλήλων, γενικὴ σύγχυσις διεδέχθη τὰ κακῶς τεταγμένα στρατεύματα, ἡ κατὰ τοὺς Πέρσας ὄχθη τοῦ ποταμοῦ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἀραιώνηται, καὶ ἅπαντες ἐν γένει ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, μόνον δ' οἱ παρὰ τοῖς Πέρσαις μισθορροοὶ Ἑλληγες τοποθετηθέντες ἐπὶ τινος λόφου ἀντίστησαντο γενναίως· καὶ

οὔτοι ὁμως ἀπαυδήσαντες ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγγυήσεις πίστεως, προτείνοντες νὰ παραδοθῶσιν, ἀλλ' ἐκείνος μετὰ σφοδρᾶς μάλλον ὀργῆς ἢ σκέψεως, ὡς μαινόμενος, κατὰ τὸ σύνθηες αὐτῷ, ἐφορμήσας, ἅμα δὲ καὶ ἅπαν τὸ ἱππικὸν ἄθροον διατάξας νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν, τοὺς πλείστους μὲν αὐτῶν ἀπέκοψαν ἕως δισχίλιοι δ' αἰχμαλωτισθέντες ἐπέμψθησαν ἀκολούθως εἰς Μακεδονίαν, καταδικασθέντες νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ μεταλλεῖα, διότι Ἕλληνες ὄντες, παρὰ τὰ κοινῶς δόξαντα τοῖς Ἕλλησιν, ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο.

Οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὸ λαφυραγωγεῖν· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ὡς οἰκείαν πλέον θεωρῶν τὴν χώραν, διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἀπέχωσι τοῦ τοιοῦτου. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην τοῦ Γρανικοῦ λέγεται ὅτι ἔπεσον εἰκοσιπέντε μὲν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἱππέων Μακεδόνων, συμπλακέντες μετὰ ἀνδρείων καὶ ἀπηλπισμένων Περσῶν, τῶν δ' ἄλλων ἱππέων ἕως ἐξήκοντα καὶ πεζοὶ ἕως τριάκοντα ἐθανατώθησαν. Ἐν ταύτῃ δ' ἔπεσε καὶ ὁ ἵππος τοῦ Ἀλεξάνδρου (ἄλλος τοῦ Βουκεφάλου), πληγείς διὰ ξίφους. Μεγαλοπρεπῶς δ' ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος ἐνασχοληθεὶς νὰ κηδεύσῃ τοὺς πεσόντας εἰς τὴν μάχην, διέταξε περιπλέον νὰ κατασκευασθῶσι χάλκιναι εἰκόνες διὰ χειρὸς τοῦ Λυσίππου καὶ νὰ σταλῶσιν εἰς τὸ Δῖον τῆς Μακεδονίας, συλλυπητήρια δὲ καὶ διάφορα προνόμια καὶ χαρίσματα ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τὰ τέκνα τῶν πεσόντων εἰς τὴν μάχην· πολλὴν δὲ πρόνοιαν καὶ φροντίδα ἔλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ διὰ τοὺς τετραυματισμένους, ὁ ἴδιος προσερχόμενος καὶ ἐπισκεπτόμενος καὶ ἐξετάζων τὰς πληγὰς των, καὶ διαφόρους κάμνων εἰς αὐτοὺς ἐρωτήσεις καὶ ἐξετάσεις, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ θεραπευτικὰς διαταγὰς, οὕτως εἰπεῖν, παρέχων εἰς αὐτοὺς.

Παρὰ δὲ τῶν Περσῶν ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ἔπεσον ἕως εἰκοσακισχίλιοι μὲν πεζοί, ἕως δισχίλιοι δ' ἱππεῖς, ἐξ ὧν ὀκτῶ ἦσαν ἀρχηγοί· καὶ οὗτοι δ' ἐπισήμως διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐνταφιασθῶσι, πρὸς τοῦτοις δὲ διέταξε νὰ ταφῶσι καὶ ὅσοι τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐτελεύτησαν συνεχ-στρατεύσαντες μετὰ τῶν πολεμίων, ἐκπληρῶν οὕτω σύνθηες παρ' αὐτοῖς θρησκευτικὸν ἔθιμον, τοὺς δὲ αἰχμαλωτισθέντας τῶν Ἑλλήνων ἔπεμψεν, ὡς εἴδομεν, εἰς Μακεδονίαν, μόνον δὲ τοὺς Θηβαίους ἀπέλυσεν εἰπὼν : « Ὑμεῖς, ὦ ταλαίπωροι, ἀπέλθετε, ὅπου βούλεσθε, διότι οὐδεμία εἰς ὑμᾶς ὑπελείφθη πατρίς πλέον ». Θέλων δὲ πρὸς τοῦτοις ὁ Ἀλέξανδρος νὰ συνοικειώσῃ δῆθεν καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας μετὰ τῶν ἀνδραγαθισάντων, ἔπεμψε τριακοσίας πανοπλίας Περσικᾶς, ὡς ἀφιερῶματα εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ναὸν τῆς Παλλάδος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς. « Ἀλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες, πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, τρόπαια ἀπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ κατοικούντων βαρβάρων ». Καὶ ἐθεωρήθη μὲν τοῦτο ὡς στίγμα κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ οὐ μικρὰν εἰς αὐτοὺς τιμὴν παρέσχεν, ὡς δειγμα μεγαλοφροσύνης θεωρούμενον. Πλείστα δὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, πορφυροὶ τάπητες, σκεύη καὶ στολαί, καὶ διάφορα ἀντικείμενα πολυτελείας ἐστάλησαν εἰς τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα. Φρονῶν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι

οὐδὲν μητρὸς ἥδιον τέκνους», πάντοτε ἡγάπα καὶ ἐτίμα τὴν μητέρα του, καὶ ἦδη ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ δόξῃ ἐφιλοτιμήθη νὰ πέμψῃ εἰς αὐτὴν τὰ μεγαλοπρεπέστερα τῶν λαφύρων του. Καὶ τὸ ἀκόλουθον δὲ δεικνύει τὴν κατὰ τοῦτο εὐγενῆ αὐτοῦ ψυχὴν. Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο δούστροπος καὶ τραχεῖα· καὶ τί τοῦτο εἰς τὸν νέον ἡμῶν ἥρωα; Λίαν δὲ δοξομανὴς οὖσα ἡ γυνὴ αὕτη, ἤθελε νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ πολιτικά, καὶ πολλὰκις ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν τὸν ἀντιβασιλέα Ἀντίπατρον, ὅστις καὶ ἠναγκάζετο νὰ κάμνῃ παράπονα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, εἰς πολλὰ αὐτὴν μεμφόμενος. Ἐνώπιον τῶν φίλων του ἀναγνούς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀντιπάτρου ὁ Ἀλέξανδρος· «Ἀντίπατρε, Ἀντίπατρε, ἀνεβόησε· δὲν γνωρίζεις ὅτι ἐν δάκρυον τῆς μητρὸς μου ἐξαλείφει μυρίας τοιαύτας ἐπιστολάς ἰδικάς σου!»

Ἡ περὶ τὸν Μάιον πιθανῶς μῆνα γενομένη κατὰ τὸν Γρανικὸν μάχῃ ἀπέσπασε τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ Δαρείου, πολλὰ δ' Ἑλληνικαὶ πόλεις ὑποκείμεναι εἰς τοὺς Πέρσας, ἐδράξαντο τῆς εὐκαιρίας ἀμέσως νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν, συνενούμεναι μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· οἱ δ' αὐτόχθονες κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων προθύμως ἀνεγνώριζον τὸν νικητὴν, ὑποτασσόμενοι ἀμέσως εἰς αὐτόν, καθόσον παρ' αὐτοῖς ἡ νίκη ἐπεξηγεῖτο ὡς ἄνωθεν δεδομένον σύνθημα. - Εἰς τὸ ἐξῆς λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ μικρῶν ἐξαιρέσεων καθ' ἅπασαν τὴν χώραν ἐφαίνετο μέχρι τῶν λεγομένων πυλῶν τῆς Συρίας προσερχόμενος ὡς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος, εἰς δὲ τὸ πᾶν ὥφειλε νὰ κλίνη τὸ γόνυ.

Ἐπαναλαμβάνων δὲ τὴν διὰ τῆς Τρωάδος πορείαν τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξηκολούθει πρὸς νότον προβαίνων, διὰ τοῦ Ἀδραμυττείου, τῆς Περγάμου καὶ τῶν Θυατείρων, εἰς τὰς Σάρδεις, ὁ δὲ στρατὸς ἐστρατοπέδευσε περὶ τὸν ποταμὸν Ἑρμον, ὀλίγον ἀπέχων τῆς πόλεως. Ἀμέσως αἱ κλεῖδες τῶν Σάρδεων (τῆς πόλεως) καὶ τοῦ φρουρίου, ὅπερ ὀχυρότατον κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐθεωρεῖτο, ἀμαχητὶ παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ σατράπου Μιθρίνου εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐπὶ τοῦ φρουρίου δὲ τούτου ἔκειντο ἄλλοτε τὰ ἀνάκτορα τοῦ περιβοήτου βασιλέως τῆς Λυδίας Κροῖσου, ἐνθα παραστὰς Σόλων, ὁ περιώνυμος νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων, σοφῶς αὐτὸν ἐπετίμησε διὰ τὴν ὑπερόριον ἀλαζωγεῖαν ἣν ἐδείκνυε, νομίζων ὅτι ἦτο εὐτυχέστερος πάντων, διότι ἦτο πλουσιώτατος, ἐπιλέγων πρὸς αὐτόν: «Μηδὲνὰ πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε». Ὁ Κῦρος οὐχ ἦττον, μέγας δορυκτῆτωρ, νικήσας τὸν Κροῖσον, συμπεριέλαβε καὶ τὴν Λυδίαν εἰς τὴν μεγάλην κυριαρχίαν τῶν Περσῶν. Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν δὲ νῦν τῶν Σάρδεων ἀναβάς ὁ Ἀλέξανδρος προέτεινε νὰ ἀνεγείρῃ ἐπ' αὐτῆς ναὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, συνοικειούμενος δὲ καὶ τὸν λαὸν διεκλήρυξε τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀρχαίων νόμων εἰς τὴν χώραν καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀναγκαστικῶν μέτρων ἅτινα οἱ Πέρσαι ἐπέβαλλον εἰς αὐτήν.

Ἀπασαι αἱ πόλεις τῆς Λυδίας, Φρυγίας τε καὶ Βιθυνίας, παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, σατράπην δὲ (ἦτοι ἑπαρχον) ἐπὶ τῆς Λυδίας καὶ τῆς

ἄλλης ἀρχῆς τοῦ Σπιθριδάτου κατέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος Ἀσσανδρον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Παρμενίωνος, παραδοὺς αὐτῷ ὅσους ἐνέκρινεν ἀναγκαίους ἐπὶ τούτῳ πεζοὺς καὶ ἵππεις· κατέλιπε δὲ καὶ τῆς μὲν ἀκροπόλεως ἐπιμελητὴν τὸν Πausανίαν, τῶν δὲ φόρων εἰσπράκτορα τὸν Νικίαν.

Ἦδη οἱ Μακεδόνες διελθόντες τὸν Τμῶλον (ὄρος), κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ κατὰ τὴν Ἰωνίαν Καῦστρου (ποταμοῦ), ἐβδομήκοντα μίλια διανύσαντες ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν. Αἱ ἐπισημότεραι δὲ νῦν Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἰωνίας ἀναιμωτὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ πρώτη ἡ Ἐφεσος παρέσχε τὸ παράδειγμα. Ὡς δ' αἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν διατελοῦσαι ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις, οὕτω καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἐφέσου ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διηρημένοι εἰς δύο ἐναντία κόμματα, τὸ ὀλιγαρχικὸν καὶ τὸ δημοκρατικόν. Ἐκάτερον τῶν κομμάτων τούτων μετὰ μεγάλης ἀντιπαθείας ἐφέρετο πρὸς τὸ ἕτερον καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἀριστοκρατικὸν κόμμα ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ δεσποτισμοῦ προστατευόμενον ὑπερίσχυε, καὶ οὐκ ὀλίγον κατηνώχλει καὶ κατεπίεζε τὸ ἕτερον κόμμα, νῦν ὅμως κατὰ τὴν ἄφιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος ἀνεζωπύρηνσαν τὰς ἐλπίδας αὐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποκατέστησε καὶ αὐθις τὴν δημοκρατίαν ἀλλὰ τοσοῦτον σκληρῶς οἱ δημοκρατικοὶ πρὸς τοὺς ἐναντίον των ἐφέρθησαν, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἐλιθοβόλησαν, ἀποσπάσαντες αὐτοὺς ἐκ τῶν ναῶν, ἐνθα κατέφυγον, καὶ ἦτο ἀνάγκη πολλαχοῦ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μεταχειρισθῇ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, προλαμβάνων τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἐκδικήσεως.

Κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἐφέσιοι ἐνησχολοῦντο ἀνακτίζοντες πολὺ λαμπρότερον τὸν ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου πυρποληθέντα κατὰ τὴν νύκτα τῆς γεννήσεώς του ναόν. Μεγάλῃ δ' οἱ Ἐφέσιοι ἔδειξαν γενναϊότητα, ἀδρῶς συνεισφέροντες διὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ ναοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες μάλιστα προθύμως παρείχον ἐπὶ τούτῳ τὰ κοσμήματα καὶ πάντα τὰ πολυτιμα αὐτῶν κεμήλια. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ αὐθις προσοικειούμενος τὸν ὄχλον, κατ' ἀρχὰς μὲν διέταξε νὰ δαπανηθῇ διὰ τὴν ἐποικοδομὴν ταύτην τοῦ ναοῦ ὁ εἰς τοὺς Πέρσας διδόμενος φόρος· ἀκολούθως δὲ προέτεινε νὰ ἀποτίσῃ αὐτὸς ἐξ ἰδίων ἅπασαν τὴν ἐπὶ τούτῳ γενησομένην δαπάνην, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἐπιγράφωσιν ἐπὶ τῆς θύρας τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὡς ἱδρυτοῦ καὶ θεμελιωτοῦ τοῦ ναοῦ. Καὶ τυφλῶς μὲν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ εἶδωλον αὐτῶν οἱ Ἐφέσιοι, δὲν παρεδέχθησαν βεβαίως τοιαύτην πρότασιν, δι' ἧς ἡ εὐνοία τῆς θεᾶς τῶν μετέβαιεν εἰς ἄλλον, ἀλλὰ καὶ φρονίμως φερόμενοι (καὶ τοι χαμερπῶς κατὰ τι) ἀπήντησαν εἰς τὸν βασιλέα ὅτι δὲν ἦτο πρέπον θεὸς νὰ ἀφιερῶσιν ναὸν εἰς θεόν. Ἡ οὕτως ὅμως ἢ ἄλλως ἐτέθη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀπελλοῦ ζωγραφηθεῖσα μεγαλοπρεπεστάτη εἰκὼν τοῦ Ἀλεξάνδρου, κρατοῦσα κεραυνὸν, δι' ἣν καὶ ἐπληρώθη οὗτος εἴκοσι χρυσὰ τάλαντα.

Τίς ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου τούτου ζωγράφου τῆς ἀρχαιότητος; Συνώδευε δ' ὁ Ἀπελλῆς τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐκστρατείαν μετ' ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν εἷς τε τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα

ἔργα καλλιτεχνίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετιμήθη ὡς ἀριστούργημα πολλοῦ λόγου ἄξιον, καὶ ὡς παροιμιῶδες ἐλέγετο ὅτι ὑπῆρξαν δύο Ἀλέξανδροι, ὁ τοῦ Φιλίππου, ἀήτητος, καὶ ὁ τοῦ Ἀπελλοῦ, ἀμίμητος. Διετηρήθη δὲ καὶ ἀστείον ἀνέκδοτον περὶ τῆς εἰκόνης ταύτης, ὅτι ἐπιππος θεωρῶν αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἔδδειξεν ἀδιαφορίαν τινά, ἀλλ' ὁ ἵππος αὐτοῦ ἐχρεμέτισε. «Βλέπεις, ὦ βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Ἀπελλῆς, ὅτι ὁ ἵππος σου εἶναι γραφικώτερος ἀπὸ σέ, ἦτοι, ὁ ἵππος σου γνωρίζει καλλίτερον ἀπὸ σέ τὴν ζωγραφικὴν». Καὶ δὲν ἤλθε μὲν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι ὁ ἵππος ἔδειξε μὲν τὸν θαυμασμόν του διὰ τὸ σχῆμα τῆς εἰκόνης, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ κάμῃ τὴν ἀνήκουσαν διάκρισιν κατὰ τὸ χρῶμα. Ἐἵδομεν δὲ προηγουμένως ὅτι ὁ Ἀπελλῆς παρεῖχεν εἰς τὰς εἰκόνας αὐτοῦ μελανώτερον τὸ χρῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου πάλιν καταφαίνεται ἡ μεγάλη οἰκειότης, ἣν ὁ μέγας οὗτος ἦρως τῆς ἀρχαιότητος ἐδείκνυεν ἐν πάσῃ περιστάσει τιμῶν τὴν ἀξίαν κατὰ τὸ δέον.

Ἀρχαῖός τις συγγραφεὺς λέγει ὅτι ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς οὗτος τῆς Ἀρτέμιδος ἔκειτο εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, λάμπων ὡς μετέωρον. Ἦτο δὲ τῷ νῶντι ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην χριστιανικὴν ἐποχὴν, ὅτε ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν ἐπεσεκέσθη τὴν Ἐφεσον, ὁ δ' ὄχλος μάλιστα ἠθέλησε νὰ κωλύσῃ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ, φωνάζων «Μεγάλη ἡ θεὰ Ἀρτεμις».

Κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐν Ἐφέσῳ διατριβὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρέσβεις ἔκτε τῆς Μαγνησίας, τῶν Τράλλεων καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἰωνίας προσελθόντες, τῷ προσέφεραν τὰς κλεῖς τῶν πόλεων τούτων, ἀναγνωρίζοντες τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ· ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε τὸν Παρμενίωνα νὰ καταλάβῃ τὰς χώρας ταύτας μετὰ τεσσάρων χιλιάδων πεζῶν καὶ διακοσίων ἵππῶν. Ταυτοχρόνως δ' ἀπεστάλη καὶ Ἀντίμαχος ὁ Ἀγαθοκλέους μετὰ ἱκανῆς δυνάμεως εἰς τὰς Αἰολικὰς ἀποικίας, ἐντολὴν φέρων νὰ καταλύσῃ τὴν ὀλιγαρχίαν ἐν αὐταῖς καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν δημοκρατίαν, ἀποδίδων τοὺς πατέριους νόμους εἰς ἕκαστην τῶν πόλεων, καὶ ἀπαλλάσσων αὐτάς ἐκ τῶν φόρων οὓς παρεῖχον εἰς τοὺς Πέρσας.

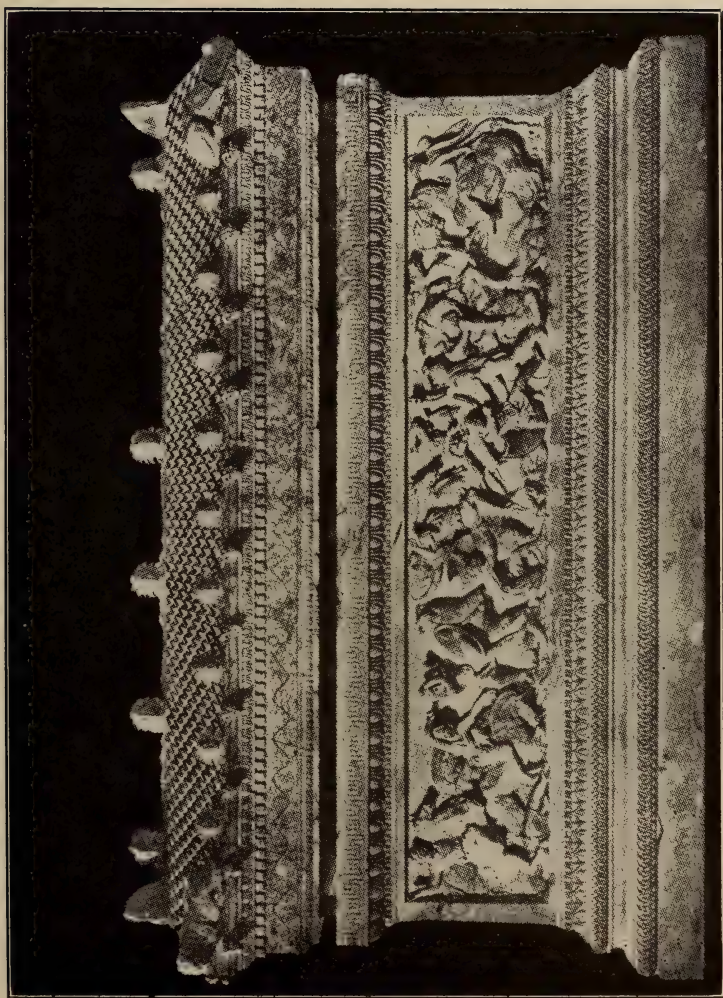
Κατὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ διατριβήν του διάφορα πρὸς τοῦτοις συνέλαβε σχέδια ὁ Ἀλέξανδρος περὶ προαγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων, περὶ συνοικίσσεως διαφόρων πόλεων, καὶ πρὸ πάντων τῆς Σμύρνης, ἣτις ὑπὸ τοῦ Σαδουάττου, βασιλέως τῆς Λυδίας, καταστραφεῖσα, ἐπὶ τετρακόσια ἔτη κατὰ κόμας ἤδη κατ'ωκεῖτο, καὶ ἄλλα, ὧν τινὰ μὲν ἐξετελεσθήσαν ἀμέσως, τινὰ δὲ ὑπὸ τῶν διαδόχων του, καὶ ἄλλα ἔμειναν παντάπασιν ἄθικτα, ἕνεκα τῶν συνεχῶν πολέμων.

Λαμπρὰν δ' ἐπὶ τέλους θυσίαν τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀρτεμιν, ἐπῆλθεν ἤδη πρὸς νότον, κυριεύων τὰς παραλίους πόλεις· ἀλλ' ἀμέσως ἀπῆντησε μερίστην ἀντίστασιν εἰς τὴν Μίλητον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἰωνίας, κειμένην κατὰ τὴν πηγὴν τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. Ἡγησίστρατος, ὁ φρούραρχος τῆς Μιλήτου, κατ' ἀρχὰς μὲν μιμούμενος τὸ παράδειγμα

τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἰωνίας, ἡτοιμάζετο κατὰ πρῶτον προθύμως νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· ἀκολούθως ὅμως μαθὼν ὅτι ὁ στόλος τοῦ Δαρείου προσήρχετο, ἤλλαξε γνώμην προτείνων ὅτι εὐχαρίστως παρείχε τὰ τεῖχη καὶ τοὺς λιμένας κοινούς εἰς τε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς Πέρσας· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἤρесе βεβαίως εἰς τὸν Μακεδόνα δορυκτῆτορα, ἀμέσως δὲ στρατοπεδεύσας πλησίον τῆς πόλεως, ἤρχισε νὰ προσβάλλῃ τὰ τεῖχη αὐτῆς διὰ πολιορκητικῶν μηχανῶν, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ἐξ ἑκατὸν ἐξήκοντα πλοίων συγκεῖμενος στόλος τῶν Μακεδόνων, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικάνορος κυβερνώμενος, προσορμισθεὶς εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Λάδην, πανταχόθεν ἀπέκλειε διὰ θαλάσσης τὴν Μίλητον· καὶ προσῆλθε μὲν μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ὁ ἐκ τετρακοσίων πλοίων συγκεῖμενος Περσο-Φοινικικὸς στόλος, ἀλλὰ βλέποντες οἱ Πέρσαι ὅτι ὁ κόλπος τῆς Μιλήτου κατείχετο ἤδη ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Μακεδόνων, πλεύσαντες πρὸς βορρᾶν, προσωρμίσθησαν μὲν παρὰ τῇ Μυκάλῃ, ἀλλ' ἔσταντο ἐκ-ῖ ἀνενέργητοι, καὶ οὔτε οὔτοι τοὺς Μιλησίους ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσιν, οὔτε οἱ Μιλήσιοι νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν στόλον τῶν Περσῶν.

Ὁ πολυπείρος Παρμενίων ἠθέλησε καὶ αὐθις νὰ προτείνῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ συνάψῃ ναυμαχίαν μετὰ τοῦ Περσικοῦ ναυτικοῦ, ἀρμοδίαν ἐπὶ τοῦτω δραττόμενος εὐκαιρίαν τὴν ἐμφάνισιν ἀετοῦ καθεσθέντος κατὰ τὴν πρύμνην τῆς ναυαρχίδος. «Πάντοτε, εἶπεν ὁ γέρων στρατηγός, οἱ Ἕλληνες διὰ ναυμαχίας ἐνίκησαν τοὺς βαρβάρους, τὸ δὲ σημεῖον τοῦ ἀετοῦ διαδηλοῖ τὴν ἐπὶ τούτῳ θέλησιν τῶν θεῶν. Καὶ νικῶντες μὲν, ἐπιπρὸς σέβετε, θέλουσιν ἔχει μεγάλας ὠφελείας, νικώμενοι δὲ, δὲν θέλουσι πάθει μέγιστόν τι κακόν.» Περιεργος δ' αὐθις ἦτο ἡ ἀπάντησις ἣν πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος παρέσχεν. «Ἡ ναυμαχία κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν εἶναι καὶ ἀνωφελὴς καὶ ἐπικίνδυνος, πρῶτον μὲν διότι οἱ Μακεδόνες θέλουσι πολεμήσει μετὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα πλοίων κατὰ τετρακοσίων πλοίων τοῦ ἐχθροῦ, ἀγύμναστοι δηλαδὴ αὐτοὶ ὄντες εἰς τὰ τῆς θαλάσσης, κατὰ λίαν ἐξησκημένων ναυτῶν, τῶν Φοινίκων, τῶν Κυπρίων καὶ ἄλλων, ἐξ ὧν συνέκειτο ὁ Περσικὸς στόλος· ἀπεναντίας οἱ Μακεδόνες, ἔμπειροι ὄντες εἰς τὰ τῆς ξηρᾶς, πρὸς οὓς καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀντιπαραβληθῶσιν οἱ βάρβαροι εἶχον βεβαίαν τὴν νίκην, καὶ τοῦτο ἐσήμαινε καὶ ὁ ἐπὶ γῆς καθήμενος ἀετός ὅτι ἐκ ταύτης θέλει ἐπέλθῃ ἡ ἥττα τῶν Περσῶν.» Ἐν τούτοις οἱ Μακεδόνες διὰ τοῦ παραπλέοντος στολίσκου τῶν ἐκυρίευσαν κατὰ πρῶτον τὴν Μίλητον νησίδια, ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ πρωτεύουσα ἡναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δορυκτῆτορος, καθόσον μάλιστα οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ μισθοφόροι αὐτῶν, μηδεμίαν πλέον βλέποντες ἐλπίδα σωτηρίας, οἱ μὲν αὐτῶν ριπτόμενοι ἐντὸς θαλάσσης ἐπὶ τῶν ὑπτίων ἀσπίδων των, οἱ δ' ἐμβαλίνοντες εἰς ἀκάτιον οὐκ ὀλίγοι μὲν ἐσώζοντο εἰς τὰς παρακειμένας νήσους, οἱ πλείστοι ὅμως συναμβάνοντο ὡς αἰχμάλωτοι. Ἐπὶ τέλους ἡ πόλις ἐκυρίευθη, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἡπιώτερος ἐφέρθη καὶ εἰς τοὺς κατοίκους καὶ εἰς τοὺς μισθοφόρους αὐτῶν. Νῦν δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἄπαξ κυρίαρχος τῆς μικρᾶς Ἀσίας καταστάς, ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὸ ναυτικόν του ὡς πάντῃ ἄχρηστον καὶ λίαν δαπανηρόν.

Η ΝΟΤΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
 (ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ).

Είχε δὲ καὶ ἄλλον ἐπὶ τούτῳ σπουδαιότερον λόγον κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Διοδώρου. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ἤδη μεγάλη νὰ συναφθῇ μάχη μετὰ τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀλέξανδρος ἐνόμισεν ὅτι οἱ Μακεδόνες ἤθελον εἶσθαι προθυμότεροι εἰς τὸ μάχεσθαι, ὥς μὴ ὑπαρχούσης πλέον ἐλαχίστης ἐλπίδος φυγῆς· ὀλίγα δὲ τινα πλοῖα φορητὰ διετήρησεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς μετακίνησιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ μετὰ τούτων ἦσαν καὶ τὰ εἴκοσι πλοῖα τῶν Ἀθηναίων ἅτινα καὶ διεφύλαξε πρὸς τιμὴν τῆς πόλεως.

Ἐτέραν μεγαλείτεραν ἀντίστασιν ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀλικαρνασσὴν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Καρίας, ἰσχυρὰν παραθαλασσίαν πόλιν καὶ καθέδραν τῶν βασιλέων τῆς Καρίας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πόλις αὕτῃ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ Μέμνονος, ὅστις ἦτο ὁ μόνος ἐγκαταλειφθεὶς ἐπίσημος ἀρχηγὸς τῶν Περσῶν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γρανικοῦ, καὶ εἰς ὃν ὁ Δαρεῖος κατὰ τὰ περὶ αὐτοῦ διαφημισθέντα ἐν τῷ πολεμικῷ συμβουλίῳ, καὶ βλέπων ὅτι περὶ ἐσκεμμένως καὶ ὀρθῶς περὶ πάντων ἐσκέπτετο, παρέσχεον αὐτῷ τὴν ἀπεριόριστον Κυβέρνησιν ἀπάσης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· οὗτος δ' εὐγνωμόνως πρὸς τὸν Δαρεῖον φερόμενος ἐπεμψε παρ' αὐτῷ, ἀσφαλείας δῆθεν ἔνευχε, τὴν τε γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Καὶ κατὰ μὲν τὰ παράλια, δύο καλῶς ὠχυρωμένα πόλεις, ἡ Μύδος, ἡ Ἀρκόνησος καὶ ἄλλαι τινὲς νῆσοι ἱκανῇ φρουρᾷ ἔχουσαι προεφύλασσον τὴν πόλιν, διὰ ξηρᾶς δὲ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ὑπῆρχον ἰσχυρὰ τεῖχη, πλατεῖαν καὶ βαθεῖαν ἔχοντα ἔξωθεν τάφρον.

Καὶ συνεκέντρωσε μὲν ἐνταῦθα ὁ Μέμνων ἀπάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ ἀφθόνους συνέλεξε ζωοτροφίας, ἀλλ' οἱ πολιορκηταὶ τοσοῦτον ἰσχυρὰς διὰ παντοίων μηχανῶν ἔκαμαν ἐφόδους κατὰ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, ὥστε οἱ κάτοικοι αὐτῆς μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσιν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὰς ἐντόνους αὐτῶν προσβολὰς, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι πᾶσαν ἀντίστασιν καὶ νὰ βάλωσι πῦρ εἰς διαφόρους οἰκοδομὰς· πλείστοι δ' αὐτῶν μετὰ μεγάλων δυσκολιῶν κατέφυγον εἰς τὴν παρακείμενὴν νῆσον Κῷ. Ἡ Ἀλικαρνασσὸς τέλος ἐκυριεύθη, καὶ οὐκ ὀλίγοι μὲν τῶν κατοίκων ἐφονεύθησαν οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν εἰς ἕξ παρακειμένας κώμας, ἅπασα δ' ἡ χώρα κατεδαφισθεῖσα ὑπὸ τοῦ δορυκτῆτορος μετεβλήθη εἰς ἐρείπια, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν θέσιν αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται τανῦν, εἰμὴ ἀθλίον τι χωρίον, κοινῶς λεγόμενον Βουδρούμιον.

Ἦτο δ' ἡ Ἀλικαρνασσὸς πόλις τῆς Καρίας, περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὴν ἐν αὐτῇ γέννησιν τοῦ Ἡροδότου, πατρὸς τῆς ἱστορίας, καὶ ὡς καθέδρα τοῦ βασιλείου τῆς Καρίας· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸν ἐν αὐτῇ τάφον, ὃν ἡ βασίλισσα Ἀρτεμισία κατεσκεύασε πρὸς τιμὴν τοῦ συζύγου τῆς Μαυσώλου. Ἦτο δὲ διαδόχτος ὁ τάφος οὗτος ἐπὶ τῇ ἀξιοθαυμάστῳ μεγαλοπρεπεῖᾳ αὐτοῦ, διὸ καὶ ἔκτοτε πάντες οἱ μεγαλοπρεπῶς κατασκευαζόμενοι τάφοι (ἀκολούθως) ὠνομάζοντο Μαυσωλεῖα.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἰδριέως, τοῦ βασιλέως τῆς Καρίας, διεδέχθη τὸν θρόνον κατὰ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ νενομισμένα ἡ σύζυγος (καὶ ἀδελφὴ) αὐτοῦ Ἀδα. Πρῶτος δ' ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τῆς Βασιλίσσης καταβιβάσας αὐτὴν ἐκ

τοῦ θρόνου, ἐβασίλευσε ἀντ' ἐκείνης. Τὸν ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Ὁροντοδάτης, παραγκωνίσας τὴν Ἄδαν εἰς τὰ Ἄλινδα, ὀχυρόν τι χωρίον τῆς Καρίας. Ἄμα δὲ νῦν ἐφάνη ὁ Ἀλέξανδρος, ἐκείνη εἰς προὔπαντησιν προσδραμοῦσα, τὰ τε Ἄλινδα παρέδωκεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὡς υἱὸν τῆς τὸν Ἀλέξανδρον προσηγόρευσεν· οὗτος δ' ἐπὶ τῇ προσγορίᾳ εὐχαριστήεις, τῆς Καρίας ἀπάσης αὐτὴν ἀνέδειξεν. Εὐγνωμόνως δὲ καὶ φιλοστόργως φερομένη καὶ ἡ Ἄδα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν ὡς θετὸν υἱὸν τῆς, καθ' ἐκάστην ὄψα καὶ πέμματα (πλακούντια) ἐφιλοτιμεῖτο πέμπουσα εἰς αὐτόν, ἅτινα ὅμως ἐκείνος ἐγκρατείας λόγῳ δὲν παρεδέχετο, ὡς πρὸ ὀλίγου ἤδη εἴπομεν.

Ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ ὁ παρὰ τῇ Περσίᾳ μισθοφορῶν, ὡς εἴρηται, Μέμνων ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν ἰσχυροῦ ναυτικοῦ, ὡς μὲν Ἑλλήν ἐπέτυχεν ἵνα κυριεύσῃ νήσους τινάς, τὴν Σάμον, τὴν Χίον, τὴν Λέσβον καὶ ἄλλας, ἀλλ' ἀπροσδοκῆτως τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐτελεύτησε, καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀνυπερβλήτου ζημίας πρόξενος ὑπῆρξεν εἰς τὸν δεσπότην του.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀλικαρνασσῶ, τὸν μὲν Παρμενίωνα ἔπεμψε καὶ αὐθις ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ μέρη τῶν Σάρδεων μετὰ ἱκανοῦ ἱππικοῦ καὶ μεγάλης μοίρας στρατοῦ πρὸς καθυπόταξιν τῆς Φρυγίας, οὗτος δ' ἔσπευσε ἵνα κυριεύσῃ τὰ παράλια καθιστῶν οὕτω παντάπασιν ἄχρηστον τὸ ναυτικὸν τῆς Περσίας, τὸ δὲ θέρος ἀνήγγειλεν εἰς τὸν στρατὸν ὅτι πάντες οἱ κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐκστρατείας μετ' αὐτοῦ συναπελθόντες νεόγαμοι ἡδύναντο ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, νὰ μείνωσι τὸν χειμῶνα μετὰ τῶν γυναικῶν των, τὴν δ' ἄνοιξιν νὰ ἐπιστρέψωσι φέροντες καὶ νεοσυλλέκτους μεθ' ἑαυτῶν. Τρεῖς στρατηγοὶ νεόνυμφοι Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου, Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους καὶ Μελέαγρος ὁ Νεοπτολεμίου ἐπεφορτίσθησαν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης. Μέγα δὲ τὸ τοιοῦτον πολιτικὸν σχέδιον. Ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ στρατιῶται προσηλοῦντο ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸν βασιλέα ἕνεκα τοῦ πρὸς αὐτοὺς εὐνοϊκοῦ αἰσθήματός του, οὐδὲ κίνδυνος δ' ἄφ' ἐτέρου ὑπῆρχε μὴ ἐλαττωθῇ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, καθόσον μάλιστα οἱ διαταχθέντες νὰ ἀπέλθωσιν ἦσαν κατ' ἀναλογίαν ὀλίγοι· ἀπεναντίας δὲ μάλιστα τοῦτο συνετέλεσε νὰ ἐπαυξήσῃ κατὰ τι τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ.

Ἐπὶ τινὰ χρόνον ὁ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἐν Φασήλιδι, πόλει τῆς Λυκίας· πιθανῶς δ' ἦτο τότε μεσοχείμωνον. Ἡ πόλις αὕτη προσέφερεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον χρυσοῦν στέφανον ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπιδεικνύουσα τὸν μέγαν αὐτῆς πλοῦτον, ἀφ' ἐτέρου ἔχουσα χρεῖαν τῆς προστασίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀδιακόπως προσβαλλομένη ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν. Ἐν Φασήλιδι διατρίβων ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἰδὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀνακειμένην τὴν εἰκόνα τοῦ προαποθανόντος Θεοδέκτου, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔρριψεν ἐπ' αὐτῆς πολλοὺς τῶν εἰς αὐτὸν προσφερθέντων στεφάνων, χάριν τῆς παλαιᾶς συναναστροφῆς, ἣν εἶχε μετὰ τοῦ νεανίου τούτου. Ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπληροφορήθη ὅτι συγγερά συνωμοσία ἐτεκταίνετο κατ' αὐτοῦ, τὴν δολοφονίαν τοῦ βασιλέως σκοποῦσα, εἰς ἣν καὶ ὁ Δαρεῖος συνενοεῖτο

μετὰ τῶν συνωμοτῶν. Πρὸ ολίγου δὲ χρόνου ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνακαλύψασα τὴν συνωμοσίαν ταύτην, ἐν τινι ἐπιστολῇ τῆς προέτρεπε τὸν υἱὸν τῆς νὰ εἶναι προσεκτικώτερος εἰς τοὺς προτέρους ἐχθρούς του, οὓς νῦν συγκατατάσσει μετὰ τῶν φίλων του καὶ θεῖον δέ τι ἐλέγετο ὅτι ἐδόθη πρὸ τίνος καιροῦ ἄνωθεν σημεῖον ἐπὶ τοῦτῳ.

Ὅτε ἐπολιόρκει ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Ἀλικαρνασσὸν, ὑπὸ μεγάλου καταβληθεὶς καμιάτου, κατεκλίθη ἀναπαυόμενος ολίγον περὶ μεσημβρίαν· χειλιδῶν δὲ προσελθοῦσα περιίπτατο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τρίζουσα, καὶ ὅτε μὲν κατὰ τοῦτο ὅτε δὲ κατ'ἐκείνο τὸ μέρος τῆς κλίνης μεταβαίνουσα θορυβώδεστερον ἐξηκολούθει ἄδουσα. Καὶ λίαν μὲν κεκοπιακῶς ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγερθῇ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς φωνῆς τῆς χειλιδόνης σφόδρα ἐνοχλούμενος, ἤρκεϊτο ἀποδιώκων αὐτὴν ἐλαφρῶς διὰ τῆς χειρὸς· ἀλλ' ἡ χειλιδὼν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐξηκολούθει ἔτι σφοδρότερον ἄδουσα μέχρις οὗ ἐξήγειρεν ἐπὶ τέλους τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ ἅμα ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διατρίβοντα μάντιν, τὸν Τελμισσέα Ἀρίστανδρον. Οὗτος δ' ἐξηγήσεν ὅτι ἡ χειλιδὼν ὡς εὖνους καὶ σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου, ἅμα δὲ καὶ λάλος, ἐσήμαινεν ἐπιβουλὴν καὶ προδοσίαν, ἥτις καὶ πράγματι ἀνεκαλύφθη.

Ἦτο δ' ὁ προδότης οὗτος ὁ γνωστὸς ἡμῖν Ἀλέξανδρος ὁ Λυγκιστής, ὅστις συνένοχος ὢν μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν του εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Φιλίππου, ἠξιώθη συγγνώμης παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς εἴρηται· οὗτος δὲ σχέσεις ἀποκρύφους ἔχων μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Περσίας, ἔπειμψεν εἰς τὸν Δαρεῖον τὸν ἐκ Μακεδονίας ἐκουσῶς εἰς τὴν Περσίαν καταφυγόντα Ἀμύνταν, υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου, ἐπιστολὴν φέροντα εἰς αὐτόν. Ὁ Δαρεῖος στέλλει ἐπὶ τοῦτῳ τὸν πιστὸν αὐλικόν του Ἀσασίνην, ὅστις κρυφίως εἰς τὸ Μακεδονικὸν ἱππικὸν εἰσδύσας ἔμελλε νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ Λυγκιστοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀσασίνης συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Παρμενίωνος, καὶ τὰ πάντα διεδηλώθησαν. Καὶ ναὶ μὲν διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Παρμενίωνα νὰ συλλάβῃ τὸν Λυγκιστὴν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ χεῖρα τιμωρὸν ἐπ' αὐτόν, ἀποφεύγων νὰ δώσῃ ἀφορμὴν τινα ἀνησυχίας ἢ δυσαρρεσκείας εἰς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ διατρίβοντα πενθερὸν αὐτοῦ, τὸν ἀντιβασιλέα Ἀντίπατρον.

Νῦν δ' ἕτερον παρουσιάζεται τῆς νεανικῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁρμῆς τόλμημα.

Ὀλίγον τι πρὸς βορρᾶν τοῦ Φασήλιδος ποταμοῦ ὑπάρχει σειρὰ ὀρέων, ἅτινα ἐλέγοντο Κλίμαξ, δι' ὧν ὑπάρχει φυσικὴ τις κλιμακῆδὸν διὰ βασίς, λίαν ὥμως ἐπίπονος. Καὶ ἄλλη μὲν δίοδος δὲν ὑπῆρχεν ἂν τις ᾔθελε νὰ περάσῃ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος· ἀλλ' ὅτε ἐκ τῆς ξηρᾶς ἰσχυρὸς ἐφύσα ἄνεμος, τοσοῦτον ἀπесύροντο τὰ ὕδατα, ὥστε καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἠδύναντο νὰ μεταβῶσιν οἱ βουλόμενοι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ μεγίστου κινδύνου. Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ ἐπέμφθη διὰ τῶν ὀρέων, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνέμου καιροφυλακτῆσας, ἀναλαβὼν τὸ ἱππικὸν καὶ τὴν

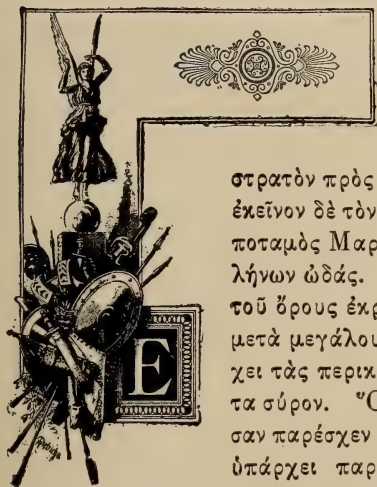
φάλαγγα, εἰσῆλθεν ἀτρομήτως ἐντὸς τοῦ Φασήλιδος, φεύγων νὰ διαβῇ τὴν τῶν ὀρέων ἐπίπονον διάβασιν. Καὶ τυχαίως μὲν ἐπέτυχον οἱ Μακεδόνες νὰ διέλθωσιν ἀσφαλῶς τὸν ποταμόν, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐθεωρήθη μᾶλλον ὥς ἀπλῆς ὀρμῆς παράλογον τόλμημα. Οἱ ταλαίπωροι στρατιῶται ὤφειλον νὰ διαμένωσιν ὀλόκληρον ἡμέραν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ὑπὲρ τὸν ὀμφαλὸν πολλάκις ἐπιβαίνοντος τοῦ ὕδατος. Καὶ ναὶ μὲν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις πρῶτος ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ἔκαμε θαρραλεωτέρους τοὺς Μακεδόνες, ἀν ὅμως ὁ ἄνεμος ἐσφοδρύνετο ἐπὶ μᾶλλον, ὁ νικητὴς τοῦ Γρανικοῦ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Μακεδόνες δὲν ἤθελον ἀξιωθῇ βεβαίως νὰ παρευρεθῶσιν εἰς ἕτερον πεδῖον μάχης, καὶ ἤδη τὰ ἐπικήδεια αὐτῶν καὶ ἡμεῖς ἠθέλομεν ψάλλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

‘Ο Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Φρυγίας καὶ λῦει τὸν Γόρδιον δεσμόν.—Ὀνειρον τοῦ Δαρείου.—Ἡ πομπὴ τῶν Πελοπόννησου διλίων προχωρούντων ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου.—‘Ο Ἀλέξανδρος βαρέως ἀσθενής.—Μάχη ἐν Ἰδῶ.

Ν ΤΩ μεταξύ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ ἀπέστειλε μετὰ χρημάτων τὸν Κλέανδρον διὰ νὰ συλλέξῃ ἐκ Πελοποννήσου στρατὸν, τακτοποιήσας τὰ τῆς Λυκίας καὶ Παμφυλίας πράγματα, ἔφερε τὸν στρατὸν πρὸς τὴν πόλιν Κελαινάς τῷ 333 π. Χ. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον διέρρεε διὰ μέσου τῶν τειχῶν ὁ ποταμὸς Μαρσύας, ἔνδοξος διὰ τὰς μυθώδεις τῶν Ἑλλήνων ᾠδάς. Τὸ νᾶμα τοῦτου ἐκτῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐκρέον πίπτει εἰς τὴν ὑποκειμένην πέτραν, μετὰ μεγάλου δούπου· μετὰ ταῦτα διασκορπισθὲν βρέχει τὰς περικειμένας πεδιάδας, μόνον τὰ ἑαυτοῦ κύματα σύρον. Ὅθεν ἡ ὕψις αὐτοῦ ὁμοία μὲ ἤρεμον θάλασσαν παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὸ τῶν ποιητῶν ψεῦδος· διότι ὑπάρχει παράδοσις ὅτι αἱ Νύμφαι κυριευθεῖσαι ὑπὸ ἔρωτος τοῦ ποταμοῦ ἐπ' ἐκείνης τῆς πέτρας ἐκάθηντο.

Τὰ δ' ἄλλα, ἐφ' ὅσον ἐντὸς τῶν τειχῶν ῥεεῖ, διατηρεῖ τὸ ὄνομά του, ἀλλ' ὅταν ἐκτὸς τῶν ὀχυρωμάτων κυλίσται, ἐπειδὴ μετὰ μεγαλειτέρας δυνάμεως καὶ ὄγκου κινεῖ τὰ κύματα, ὀνομάζουσιν αὐτὸν Λύκον.

‘Ο μὲν Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τὴν καταληφθεῖσαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ πόλιν, τὴν δὲ Ἀκρόπολιν, εἰς τὴν ὅποιαν εἶχον καταφύγει, ἐπιχειρήσας νὰ προσβάλῃ, ἀπέστειλε κήρυκα, ὅστις ν' ἀναγγεῖλῃ, ὅτι ἐὰν δὲν παραδοθῶσι θέλουσι πάθει τὰ ἔσχατα. Ἐκεῖνοι δὲ ἀναβιβάσαντες τὸν κήρυκα εἰς πύργον καὶ ἕνεκα τῆς θέσεως καὶ ἕνεκα τῆς ὀχυρώσεως λίαν ὑψηλὸν-πολὺ μέγα ἦτο τὸ ὕψος-τὸν διατάττουσι νὰ θεωρήσῃ καὶ ν' ἀναγγεῖλῃ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ μὴ μετῇ ταῦτα τὰ τείχη αὐτὸς διὰ τῆς συνήθους ἐκτιμήσεως· ἀλλὰ νὰ γνωρίξῃ ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι εἶναι ἀκαταμάχητοι· τελευταῖον, ὅτι ὑπὲρ τῆς πίστεως θέλουσιν ἀποθάνει. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ ἡ πολιορκία τῆς Ἀκρόpoleως καὶ πάντα ἐφάνησαν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐγίνοντο καθ' ἡμέραν στενωτέρα,

συνεφώνησαν ἀνακωχὴν ἐξήκοντα ἡμερῶν, ἵνα, ἐὰν μὴ ἐντὸς αὐτῶν ὁ Δαρεῖος ἤθελε πέμψει εἰς αὐτοὺς βοήθειαν, παραδώσῃ τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ οὐδεμία ἐκεῖθεν ἐπικουρία ἐστέλλετο, κατὰ τὴν ὠρισμένην προθεσίαν παρεδόθησαν εἰς τὸν βασιλέα.

Ἐπειτα ἔρχονται πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, ζητοῦντες ν' ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτοὺς οἱ παρὰ τῷ Γρανικῷ ποταμῷ συλληφθέντες αἰχμάλωτοι. Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι θέλει διατάξει τοὺς ἰδικούς του ν' ἀποδοθῶσιν οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες.

Ἐπικείμενος τῷ Δαρείῳ, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχε μάθει ὅτι δὲν διέβη ἀκόμῃ τὸν Εὐφράτην, πανταχόθεν συνήθροισεν ὅλον τὸν στρατὸν, ἵνα δι' ὅλων τῶν δυνάμεων προσέλθῃ εἰς τὸν κίνδυνον τόσον μεγάλου πολέμου. Ἡ Φρυγία, διὰ τῆς ὁποίας ὁ στρατὸς ἤγετο, ἦτο πλήρης πλειόνων κωμῶν μᾶλλον ἢ πόλεων. Τότε εἶχεν ἐπίσημόν ποτε τοῦ Μίδου πόλιν, ὀνομαζομένην Γόρδιον, διὰ τῆς ὁποίας ρεεῖ ὁ Σαγγάριος ποταμὸς, ἐξίσου ἀπέχουσιν τοῦ Πόντου καὶ τῆς Κιλικίας θαλάσσης. Μεταξὺ τῶν θαλασσῶν τούτων γνωρίζομεν ὅτι ὑπάρχει στενωτάτος χώρος τῆς Ἀσίας ἐκατέρωθεν συνωθῶν τὴν γῆν εἰς στενά. Αὕτη δὲ, διότι ἐνοῦται μὲ τὴν Ἡπειρον, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος περικυκλοῦται ὑπὸ τῶν κυμάτων, παρέχει ὄψιν νήσου, καὶ, ἐὰν μὴ ἐνεποιεῖ μικρὸν κίνδυνον, ὅσας ἤδη θαλάσσας χωρίζει, ἡδύνατο νὰ τὰς συνάπτῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑποτάξας τὴν πόλιν εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς. Εἶδε δὲ τὴν ἄμαξαν ἐφ' ἧς διηγοῦντο ὅτι ἠύχθη ὁ Γόρδιος, ὁ πατὴρ τοῦ Μίδου· οὐ σφόδρα ἀπεστρέφετο καὶ τὰς διαδόσεις διὰ τὴν εὐφυᾶ χρήσιν. Ἡ το διάσημος ζυγὸς συνεσφιγμένος διὰ πλείστων δεσμῶν περιπεπλεγμένων καὶ κρυφίων εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους πλοκάς.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τὸν διεβεβαίουν, ὅτι ὁ χρησμὸς ἔχει ἔξοχον ἔννοιαν, ὅτι μέλλει νὰ κυριεύσῃ τῆς Ἀσίας, ὅστις ἤθελε λύσει τὸν ἄλυτον δεσμόν, ἐπῆλθεν εἰς τὴν ψυχὴν του ἐπιθυμία νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην αὐτοῦ. Περὶ τὸν βασιλέα συνήχθη πλῆθος Φρυγῶν καὶ Μακεδόνων, ἐκείνων μὲν ἑξαρτωμένων ἐκ τῆς ἐλπίδος, τούτων δὲ παρορμηθέντων ἐκ τοῦ ἀλόγου θάρρους τοῦ βασιλέως· διότι ἐνῶ ἡ συνέχεια τῶν δεσμῶν ἦτο τόσον σφιγκτὴ, ὥστε, ποῦ ἡ πλοκὴ ἤρχιζεν καὶ ποῦ ἐτελείωνεν, οὔτε διὰ τῆς σκέψεως οὔτε διὰ τῆς ὁράσεως νὰ ἐννοήσῃ τις δὲν ἡδύνατο, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιχειρήσας νὰ λύσῃ τὸν δεσμόν εἶχε φροντίσει ἵνα μὴ μεταβληθῇ εἰς κακὸν οἰωνὸν τὸ μάταιον ἐπιχειρήμα. Ἀφοῦ δὲ ματαίως ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐπάλλαισε πρὸς τοὺς ἀγνοομένους δεσμοὺς, «δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη, λέγει, ἀρκεῖ νὰ λυθῶσι» καὶ διὰ τοῦ ξίφους κόψας ὅλους τοὺς ἱμάντας τὴν τύχην τοῦ χρησμοῦ εἴτε ἐνέπαιξεν εἴτε ἐξετέλεσεν.

Ὅτε ἔπειτα εἶχεν ἀποφασίσει νὰ καταλάβῃ τὸν Δαρεῖον, ὅπουδῆποτε ἦτο, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὰ νῶτα, κατέστησεν ἀρχηγὸν τοῦ στόλου τὸν Ἀμφότερον, εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου, τοῦ δὲ στρατοῦ τὸν Ἡγήλοχον, διὰ νὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῶν φρουρῶν τῶν ἐχθρῶν τὴν Λέσβον καὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Κῶ. Ἐδόθησαν δὲ εἰς τούτους μὲν πρὸς χρῆσιν τοῦ πολέμου πεντακόσια

τάλαντα, πρὸς δὲ τὸν Ἀντίπατρον καὶ τοὺς φυλάττοντας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἐστάλησαν ἑξακόσια. Διὰ συνθήκης δὲ προσετάχθησαν εἰς τοὺς συμμάχους πλοῖα, ἅτινα νὰ φυλάττωσι τὸν Ἑλλησποντον. Διότι δὲν εἶχε μάθει ἀκόμη ὅτι ὁ Μένων ἀπέθανεν, ἐπὶ τὸν ὁποῖον εἶχεν στηρίζει ὅλας τοὺς ἐλπίδας, ἀρχοῦντως γνωρίζων, ὅτι πάντα ἤθελεν εἶσθαι ἔτοιμα, ἐὰν οὐδὲν ἐκ μέρους αὐτοῦ ἐπράττετο.

Ἦδη ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν Ἀγκυραν, ὅπου ἀριθμήσας τὸν στρατὸν εἰσέρχεται εἰς τὴν Παφλαγονίαν, με τοῦτον δὲ ἠνώθησαν οἱ Ἑνετοί, ἀπὸ τῶν ὁποίων πιστεύουσιν τινες ὅτι κατὰγονται οἱ Βενετοί. Ἀπασα αὕτη ἡ χώρα ὑπετάχθη τῷ βασιλεῖ, καὶ δοθείσης ἐγγυήσεως, νὰ μὴ ἀναγκασθῶσι νὰ πληρώσωσι φόρον τὸν ὁποῖον οὐδὲ εἰς τοὺς Πέρσας εἶχον πληρώσει, ἐπέτυχον. Ὁ Κάλας κατέστη ἑπαρχος τῆς χώρας ταύτης· οὗτος δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ Μακεδονίας νεωστὶ προσελθόντας, κατέλαβε τὴν Καππαδοκίαν.

Ἀλλ' ὁ Δαρεῖος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Μένωνος, ἀποβαλὼν πᾶσαν ἄλλην ἐλπίδα, ἔκρινε καλὸν ὁ ἴδιος νὰ πολεμήσῃ διότι, ὅσα διὰ τῶν στρατηγῶν τοῦ εἶχον πραχθῇ, ὅλα τὰ κατέκρινε, νομίζων ὅτι ἀπὸ μὲν τοὺς πλείστους ἐξέλειπεν ἡ ἐπιμέλεια, ἀπὸ ὅλους δ' ἡ τύχη. Ἐπειτα στρατοπεδεύσας ἐν τῇ Βαθυλωνίᾳ, ὅπου μετὰ μεγαλειτέρου θάρρους ἤθελον ἐπιχειρήσει πόλεμον, ἐθεώρησεν ἀπᾶσας τὰς στρατιωτικὰς τοῦ δυνάμεις καὶ κατασκευάσας περίε χαράκιμα, τὸ ὁποῖον ἤθελε χωρήσει πλῆθος δέκα χιλιάδων ἐνόπλων, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ξέρξου, ἠρίθμησε τὴν στρατιάν. Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς νυκτὸς τὰ στρατεύματα, ὅπως ἦσαν ὠρισμένα, εἰσῆλθον εἰς τὸ χαράκιμα. Ἐκείθεν ἀφθέντα εἶχον καταλάβει τὰς πεδιάδας τῆς Μεσοποταμίας· σχεδὸν ἀναρίθμητος πλῆθὺς ἱππέων καὶ πεζῶν, ἔχοντες μεγαλειτέραν θεωρίαν ἢ ὅσοι πράγματι ἦσαν.

Ἐκ τῶν Περσῶν ἦσαν ἑκατὸν χιλιάδες, μετὰ δὲ τῶν ὁποίων τριάκοντα χιλιάδες ἱππέων. Οἱ δὲ Μῆδοι εἶχον δέκα χιλιάδας ἱππέων καὶ πεντήκοντα χιλιάδας πεζῶν. Τῶν Βαρκανῶν ἱππέων δύο χιλιάδες ἦσαν ὠλισμένοι με διπτέρυγας καὶ ἐλαφρὰς ἀσπίδας ὁμοίας τὰ μάλιστα με πέλτην κατὰ τὸ σχῆμα· τῶν δὲ πεζῶν δέκα χιλιάδες ἠκολούθουν μετ' ἰσοῦ ἐξοπλισμοῦ. Οἱ Ἀρμένιοι εἶχον πέμψι τεσσαράκοντα χιλιάδας πεζῶν καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἱππέων. Οἱ Ὑρκανοί, ἔξοχοι μετὰ τῶν ἐθνῶν, εἶχον συμπληρώσει ἑξ χιλιάδας, ἀφοῦ προσέθεσαν χιλίους ἱππεῖς οἱ Ταποῦροι. Οἱ Δερβικοὶ εἶχον ὀπλίσει τεσσαράκοντα χιλιάδας πεζῶν. Τῶν πλείστων τὰ δόρατα ἦσαν προσπεπηγότα εἰς χαλκὸν ἢ σίδηρον, τινὲς δὲ εἶχον σκληρύνει τὸ ξύλον διὰ πυρός. Καὶ τούτους δύο χιλιάδες ἱππέων παρηκολούθησαν ἐκ τοῦ ἰδίου ἔθνους. Ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης εἶχον ἔλθει ὀκτὼ χιλιάδων πεζῶς στρατὸς καὶ διακόσιοι ἱππεῖς. Μετὰ τούτων ἦσαν ἄλλα ἔθνη ἄγνωστα, ἔχοντα δύο χιλιάδας πεζῶν καὶ διπλοῦν ἀριθμὸν ἱππέων. Εἰς ταύτας δὲ τὰς δυνάμεις προσετέθησαν τριάκοντα χιλιάδες μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐξαιρέτου νεότητος. Διότι ἡ σπουδὴ ὑπὸδίδε νὰ προσκληθῶσιν οἱ Βακτριανοὶ καὶ οἱ Σογδανοὶ καὶ οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ ἄλλοι πρόσοικοι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὀνό-

ματα ἐθνῶν ἄγνωστα καὶ εἰς αὐτόν. Τοιουτοτρόπως οὐδὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὸν Δαρεῖον ὅσον ἀφορᾷ τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν.

Τότε λίαν περιχαρὲς ἐπὶ τῇ θῆα ὄλου αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ, τῶν περὶ τὸν βασιλέα αὐξανόντων τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ μετὰ συγγήους ματαιότητος, στραφεῖς ὁ Δαρεῖος πρὸς τὸν Ἀθηναῖον Χαρίδημον, ἔμπειρον τοῦ πολέμου καὶ διὰ τὴν ἐξορίαν ἐχθρὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, διότι εἶχεν ἐξορισθῇ τῶν Ἀθηνῶν τῇ διαταγῇ αὐτοῦ, ἤρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ, ἐὰν τοῦ φαίνεται ἱκανῶς παρεσκευασμένους εἰς τὸ νὰ συντρίψῃ τὸν ἐχθρόν. Ὁ Χαρίδημος καὶ τὴν ἰδικήν του τύχην καὶ τὴν βασιλικὴν ὑπερφηάνειαν λησμονήσας, «τὴν ἀλήθειαν, λέγει, καὶ σὺ ἴσως δὲν θὰ ἤθελες νὰ ἀκούσης καὶ ἐγώ, ἐὰν μὴ τῶρα τὴν εἶπω, ἄλλοτε ματαιῶς θέλω τὴν ὁμολογήσει. Οὗτος ὁ τόσον παρεσκευασμένος στρατὸς, ὁ ἀπὸ τόσων ἐθνῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς Ἀνατολῆς στρατολογηθεὶς ὄγκος, δύναται νὰ εἶναι φοβερός· λάμπει διὰ τῆς πορφύρας καὶ τοῦ χρυσοῦ, ἀστράπτει κατὰ τὰ ὅπλα καὶ τὸν πλοῦτον τόσον, ὥστε, ὅσοι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν δὲν τὸν εἶδον, διὰ τῆς φαντασίας νὰ ἐννοήσωσι δὲν δύνανται. Ἀλλ' ὁ τῶν Μακεδόνων στρατὸς, τραχὺς καὶ ἄγριος, σκεπάζει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων τοὺς ἀκινήτους ἐμβόλους καὶ τὰς πυκνὰς δυνάμεις τῶν ἀνδρῶν. Αὐτοὶ ὀνομάζουσι φάλαγγα τὴν σταθερὰν στρατιὰν τῶν πεζῶν· ἀνὴρ μετ' ἀνδρός, ὅπλα μεθ' ὀπλῶν εἶναι συνηνωμένα· εἰς τὸ νεῦμα προσεκτικῶς ἀρχηγοῦ ἔμαθον ν' ἀκολουθῶσι τὰς σημαίας, νὰ μεταβάλλωσι τὰς τάξεις. Ὅ,τι προστάσσεται, ὅλοι τὸ ἀκούουσι· νὰ ἀνθίστανται, νὰ περικυκλῶσι, νὰ διατρέχωσιν εἰς τὸ κέραс, νὰ μεταβάλλωσι τὴν παράταξιν, δὲν εἶναι οἱ στρατηγοὶ μᾶλλον τῶν στρατιωτῶν ἔμπειροι. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι κατέχονται ὑπὸ κλίσεως πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον· μέχρι τοῦδε ἄρχει αὐτῶν ἡ ἐν πενίᾳ στρατιωτικῇ ἐκπαίδευσις.

«Εἰς τοὺς καταπεποιημένους ἡ γῆ εἶναι κλίνη· ἡ τροφή, τὴν ὁποῖαν ἐνασχολεύμενοι ἐτοιμάζουσι, τοὺς χορταίνει· αἱ ὥραι τοῦ ὕπνου εἶναι συντομώτεραι τῆς νυκτός. Προσέτι οἱ Θεσσαλοὶ ἱππεῖς καὶ οἱ Ἀκαρνανες καὶ οἱ Αἰτωλοὶ, τὸ ἀνίκητον αὐτὸ ἐν πολέμῳ πλῆθος, δύνανται ν' ἀποκρουσθῶσι διὰ τῶν σφενδονῶν καὶ τῶν δοράτων τῶν διὰ τοῦ πυρὸς σκληρυθέντων; Ἀπαιτεῖται ἴση ἰσχὺς. Εἰς ἐκείνην τὴν γῆν, ἥτις ἐγέννησεν αὐτοὺς, πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐπικουρία· τὸν ἄργυρον τοῦτον καὶ τὸν χρυσὸν πέμψον πρὸς συλλογὴν στρατοῦ».

Ὁ Δαρεῖος εἶχεν ἡμέρον καὶ εὐπλαστον χαρακτῆρα, ἀλλ' ἡ τύχη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διέφθειρε τὴν ἡμέρον αὐτοῦ φύσιν.

Ὁθεν μὴ ὑποφέρων τὴν ἀλήθειαν διέταξε ν' ἀπαχθῇ εἰς θάνατον ὁ ξένος καὶ ἱκέτης, καίτοι συμβουλευόν τὰ ὠφελιμώτατα. Ὁ Χαρίδημος ἐν τούτοις μὴδὲ τότε λησμονήσας τὴν ἐλευθερίαν· «Ἐχω, λέγει, ἔτοιμον τοῦ θανάτου μου τὸν ἐκδικητήν. Θέλει σὲ τιμωρῆσαι διὰ τὴν περιφρονηθεῖσαν συμβουλὴν μου αὐτὸς οὗτος, κατὰ τοῦ ὁποίου σὲ συνεβούλευσα. Σὺ, ὁ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τῆς βασιλείας τόσον αἰφνιδίως μεταβληθεὶς, θέλεις γεῖναι παράδειγμα εἰς τοὺς ἀπογόνους ἵνα οἱ ἄνθρωποι, ἀφ' οὗ παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν τύχην,

ἀπομάθωσι καὶ τὴν φύσιν.» Ταῦτα λέγοντα σφάζουσι τὸν Χαρίδημον οἱ προστεταγμένοι εἰς τοῦτο. Βραδέως ἔπειτα μετενόησεν ὁ βασιλεύς, καὶ ὁμολογῆσας ὅτι ὁ Χαρίδημος τοῦ εἶχεν εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν διέταξε νὰ ἐνταφιασθῇ ὁ νεκρὸς του.

Θυμῶδης, ὁ υἱὸς τοῦ Μέντορος, ἦτο ἄοκνος νέος· εἰς τοῦτον παρηγγέλθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἵνα παραλάβῃ παρὰ τοῦ Φαρναβάζου ὅλους τοὺς ξένους στρατιώτας, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε μεγάλην πεποιθήσιν διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ἔργα των εἰς τὸν πόλεμον, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν Φαρνάβαζον παρέδωκε τὴν στρατηγίαν, τὴν ὁποίαν πρότερον εἶχε δώσει εἰς τὸν Μέμνονα.

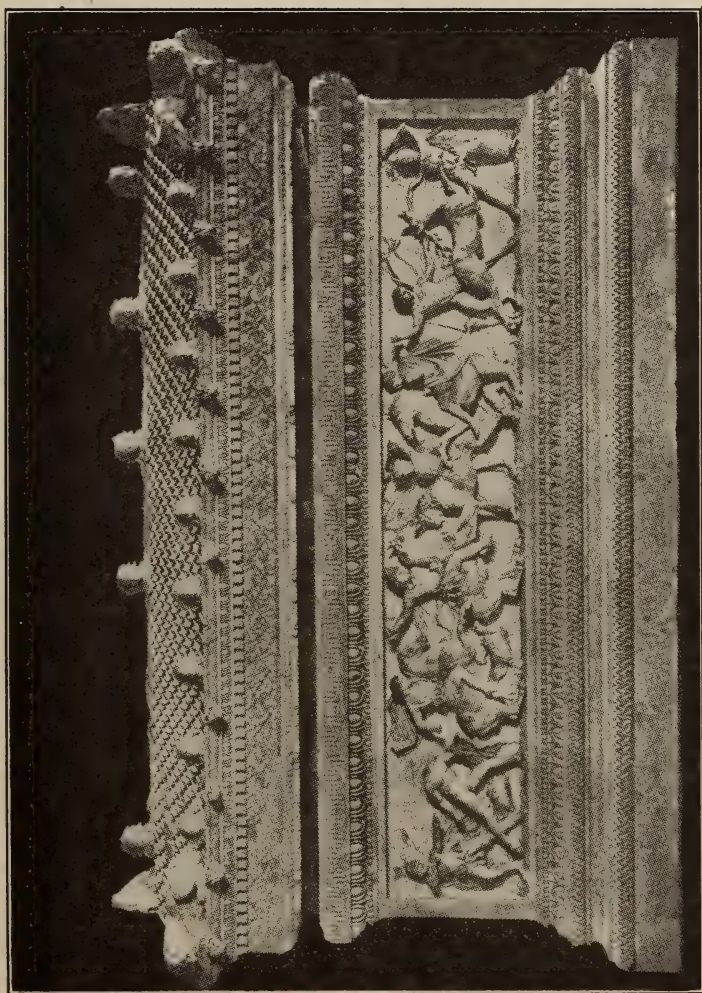
Περίφοβον διὰ τὰς ἐπικειμένους φροντίδας ἐτάραττον καθ' ὕπνον τὸν Δαρεῖον τὰ ὄνειρα τὰ ὁποῖα προεκάλει ἡ μαντικὴ τῆς προαισθανομένης ψυχῆς. Τοῦ ἐφάνη κατὰ τινα νύκτα ὅτι κατηυγάζετο ὑπὸ μεγάλης λάμπσεως, καὶ ὀλίγον ὕστερον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν μὲ ἐνδύματα ὅμοια πρὸς τὰ ἰδικά του· ἔπειτα ὅτι ἱππεύσας, διὰ τῆς Βαβυλωνίας, αἰφνιδίως μετὰ τοῦ ἵππου του ἠφανίσθη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ταῦτα πάντα οἱ μάντιες ποικιλοτρόπως εἶχον ἐξηγήσει εἰς τὸν βασιλέα· καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι τὸ ὄνειρον τοῦτο εἶναι καλὸν διὰ τὸν βασιλέα, ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν ἔλαμπεν καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀποβαλὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν ἐφάνη ὅτι παρουσιάσθη μὲ Περσικὴν καὶ κοινὴν ἐνδυμασίαν. Τινὲς ὅμως ἐξήγουν ἄλλως τὸ ὄνειρον διότι τὸ λαμπρὸν τῶν Μακεδόνων στρατόπεδον ἐφάνη ὅτι σημαίνει εἰς τὸν Ἀλέξανδρον λαμπρότητα, ὅστις ἀναμφισβητήτως ἔμελλε νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλείαν τῆς Ἀσίας, ἐπειδὴ αὐτὴν τὴν στολὴν ὁ Δαρεῖος ἦτο ἐνδεδυμένος ὅτε ὀνομάσθη βασιλεύς. Καὶ τοὺς ἀρχαίους οἰωνοὺς εἶχον ἀνακαλέσει, ὅπως δώσουν ἐξηγήσιν τοῦ ὁνείρου· διότι ἐσκέπτοντο ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐν ἀρχῇ τῆς ἡγεμονίας διέταξε νὰ μεταβληθῇ ἡ Περσικὴ ξφοθήκη τοῦ ἀνιάκου εἰς τὸ ἴδιον σχῆμα τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο· ἔκτοτε δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐξηγήσαν ὅτι ἡ ἡγεμονία τῶν Περσῶν θέλει μεταβῆ εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων τὰ ὄπλα εἶχον μιμηθῇ οἱ Πέρσαι. Ἀλλως τε αὐτός, καὶ διὰ τὴν ἀπάντησιν τῶν μάντεων, ἡ ὁποία διεδίδετο εἰς τὸν ὄχλον καὶ διὰ τὸ ὄνειρον τὸ ὁποῖον καθ' ὕπνον εἶδε λίαν περιχαρής, διατάττει νὰ κινήθῃ ὁ στρατὸς εἰς τὸν Εὐφράτην.

Κατὰ πάτριον ἔθος τῶν Περσῶν οὗτοι ἐξεστράτευον μόνον μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Ἡ δὴ φωτεινῆς οὐσῆς τῆς ἡμέρας ἐδίδετο τὸ σημεῖον διὰ τῆς βακάνης ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὁπόθεν παρ' ὅλων ἡδύνατο νὰ βλέπηται, ἔλαμπεν εἰκὼν τοῦ ἡλίου, κρυστάλλῳ ἐγκεκλεισμένη. Ἡ δὲ τάξις τοῦ στρατεύματος ἦτο τοιαύτη. Τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ὠνόμαζον ἱερὸν καὶ αἰώνιον, ἐκομίζετο ἐπὶ ἀργυρᾷ ἐσχάρας ὑπ' ἀνδρῶν προπορευομένων, οἱ δὲ πλησιέστατοι πρὸς αὐτὸ μάγοι ἔφαλλον τὸ πάτριον ἄσμα. Τοὺς μάγους ἠκολούθουν τριακόσιοι καὶ ἐξήκοντα πέντε νέοι, ἐνδεδυμένοι φοινικοβαφῇ ἐνδύματα, ἴσοι τὸν ἀριθμὸν μὲ τὰς ἡμέρας ὅλου τοῦ ἔτους. Διότι καὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν διηρέθῃ τὸ ἔτος εἰς τόσας ἡμέρας. Ἐπειτα τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Δία ἄμαξαν ἔσυρον λευκοὶ ἵπποι· τούτους ἠκολούθει ἵππος ἐξό-

χου μεγέθους, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον ἵππον τοῦ 'Ηλίου' χρυσαὶ ράβδοι καὶ λευκὰ καλύμματα ἐκόσμουσαν τοὺς σύροντας ἵππους. "Οχι μακρὰν ἦσαν δέκα ὀχήματα, μετὰ πολλοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τορνευτά. Ἦκολούθει δὲ ταῦτα τὸ ἱππικὸν δώδεκα ἐθνῶν μὲ διάφορα ὅπλα καὶ ἦθος. Κατόπιν ἐπορεύοντο οἱ καλούμενοι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀθάνατοι, ἕως δέκα χιλιάδες. Ἡ στολὴ τῆς βαρβαρικῆς δυνάμεως δὲν ἐκόσμει ἄλλους μᾶλλον· ἐκεῖνοι χρυσᾷ περιδέραια, ἐκεῖνοι ἐνδυμασίαν χρυσοποικίλτον εἶχον καὶ χειριδωτοὺς χιτῶνας, ἐπικεκοσμημένους προσέτι διὰ πολυτελῶν λίθων. Ἐν ὀλίγῳ διαστήματι ἠκολούθουν δέκα καὶ πέντε χιλιάδες ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους καλοῦσι συγγενεῖς τοὺς βασιλέως. Τοῦτο δὲ τὸ πλῆθος γυναικείως σχεδὸν κεκοσμημένον ἦτο ἔξοχον μᾶλλον κατὰ τὴν πολυτέλειαν παρὰ κατὰ τὰ καλὰ ὅπλα. Δορυφόροι ἐκαλοῦντο οἱ πλησιέστατοι τούτων ἄνδρες, πρωρισμένοι νὰ κρατῶσι τὴν βασιλικὴν χλαμύδα. Οὗτοι προεπορεύοντο τῆς ἀμάξης τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῆς ὁποίας αὐτὸς ἔξοχος ὡχεῖτο. Ἐκατέραν δὲ πλευρὰν τῆς ἀμάξης ἐκόσμουσαν ἔξοχα ἀγάλματα θεῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, οἱ στίλβοντες δὲ πολυτελεῖς λίθοι καθίστων καταφανῆ τὸν ζυγὸν ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξεῖχον δύο χρυσᾷ ἀγάλματα πηχυαῖα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἔν παρίστα τὴν εἰκόνα τοῦ Νίνου, τὸ δὲ ἕτερον τὴν τοῦ Βήλου. Μεταξὺ δὲ τούτων εἶχον προσαρμῶσει χρυσοῦν ἀετὸν μὲ τεταμένα τὰ πτερά.

Ἡ στολὴ τοῦ βασιλέως μεταξὺ ὅλων τῶν πολυτελειῶν ἦτο ἀξία σημειώσεως. Τὸ μέσον τοῦ πορφυροῦ χιτῶνος ἦτο ἐνυφασμένον λευκόν. Τὸν διὰ χρυσοῦ πεποικιλμένον ποδῆρη χιτῶνα ἐπεκόσμουσαν χρυσοὶ ἱέρακες, οἵτινες διὰ τῶν ραμφῶν συνεπλέκοντο πρὸς ἀλλήλους. Κίθαριν οἱ Πέρσαι ἐκάλουν τὸ βασιλικὸν τῆς κεφαλῆς σημεῖον, ὅπερ κυανῇ ταινίᾳ μετὰ λευκοῦ ποικίλματος περιέδεε. Τὸ δὲ ὄχημα ἠκολούθουν δέκα χιλιάδες δορυφόρων, ἔφερον δ' οὗτοι δόρατα μὲν δι' ἀργύρου κεκοσμημένα, λόγχας δὲ χρυσῷ προσπεπηγμέναις· ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν παρηκολούθουν τὸν βασιλέα διακόσιοι σχεδὸν εὐγενέστατοι ἐκ τῶν στενῶν συγγενῶν του. Τούτων τὸ πλῆθος περιεκυκλοῦτο ὑπὸ τριάκοντα χιλιάδων πεζῶν, τοὺς ὁποίους ἠκολούθουν τεσσαράκοντα ἵπποι τοῦ βασιλέως. Ἐπειτα ἐν διαστήματι ἐνδὸς σταδίου, ἄμαξα ἐκόμιζε τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου Σισύγαμβιν, καὶ ἐν ἄλλῳ ἄρματι ἦτο ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Πλῆθος γυναικῶν συνώδευεν ἐφ' ἵππων τὰς δεσποίνας τῶν ἀκολουθούντων. Ἦκολούθουν κατόπιν δέκα πέντε ἄμαξαι τὰς ὁποίας ὠνόμαζον ἄρμαμάξας. Ἐντὸς αὐτῶν ἦσαν τὰ τέκνα τοῦ βασιλέως καὶ οἱ παιδαγωγοὶ αὐτῶν καὶ τῶν εὐνούχων τὸ πλῆθος, οὐχὶ πάνυ εὐτελεῖς εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη. Ἐπειτα ἐκομίζοντο αἱ βασιλικαὶ παλλακαὶ, τριακόσαι καὶ ἐξήκοντα, καὶ αὐταὶ μετὰ βασιλικῆς ἐνδυμασίας καὶ καλλωπισμοῦ. Μετὰ ταύτας δὲ ἐξακόσιοι ἡμίονοι καὶ τριακόσαι κάμηλοι ἐκόμιζον τὰ χρήματα τοῦ βασιλέως, φρουρὰς τοξοτῶν παρακολουθοῦσης. Πλησιέστατα δὲ πρὸς τὸ στράτευμα τοῦτο ἐκομίζοντο αἱ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων σύζυγοι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐφθοπῶν καὶ τῶν σκευοφόρων. Ἔσχατοι ἦσαν μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν οἱ ἐλαφρῶς ὥπλισμένοι. Τοῦναντίον ἐάν τις τὸ τῶν Μακεδόνων στράτευμα ἤθελε

Η ΒΟΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
 (ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ).

παρατήρησιν, ἤθελεν ἰδεῖ ὅτι ἡ ὕψις αὐτοῦ ἦτο διάφορος· διότι οἱ ἵπποι καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ δὲν ἔλαμπον διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς ποικίλης ἐσθῆτος, ἀλλὰ διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χαλκοῦ. Ἦτο στρατὸς ἕτοιμος καὶ νὰ ἵσταται καὶ ν' ἀκολουθῇ, οὔτε μὲ ὄχλον οὔτε μὲ ἀποσκευὰς ὑπερβεβαρμένους, προσέχων ὄχι μόνον εἰς τὸ σύνθημα τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα. Καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον ὁ τόπος καὶ εἰς τὸν στρατὸν αἰζωοτροφαὶ ἐπήρουν. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ παρατάξει οὐδεὶς στρατιώτης ἔλειψεν. Ὁ δὲ Δαρεῖος, τόσου πλήθους βασιλεὺς, ἔνεκα τῆς στενοχωρίας τοῦ τόπου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐπολέμησε, συνεστάλη πρὸ τῆς ὀλιγότητος τὴν ὁποίαν ἐν τῷ ἐχθρῷ εἶχε καταφρονήσει.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλέξανδρος, καταστήσας προϊστάμενον τῆς Καπαδοκίας τὸν Ἀδισταμένην, ἐπιθυμῶν τὴν Κιλικίαν ἔφθασε μεθ' ὅλης τῆς στρατιᾶς εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο στρατόπεδον τοῦ Κύρου.

Ἐκεῖ ὁ Κύρος ἔσχε σταθμούς, ὅτε ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Λυδίαν κατὰ τοῦ Κροῖσου. Αὕτη δὲ ἡ χώρα ἀπέειχε πενήκοντα στάδια ἀπὸ τῆς παρόδου, διὰ τῆς ὁποίας εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Κιλικίαν· οἱ κάτοικοι λέγουσι Πύλας τὰς στενωπάτας διόδους τῆς φυσικῆς θέσεως ἣτις ἔχει ὀχυρώματα ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διὰ τῆς χειρὸς κατασκευάζομεν. Ὁ Ἀρσάμης λοιπὸν, ὅστις ἤρχε τῆς Κιλικίας, ἀναλογιζόμενος τί ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου ὁ Μένων εἶχε συμβουλευσει, τὴν αὐτοῦ σωτήριον συμβουλήν ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ· ἐρημοῖ ὅθεν τὴν Κιλικίαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, ἵνα παρουσιάσῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐρημίαν· καὶ καταστρέφει ὅ,τι δῆποτε δύναται νὰ εἶναι πρὸς χρῆσιν, διὰ ν' ἀφήσῃ ἄκαρπον καὶ γυμνὸν τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον δὲν ἡδύνατο νὰ διατηρήσῃ. Ἀλλὰ πολὺ ὠφελιμώτερον ἦτο νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τῆς παρόδου τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ νὰ καθέξῃ τὴν ἀρμοδίως ἐπικρεμαμένην τῇ ὁδῷ κορυφὴν, ὅπῃθεν ἀδλαβὴς θὰ ἡδύνατο ἢ νὰ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ καταπιέσῃ τὸν ἐπερχόμενον ἐχθρὸν· ἀφῆσας λοιπὸν ἵνα φυλάττωσι τὰς ἀτραπούς, αὐτὸς ἐχώρησεν ὀπίσω, πορθητῆς τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν. Οἱ ἐγκαταλειφθέντες κάτοικοι νομίσαντες ὅτι ἐπροδόθησαν οὐδὲ τὴν ὕψιν τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἴσχυσαν νὰ ὑπομείνωσιν, ἐν ᾧ καὶ ὀλιγώτεροι ἂν ἦσαν θὰ ἡδύνατο νὰ κρατήσωσι τὸν τόπον.

Ἡ Κιλικία περικλείεται ὑπὸ συνεχοῦς ράχους τραχείας καὶ ἀποτόμου ὄρους ἡ ὁποία ὅταν ἀνυψοῦται ἀπὸ τῆς θαλάσσης, κεκυρτωμένη, ὥς διὰ τινος κόλπου καὶ καμπῆς, πάλιν ἐξέχει εἰς διάφορον πλευράν. Εἰς τὴν ράχιν ταύτην, καὶ ἐκεῖ ὅπου τὰ μάλιστα εἰσχωρεῖ εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπάρχουσι τρεῖς εἰσοδοὶ τραχεῖαι καὶ λίαν στεναί, διὰ τῆς μιᾶς τῶν ὁποίων εἰσέρχονται εἰς τὴν Κιλικίαν. Εἶναι δὲ αὕτη πεδινὴ καθ' ὃ μέρος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν πεδιάδα αὐτῆς διαρρέουσι διὰ πυκνῶν διακεκριμένων ρεῖθρων οἱ ἐπίσημοι ποταμοὶ Πύραμος καὶ Κύδνος. Ὁ Κύδνος εἶναι ἀξιόλογος οὐχὶ διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν καθαρότητα· διότι μεῖσυχον ροῦν ἐξέρχεται ἐκ τῶν πηγῶν φερόμενος διὰ καθαροῦ ἐδάφους· οὔτε χεῖμαρροι εἰσβάλλουσιν εἰς αὐτὸν, οὔτινες νὰ ταράττωσι τὴν κοίτην τοῦ ἡρέμα ρέοντος ὕδα-

τος τὸ ὁποῖον εἶναι διαυγέστατον καὶ ψυχρότατον· ὁ ποταμὸς οὗτος μετὰ πολλῆς χάριτος ῥέων ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τὰ στενὰ τῆς ράχως τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Πύλαι. Θεωρήσας δὲ τὴν θέσιν τῶν τόπων λέγεται ὅτι ἄλλοτε δὲν ἐθαύμασε περισσότερον τὴν εὐτυχίαν του· ὠμολόγησε δὲ ὅτι ἡδύνατο καὶ νὰ καταλιθοβοληθῇ, ἐὰν ὑπῆρχον ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤθελον ἀποκρούσει τοὺς ἐπερχομένους. Ἡ ὁδὸς μάλιστα τέσσαρας ἐνόπλους ἐχώρει. Ἡ ράχης τοῦ ὕρους ἐπεκρέματο τῇ ὁδῷ οὐ μόνον στενῇ ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀποτόμῳ, πυκνῶν ρυάκων περιπλανωμένων ἐν αὐτῇ, οἵτινες ῥέουσιν ἐκ τῶν ὑπωρείων τῶν ὀρέων. Τοὺς Θράκας ὅμως ἐλαφρῶς ὠπλισμένους εἶχε διατάξει νὰ προπορεύωνται καὶ νὰ ἐξετάζωσι τὰς ἀτραποὺς, μήπως κεκρυμμένος ἐχθρὸς ἐξελθὼν ἤθελεν ἐπιπέσει κατὰ τῶν ἐπερχομένων. Καὶ τῶν τοξωτῶν τὸ πλῆθος εἶχε καταλάβει τὴν κορυφὴν· οὗτοι εἶχον ἐντεταμένα τὰ τόξα, διατεταγμένοι νὰ μὴ εἰσέλθωσιν αὐτοὶ εἰς τὴν ὁδὸν, ἀλλ' εἰς τὴν μάχην. Τοιουτοτρόπως τὸ στράτευμα ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Ταρσὸν, εἰς τὴν ὁποίαν τότε μάλιστα οἱ Πέρσαι ἐβαλον ὑπὲρ, ἵνα μὴ ὁ ἐχθρὸς εἰσβάλῃ εἰς τὴν πλουσίαν πόλιν.

Ἀλλ' ἐκεῖνος, προαποστείλας τὸν Παρμενίωνα διὰ ν' ἀνακόψῃ τὴν πυρκαϊάν μετὰ προχείρου στρατιωτικῆς δυνάμως, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅτι οἱ βάρβαροι διὰ τῆς ἐπελεύσεως τῶν ἰδικῶν του ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, εἰσέρχεται εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ σωθεῖσαν Ταρσόν.

Τὴν Μηδίαν διαρρέει ὁ Κύδνος ποταμὸς, περὶ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐλέχθη· τότε ἦτο θέρος—τοῦ ὁποίου ἡ θερμότης οὐχὶ ἄλλην χώραν μᾶλλον παρὰ τὴν τῆς Κιλικίας διὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου κατακαίει—καὶ ἤρχιζεν ἡ θερμοτάτη ὥρα τῆς ἡμέρας. Τὸν μὲ κόνιν ἅμα τε καὶ ἰδρώτα κατεσπιλωμένον βασιλεῖα προεκάλεσεν ἡ διαφάνεια τοῦ ποταμοῦ ἵνα λούσῃ τὸ μέχρι τοῦδε θερμὸν σῶμα. Ὅθεν ἀποβαλὼν τὴν στολὴν του πρὸ τοῦ στρατοῦ, καταβαίνει εἰς τὸν ποταμόν. Μόλις δὲ εἰσῆλθεν, αἶφνης τὰ μέλη του ἤρχισαν νὰ ριγῶσιν ὑπὸ φρίκης· ἔπειτα ὠχρότης διεχύθη, καὶ ἡ ζωτικὴ θερμότης κατέλιπεν ὅλον σχεδὸν τὸ σῶμα. Οἱ ὑπὲρταὶ ἐκβάλλουσιν αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς σχεδὸν μὴ ἐκπνέοντα καὶ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν σκηνήν. Μεγίστη φροντίς καὶ σχεδὸν ἡδη θρήνος ἐπεκράτει ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Κλαίοντες ἐμεψιμοῖρουν, ὅτι, ἐν τοσαύτῃ ὁρμῇ καὶ φορᾷ τῶν πραγμάτων, παντὸς αἰῶνος καὶ μνήμης ἐνδοξότατος βασιλεὺς ἔμελλε ν' ἀφαρπασθῇ καὶ ἀποθάνῃ οὐχὶ βέβαια ἐν μάχῃ, οὐχὶ ὑπ' ἐχθροῦ καταβληθεὶς, ἀλλὰ διότι ἔλουσε δι' ὕδατος τὸ σῶμα. Νὰ ἐπέλθῃ ὁ Δαρεῖος νικητῆς, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν ἐχθρόν! Νὰ καταλάβῃ δι' ἑαυτὸν ταύτας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διὰ τῆς νίκης ἤθελον διέλθῃ! Τίς θέλει δώσει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς φεύγοντας; Τίς θέλει τολμήσῃ νὰ διαδεχθῇ τὸν Ἀλέξανδρον;

Ἡδὲ ἵνα εἰσδύσῃ διὰ τῆς φυγῆς εἰς τὸν Ἑλλησποντον τίς θέλει προετοιμάσει τὸν στόλον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ;

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀναπνοὴ ἤρχισε νὰ γίνεται ἐλευθερωτέρα. Ὁ Βασιλεὺς ἤνοιξε τότε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κατ' ὀλίγον συνελθὼν εἶχεν ἀναγνωρίσει τοὺς περιεστῶτας φίλους.

Ἡ λύπη ὅμως διεβίβρωσκε μέγας τὴν ψυχὴν του, διότι ἡγγέλλετο ὅτι ὁ Δαρεῖος τὴν πέμπτην ἡμέραν ἔμελλε νὰ φθάσῃ εἰς Κιλικίαν. Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος, τρέμων μήπως χάσῃ τόσον μεγάλην νίκην ἐκ τῶν χειρῶν του, μήπως συλληφθῇ αἰχμάλωτος ἢ εὖρη ἄδοξον καὶ ἀφανὴ θάνατον ἐν τῇ σκηνῇ, ὠδύρετο. Καλέσας δὲ παρ' αὐτῷ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἰατροὺς του «Βλέπετε, τοὺς εἶπεν, εἰς ποίαν στιγμὴν τοῦ σταδίου μου μὲ καταδιώκει ἡ τύχη! Νομίζω ὅτι ἀκούω κρότον τῶν ἐχθρικῶν ὅπλων καὶ ἐγὼ ὅστις ἐκίνησα τὸν πόλεμον τοῦτον ἤδη προκαλοῦμαι εἰς αὐτόν. Ὁ Δαρεῖος λοιπόν, ὅτε τόσον ὑπερήφανον ἐπιστολὴν ἔγραφε πρὸς ἐμὲ, εἶχε συμβουλευθῇ ἐξάπαντος τὴν τύχην μου. Ἀλλ' εἰς μάτην παλαίει. Θὰ θεραπευθῶ ἐκ τῆς νόσου ὅπως ἐγὼ γνωρίζω. Τὰ βραδέα φάρμακα καὶ τοὺς βραδεῖς ἰατροὺς δὲν περιμένουσιν αἱ περιστάσεις μου, καὶ προτιμῶ νὰ ἀποθάνω δραστηκῶς παρὰ νὰ ἀναρρώσω βραδέως. Ὅθεν ἐὰν καμμία βοήθεια καὶ καμμία τέχνη δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἱατρῶν, ἅς μάθῃ ὁ κόσμος ὅτι ἐγὼ ὅχι τόσον τοῦ θανάτου, ὅσον τοῦ πολέμου τὸ φάρμακον ζητῶ».

Οἱ σφοδροὶ οὗτοι λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς μεγίστην ἀνησυχίαν εἶχόν ἐμβάλει πάντας· ὅθεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἤρchiσε νὰ συμβουλευῇ τὸν Βασιλέαν· ἀφεθῇ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἱατρῶν, μήπως διὰ τῆς σπουδῆς ἐπιδεινώσῃ τὴν θέσιν του. Τὰ ἀνεξέταστα φάρμακα τὰ ἐθεώρουν καὶ δικαίως ὑποπτα, διότι ὁ ἐχθρὸς παρῶρμα καὶ ἀνθρώπους εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Βασιλέως. Ἦτο δὲ γνωστὸν, ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶχε κάμει προκήρυξιν ὅτι ἤθελε δώσει εἰς τὸν φονέα τοῦ Ἀλεξάνδρου χίλια τάλαντα.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἱατρῶν τοῦ βασιλέως εὐρίσκετο καὶ τις ἐξ Ἀκαρνανίας Ἑλλήν, καλούμενος Φίλιππος. Νηπιόθεν οὗτος ἐπισκεπτόμενος τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν ἡγάπα ὡς υἱόν, νῦν δ' ἐθεώρησε πάντῃ ἀπρεπὲς καὶ ἀνάξιον τοῦ χαρακτήρος του νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν βασιλέα, φοβούμενος μὴ ἐκτεθῇ εἰς προσωπικόν τινα κίνδυνον, ὅθεν καὶ πᾶσαν περὶ ἑαυτοῦ ἀπορρίψας σκέψιν, ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον δραστήριόν τι φάρμακον, ὕπερ βεβαίως ἤθελεν ἐνεργήσῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐζήτησε τριήμερον προθεσμίαν ὅπως προπαρασκευάσῃ αὐτό. Καὶ πάντες μὲν μετ' ἐνδοιασμοῦ ἤκουον τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος λίαν προθύμως ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ ἱατροῦ, λυπούμενος μόνον ὅτι ἦτο ἡναγκασμένος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, συγχρόνως δὲ λαμβάνει ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ διαμένοντος, ὡς εἴρηται, Παρμενίωνος, δι' ἧς τῷ ἐμήνυσεν οὗτος νὰ προφυλάσσῃται ἀπὸ τοῦ ἱατροῦ τοῦ Φιλίππου, εἰς ὃν ὁ Δαρεῖος ὑπεσχέθη χίλια τάλαντα καὶ σύζυγον ἡγεμονίδα τινα, ἃν ἔστεργεν οὗτος νὰ δηλητηριάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἡ εἰδησις κατετάραξε τὸν Ἀλέξανδρον. Τίνος ἔνεκεν ὁ Παρμενίων νὰ γράψῃ τοιαύτην ἐπιστολὴν; Πόθεν ἔλαβε τὰς περὶ τούτου πληροφορίας, καὶ ποίας εἶχεν ἀξιοπίστους μαρτυρίας κατὰ τοῦ Φιλίππου; Ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἀφ' ἐτέρου εἶχεν ἐμπιστοσύνην καὶ πεποιθήσιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν Φίλιππον, ὥστε οὐδ' ἐλαχίστην ὑπόνοιαν ἡδύνατο νὰ συλλάβῃ κατ'

αὐτοῦ. Μηδὲν δ' εἰς οὐδένα τῶν φίλων του διακοινώσας περὶ τούτου, ἔκρυψε τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον.

Τὴν προσδιωρισμένην ἡμέραν ὁ Φίλιππος εἰσέρχεται εἰς τὴν κλίνην τοῦ βασιλέως φέρων τὸ φάρμακον ἐντὸς ποτηρίου. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐγχειρίσας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παρμενίωνος εἰς τὸν Φίλιππον, αὐτὸς λαμβάνων τὸ ποτήριον ἔπινεν ἀταράχως τὸ φάρμακον. Συγκινητικωτάτη δὲ τότε διαδραματίζεται σκηνή. Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐθεώρει τὸν Φίλιππον διὰ βλέμματος ἱλαροῦ καὶ πλήρης πίστεως καὶ θάρρους, ὁ δὲ Φίλιππος ἴστατο ἀπορῶν ἐπὶ τῇ ἀλλοκότητι ταύτῃ συκοφαντίας· καὶ ὅτε μὲν ἀνυψῶν τὰς χεῖρας εἰς τὰ ἄνω, ἐπεκαλεῖτο τοὺς θεοὺς μάρτυρας τῆς ἀθωότητός του, ὅτε δὲ μετὰ δακρύων προσπίπτων εἰς τὴν κλίνην τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν παρεκάλει νὰ ἀποβάλῃ πᾶσαν ὑποψίαν, καὶ νὰ ἔχῃ μέγα θάρρος ἐμπιστευόμενος ὅλως διόλου εἰς αὐτόν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὕτω βιαίως τὸ φάρμακον ἐπενήργησεν εἰς τὸν βασιλέα, ὥστε ἐφαίνοντο ὡς δικαιολογούμεναι αἱ κατὰ τοῦ ἱατροῦ κατηγορίαι τοῦ Παρμενίωνος, ὁδυνηροὶ δὲ διαλογισμοὶ ἐν τῇ ἐξάψει αὐτοῦ κατεῖχον τὸ πνεῦμα τοῦ πάσχοντος· καὶ ὅτε μὲν τῷ ἐνεθύμιζον τὴν μητέρα (πρὸ πάντων) καὶ τὰς ἀδελφάς του, ὅτε δὲ τῷ ἀνεπόλουν τοὺς νεανικοὺς χρόνους του, καὶ ἤδη πάλιν ἔφερον εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τὴν λαμπρὰν νίκην, ἥτις ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὅσον οὕτω ἔμελλε νὰ στέψῃ τοὺς θριάμβους του· ὁ δὲ Φίλιππος ὡς ἄγγελος παρήγορος παριστάμενος παρ' αὐτῷ, εἰς τερπνάς καὶ εὐαρέστους αὐτὸν ἐπανάφερεν ἀναμνήσεις.

Τέλος δὲ τὸ φάρμακον διέδωκε καὶ διέχυσεν εἰς τὰς φλέβας τοῦ πάσχοντος τὴν δύναμιν τῆς ὑγείας, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνέλαβε παντάπασιν. Ἐντὸς δ' ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Ἀλέξανδρος ἐφάνη εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες δὲν ἔπαυον νὰ ρίπτωσιν ἐπ' αὐτοῦ βλέμματα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως· καὶ πάντες συσσωρευθέντες περὶ τοῦ γενναίου ἱατροῦ συνέχαιρον αὐτὸν μετὰ ζῴησι καὶ παραφορᾶς, ὡς διατηρήσαντα τὴν ζωὴν τοῦ περιποθήτου ἀρχηγοῦ αὐτῶν.

Τὴν μεγάλῳφρονα ταύτην πεποίησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν Φίλιππον δὲν ἔλειψαν νὰ ἐγκωμιάσωσιν, ὡς εἰκός, ἐπίσημοι ἱστορικοὶ, ἄριστοι δὲ ζωγράφοι ἔλαβον αὐτὴν ὡς ὑπόθεσιν εὐφυοῦς καὶ φαντασιώδους ἐργασίας.

Ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ ὁ Δαρεῖος τὸν θάνατον τοῦ Μέμνωνος μαθὼν, μέγαν συναγείρας στρατὸν ἐν Βαβυλῶνι, ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ ἤδη πολεμικὸν μετὰ τῶν αὐλικῶν του συνεκρότησε συμβούλιον, συζητῶν τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τῶν μέτρων ἅτινα ὤφειλε νὰ λάβῃ κατὰ τοῦ αὐθάδους νεανίου, τοῦ τολμῶντος νὰ ταράττῃ τὴν ἡσυχίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι εἴτε κολακεύοντες αὐτὸν, εἴτε δειλιῶντες νὰ τῷ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν τὸν ἐνεθάρρυναν μέγας, παριστῶντες εἰς αὐτὸν ὅτι ἅμα φανή ἀπέναντι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ νίκη θέλει εἶναι βεβαιωτάτη.

Μόνος δ' ὁ εἰς Περσίαν καταφυγὼν Ἀθηναῖος στρατηγός, ἀνὴρ φημιζόμενος ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγικῇ ἐμπειρίᾳ, δὲν ἔλειψε νὰ συμβουλευθῇ τὸν Δαρεῖον ὁρθότατα, παραστήσας εἰς αὐτὸν ὅτι αἱ λαμπραὶ προπαρασκευαὶ καὶ τὸ μέ-

γα πλήθος τῶν ἀνδρῶν, οὓς συνήγαγεν ἤδη, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐκπληξῶσιν ἄλλους, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς Μακεδόνas, οἵτινες τοσοῦτον ἦσαν ἐξησχημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου, ὥστε καὶ ὁ ἀπλοῦς αὐτῶν στρατιώτης εἶχε τὴν ἐμπειρίαν μεγάλου στρατηγοῦ. Ἀνάγκη λοιπὸν, προσέθεσεν ὁ Ἀθηναῖος, νὰ πέμψῃς εἰς τὸν πόλεμον στρατὸν, ἐξ ἑκατὸν μόνον χιλιάδων ἀνδρῶν συγκείμενον, οὗ τὸ τρίτον ὅμως νὰ εἶναι Ἑλλήνες μισθοφόροι, ἐγὼ δ' ἀναλαμβάνω τὴν στρατηγίαν, ἐγγυώμενος νὰ ἀποπέμψω κακῶς ἔχοντα τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας. Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἤκουσεν εὐμενῶς τοὺς λόγους τοῦ Ἀθηναίου, ἀλλ' οἱ σατράπαι ὅσον οὕτω τὸν ἔπεισαν νὰ ἀλλάξῃ γνώμην παραστήσαντες εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ ξένος οὕτως προτείνει νὰ γείνῃ στρατηγός, ὀρεγόμενος νὰ προδώσῃ τὴν Περσίαν εἰς τοὺς Μακεδόνas ἀγανακτήσας δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἕλλην καὶ προφανῶς ἐξονειδίσας τὴν τε ἀλαζονείαν καὶ τὴν ἀνανδρίαν τῶν Περσῶν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ Περσικὸν μεγαλεῖον καὶ τὸ φιλότιμον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως προσβάλων, οὕτω δυσηρέστησε καὶ παρώργισε τὸν Δαρεῖον, ὥστε ἀποσπάσας (οὗτος) τὴν ζώνην αὐτοῦ, διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν. Ἀπαγόμενος δ' ὁ Ἀθηναῖος στρατηγός εἰς τὴν καταδίκην του, λίαν παθητικῶς ἀνεβόα ὅτι ὁ Δαρεῖος θέλει μετανοήσῃ διὰ τὸν θάνατόν του. «Ἴδού ἔτοιμος ἵσταται ὁ ἐκδικητής μου! καταφρονήσας τὰς συμβουλὰς μου θέλεις τιμωρηθῇ παρ' αὐτοῦ ἐκεῖνου, πρὸς βλάβην τοῦ ὁποίου σὲ συνεβούλευσα, καὶ παρ' αὐτοῦ θέλεις ἰδῇ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας σου». Καὶ τῷ ὄντι δὲν ἐβράδυνεν ὁ Δαρεῖος πικρῶς νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ μεμψῇ ἑαυτὸν μὴ ἀκούσας τὰς φρονίμους συμβουλὰς τοῦ Ἑλλήνος. Οὗ μικρὸν δ' ἔνεκα τούτου ταρassόμενος ἔκτοτε ὑπὸ ἀπασιῶν ὀνείρων, συχνάκις καθ' ὕπνους ἔβλεπεν ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόνων μετετράπη εἰς τρομερὰν πυρκαϊάν, καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐν στολῇ Περσικῇ διήρχετο τὰς ἀγυῖας τῆς Βαβυλώνης καὶ μετ' ὀλίγον ἐγίνετο ἄφαντος καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα ὅμως καὶ οἱ μάντιες αὐτοῦ πάντοτε ἐξήγουν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Δαρείου.

Ἐν τούτοις δ' οἱ Πέρσαι δὲν ἔπαυσαν ζητοῦντες στρατηγὸν ἐμπειρον καὶ ἀξιόχρεον, ὅστις νὰ διαδεχθῇ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μένονος καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ καὶ προσωρινῶς μὲν ἐνεκρίθη ὁ υἱὸς τοῦ Μέντορος Χυμώνδας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐν πολεμικῇ συμβουλίᾳ ἀπεφασίσθη νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ αὐτός ὁ Δαρεῖος, καὶ νὰ ἐπέλθῃ ἀμέσως κατὰ τῶν Μακεδόνων, κωλύων τὴν εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν εἰσβολὴν αὐτῶν. Ἀλλ' εἶχεν ὁ ἡγεμὼν οὗτος λάβει γνώσιν τινὰ τῶν πρακτικῶν μαθημάτων, ἅτινα πρὸ τινων ἐτῶν ἐδόθησαν εἰς τοὺς προκατόχους του κατὰ τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰς Πλαταιάς; Δυστυχῶς εἰς τὰ Ἀσιανὰ ἔθνη οἱ αὐλικοὶ κρύπτουσι συνήθως τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων των.

Μέγαν λοιπὸν συναγείρας στρατὸν ὁ Δαρεῖος σπεύδει νὰ τιμωρήσῃ τὸν αὐθάδη νέον, καὶ ἥδη προσέρχεται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σπουδῆς ὁμοιαζούσης μᾶλλον θρίαμβον νικητοῦ καὶ τροπαιοῦχου στρατηγοῦ, ἢ ὡς πολεμιστῆς ἀναγκασόμενος νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τὸ πᾶν εἰς ἀβέβαιον μάχην.

Ἀφθονος πλοῦτος καὶ πολυτέλεια ἐν γένει ἐφαίνοντο διακεχυμένοι περίξ

τοῦ στρατοῦ, ἡ δὲ πορεία τοῦ Πέρσου μονάρχου κατὰ τὸν ἀκόλουθον περιγράφεται τρόπον.

Ἐννεακόσιοι ἡμίονοι καὶ τριακόσιοι κάμηλοι ἔφερον τούς πολυτελεῖς θησαυροὺς τοῦ μεγάλου βασιλέως. Καὶ πρῶτον μὲν προηγουμένον ἀργυροὶ βωμοί, ἐφ' ὧν ἔκαιε τὸ ἱερὸν καὶ αἰώνιον λεγόμενον πῦρ. Πασίγνωστον δ' ὅτι οἱ Πέρσαι ἐλάτρευον τὸ πῦρ ὡς θεὸν καὶ ἐπιφοροῦντες αὐτῷ τὴν θυσίαν ἔλεγον. «Πῦρ, δέσποτα, ἔσθιε». Οἱ μάγοι, ἐπίσημον τύπον ἱερέων ἐπέχοντες, παρηκολούθουν ψάλλοντες κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν ἐγχωρίους ὕμνους, τοῦτοις δ' εἶποντο τριακόσιοι ἐξήκοντα πέντε νεανῖαι (κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ), πορφύρας ἐνδεδυμένοι, καὶ ἀκολούθως παρείποντο δέκα ἄρματα (ἄμαξαι), χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ μεγαλοπρεπῶς πεποικιλμένα (ἐν οἷς διεκρίνετο τὸ ἱερὸν λεγόμενον ἄρμα) καὶ ὑπὸ λευκοφόρων ἱπποκόμων ὀδηγούμενα.

Σῶμα ἱππέων ἀκολούθως, ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα ἐθνῶν, διαφερόντων κατὰ τε τὰ ἔθνη καὶ τὴν στολὴν, προηγείτο τοῦ μεγάλου στρατοῦ· εἶτα δ' ἤρχετο ὁ μέγας στρατὸς, συμποσούμενος εἰς ἐξακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, ὧν εἶποντο οἱ διὰ πομπῶδους ὀνόματος λεγόμενοι ἀθάνατοι, δεκακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν καὶ πολυτελῶς κεκοσμημένοι· προσήρχοντο δ' εἶτα οἱ λεγόμενοι δορυφόροι, φέροντες τὴν χλαμύδα τοῦ Βασιλέως καὶ προπορευόμενοι τῆς διὰ διαφόρων ἐμβλημάτων καὶ πολυτελέστατα κεκοσμημένης ἀμάξης, ἐν ἣ μετεκομίζετο ὁ Βασιλεὺς, ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου καθήμενος. Ὅπισθεν δὲ τοῦτων παρηκολούθουν (κατὰ περσικὸν ἔθιμον) μεγαλοπρεπῶς καθήμεναι ἐπὶ ἀμαξῶν ἡ βασιλομήτωρ Σισύγαμβρις καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Δαρείου Σπάτειρα, ἐν μέσῳ διαφόρων ἐπισήμων γυναικῶν. Δεκαπέντε ἄμαξαι ἔφερον τὰ τέκνα τοῦ βασιλέως, ἦτοι τὰς δύο θυγατέρας καὶ τὸν μικρὸν εἰσέτι υἱὸν τοῦ μετὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν τροφῶν αὐτῶν. Ὅψοθεν δ' ἐννοεῖται ὁποία συνοδεία παρηκολούθει μαγεύων, θεραπόντων καὶ θεραπευνίδων, ὑπηρετῶν, ἀμφιπέλων καὶ τῶν τοιούτων.

Αἱ πεδιάδες τῆς Κιλικίας ἀποχωρίζονται τῶν τῆς Συρίας διὰ τοῦ ὄρους Ἀμανοῦ. Ὁ Ἀμανὸς δ' οὗτος, κλάδος ὢν τοῦ Ταύρου, ἔχει δύο παρόδους, ἦτοι τὰς λεγομένας παραλίας ἢ καὶ κάτω Ἀμμανικὰς Πύλας, καὶ τὰς λεγομένας ἄνω Ἀμμανικὰς Πύλας, φερούσας εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν. Καὶ μαθὼν ὁ Δαρεῖος παρὰ τοῦ δραπέτου σατράπου (τῆς Ταρσοῦ) ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εὗρίσκετο εἰς τὴν Ταρσὸν (πόλιν τῆς Κιλικίας) ἐπήρχετο καὶ οὗτος κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ μεγάλου στρατοῦ του, καὶ ἤδη ἐστρατοπέδευσε κατὰ τοὺς Σώχους, κώμην τῆς Ἀσσυρίας, μόλις κατὰ δύο ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ἀπέχουσιν τῶν ἄνω Ἀμμανικῶν πυλῶν. Ἦτο δὲ καταλληλοτάτῃ ἡ θέσις αὕτη εἰς τοὺς Πέρσας διὰ τὴν εὐρείαν αὐτῆς πεδιάδα, ἔνθα ἅπας ὁ μέγας στρατὸς αὐτῶν ἠδύνατο ἀνενοχλήτως νὰ κάμῃ ἀπάσας τὰς κινήσεις καὶ τοὺς ἐλιγμούς αὐτοῦ.

Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ πάλιν καλῶς ἀναρρώσας ἐκ τῆς ἀσθενείας του, ὡς θηρευτικὸς κύων ἐπήρχετο κυριεύων τὴν Κιλικίαν ἅπασαν ἕνεκα τῶν παρόδων αὐτῆς. Καὶ δὲν ὠρέγετο μὲν ἀφ' ἐνὸς νὰ ἀφήσῃ τὰς στενὰς πεδιάδας τῆς Κιλικίας, ἐπιθυμῶν αὐτοῦ νὰ συγκροτήσῃ μάχην μετὰ τοῦ Δαρείου, διότι ἡ θέ-

σις αὕτη ἦτο καταλληλοτάτη εἰς αὐτὸν ἔνεκα τοῦ μικροτέρου στρατοῦ του, ἀλλὰ καὶ πάλιν σπεύδων νὰ συνάψῃ μάχην ὅπου ἤθελε συναντήσῃ τὸν ἐχθρόν, διαβάς τὰς κάτω Ἀμμανικὰς Πύλας, ἐκυρίευσε τὴν Ἰσόν· ἐκεῖ δ' ἀφήσας ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀπομάχους, καὶ μετὰ διπλασίου ζήλου ἐπαναλαμβάνων τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ πράξεις, τὸν μὲν Παρμενίωνα ἔπεμψε πρὸς ἀνατολὰς μετὰ διαφόρων Ἑλλήνων καὶ τῶν συμμάχων Θεσσαλῶν καὶ Θρακῶν, πρὸς τὴν ἄνω Ἀσίαν (εἰς τὰ μεταξὺ Κιλικίας καὶ Ἀσσυρίας ὄρια), ἐκεῖνος δὲ διευθυνθεὶς πρὸς δυσμὰς διὰ τῶν λεγομένων Συρο-Κιλικῶν πυλῶν, πρῶτον μὲν ἐκυρίευσε τὸ Ἰκόνιον, ἀκολούθως δ' εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀγχιάλον, μεγάλην καὶ πλουσίαν πόλιν τῆς Κιλικίας, ἥτις ἐλέγετο κτίσμα τοῦ περιβοήτου Σαρδαναπάλου. Ἐκεῖθεν δ' ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τοὺς Σόλους, ἥτις καίτοι ἐλληνικὴν καταγωγὴν ἔχουσα, ἐπέρισεν εἰς ἄκρον, διὸ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη νὰ ἐπαγάγῃ Μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς αὐτὴν, καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς κατοίκους πρόστιμον διακοσίων ταλάντων· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέψας ἔκ τινος κατὰ τῶν εἰς τὰ ὄρη οἰκούντων Κιλικίων ἐπιδρομῆς, ἐπανῆλθεν εἰς Σόλους, καὶ θέλων νὰ συνοικειωθῇ αὐτοὺς διὰ τὴν ἐλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν, ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῇ τὴν πάτριον δημοκρατίαν, καὶ διαφόρους ἐπανηγύρισε γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας, κατὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔθος, μετὰ λαμπαδηφοριῶν, καὶ θυσίας ἐτέλεσεν εἰς τὸν Ἀσκληπιῶν ὑπὲρ τῆς ἀναρρώσεώς του· ἐκεῖθεν δ' ἦλθεν εἰς Μαγασόν, ἔθθα ἐτέραν μεγάλην προσέφερε θυσίαν τῇ Ἀθηνᾷ Μαγασίδι, εἰς δὲ Μαλλὸν ἀκολούθως ἀφίχθεις, ἐτέλεσε τελετὰς τινὰς εἰς τὸν ἥρωα Ἀμφίλοχον, τὸν ἰδρυτὴν τῆς πόλεως, καὶ μετὰ μεγάλης ἐφέρθῃ εἰς τοὺς κατοίκους οἰκειότητος, καὶ τοὺς φόρους, οὓς ἐτέλουν εἰς τὸν Δαρεῖον, ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς, διότι οἱ Μαλλῶται ἐλέγοντο ὅτι ἦσαν ἄποικοι τοῦ Ἀργούς, ἐξ οὗ καὶ οἱ Μακεδόνες ἐσεμνύνοντο ὅτι εἶχον τὴν καταγωγὴν.

Ἐνῷ δ' οὕτως ἐξηκολούθει ὁ Ἀλέξανδρος προβαίνων εἰς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐν Μαλλῷ ἔτι ὦν μανθάνει ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶναι ἐστρατοπεδευμένος εἰς τοὺς Σώχους ἀμέσως δὲ καὶ οὗτος προσέρχεται εἰς τὴν πόλιν Μυρίανδρον. ἔτοιμος τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Σκληρὸς χειμὼν ἐπῆλθε τὴν νύκτα, βροχὴ μεγάλη ἐπέπεσεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ βίαιος ἐξηγέρθη ἄνεμος. Ἦσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Ἐκὼν δ' ἄκων ἔνεκα τούτου διέμεινεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ. Πόση δ' ἐν τούτοις βραδύτης ἐπῆρχετο! Ἐνεκα τῆς νόσου τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε τοσοῦτον εἰς τὴν Ταρσόν, οὐκ ὀλίγον δὲ χρόνον ἔμεινε καὶ εἰς τοὺς Σώλους, προσφέρων θυσίας καὶ τελῶν ἀγῶνας, οὐ μικρὸν δὲ πρὸς τούτοις ἐνησχολήθη ἐπὶ τοὺς ὄρεινους Κίλικας ἐπελθὼν.

Ἦσχαλλε δ' ὁ Δαρεῖος, τὴν βραδύτητα ταύτην τοῦ Ἀλεξάνδρου μὴ ἀνεχόμενος. Καὶ οὗτος δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἤρχισαν νὰ χλευάζωσι καὶ νὰ μωκῶνται αὐτόν.

«Ὁ δειλός, ὁ ἄνανδρος Μακεδὼν, δὲν τολμᾷ βεβαίως, ἔλεγον, νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν του, τὴν Ταρσὸν κρύπτεται καὶ φεύγει τὸν κίνδυνον, διότι

γνωρίζει ὁ ἄθλιος ὅτι τὰ πέταλα τῶν περσικῶν ἵππων ἀρκοῦσι νὰ συντρίψωσιν αὐτούς. Τίς ἡ χρεία λοιπὸν νὰ τὸν περιμένωμεν; Ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπέλθωμεν ἡμῖς κατ' αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ τὸν βιάσωμεν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν Ταρσὸν, πρὸς σωφρονισμόν τοῦ τοῦλάχιστον.» Κοινῇ δὲ γνώμῃ ἀπεφάσισαν νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Ταρσὸν καὶ νὰ τὸν καταδιώξωσιν ἐκεῖ. «Μή, πρὸς θεοῦ, μὴ ἀφήσῃτε τὴν θέσιν σας, ἔλεγεν ὁ παρὰ τῷ Δαρείῳ αὐτομολήσας Μακεδὼν Ἀμύντας· ἐκείνος θὰ φανῇ, ἐκείνος θὰ ἐπέλθῃ καὶ θὰ ἐπιστεύσῃ νὰ σᾶς συναντήσῃ ὅπου σᾶς εὔρῃ. Τίς ἡξεῦρε ὁποῖον κώλυμα ἀπροσδόκητον τῷ ἔλαχε! Μὴ ἀφήσῃτε τὴν κατάλληλον ταύτην θέσιν σας καὶ θελήσῃτε νὰ περιορισθῇτε εἰς τὰς στενὰς κοιλάδας τῆς Κιλικίας. Ἡ πεδιάς τῶν Σώχων εἶναι ἀρμοδιωτάτη διὰ τοὺς Πέρσας, τὸ πλήθος ἐντὸς αὐτῆς δύναται νὰ νικήσῃ, καὶ ἂν δ' ἀπεναντίας νικήθῃ, αὐτοῦ πάλιν δύναται καὶ νὰ σωθῇ.»

Ἀλλ' οἱ Πέρσαι δυσπιστοῦντες καὶ αἰσθισὶς εἰς τὸν ξένον, ὅστις δὲν ἠρκέσθη προδῶσας τὸν Βασιλέα του, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀναφανδὸν τῶρα ἐπιβουλεύεται, ἐκώφευσαν εἰς τοὺς ὠραίους λόγους τοῦ Ἀμύντα καὶ ἀφήσαντες τὴν καταληλοτέραν δι' αὐτοὺς θέσιν, ἀπῆλθον προθύμως εἰς Ταρσὸν, ἐνῷ δ' Ἀλέξανδρος ἐξ ἄλλου μέρους ἐπῆρχετο ἀναζητῶν αὐτούς εἰς Σώχους.

Καθ' ὃδον οἱ Πέρσαι εὐρόντες τοὺς εἰς τὴν Ἰσὸν ἐγκαταλειφθέντας ἀπομάχους καὶ ἀσθενεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διὰ πολλῶν βασάνων αὐτοὺς ἐθανάτωσαν. Ἐχαιρον δ' οἱ βάρβαροι φθάσαντες εἰς Ταρσὸν, νομίζοντες ὅτι οὕτω διέκοψαν πᾶσαν μετὰ τῆς πατρίδος των συγκοινωνίαν τῶν Μακεδόνων· γενικῶς ὅμως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος κατακρίνεται πράξας μέγα λάθος, ἀποκλεισθεὶς οὕτω καὶ μὴ προλαβὼν νὰ κυριεύσῃ τὰς Ἀρμενικὰς πύλας, ἡ τοῦλάχιστον νὰ ἀφήσῃ φρουρὰν ἐν Ἰσῷ καὶ μὴ ἐγκαταλείψῃ τοὺς ἀπομάχους καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, οὕτω σκληρῶς νὰ κατασφαγῶσιν ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἐν Μυριάνδρῳ δ' ἔτι ὦν (ὁ Ἀλέξανδρος) καὶ μὴ πιστεύων ὅτι οἱ Πέρσαι ὅπισθεν αὐτοῦ προσήρχοντο, ἔπεμψεν ἀξιωματικούς τινας διὰ πλοίου νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦτου, κατοπτεύοντες τὴν παραλίαν. Εἰς μεγίστην δ' ἀπορίαν καὶ ἀμυχανίαν περιέστη νῦν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐνῷ ἤλπιζον νὰ ἀπαντήσωσι τὸν ἐχθρὸν προβαίνοντες εἰς τὰ πρόσω, τῶρα ἠναγκάζοντο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των κινδυνεύοντες καὶ καταδιωκόμενοι, ὥς ἄλλοτε οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος ἐπανακάμπτοντες εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς, τοὺς ἱλάρχους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμάχων, παρέστησεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡ παρούσα θέσις τοῦ ἐχθροῦ ὑπὲρ ποτε βεβαιωτάτην καὶ ἀσφαλεστάτην ὑπόσχεται τὴν νίκην εἰς τοὺς Μακεδόνας. «Μὴ νομίσητε, ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι περιεκυκλώθητε· οἱ Θεοί, οἵτινες τυφλώσαντες τὸν βασιλέα Δαρεῖον ἀπέσπασαν αὐτὸν ἐκ τοῦ πεδίου τῶν Σώχων, καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς φάραγγας τῆς Κιλικίας, βεβαίως θέλουσιν ὁδηγήσει ἡμᾶς εἰς τὴν νίκην· ἔπειτα δὲ συλλογίσθητε ὅτι Μακεδόνες ἔμπειροι εἰς τὰ τοῦ πολέμου καὶ ἐξησχημένοι εἰς τὰ ὅπλα θὰ πολεμήσῃτε μὲ Πέρσας καὶ Μήδους, ἐλεύθεροι, δηλαδὴ, ἀπέναντι δούλων, γανναῖοι, ἀνδρεῖοι καὶ φιλοπάτριδες πολεμισταὶ κατὰ τρυφῶν καὶ μαλθακῶν Περσῶν

καὶ Μήδων καὶ ἄλλων βαρβάρων, Ἑλληγες ἐκουσῶς μαχόμενοι ὑπὲρ τῶν θεῶν καὶ τῆς πατρίδος, ἀπέναντι Ἑλλήνων ἐξηχρειωμένων καὶ χάριν εὐτελοῦς μισθοῦ προδιδόντων τὴν πατρίδα καὶ τὴν δόξαν τῶν ἀειμνήστων προγόνων των, οἱ πολειμικώτατοι καὶ ἐλευθερώτατοι ἄνδρες τῆς Εὐρύπης, Θράκες δηλαδὴ καὶ Παῖονες, καὶ Ἰλλυριοὶ καὶ Ἀγριαῖνες κατ' ἀξιοκαταφρονήτων ὅχλων τῆς Ἀσίας, — δύναιμι, ἐν ἐνὶ λόγῳ κατὰ διαφθοράς, θέλησις κατ' ἀδυναμίας. Ὑπὸ τοιοῦτους οἰωνοὺς μένει πλεόν ἀμφίβολον τῆς μάχης τὸ ἀποτέλεσμα; Τὰ ἄθλα δὲ τῆς νίκης ἡμῶν δὲν εἶναι πλεόν μία ἢ δύο σατραπείαι, ἀλλὰ δι' αὐτῆς θὰ κριθῇ καὶ θὰ ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τῆς Ἀσίας ὅλης, οὐδὲ πρόκειται νὰ νικήσωμεν πῶρα τὸ ἐν Γρανικῷ ἱππικὸν καὶ τοὺς μισθοφόρους, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸν στρατὸν τῆς Ἀσίας, οὐδὲ θὰ ἔχωμεν ἀπλῶς Πέρσας ἀπέναντι ἡμῶν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τῆς Ἀσίας καὶ ὑμεῖς θὰ ἔχητε Ἀλέξανδρον νὰ ἀντιτάξητε κατ' αὐτῶν.

» Μετὰ τὴν μάχην ταύτην οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται, εἰμὴ νὰ λάβωμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν ἅπασαν τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ ἱκανοποιηθῶμεν ἀρχοῦντως δι' ὅσας κακοπαθείας ὑπέστημεν. » Ἀκολούθως δὲ ἤρχισε νὰ ἀναφέρῃ τὰς ἀνδραγαθίας τῶν ἐπισημοτέρων στρατηγῶν, καὶ νὰ εὐχαριστῇ κατ' ὄνομα τὸν γέροντα Παρμενίωνα μεθ' οὗ συνηνώθη ἤδη διὰ τὴν μεγάλην πίστιν του, τὸν Φιλώταν, διὰ τὴν γενναιότητα ἣν ἔδειξε κατὰ τὴν περὶ τὸν Γρανικὸν μάχην, τὸν Περδίκαν, διὰ τὴν κατὰ τὴν Ἀλικαρνασσὸν τρομερὰν αὐτοῦ ἔφοδον, καὶ ἄλλους τινὰς διὰ τὰς ἀνδραγαθίας των.

» Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο εὐχομαι νῦν θερμότερον, εἰμὴ νὰ φανῶ ἄξιος ἀρχηγὸς τοιοῦτων στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον ἐναθρόνομαι διὰ τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας ἔλαβον ἄχρι τοῦδε παρὰ διὰ τὸ βασιλικόν μου διάδημα. Μὴ δειλιάτε λοιπὸν, ἀλλ' ἀνδρίζεσθε, καὶ φανήτε ἀντάξιοι τῶν προτέρων νικηφόρων ἀγώνων σας».

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκφωνήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τοῦ ὑψηλόφρονος ὕψους του, οὕτω συνεκίνησεν ἅπαντας ὥστε σωρηδὸν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ταγμάτων μετὰ σπουδῆς προσερχόμενοι καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ λαμβάνοντες, παρεκάλουν αὐτὸν νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μάχην. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διαλύσας τὸν σύλλογον, καὶ παραγγέλλας νὰ δώσωσιν ἄφθονον δεῖπνον εἰς τὸν στρατὸν, περὶ τὴν δειλὴν προέβη εἰς τὰς Ἀρμανικὰς Πύλας, καὶ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου κυριεύσας αὐτάς τὸ ὑπόλοιπον μὲν τῆς νυκτὸς ἀφῆκε τοὺς στρατιώτας νὰ ἀναπαυθῶσι, τὴν δ' ἐπιοῦσαν λίαν πρῶτ' ὀδηγοῦμενοι ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος πυρὸς τῶν θυσιῶν, κατέβησαν οἱ Μακεδόνες εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ταρσοῦ.

Ὁ ποταμὸς Πίνναρος ρέων διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ταρσοῦ, διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο· καὶ κατὰ τὸ ἐν μὲν αὐτῆς μέρος προσῆλθεν ἤδη ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς ἕξ διηρημένους σώματα καὶ ὑπὸ ἐμπείρων στρατηγῶν κυβερνώμενος, ἦτοι τοῦ Νικάνορος, τοῦ Περδίκου, τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἄλλων, ὁ δὲ Δαρεῖος ἦτο ἐστρατοπεδευμένος πρὸς βορρᾶν τοῦ Πινάρου, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἔχων στρατὸν μεγαλείτερον ὁποιοῦδήποτε ἄλλου συλ-

λεγέντος μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιδρομὴν τοῦ Ξέρξου, καὶ συμποσούμενον εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν.

Μεταξὺ δὲ τούτων συγκατηριθμοῦντο 30,000 πεζῶν, 10,000 τῶν ἀθανάτων, 60,000 Καρδούσιοι καὶ 30,000 Ἑλληνες μισθοφόροι, ἄριστα ἐξησκημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου. Ἡ περιωρισμένη ὅμως πεδιάς αὕτη ἠνάγκασε τὸ μέγα πλῆθος τῶν Περσῶν νὰ συσσωρευθῶσιν ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὥστε ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν εἰς ἐνέργειαν. Αὐτὸς δ' ὁ Δαρεῖος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν συνήθειαν ἦτο ἐν τῷ κέντρῳ τῶν προμαχόνων τάξεων ἐντὸς ἀμάξης, λαμπρῶς κεκοσμημένης καὶ ὑπὸ τεσσάρων ἵππων συρομένης.

Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δ' ἄφ' ἑτέρου κατάλληλα λαβὼν μέτρα, οὗτος μὲν ἐκυβέρνησεν τὴν δεξιὰν πτέρυγα, εἰς δὲ τὸν Παρμενίωνα ἀφῆκε τὴν ἀριστεράν. Κρατερὰ καὶ πείσμων μάχη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν συνεκροτήθη πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀντιοχείας κατὰ τὴν μεταξὺ θαλάσσης καὶ τῶν λεγομένων Ἀρμανικῶν ὁρέων πεδιάδα τῆς Ἰσοῦ, ἤρξατο δὲ τὴν συμπλοκὴν ὁ Ἀλέξανδρος, διαβαίνων μετὰ τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ τὸν ποταμὸν, καὶ μετὰ ἀκαθέκτου ὁρμῆς ἐπιπίπτων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, μηδόλως φροντίζων διὰ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν κατ' αὐτοῦ ἐκσφενδονιζομένων βελῶν.

Οἴκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι ἡ συμπλοκὴ ἦτο δεινотάτη κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Δαρείου, καθ' ἣν ὡς λέων ὠρυόμενος ὥρμησεν ὁ Ἀλέξανδρος, φορικαλέα δὲ καὶ φονικωτάτη κατέστη ἡ μάχη μεταξὺ τῶν σατραπῶν, ἀγωνιζομένου ἐκάστου νὰ ὑπερασπισθῇ μᾶλλον τὸ ὑποκείμενον τοῦ Δαρείου ἢ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ζωὴν, καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀλεξάνδρου ὀδηγουμένων Μακεδόνων ἱππέων.

Ὁξάνθρυς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου, βλέπων τὸν Ἀλέξανδρον μανιωδῶς ἐπιπίπτοντα κατὰ τοῦ Δαρείου, ἐφιλοτιμήθη καὶ οὗτος μετὰ τῆς ἰδίας ὁρμῆς νὰ ἀντικρούσῃ αὐτόν· ἕτεροι ὅμως σατράπαι ἀμέσως ἔλαβον τὸν θάνατον, οἷον ὁ Ἀρσάμης, ὁ Ἀτιζύης, ὁ σατράπης τῆς Αἰγύπτου Σαβάχης, ὁ Ρεομίθρης, καὶ ἄλλοι πεσόντες πρὸ τῆς ἀμάξης τοῦ Δαρείου, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν Μακεδόνων ἐθανατώθησαν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπληγώθη κατὰ τὰ σκέλη, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐξηγριώθησαν οἱ Μακεδόνες· τέλος δὲ πανταχόθεν πιεζόμενος ὁ δεσπότης τῆς Ἀσίας ἀφῆκεν αἴφνης τὸ πεδῖον τῆς μάχης, εἴτε ὑπὸ φόβου κατασχεθεὶς, εἴτε μὴ δυνάμενος νὰ ἀνθέξῃ καὶ νὰ κρατήσῃ τοὺς ἀφηνιάσαντας ἵππους τῆς ἀμάξης, καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν.

Ὡς δὲ σύνθηες εἰς ἀνατολικοὺς στρατοὺς, ἡ φυγὴ τοῦ μονάρχου ἦτο σημεῖον γενικοῦ διασκορπισμοῦ· ἡ ἄμαξα τοῦ Δαρείου ἀνερτράπη, τὸ τόξον, καὶ ἡ ἀσπίς καὶ ὁ μανδύας αὐτοῦ ἐκυλίσθησαν κατὰ γῆς, οὗτος ἐπὶ δὲ ἀπλοῦ ἵππου ἀναβὰς μόλις ἐσώθη διὰ τῶν ἄνω Ἀρμανικῶν Πυλῶν, τὸν Εὐφράτην βάλλων ὡς ὄριον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀντιπάλων του.

Οἱ νικηταὶ ἐξηκολοῦθουν τὴν καταδίωξιν μέχρι νυκτὸς τρομερὰν σφαγὴν καὶ φόνον φρικτὸν ἐπάγοντες εἰς τοὺς φεύγοντας. Ἐκ τῆς καταδιώξεως ἐπιστρέφων ὁ Ἀλέξανδρος, εἰσῆλθεν ἀπηυδηκῶς καὶ καταπεπονημένος εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ σκηνὴν τοῦ Δαρείου, καὶ βλέπων πρὸ δι' ἐκείνον προπαρεσκευασμένον λουτρόν, ἐκδυθεὶς ἀμέσως τὴν πανοπλίαν καὶ τὴν στολὴν, «Ἄς ὑπά-

γωμεν, εἶπε, νὰ ἀποπλύνωμεν εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ Δαρείου τὸν ἐκ τῆς μάχης ἰδρωτάμας». «Οὐχὶ εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ Δαρείου ἀλλ' εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰπέ τις τῶν περιεστώτων, διότι τὰ ἀγαθὰ τῶν νενικημένων, φυσικῶς τῷ λόγῳ, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς νικητάς των».

Διερευνῶν ἀκολούθως ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ποικίλα λουτρικὰ σκευή, τὰς ὑδρίας, τοὺς λουτήρας, τὰς ληχύθους ἅτινα ἦσαν πάντα ἐκ χρυσοῦ καλλιτεχνικῶς κατεσκευασμένα, καὶ ὁσφραϊνόμενος τὰς ἐξαιρέτους εὐωδίας τῶν ἐν αὐτοῖς σπανιωτάτων ἀρωμάτων καὶ βαλσάμων, συγχρόνως δὲ θαυμάζων τὴν περὶ τὴν σκηνὴν διακεχυμένην πολυτέλειαν εἰς τε τὰς κλῖνας, τὰς τραπέζας καὶ τὰ σκεύη αὐτῶν, «Τοῦτό ἐστι τὸ βασιλεύειν», «Αὐτὸ θὰ εἴπῃ νὰ εἶναι τις βασιλεὺς», εἶπεν εἰς τοὺς περὶ αὐτόν.

Τὴν ἐσπέραν τῆς μάχης, ἐντὸς τῆς μεγαλοπρεποῦς σκηνῆς τοῦ Δαρείου ὁ Ἀλέξανδρος προσκαλέσας τοὺς ἐπισημοτέρους στρατηγούς του εἰς τὸ δεῖπνον, εὐωχεῖτο μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀφελείας, μηδὲλως φροντίζων περὶ τῆς πληγῆς, ἣν ἐν τῇ μάχῃ κατὰ τὸν μηρὸν ἔλαβεν. Αἶφνης δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐωχίας ἀκούσας θρήνους καὶ κραυγὰς ἐν ταῖς παρακειμέναις σκηναῖς, καὶ μαθὼν ὅτι ἡ μήτηρ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Δαρείου, Στάτειρα, καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ συλληφθεῖσαι αἰχμάλωτοι, θρηνοῦσι διότι ὑπηρέτης ἀναγγέλλων εἰς αὐτὰς ὅτι προσήγαγον τὴν ἀσπίδα, τὸν κἀνδυν καὶ τὸ δόρυ τοῦ Δαρείου, ἐκοινοποίησε συγχρόνως καὶ ὅτι ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν, ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἀμέσως εἰς αὐτὰς ἕνα τῶν στρατηγῶν του, τὸν Λεοννάτον, ὅστις καὶ τὰς ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ Δαρεῖος ζῇ, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος φροντίζει περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι θέλει ἔλθῃ ἐξάπαντος νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὰς προσωπικῶς.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Ἀλέξανδρος παραλαβὼν τὸν ἐπιστήθιον αὐτοῦ φίλον, τὸν Ἡφαιστίωνα, παρουσιάζεται εἰς τὰς γυναῖκας. Ἀμφότεροι δ' ἐφόρουσαν ὁμοίαν στολὴν, ἀλλὰ κατὰ τὸ κάλλος ὁ Ἡφαιστίων ὑπερεῖχε τὸν Ἀλέξανδρον. Ἡ Σισύγαμβρις, νομίζουσα ὅτι οὗτος ἦτο ὁ βασιλεὺς, πεσοῦσα ἀμέσως κατὰ γῆς προσεκύνησεν αὐτόν. Ὁ Ἡφαιστίων τῆς ἔνευσε καὶ διὰ τῆς χειρὸς του ἔδειξε τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, «Μὴ ταράττου, ὦ μήτερ, τῇ εἶπε, διότι καὶ οὗτος εἶναι Ἀλέξανδρος». Ἐξοχὸν δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀγάπην ἔτρεφεν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα, εἵτε, διότι, ὥς εἴρηται, καθ' ὅλα τὸν Ὀμηρικὸν ἀπομιμούμενος Ἀχιλλεῖα, ἠθέλησε καὶ οὗτος νὰ δείξῃ ὅτι εἶχε φίλον τὸν Ἡφαιστίωνα, εἵτε διότι εἴματα καὶ ὑπελήπτετο αὐτὸν διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα του· λαβὼν δὲ πρὸς τοὺς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸ βρέφος τοῦ Δαρείου ἐθώπευσεν αὐτό. Ὁ παῖς ἐξέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν νικητὴν, οὗτος δ' ἡσθεὶς ἐκ τῆς φαιδρότητος τοῦ παιδός, στραφεὶς εἶπεν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα : «Τί καλὸν θὰ ἦτο καὶ ὁ Δαρεῖος νὰ εἶχε τὴν ἀθωότητα τοῦ παιδὸς τοῦτου !»

Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Περσίδων ὁ Ἀλέξανδρος ἐφέρετο λίαν φιλοφρόνως, καὶ ἀπεριόριστον ἐδείκνυε σέβας εἰς τε τὴν Σισύγαμβριν καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρείου, ἔντιμον καὶ εὐγενῆ εἰς αὐτάς

παρέχων περιποίησιν, καὶ τοιαύτην, ὅταν σπανιώτατα ἐχάριζον εἰς τοὺς αἰχμαλωτιζομένους τὰ ἔθιμα τοῦ ἀρχαίου πολέμου. Ἡ μετὰ γενναιότητος δὲ σωφροσύνη τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην παρέσχε μεγάλην ἀφορμὴν νὰ ἐπιδαψιλεύσῃσι πλείστα καὶ θερμότατα εἰς αὐτὸν ἐγκώμια σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ, καθόσον μάλιστα ἡ Στάτειρα, ἡ σύζυγος τοῦ Δαρείου, ἐθεωρεῖτο ἡ ὠραιότερὴ τῆς ἐποχῆς τῆς καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀλέξανδρος σεμνυνόμενος ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ σωφροσύνῃ, οὕτω ρητῶς ἔν τινι πρὸς τὸν Παρμενίωνα ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἀποφαινεται λέγων : « Ἐγὼ οὐχὶ μόνον νὰ ἴδω τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρείου δὲν ἠθέλησα, ἀλλ' οὐδὲ τοιοῦτόν τι ἐσυλλογίσθην, οὔτε ἐξ ἀπλῆς περιεργείας παρεκινήθην νὰ τὸ πράξω, ἐνῷ μάλιστα ἤκουσα ὅτι πολὺς λόγος περὶ τῆς εὐμορφίας αὐτῆς ἐγίνετο ».

Ἐπεσον δὲ κατὰ τὴν παρὰ τῇ Ἰσῶ μάχῃ ταύτῃ, παρὰ μὲν τῶν Μακεδόνων ἕως ἐκατὸν εἴκοσιν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φάλαγγος Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου λαμπραὶ εἰς αὐτοὺς ἐγένοντο κηδεῖαι καὶ ἐπιτάφιοι λόγοι ἐξεφωνήθησαν· καὶ οἱ ἀριστεύσαντες δ' ἐκ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν μάχην διὰ λαμπρᾶς ἐπιδόσεως χρημάτων καὶ ἄλλων δώρων ἐτιμήθησαν.

Ὁ δ' ὄλεθρος τῶν Περσῶν ἦτο ἀκαταλόγιτος, καὶ τὸ πεδίον τῆς μάχης κατεκαλύφθη ὑπὸ νεκρῶν καὶ ψυχορραγούντων. Καὶ εἰς τοὺς πεσόντας δὲ Πέρσας διέταξεν ὡσαύτως ὁ Ἀλέξανδρος νὰ γείνῃσι κηδεῖαι. Οὐκ ὀλίγοι δὲ πρὸς τούτοις Πέρσαι ἠχμαλωτίσθησαν, ἐν οἷς συγκαταλέγονται καὶ ἄλλαι ἐπίσημοι γυναῖκες, ἦτοι ἡ χήρα καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ βασιλέως Ὡχου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ὁξυάρου, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀρταβάζου, καὶ ἡ τοῦ Φαρναδάου μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μέμονος. Καὶ πρέσβεις δὲ πρὸς τούτοις συνεληφθήσαν διαφόρων Ἑλλήνων, παρὰ τῷ Δαρείῳ ἐνασχολούμενοι εἰς τὴν συνθηκολόγησιν μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· οὗτος δὲ χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ αὐτοῦ νίκῃ, ἐφέρθη λίαν ἐπεικῶς εἰς αὐτούς, καὶ ρητῶς τοὺς μὲν Θηβαίους ἀπέλυσεν ἀμέσως, τὸν δ' Ἀθηναῖον Ἴφικράτην, τιμῶν τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς του, ἐκράτησε παρ' ἑαυτοῦ καὶ λίαν φιλοφρονητικῶς πρὸς αὐτὸν ἐφέρετο· τὸν δὲ Σπαρτιάτην Εὐθυκλέα, ἐπειδὴ οἱ συμπατριῶταί του εἶχον ἤδη διακηρύξει τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Μακεδόνων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκράτει ἐν φυλακῇ, ἀκολούθως δὲ καὶ τοῦτον ἀπέλυσεν.

Παρεκτὸς δὲ πολλῶν ἄλλων εἰς διαφόρους σκηνὰς εὐρεθέντων πολυτίμων λαφύρων, εὐρέθησαν πρὸς τούτοις καὶ τρισχίλια τάλαντα παρ' αὐτῷ τῷ Δαρείῳ, οἱ δὲ μεγάλοι θησαυροὶ εἶχον πεμφθῇ πρὸ τῆς μάχης εἰς Δαμασκὸν μετὰ διαφόρων ἐπισήμων γυναικῶν, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς Περσίας, παρεκτὸς μόνον τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν βασιλικὸν γυναικωνίτην αἵτινες ἔμειναν λόγῳ πλειοτέρως ἀσφαλείας παρ' αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι.

Πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παρὰ τῇ Ἰσῶ μάχῃ, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνήγειρε τρεῖς μεγάλους βωμοὺς ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Πηνάρου, καὶ πόλιν δὲ φέρουσα τὸ ὄνομα ἢ κατὰ τὴν Ἰσὸν Ἀλεξάνδρεια ἐκτίσθη παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν

Η ΕΝ ΙΣΣΩ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΣΘΝ ΜΑΧΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Συρίων πυλῶν, ὡς ζῶν μνημεῖον τῆς περὶ αὐτὴν μεγάλης καὶ λαμπρᾶς νίκης. Ἐγένετο δ' ἡ μάχη τῆς Ἰσοῦ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ἢ καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 333 πρ. Χρ. καὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ δὲ δεύτερον τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς μάχης δὲ ταύτης οὐχὶ μόνον τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐκυρίευσεν ὁ νέος ἡγεμὼν, ἀλλὰ καὶ μιᾷ πληγῇ ἐκ θεμελίων εἰς ἅπαν τὸ κράτος τῆς Ἀσίας τρομερὸν ἐπήγαγε δονισμόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Φοινίκῃ.—Παλαιστίνη καὶ Αἴγυπτος.

ΕΤΑ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην

ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέφυγε
νὰ καταδιώξῃ τὰς κατα-
στραφείσας δυνάμεις τῶν
Περσῶν, ἀφείς αὐτοὺς νὰ
λάβωσι προσωρινήν τινα
ἀνάπαυσιν· φρονίμως δ'
οὕτως ἐπολιτεύθη, καθό-
τι προχωρῶν εἰς τὰ ἐν-
δότερα τοῦ Περσικοῦ
κράτους, βεβαίως ἤθελε
περιέλθει εἰς φανερόν καὶ

ἄφρευκτον κίνδυνον. Οἱ Πέρσαι συνενοῦντες διὰ
θαλάσσης τὰς κατὰ τὰ ἀνατολικά καὶ τὰ νότια
μέρη τῆς Μακεδονίας ναυτικές δυνάμεις των
μετὰ τῶν ἐχθρικῶς διακειμένων πόλεων τῆς
Ἑλλάδος, ἤθελον λάβει τὴν εὐκαιρίαν νὰ δια-
φιλονεικήσωσι τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κυρι-
ευθείσας χώρας, εἰς δεινὴν οὕτω φέροντες αὐτὸν
θέσιν καὶ παρεμβάλλοντες ἕνα μὲν ἐχθρὸν ὥπι-
σθεν, ἕτερον δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ.

Καὶ ὁ μὲν Περσικὸς στρατὸς παντάπασιν
κατεστράφη κατὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην, ὀλίγοι

δέτινες μόνον εἰς μικρὰ σώματα τῆδε κάκεισε διασκορπισθέντες, οἱ μὲν ὑπερ-
βάντες τὰ ὄρη, ὅπως ἠδυνήθησαν, προσῆλθον εἰς τὸν Εὐφράτην πο-
ταμὸν καὶ ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς τὰς οἰκείας πατρίδας των, οἱ δὲ πρὸς
βορρᾶν εἰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας διασωθέντες ἐρρίφθησαν ἀτάκτως εἰς
τὴν παρακειμένην Καππαδοκίαν καὶ τὴν μεγάλην Φρυγίαν, ἀλλὰ παν-
τάπασιν κατεστράφησαν ὑπὸ τε τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Μένωνος, τῶν ἤδη
σατραπῶν τῆς Φρυγίας τε καὶ Συρίας ἐγκαταστάτων· οἱ δὲ μισθοφόροι
Ἕλληνες πολλὰς ὑποστάντες ζημίας κατὰ τὴν μάχην, μετὰ τὴν ἡτταν αὐ-
τῶν ἐφάνησαν ἄξιοι τῆς ἐλληνικῆς φήμης των· συσσωρευθέντες ἕως δωδε-
κακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ ὄρη τῆς Φρυγίας διελθόντες, ἀφίχθησαν εἰς
Τρίπολιν τῆς Φοινίκης, ἔνθα καθελύσαντες ἐκ τῶν ἐκεῖσε νενεωλχημένων
τρίηρων ὅσας ἐθεώρησαν ἱκανὰς, τὰς δὲ λοιπὰς κατακαύσαντες, οἱ μὲν διὰ

τῶν πλοίων κατέφυγον εἰς Ταΐναρον τῆς Πελοποννήσου, ὀλίγοι δὲ μετὰ τοῦ γνωστοῦ (αὐτομόλου) Ἀμύντου καταφυγόντες εἰς Πηλούσιον, κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων Αἰγυπτίων.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος προλαμβάνων μὴ δώσῃ εἰς τὴν Περσίαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτοῦ διὰ θαλάσσης, πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἡπειρωτικῆς Ἀσίας, τὸν μὲν Παρμενίωνα ἔπεμψεν εἰς Δαμασκὸν μετὰ στρατοῦ νὰ κυριεύσῃ τοὺς μεγάλους θησαυροὺς, οὓς προλαβὼν εἶχε πέμψῃ ἐκεῖ ὁ Δαρεῖος, οὗτος δ' ἐξηκολούθησε τὴν συνήθη πορείαν του, διευθυνόμενος εἰς τὴν κατὰ τὴν παραλίαν γραμμὴν, ἐφ' ἧς ἔκειντο αἱ μεγάλαι Φοινικικαὶ πόλεις μετὰ τῶν ἀπειραρίθμων πλοίων των.

Ἡ κυρίως Φοινίκη ἐξετείνετο κατὰ τὸ παράλιον τῆς μεταγενεστέρως Συρίας ἐκ τῆς Ἀράδου μέχρι τῆς Τύρου, κατὰ μῆκος μὲν ἐμπεριλαμβάνουσα ἑκατὸν εἴκοσι μίλια, στενὴν δ' ἔχουσα λωρίδα γῆς ἕως εἴκοσι μιλίων πλάτους.

Καὶ ἄλλοτε μὲν ἡ Φοινίκη εἶδε λαμπροτέρας ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀνθηρὰς καὶ ἀκμαζούσας εἶχε πόλεις, ὧν αἱ πλείσται ἦσαν καλῶς ὠχυρωμέναι καὶ νῆσοι δὲ συνείχοντο μετὰ τοῦ παραλίου τούτου. Ἡ θέσις δ' αὕτη οὐχὶ μόνον καθίστα αὐτὰς ἀσφαλεστέρας, ἀλλὰ καὶ λίαν κατάλληλος καὶ ἀρμοδίᾳ ἦτο εἰς τὰς ἔξεις τοῦ θαλασσίου τούτου λαοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῶν Φοινικικῶν πόλεων ἦσαν περιδύοιτο ἐπὶ φιλοπονίᾳ καὶ τὰ μέγιστα διεφημίζοντο διὰ τὰς τέχνας, τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις των. Τὸ εἶδος τῆς κυβερνήσεως τῆς χώρας ἦτο κυρίως μοναρχικόν, ἀλλ' οὕτω συγκεκερασμένον, ὥστε ἐφαίνετο μᾶλλον δημοκρατικόν. Ἡ Τύρος ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Φοινίκης, ἐξέχουσα τῶν ἄλλων κατὰ τε τὰ πλοῦτη, τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἅπασαι ἐν γένει αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης καταντήσασαι ὡς ὑποτελεῖς ἤδη εἰς τὴν Περσίαν, διετήρησαν μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐξουσίαν καὶ κυβέρνησιν, ἀλλ' ἦσαν ἡναγχασμένοι νὰ παρέχωσι χρήματα, πλοῖα καὶ στρατιώτας εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ κυριαρχοῦ των.

Πιθανὸν δ' ὅτι ἡ Τύρος εἶχε δεσποτείαν τινὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ἣ κατεπέβεν αὐτὰς, διὸ καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Φοινίκης ἀμέσως ὑπεδέχθησαν τὸν Ἀλέξανδρον ὡς σωτῆρά των, καὶ ρητῶς μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι ἡ πρὸς βορρᾶν περιφημὸς πόλις Ἀραδὸς ἀμέσως ὑπετάγη, προσφέρονσα χρυσοῦν στέφανον εἰς τὸν μέγαν δορυκτῆτορα διὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σστράωνος. Καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἀναφέρονται ὅτι ὑπετάγησαν προθύμως εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐν αἷς καὶ ἡ Μαρριέμη.

Ὁ δὲ Δαρεῖος, ὁ πρῶτος κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἴσσοῦ καθοδηγήσας τὸν στρατὸν εἰς φυγὴν, ἕως τετρακισχιλίους ἀνδρας συναγαγὼν εἰς Ὀγγους, ἐξηκολούθει φεύγων μετὰ σπουδῆς, μέχρις οὐ τὸν Εὐφράτην ὤπισθεν αὐτοῦ παρεμβάλλων, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν παντὸς κινδύνου ἀπηλλαγμένον. Ἦσχαλλε δὲ καὶ ἐλυπεῖτο ὁ ταλαίπωρος μᾶλλον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν οἰκείων του

ἥ διὰ τὴν ἄτιμον καὶ αἰσχροὺς αὐτοῦ φυγὴν, πρὸ πάντων δὲ κατέτρωγεν αὐτὸν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἡ ὠραιότατη πασῶν τῶν Περσίδων, εὗρισκετο νῦν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπερηφάνου νικητοῦ. Ὡς δ' οὐδόλως τὰ σχέδια τοῦ δορυκτῆτορος νὰ νοήσῃ ἡ δύνατο ὁ Δαρεῖος, οὕτω μὴ δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ δυνάμενος νὰ συλλάβῃ, ἐνόμιζεν ἀλαζονικῶς ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ βασιλικοῦ μεγαλείου καὶ ὕψους τοῦ ἱκανοποιεῖ τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀντίπαλον, ἐξ οἰκείας του δῆθεν γενναιοφροσύνης προτείνων παρωρήσεις τινάς.

Ἐν Μαράθῳ λοιπὸν ὄντος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφίκοντο δύο πρέσβεις, κομίζοντες εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Δαρείου, καὶ ἀπὸ γλώσσης εἰς αὐτὸν προτείνοντες νὰ ἀποδώσῃ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα τοῦ μεγάλου βασιλέως, δι' οὗ καὶ μόνου μέσου ἡ δύναντο νὰ συνάψωσιν εἰρηνικὰς σχέσεις πρὸς ἀλλήλους. Οὕτω δ' εἶχεν ἡ ἐπιστολὴ :

Ἀλέξανδρε !

«Φίλιππος ὁ πατήρ σου ἦτο φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀρταξέρξου, ἀλλ' ὅτε διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἄρης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταξέρξου, καὶ προκάτοχος ἡμῶν, πρῶτος ὁ πατήρ σου ἤρξατο χειρῶν ἀδίκων, μὴδὲν μὲν κακὸν παθὼν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐπιτιθέμενος δὲ κατὰ τῶν ἡμετέρων σατραπῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας ὅτε δὲ καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν ἀρχήν, οὕτε σὺ ἔπεμψάς τινας εἰς ἡμᾶς πρὸς ἀνανέωσιν καὶ διαβεβαίωσιν τῆς παλαιᾶς ἡμῶν φιλίας καὶ συμμαχίας, ἀλλὰ καὶ ἀπεναντίας μάλιστα μετὰ στρατιᾶς διαβάς τὴν Ἀσίαν, πολλὰ κακὰ εἰργάσθη εἰς τὴν Περσίαν. Τοῦτου δ' ἕνεκα κατέβημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν ἡμετέρων λαῶν προθυμούμενοι νὰ ἀμυνθῶμεν τὴν χώραν μας καὶ νὰ ἀνασώσωμεν τὴν πατρικὴν ἡμῶν βασιλείαν. Καὶ ἡ μὲν μάχη τοιοῦτον ἔλαβε τέλος, οἷον ἐνέκριναν οἱ θεοί, ἡμεῖς δ' ἀναλαμβάνοντες ὕψος ὁμοίου ἀνταγωνιστοῦ, ἀπαιτοῦμεν ὡς βασιλεὺς παρὰ βασιλέως τὴν τε γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τὰ ὑπὸ σοῦ συλληφθέντα, θέλοντες οὕτω νὰ ἔχωμεν τὴν φιλίαν σου, καὶ προτείνοντες συμμαχίαν μετὰ σοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀξιούμεν νὰ πέμψῃς πρέσβεις εἰς ἡμᾶς μετὰ τοῦ Μινίσκου καὶ τοῦ Ἀρσίμα, τῶν ἡμετέρων ἀγγέλων, οἵτινες νὰ λάβωσι παρ' ἡμῶν καὶ νὰ δώσωσιν εἰς ὑμᾶς τὰ πιστά». Ἡ σταλεῖσα ἀπάντησις παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου οὐδόλως συνεφώνει πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἐπέμφθη δὲ δι' εἰδικοῦ πρέσβεως, τοῦ Θεοσίπου, μετὰ αὐστηρᾶς διαταγῆς νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτὸν τὸν Δαρεῖον, ἀποφύγων πᾶσαν μετ' αὐτοῦ προφορικὴν διακοίνωσιν.

Οὕτω δ' ἔχει καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀλεξάνδρου :

«Οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι ἐλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα μᾶς ἐκακοποίησαν, μὴδὲν κακὸν μὴδ' ἀδίκημα παρ' ἡμῶν παθόντες. Ἐγὼ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμὼν καταστάς, καὶ θέλων νὰ τιμωρήσω τοὺς Πέρσας, διέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφοῦ σεῖς πρῶτοι ἐδώσατε τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐβοηθήσατε τοὺς Περινθίους, οἵτινες ἡδίκουν τὸν πα-

τέρα μου, εἰς δὲ τὴν Θράκην, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς εἵχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ὁ Ὡχος ἔπεμψε στρατόν. Ὁ πατήρ μου ἀπέθανε φονευθεὶς ἀπὸ τοῦς ἐπιβουλεύσαντας αὐτόν, τοὺς ὁποίους ὑμεῖς αὐτοὶ συνετάξατε, ὡς περὶ τοῦτου οἱ Ἰδιοὶ ἐν ἐπιστολαῖς ὑμῶν ἀγερώχως ἔκαυχήθητε. Ἀποκτείνας τέλος τὸν Ἀρσην μετὰ τοῦ εὐνούχου σου Βαγώου, ἔλαβες σὺ τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν, οὐχὶ δικαίως, οὐδὲ κατὰ νόμον ἀλλ' ἀδικῶν τοὺς Πέρσας· ἔκτοτε δὲ δὲν ἔπαυες πέμπων καὶ δι' ἐμὲ χρήματα εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ εἰς ἄλλους Ἕλληνας, προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐγείρῃσι πόλεμον κατ' ἐμοῦ καὶ παντοιοτρόπως ἀγωνιζόμενος νὰ διαλύσῃς τὴν εἰρήνην, ἣν συνέδεσα μετ' αὐτῶν.

«Ἐνῷ λοιπὸν σὺ τοιαῦτα ἔπραττες, ἐξεστράτευσα καὶ ἐγὼ κατὰ σοῦ, ἀφοῦ σὺ ἔκαμες ἀρχὴν τῆς ἔχθρας. Καὶ νικήσας πρότερον τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς σατράπας σου, νῦν δὲ σὲ τὸν Ἰδιον, ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν σὺ μὲν μοι προσφέρεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι οἱ θεοὶ μοὶ παρέδωκαν.

«Καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τῶν ἰδικῶν σου στρατιωτῶν κατέφυγον εἰς ἐμὲ μετὰ τὴν μάχην, τοὺς περιποιήθη μετὰ μεγαλοψυχίας, καὶ ἦδη ἐκόντες μένουσι παρ' ἐμοῦ καὶ συστρατεύουσι μετ' ἐμοῦ.

«Ἐλθὲ λοιπὸν καὶ σὺ εἰς ἐμὲ καὶ ἀναγνώρισόν με κύριον τῆς Ἀσίας. Ἄν δὲ φοβῆσαι μήπως ἐλθὼν πάθῃς κακὸν τι ὑπ' ἐμοῦ, πέμπων φίλους τινὰς νὰ λάβωσι τὰ πιστά. Ἄν ἔλθῃς πρὸς ἐμέ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰ τέκνα σου δύναισι νὰ λάβῃς ἄνευ λύτρων, καὶ ὅ,τι ἄλλο αἰτήσῃς, θὰ λάβῃς παρ' ἐμοῦ. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὅταν στέλλῃς ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ, νὰ γράψῃς ὡς πρὸς βασιλέα τῆς Ἀσίας, καὶ ἂν ἔχῃς ἀνάγκην τινός, ζητεῖ τοῦτο παρ' ἐμοῦ, θεωρῶν με κύριον ὅλων τῶν ἰδικῶν σου, εἰδὲ μὴ, ἐγὼ θὰ θεωρήσω ὡς ἀδίκημα πᾶν τὸ ἐναντίον. Ἄν δ' ἀντιποιῇσαι ἀκόμη τὴν βασιλείαν, ὑπόμεινον καὶ ἀγωνίσθητι περὶ αὐτῆς καὶ μὴ φεύγῃς, διότι ἐγὼ θὰ σὲ καταδιώξω ὅπου καὶ ἂν καταφύγῃς».

Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἀποτυχὼν ἤδη εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου συμβιβασμούς του, διασωθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ἤρχισε νὰ κάμνῃ μεγαλειτέρας παρασκευὰς, μελετῶν νὰ συγκροτήσῃ δευτέραν μάχην, ὁ δ' Ἀλέξανδρος προσήρχετο συγκαταλέγων μετὰ τῶν κατακτήσεών του καὶ τὰς ἄλλας τῆς Φοινίκης πόλεις.

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀράδου παρηκολούθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις, καὶ πρὸ πάντων ἡ Βύβλος, ἔτι δὲ καὶ ἡ πρὸς νότον κειμένη Σιδῶν, περὶ ἧς καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀναφέρεται ἐπεισόδιον.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Σιδῶνος (Στράτων καὶ οὗτος ;) διέμεινε πιστὸς εἰς τὸν Δαρεῖον, ἀλλ' οἱ ὑπήκοοί του, πρὸς οὓς λίαν τυραννικῶς ἐφέρετο, ἀποτινάξαντες τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, παρεδόθησαν εἰς τὴν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος καθαιρέσας τῆς ἡγεμονίας τὸν Στράτωνα, διέταξε τὸν Ἡφαιστίωνα νὰ ἀνυψώσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅποιον ἐκ τῶν κατοίκων ἔκρινεν ἄξιον τῆς ὑψηλῆς ταύτης θέσεως.

Ὁ Ἡφαιστίων κατέλειπεν εἰς τὸν οἶκον δύο ἐπιφανῶν τῆς πόλεως ἀδελφῶν,

καὶ εἰς τούτους προέτειναν ἀμέσως τὸ διάδημα, ἀλλ' οὗτοι ἀπεποιήθησαν αὐτό, λέγοντες ὅτι κατὰ τοὺς ἐγγχωρίους νόμους μόνον οἱ ἐκ βασιλικοῦ γένους καταγόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι τὸ στέμμα τῆς χώρας. Ὁ Ὁφαιστίων θαυμάζων τὴν γενναιοψυχίαν τῶν δύο νέων τούτων ἀδελφῶν : «Δεῖξατέ μοι λοιπὸν, εἶπεν, ἄλλον τινὰ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ αἵματος καταγόμενον, ὅστις ἀναβαίνων ἐπὶ τοῦ θρόνου νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἀπὸ σᾶς τὸν ἔλαβε.»—«Δὲν γνωρίζομεν ἄλλον τινὰ, ἀπεκρίθησαν οἱ δύο ἀδελφοί, τοσοῦτον ἄξιον τηλικαύτης ἀρχῆς, ὅσον τὸν Ἀδδαλλόμινον, ὅστις κατὰ γέναι μὲν ἐκ βασιλικοῦ γένους, ἀλλὰ δ.α. τὴν ἔνδειαν του κατήντησε νὰ πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ἔξῃ ἀναγκαῖα διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν, καλλιεργῶν μικρὸν τινα κῆπον ἐκτὸς τῆς πόλεως· εἰς δὲ τὴν ἀπορίαν του ταύτην περιῆλθεν ἕνεκα τῆς ἀκραιότητος τοῦ χαρακτῆρός του, ὡς τοιαύτη εἶναι ἡ μοῖρα τῶν τιμίων ἀνδρῶν.» Ὁ Ὁφαιστίων διέταξε τοὺς δύο ἀδελφοὺς νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὸν Ἀδδαλλόμινον καὶ νὰ τὸν στέψωσιν ἀμέσως βασιλεῖα Σιδῶνος. Εὐρόντες δ' οὗτοι αὐτὸν καθαρίζοντα τὸν κῆπόν του, ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ τὸν ἀσπασθῶσι καὶ νὰ τὸν ἐγκαταστήσωσι βασιλεῖα των.

«Καίρὸς πλέον, ὦ Ἀδδαλλόμινε, τῷ εἶπον, νὰ ἀφήσῃς τὰ ποταπὰ καὶ πενιχρὰ αὐτὰ φορέματα καὶ νὰ περιβληθῇς τὴν πορφύραν τὴν ὁποίαν σοὶ φέρομεν».

Ὁ Ἀδδαλλόμινος περιέστη εἰς ἀπορίαν ταῦτα ἀκούων καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς διατὶ δὲν ἡσχύνοντο οὕτω νὰ τὸν χλευάζωσιν· ἀλλ' οἱ ἀδελφοὶ βεβαιοῦντες αὐτὸν ὅτι δὲν τὸν ἐχλεύαζον, τὸν ἔπλυναν πρῶτον καὶ τὸν ἐκαθάρισαν, ἔπειτα δὲ τὸν περιέβαλον χρυσοκέντητον μανδύαν καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα μετὰ τῆς ἀνηκούσης εἰς τὸν ὑψηλὸν βαθμὸν του τιμῆς.

Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων ἐχάρησαν μεγάλως γινώσκοντες τὰς ἀρετὰς τοῦ νέου βασιλεῖως των, ἀλλ' ἕτεροι, πλοῦσοι πρὸ πάντων, ἐγόγγυζον παρηρησίᾳ περιφρονοῦντες αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ἐλεεινὴν κατάστασίν του.

Ὁ Ἀλέξανδρος προσκαλέσας τὸν Ἀδδαλλόμινον καὶ ἐπὶ τινα χρόνον παρατηρήσας αὐτόν: «Τὸ ἡθὸς σου τῷόντι, τῷ εἶπε, συμφωνεῖ μὲ τὰ λεγόμενα περὶ τῆς γεννήσεώς σου, ἀλλ' ἐπιθυμῶ συγχρόνως καὶ ἐγὼ νὰ ἀκούσω πῶς ἐβάστασες τὴν ἔνδειάν σου». «Ἐῖθε μὲ τὴν αὐτὴν ὑπομονὴν νὰ βασιλεύω καὶ τὸ στέμμα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀδδαλλόμιμος· αἱ χεῖρές μου αὐταὶ μοὶ ἐπρομήθευσαν τὰ ἀναγκαῖα μου καὶ οὐδενὸς ἐστερήθην, γινώσκων κάλλιστα ὅτι ἡ πενία δὲν ἐπιφέρει τὴν λύπην ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία».

Εὐαρεστηθεὶς τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τοῦ Ἀδδαλλομίμου, μεγάλην συνέλαβεν ἰδέαν περὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ νέου βασιλεῖως τῆς Σιδῶνος, καὶ μίαν τῶν εὐφορωτέρων καὶ πλουσιωτέρων χωρῶν μετὰ τοῦ κράτους αὐτοῦ συνῆψεν.

Ἀπασα ἡ Συρία καὶ ἡ Φοινίκη ὑπετάγησαν ἤδη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον παρεκτὸς τῆς Τύρου. Ὡνομάζετο δὲ ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη πόλις «βασιλεὺς τῆς θαλάσσης» διὰ τὰ ἄπειρα αὐτῆς πλοῦτη καὶ τὸ μέχρι περάτων τοῦ ᾧτε κόσμου ἐκτεταμένον ἐμπόριόν της. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Τύρος

ἔκειτο ἐπὶ ἡπείρου, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐπεξέτεινε τὰ κτίριά της ἐπὶ βραχύδους νησιδίου, ἡμίσεος περίπου μιλίου περιφέρειαν ἔχοντος, καὶ χωριζομένου ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ πορθμοῦ, ἥτοι διὰ στενοῦ βραχίονος θαλάσσης, χιλίων βημάτων πλάτος ἔχοντος. Καὶ τοιαύτην θέσιν προετίμων πάντοτε οἱ ἔμποροι Φοίνικες κατὰ πολλὰς περιστάσεις.

Δύο δὲ αἰῶνας καὶ ἤμισυν πρὸ τῆς ἐφόδου τῶν Μακεδόνων, ἡ ἡπειρωτικὴ Τύρος ὑπέστη μακρὰν καὶ τρομερὰν πολιορκίαν ἐπὶ δεκατρία ἔτη ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, βασιλέως τῆς Βαβυλώνης. Καὶ δὲν ἀναφέρεται μὲν ὅτι ἡ πόλις κατεστράφη ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔκτοτε φαίνεται ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ξηρᾶς ἐγκαταλείψαντες τοὺς οἴκους καὶ τὰ ὑδραγωγεία των, ἀπεσύρσαν εἰς τὴν νῆσον.

Οἱ κάτοικοι τῆς νέας Τύρου θεωρήσαντες φρόνιμον νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τῶν ἤδη προσερχομένων Μακεδόνων πέμψαντες πρεσβεῖαν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων πολιτῶν προσέφεραν εἰς τὸν δορυκτῆτορα κατὰ τὸ ἔθος τῶν τότε χρόνων χρυσοῦν στέφανον ἐξαίσιου μεγέθους, ὡς δείγμα τῆς ὑποταγῆς των. Τὸ δείγμα ὁμως τοῦτο φαίνεται ὅτι δὲν ἤρρεσεν εἰς τὸν δορυκτῆτορα. Ὁ Ἀλέξανδρος θέλων κατὰ γράμμα νὰ καταστή ὁ κύριος γῆς τε καὶ θαλάσσης, ὑποκρινόμενος δὴθεν ὅτι δὲν ἐνεδάθουνεν εἰς τοὺς ἀποκρύφους σκοπούς των, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνήγγειλε φιλικῶς διὰ πρέσβων εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτεύουσας ὅτι ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς αὐτῆς, ἐπὶ λόγῳ νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Μελέκάρτην, τὸν ἐφέστιον θεὸν τῆς πόλεως.

Συνήθως δὲ τὸν θεὸν τοῦτον οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον Τύριον Ἡρακλέα, καίτοι μεγάλως διέφερε τοῦ ἰδικοῦ των Ἡρακλέους. Καὶ οἱ Τύριοι δ' ἄφ' ἐτέρου ἀπήντησαν δι' εὐσχήμονος ὑπεκφυγῆς ὅτι προθύμως μὲν παρεδέχοντο τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προσφέρῃ τὴν θυσίαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει, ἀλλ' ὅτι ρητὴν εἶχον κάμει ἀπόφασιν νὰ μὴ εἰσαγάγῳσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς νέας Τύρου οὔτε Μακεδόνα, οὔτε Πέρσην. Ἀγανακτήσας δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ τολμηρᾷ ταύτῃ ἀπαντήσῃ, ἅμα δὲ πειραχθεὶς εἰς τὸ φιλότιμον, ἀποπέμψας τοὺς πρέσβεις αὐτῶν μετὰ θυμοῦ ἀπεφάσισεν ἄφ' ἑαυτοῦ νὰ ἐκπληρῶσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων.

Ἀναμφιδόλως δὲ πρὶν πέμψῃ τὴν ἀπόφασιν των ταύτην οἱ Τύριοι, ἔκαμαν τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐγίγνωσκον ἤδη ποῖα ἔμελλον νὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀγερῶχου των ταύτης ἀποκρίσεως· οὐδ' ἐκινήθησαν βεβαίως εἰς τοῦτο ἐκ τῆς πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀγάπης, διότι ἦσαν ἤδη ὑποτελεῖς φόρου εἰς τοὺς Πέρσας, τὸ ἀτομικὸν δὲ μᾶλλον συμφέρον παρώτρυνεν αὐτοὺς εἰς τὸ κίνημα τοῦτο.

Ἡ Περσικὴ αὐτοκρατορία δὲν εἶχεν εἰσέτι καταστραφῇ, ἡ δὲ ναυτικὴ αὐτῆς δύναμις ἐδέσποζε τῆς θαλάσσης, καὶ ὁ Δαρεῖος πρὸς τοῦτοις ἐτοιμάζων νέον στρατὸν ἔμελλε βεβαίως νὰ συγκροτήσῃ νέαν μάχην μετὰ τῶν Μακεδόνων. Δὲν ἦτο δὲ πιθανὸν ἐπὶ τέλους νὰ μὴ ἐπιτύχῃ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιχείρησιν, καὶ νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ καταστρέψῃ τὸ ἰσχυρὸν βασίλειον τῆς Περσίας; Ἄν λοιπὸν «οἱ ἔμποροι ἡγεμόνες», ὡς ἀπε-

κλήθησαν οἱ Τύριοι, ἐπετύγχανον νὰ δεῖξωσι γενναίαν ἀντίστασιν, βεβαίως ἤθελον κατασταθῇ μεγάλης εὐγνωμοσύνης καὶ περιποιήσεως ἄξιοι διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν.

Πολλὰ δ' εἶχον οἴκοθεν διδόμενα ἐνθαρρύνσεως, καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀπόρθητον τῆς θέσεώς των, καὶ ὅτι ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης ἤθελον λάβει βοηθείας παρὰ τῆς ἀνθηρᾶς ἀποικίας των, τῆς Καρχηδόνος, εἰς ἣν εἶχον μεγάλας ἐλπίδας· ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐκ ὀλίγον ἐδίσταζον περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ μέγας ἦδη παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐγένετο πάταγος, ὅτι ὁ Ἀπόλλων, οὗ τινος τὸ εἶδωλον ἐκ τῆς ἀρχαίας Τύρου μετεκομίσθη εἰς τὴν νέαν χάριν βοηθείας, ἰδίαν εὖνοιαν ἔχων πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφάνη εἰς πολλοὺς κατ' ὄναρ, λέγων ὅτι, ἐπειδὴ δὲν τῷ ἤρεσκον τὰ ὑπὸ τῶν Τυρίων πραττόμενα κατὰ τὴν πολιορκίαν, ἐμελέτα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν νέαν Τύρον· οἱ δὲ κάτοικοι ὡς ἄνθρωπον αὐτομολοῦντα μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἔδεσαν δι' ἰσχυρῶν σχοινίων τὸ ἄψυχον εἶδωλον εἰς τὸν θεόν των Μελκάρτην, Ἀλεξάνδριστὴν αὐτὸν ἀποκαλοῦντες.

Ἐπιχειρήσας δ' ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀναλάβῃ τὴν πολιορκίαν τῆς (νέας) Τύρου, συγκαλέσας τοὺς τε ἐταίρους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ, καὶ τοὺς ταξιάρχας καὶ τοὺς ἰλάρχους ἔλεξε τάδε:

«Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, οὕτε κατὰ τῆς Αἰγύπτου βλέπω ὅτι μᾶς εἶναι ἀσφαλὲς νὰ ἐπέλθωμεν, ἐνόσφ οἱ Πέρσαι εἶναι κύριοι τῆς θαλάσσης, οὕτε τὸν Δαρεῖον νὰ καταδιώξωμεν, ἂν ἀφήσωμεν ὅπισθεν ἡμῶν τὴν πόλιν τῶν Τυρίων ἀμφίβολον καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κύπρον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα μὲν, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Ἐνόσφ ἡμεῖς θὰ προχωρῶμεν μὲ ἅπασαν τὴν δύναμιν ἡμῶν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος καὶ τοῦ Δαρείου, οἱ Πέρσαι μὲ τὸν μέγαν στόλον των κυριεύοντες τοὺς παραθαλασσίους τόπους, θὰ μεταφέρωσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθόσον μάλιστα οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι μᾶς πολεμοῦσι κατ' εὐθείαν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι κωλύονται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ πράξωσι τι καθ' ἡμῶν ἐκ φόβου μᾶλλον ἢ ἐξ εὐνοίας πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἂν ἀπεναντίας ἡμεῖς καθυποτάξωμεν τὴν Τύρον, ἅπασα ἡ Φοινίκη θὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ἡμᾶς, ἐπομένως δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν τῆς Φοινίκης, τὸ ὅποιον εἶναι ἀνώτερον καὶ περισσότερον τοῦ Περσικοῦ, διότι δὲν θὰ ὑποφέρωσι βεβαίως οἱ Φοινῖκες ναῦται καὶ οἱ ἐπιβάται των, ἅμα κυριευθῶσιν αἱ πόλεις των, νὰ κινδυνεύωσιν αὐτοὶ πλέοντες ὑπὲρ ἄλλων. Καὶ ἡ Κύπρος δ' αὕτῃ τότε εὐκόλως θὰ ὑποταχθῇ, ἢ καὶ ἐξ ἐφόδου θὰ κυριευθῇ διὰ θαλάσσης. Ἀφοῦ δὲ μὲ τὰς Μακεδονικὰς τριήρεις καὶ τὰς Φοινικικὰς ἐνώσωμεν καὶ τὰ πλοῖα τῆς Κύπρου, βεβαίως τότε κύριοι γινόμενοι τῆς θαλάσσης, θὰ πλεύσωμεν ἀσφαλῶς ὅπου θέλομεν μηδὲν ἐνδοιᾶζοντες, κυριεύοντες δὲ μάλιστα καὶ τὴν Αἴγυπτον, οὐδεμίαν τότε ὑποψίαν θὰ ἔχωμεν περὶ τῆς ἰδίας ἡμῶν γῆς.»

Οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐπευφήμησαν εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἤδη πάντες ἐπάναγκας ἐθεώρησαν νὰ κυριεύωσι τὴν

ναυτικήν ταύτην πόλιν. "Ανευ στόλου ὅμως πῶς νὰ ἐπιχειρήσῃσι τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου, καὶ πῶς νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῆς; Καὶ ναὶ μὲν αὐτὸς ὁ 'Αλέξανδρος ἐβεβαίωσε τὸν στρατὸν τοῦ ὅτι εἶδε κατ' ὄναρ τὸν Τύριον Ἡρακλεῖα ὑποσχόμενον εἰς αὐτὸν τὴν ἐξ ὕψους ἀρωγὴν τοῦ, ἀλλὰ «σὺν Ἀθηναῖ καὶ χεῖρα κίνει». Καὶ ἄλλα δ' ὄνειρα ἔλεγεν ὅτι εἶδεν ὁ 'Αλέξανδρος· τῷ ἐφάνη ὅτι σάτυρός τις ἔπαιζε μετ' αὐτοῦ μακρόθεν, ἀλλ' ὅτε ἐπλησίαζεν εἰς αὐτόν, ἐκεῖνος ἔφευγε· τέλος δὲ μετὰ πολὺν ἀγῶνα καὶ μετὰ πολλὰς ἐνθέρμους παρακλήσεις καὶ ἐντόνους ἀπειλὰς ἐπλησίαζε μὲν ὁ σάτυρος, ὁ δ' 'Αλέξανδρος συλλαδὼν αὐτόν, τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ. Οἱ μάντιες ἐξηγήσαν ἀξιόλογα τὸ ὄνειρον, διαιροῦντες τὴν λέξιν καὶ λέγοντες ὅτι ἡ λέξις σάτυρος ἐσήμαινε τὸ δῶ ἔσται Τύρος.

Τὴν ἑξὶν ἤδη λαδὼν ὁ 'Αλέξανδρος διὰ τῆς ἐπιμόνου θελησεώς τοῦ νὰ καθιστᾷ τὰ ἀδύνατα δυνατά, ἀπεφάσισεν ἐντόνως νὰ συνενώσῃ τὴν νῆσον μετὰ τῆς στερεᾶς, ἀποχερσόνων τὸν ἀποχωρίζοντα αὐτὴν πορθμόν, ἐφ' οὗ ἔμελλε νὰ στήσῃ τὰς πολιορκητικὰς μηχανάς, δι' ὧν τὰ στρατεύματά τοῦ ὤφειλον νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ἐκ τῶν ἐρειπίων δὲ τῆς ἀρχαίας Τύρου ὁ 'Αλέξανδρος ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς νέας. Καὶ ἦτο μὲν ἡ θέσις τῆς πόλεως ἰσχυρὰ ἐκ φύσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τέχνης ὠχυρώθη ἐπὶ μᾶλλον. Καίτοι δ' ὁ διαχωρίζων τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς ξηρᾶς πορθμὸς ἦτο στενός, καὶ μόλις ἡμίσεος μιλίου πλάτος, ὡς εἴρηται, βιαία θάλασσα συχνάκις ἐντὸς αὐτοῦ ἐμαίνετο, σφοδρὸς δὲ (δυτικὸς) ἄνεμος τρομερὰς πολλάκις ἐντὸς αὐτοῦ διηγείρει τρικυμίας, δι' ὧν ἐν ἀκαρεῖ διάφορα κατεστρέφοντο ἔργα· καὶ τὸ ὕδωρ ἦτο βαθὺ ἕως ὀκτωκαίδεκα περίπου πόδας, ὑψηλὰ δὲ πρὸς τούτοις τείχη ἀκατεργάστου λίθου τὴν περιεκύκλωνον καὶ πολεμεφόδια ἐπρομηθεύετο διὰ τῶν πλοίων τῆς.

Δύο πρὸς τούτοις ὑπῆρχον λιμένες, ὁ εἰς πρὸς τὴν Σιδῶνα, ὁ δ' ἕτερος κατὰ νότον πρὸς τὴν Αἴγυπτον, οὗ καὶ τὸ στόμιον διὰ μεγάλων περιεκλείετο ἀλύσεων.

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου μηδενὸς ὑπολειπόμενοι κατὰ τε τὴν δραστηριότητα, τὸ μηχανικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ναυτικὴν νοημοσύνην, ἔβλεπον ἀμέριμνοι τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, λέγοντες πεποιθότως ὅτι ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπέναντι ἀντιπάλου, ἐπαπειλοῦντος μὲν, ἀλλὰ καὶ μὴ τολμῶντος βεβαίως κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, μηδὲ δυναμένου νὰ ἐπιχειρήσῃ ἰσχυρὰν ἔφοδον κατὰ τῆς πόλεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐλήσμονησαν οὔτε καὶ ἐσυλλογίσθησαν ὅτι ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦτο ὁ 'Αλέξανδρος! Καὶ ἔπεμψε μὲν οὗτος κήρυκας ζητῶν τὴν παράδοσιν των, ἀλλ' οἱ Τύριοι παρὰ πᾶν διεθνὲς δίκαιον, σφάξαντες τοὺς κήρυκας ἔρριψαν αὐτοὺς ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Τοῦτο δὲ διηρέθισε τὴν χολὴν τοῦ 'Αλεξάνδρου ἐπὶ μᾶλλον κατὰ τῶν Τυρίων.

Ἐπιχειρήσαντες δ' οἱ Μακεδόνες νὰ ἐνώσωσι τὴν νῆσον μετὰ τῆς ξηρᾶς, ἄφθονον ἐν τῷ ἅμα εὗρον τὸ πρὸς τοῦτο ἀναγκαιοῦν ὕλικόν, καὶ τὰ μὲν πρὸς κατασκευὴν ἀπαιτούμενα ξύλα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν κέδρων τοῦ Λιβάνου ὅρους, ἡ δ' ἡπειρωτικὴ ἦτοι ἡ ἀρχαία Τύρος μεγάλους καὶ ὀγκώδεις

παρείχε λίθους, εὐκόλως δ' ἐνεπηγύνοντο πάσσαλοι εἰς τὸν ἰλυώδη ἐκείνον βυθόν, διὰ τῆς ἰλῦος αὐτῆς ἐντὸς αὐτοῦ στερεούμενοι. Μεγάλῃν δ' ἅπαντες ἐδείκνυνον προθυμίαν εἰς τὸ ἔργον, καθόσον μάλιστα ὁ Ἀλέξανδρος παρὼν λόγοις τε καὶ ἔργοις τοὺς ἐργαζομένους παρώτρυνε, παντοιοτρόπως συμπράττων καὶ ἀνακουφίζων αὐτούς· καὶ λέγεται μάλιστα ὅτι προκειμένου νὰ φέρωσι μέγαν ὄγκον χώματος ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Τυρίων, πρῶτος αὐτὸς πληρώσας κόφινον χώματος, τὸν μετέφερεν ὅπου ἦτο χρεῖα· τὸ δὲ παράδειγμα τοῦτε μεγάλην ἔχει ἐπιρροὴν διότι οἱ Μακεδόνες, ἅπλοϊ στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοί, οὕτω βλέποντες τὸν βασιλέα ἐργαζόμενον, ἐν τῷ ἅμα τὰς χλαμύδας ἀπορρίψαντες, ἅπαν τὸ ἀναγκαιοῦν χῶμα ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ διὰ τῶν ὤμων αὐτῶν μετήγαγον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἔργον δὲν ἐφαίνετο τοσοῦτον δυσχερές, διότι τὸ ὕδωρ ἦτο ρηχὸν καὶ οἱ ἐργάται ἀπέχοντες πολὺ ἀπὸ τῶν πολιορκουμένων δὲν ἠνωχλοῦντο ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας, οἱ δὲ Τύριοι ἀπὸ τῶν τειχῶν θεωροῦντες τὴν ἐπιχείρησιν, κατεγέλων τὴν μωρίαν καὶ τὴν βλακείαν τῶν Μακεδόνων, οὔτινες ἠνόμιζον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ὑπέρτερος τοῦ Ποσειδῶνος, τοιαῦτα ἐπιχειριζόμενος, καθόσον μάλιστα, ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ ἐγίγνετο βαθύτερον, ἡ ἐργασία καθίστατο βραδυτέρα. Μετ' ὀλίγον ὅμως καὶ οἱ Τύριοι, βλέποντες τοὺς Μακεδόνας μὴ ὀκνοῦντας νὰ ἐργάζωνται σπουδαιότερον, ἤρχισαν καὶ οὗτοι νὰ συλλογίζωνται σπουδαίως περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἤδη πολλὰς συναγαγόντες μηχανὰς περὶ τὰ τείχη κατὰ τὸ μέρος μάλιστα, ὅπου τὸ χῶμα εἶχε προσεγγίσει, ἔρριπτον βέλη καὶ λίθους ὑπερόγκους κατὰ τῶν πολιορκητῶν.

Καὶ διὰ τοῦ στόλου των προσέτι ἐπερχόμενοι, καθίστων τὴν πρόσχωσιν δυσχερεστάτην καὶ ἀνευ ἐλπίδος ἐπιτυχίας, καθόσον πρὸ πάντων οἱ εἰς τὸ ἔργον ἐνασχολούμενοι ἐπρόκειτο συγχρόνως νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ μάχωνται, ἀποκρούοντες τὰς προσβολὰς τῶν ἀντιπάλων των. Καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν μὲν αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ κατασκευασθῶσι δύο ξύλινοι πύργοι παρὰ τῇ ἄκρᾳ τοῦ χώματος, οὓς καὶ μετὰ δερμάτων καὶ διφθερῶν καλύψαντες οἱ πολιορκηταί, τηλεβόλους ἐπ' αὐτῶν ἔστησαν μηχανάς, ἀποκρούοντες τὰς ἀπὸ τε τῶν πλοίων καὶ τῶν τειχῶν προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν, καὶ προχωροῦντες διὰ τῆς γενναίας καὶ ἀκαταδαμάστου αὐτῶν ἐπιμονῆς εἰς τὸ ἔργον· ἀλλὰ καὶ οἱ Τύριοι, ἄλλο καὶ οὗτοι μετεχειρίσθησαν μηχανέυμα. Ἐμπλήσαντες ξηρῶν κλημάτων καὶ ἄλλων εὐφλέκτων ὕλων πλοῖον φορτηγὸν καὶ ἐπιθέντες ἐπ' αὐτοῦ πίσσαν, θεῖον καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπελθόντες διὰ τοῦ παραπλέοντος στόλου των, κατέκαυσαν τοὺς δύο πύργους, ἐκ δὲ τῆς βίας τῶν κυμάτων καὶ τὸ ὅλον ἔργον κατεστράφη ὁμοίως.

Εἰς μεγάλην δ' ἀμηχανίαν περιῆλθε νῦν ὁ Ἀλέξανδρος, βλέπων τὸ δυσχερές τοῦ σχεδίου του, ὅπερ καὶ πολλῶν ἀνδρῶν τὸν ὄλεθρον ἐπήγαγε, καὶ ἤδη λέγεται ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον οὕτε πρὸς τὸν χαρακτῆρα, οὕτε πρὸς τὰ ἄλλα σχέδια τοῦ Ἀλεξάνδρου συνῆδεν, ὅστις ἐβλεπεν ἤδη ὅτι τὸ πᾶν ἐματαιοῦτο ἂν ἔμενεν ἄπρακτος ἢ κατὰ τῆς

Τύρου πολιορκία του. Ἐπὶ τέλους δὲ κατιδὼν ὅτι μεγάλην εἶχεν ἀνάγκην στόλου, ἐπῆλθεν αὐτοπροσώπως εἰς Σιδῶνα μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν του καὶ τῶν Ἀγριάνων, σπεύδων νὰ συμπαραλάβῃ ὅσας ἐκεῖ εὕρισκε τριήρεις, ἀλλ' ἡ τύχη ἑλλοίαν μορφήν παρέσχεν εἰς τὸ πρᾶγμα.

Καὶ ὥν μὲν ἀφ' ἐνὸς ὁ γνωστὸς ἡμῖν ἀρχιναύαρχος τῶν Περσῶν Μέμωνων, ἀξιόλογα συνέλαβε μέτρα, δι' ὧν διὰ τοῦ στόλου μεγάλην ἠθελεν ἐπιφέρει ἐν Πελοποννήσῳ ἀντίδρασιν κατὰ τῶν σχεδίων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν παντελὴ αὐτοῦ καταστροφὴν ἐπαπειλοῦσαν, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Μέμνονος, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας μὴ κατανοήσας τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐξαιρέτων σχεδίων τοῦ στρατηγοῦ καιρίαν ἐπήγαγε πληγὴν εἰς τὸν στόλον, μεταβιβάσας τοὺς ἐν αὐτῷ Ἕλληνας μισθοφόρους εἰς τὴν ξηρὰν κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἰσσοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ οἱ τὴν κυβέρνησιν τοῦ στόλου ἀναλαβόντες νῦν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μέμνονος Φαρνάβαζος, καὶ ὁ Αὐτοφραδάτης, ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος ἔλειπεν εἰσέτι εἰς τὴν Κιλικίαν, οὐχὶ μόνον δὲν προπαρεσκεύασαν μεγάλην τινὰ καὶ σπουδαίαν ναυμαχίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπειναντίας εἰς διαφόρους στολίσκους διαιρέσαντες τὸν στόλον αὐτῶν περιεφέροντο λαφυραγωγοῦντες καὶ πυρπολοῦντες τὴν Λέσβον, τὴν Τένεδον, τὰς Κυκλάδας καὶ τὴν Χίον.

Οὕτω δ' ὁ μέγας στόλος τῶν Περσῶν ἐν μέρει μὲν ἔμεινεν ἀνενέργητος, ἐν μέρει δὲ προσωρμίσθη εἰς τὴν Κῷ, καὶ τὸ μεγαλείτερον μέρος ἐπὶ τέλους εἰς τὴν Σίφνον. Καὶ ἤλπιζον μὲν οἱ Πέρσαι ναύαρχοι νὰ πείσωσι τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Θηβαίους νὰ ἐγείρῳσιν ἀνταρσίαν τινὰ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' οὗτοι μὲν ἠρέκεσθησαν μόνον νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς τὸν Δαρεῖον συνομολογοῦντες συμμαχίαν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, μόνος δ' ὁ Ἅγας, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐλθὼν αὐτοπροσώπως μετὰ μιᾶς μόνον τριήρους εἰς τοὺς ἐν Σίφνῳ ναύαρχους τῆς Περσίας ἐζήτησε χρήματα καὶ δυνάμεις παρ' αὐτῶν, ἐπὶ λόγῳ νὰ μεταβῇ εἰς Πελοπόννησον, καὶ συνενούμενος μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Ἀντιπάτρου.

Καὶ ἐδόθησαν μὲν εἰς αὐτὸν τριάκοντα τάλαντα καὶ δέκα τριήρεις αἵτινες καὶ ἐπέμφθησαν εἰς τὸν ἐν Ταινάρῳ Ἀγησίλαον μετὰ παραγγελίας νὰ πλεύσῃ ὅσον τάχιον εἰς Κρήτην καὶ νὰ κατάρχη αὐτήν, ἀλλ' ἡ περὶ τὴν Ἰσσοῦ μάχην καὶ ἡ πολιορκία τῆς Τύρου ἄλλοιαν μορφήν παρέσχεον εἰς τὸ πρᾶγμα.

Οἱ σύμμαχοι τῶν Περσῶν ἕνεκα τῆς εἰς τὰ πρόσω προόδου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποσπώμενοι ἀπὸ ἐκείνων, προθύμως προσήρχοντο εἰς αὐτόν, ὡς κυριάρχην των αὐτὸν θεωροῦντες. Περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς ἀνοίξεως Γηρόστρατος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀράδου, καὶ ὁ τῆς Βύβλου ἡγεμὼν Ἐνυλος ἀπολιπόντες τὴν Αὐτοβραδάτην καὶ τὸν Φαρνάβαζον προσῆλθον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ ἱκανῶν πλοίων, ἅτινα συνενωθέντα μετὰ τῶν Σιδωνίων, ἀπετέλεσαν στόλον ὀγδοήκοντα περίπου πλοίων, συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλαι τριήρεις ἀφίκοντο ἐκ Ρόδου, καὶ ἕτερα πλοῖα ἐκ Σόλων καὶ Μαλλοῦ καὶ Λυκίας, πρὸς τοῦτοις δ' ἀφίκετο καὶ ὁ ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι πλοίων συγκαίμενος στόλος τῆς

Κύπρου, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἤδη στόλον ἐκ τριακοσίων περίπου πλοίων συμποσούμενον.

Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ὁ μέγας οὗτος στόλος ἡτοιμάζετο πρὸς ἀπόπειραν ναυμαχίας, ὁ Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν ἵλας τινὰς τῶν ἱππέων καὶ τοὺς ὑπασπιστάς, καὶ τοὺς Ἀγριάνας, καὶ τοὺς τοξότας ἐπῆλθε κατὰ τῶν Ἀραβικῶν φυλῶν τοῦ Λιβάνου, τῶν ληστρικὸν βίον μετερχομένων κατὰ τῶν ἐκείθεν διαβαινόντων ὁδοιπόρων καὶ ἄλλα μὲν φρούρια ἐξεπόρθησεν, ἄλλα δὲ διὰ συνθήκης εἰς αὐτὸν παρεδόθησαν, συγχρόνως δὲ καὶ τετρακισχίλιοι αὐτῷ ἀφίκοντο στρατιῶται ἐκ τῆς Ἑλλάδος, κυβερνώμενοι ὑπὸ τοῦ Κλεάνδρου.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Τύριοι σκοπὸν εἶχον νὰ ναυμαχήσῃσι μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀκολούθως ὅμως βλέποντες τὸν μέγαν αὐτοῦ στόλον, ἀφέντες τὰ περὶ ναυμαχίας σχέδιά των, περιωρίσθησαν νὰ φυλάττῃσι διὰ τριήρων τὰ στόμια τῶν δύο λιμένων των. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχισε νὰ ἐκπολιορκῇ καὶ νὰ προσβάλλῃ τὴν πόλιν.

Καὶ ὁ μὲν Κύπριος στόλος κυβερνώμενος ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου προσδιωρίσθη εἰς πολιορκίαν τοῦ πρὸς τὴν Σιδῶνα βορείου λιμένος, οἱ δὲ Φοίνικες ὀδηγούμενοι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐτάχθησαν εἰς πολιορκίαν τοῦ πρὸς Αἴγυπτον μεσημβρινοῦ λιμένος.

Καὶ ἔδειξαν μὲν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἀκατανόητον τῳόντι ἀντίστασιν, σιδηρὰς σφαίρας πεφυρακτωμένας ρίπτοντες διὰ μηχανῶν καὶ διὰ κεκαυμένης ἄμμου, εἰσδύοντες δὲ διὰ κολουμητῶν ὑπὸ τὰ πλοῖα καὶ κόπτοντες τὰ σχοινία τῶν ἀγκυρῶν, ἐφ' ᾧ τε καὶ οἱ Μακεδόνες μετεχειρίζοντο εἰς τὸ ἐξῆς ἀλύσεις, ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ πολιορκηταὶ κατάρθρωσαν δι' ἀκατανομάστου γενναϊότητος, ἐπιπίπτοντες δίκην ἐναερίων ὄντων, νὰ κάμωσι μέγα ρῆγμα κατὰ τὰ τεῖχη, δι' οὗ οἱ κάτοικοι ἀπεδιώχθησαν εἰς τὰ ὀχυρώματά των, κρατερὰ δὲ μάχη συνεκροτήθη εἰς τινὰς τῶν δημοσίων ἀγυιῶν, καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπέπρωτο ἡδὴ νὰ πέσῃ ἢ εἰς τὰ πλοῦτη καὶ τὴν μεγάλην αὐτῆς δύναμιν ἐπαιρομένη ἀγέρωχος Τύρος.

Ἡ πολιορκία τῆς Τύρου θεωρεῖται ὡς ἓν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἐπεισοδίων τοῦ Περσο-μακεδονικοῦ πολέμου, διαρκέσασα ἐπὶ περίπου μῆνας καὶ τελειώσασα τῷ 322 π. Χ. Ἀπώλεσε δ' ὁ Ἀλέξανδρος κατ' αὐτὴν πολλοὺς πλειοτέρους τῶν ὅσοι ἐθανατώθησαν εἰς τὰς ἄχρι τοῦδε γενομένας μάχας καὶ ἀψιμαχίας μετὰ τῶν Περσῶν. Λίαν δὲ σκληρῶς καὶ ἀπανθρώπως οἱ Ἕλληνες ἐφέρθησαν, κατὰ τὰ εἰθισμένα τῶν τότε χρόνων, καθόσον μάλιστα καὶ οἱ Τύριοι συλλαβόντες πρὶν Μακεδόνας τινὰς, ἀνηλεῶς αὐτοὺς κατέσφαξαν. Ταῦτα δὲ διηρέθισαν μεγάλως τοὺς νικητὰς, οἵτινες καὶ μανιωδῶς ἔσπευσαν νὰ ἀνταποδώσωσιν εἰς τοὺς Τυρίους τὰ χεῖριστα, ἐφείσθησαν δὲ μόνον τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀξέμιλκον, καταφυγόντα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Μελκάρτους μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν του, καθότι ὁ Ἀλέξανδρος διετήρησε βαθύτατα τὴν πολιτικὴν νὰ σέβηται τὰ ἱερὰ καὶ νὰ ἐπικαλῆται τοὺς θεοὺς τῶν ἄλλων ἔθνων. Καὶ ὀκτακισχίλιοι μὲν τῶν ἄλλων κατοίκων ἀπωλέσθησαν κατὰ τὰς πρώτας σφαγὰς, τριάκοντα δὲ χιλιάδες μετὰ γυναικῶν καὶ

παίδων ἐπωλήθησαν εἰς δουλείαν, ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ λέγεται ὅτι ἕως δισχίλιοι αἰχμαλωτισθέντες ἀπηγγονίσθησαν ἐπὶ τῆς παραλίας.

Ἡ πόλις ἐν τούτοις δὲν κατεστράφη ὀλοτελῶς, τοῦναντίον δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας οὐ μικρὸν φαίνεται ἀνθρώπων. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἤγγισεν εἰς αὐτὴν ἀπερχόμενος εἰς Ἱερουσαλήμ, διὰ τῆς Τύρου, ὅπου καὶ εὔρεν, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ ἴδιος, πολλοὺς πιστοὺς.

Ἐνόςψ δ' ἔτι ἐξηκολούθει ἡ πολιορκία τῆς Τύρου πιστὸς τις εὐνοῦχος τῆς αἰχμαλώτου βασιλείας τῆς Περσίας, Τίρεως καλούμενος, ἐπιτυχὼν νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ στρατοπέδου, εὔρε τὸ μέσον νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν δυστυχῆ σύζυγόν της, εἰς Σοῦσα διατρίβοντα, καὶ νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ βασίλισσα ἐτελεύτησε κατὰ τὸν τοκετόν. Ἐπὶ δὲ τῇ θλιβεῇ ταύτῃ εἰδήσει τοῦ εὐνοῦχου πληξας τὴν κεφαλὴν ὁ Δαρεῖος, «Φεῦ τοῦ Περσικοῦ δαίμονος,» ἀνέβόησε μετὰ πικρῶν δακρύων, «ἡ γυνὴ καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως οὐχὶ μόνον ζῶσα νὰ γείνῃ αἰχμάλωτος, ἀλλὰ καὶ τελευτήσασα νὰ μὴ ἀξιωθῇ βασιλικῶν τιμῶν». — «Ἀλλὰ διὰ ταφὴν, βασιλεῦ, καὶ διὰ τὰς ἀνηκούσας τιμὰς, καὶ διὰ πᾶν ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γείνῃ, δὲν ἔχεις νὰ κάμῃς τὸ ἐλάχιστον παρὰ πονον εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα τῶν Περσῶν. Καὶ ὅτε ἔξῃ ἀκόμη ἡ δέσποινα Στάτειρα, καὶ εἰς τὴν μητέρα σου, καὶ εἰς τὰ τέκνα σου, δὲν ἔλειψε κανὲν ἀπὸ τὰ πρότερον ἀγαθὰ καὶ καλὰ, παρὰ μόνον νὰ μὴ βλέπωσι τὸ ἰδικόν σου φῶς, τὸ ὅποιον ὁ κύριος τοῦ παντός Ὡρομάσδης θὰ κάμῃ πάλιν νὰ ἀναλάμψῃ λαμπρότερον· οὔτε ἀποθανοῦσα δ' ἐστερήθη τῆς ἀνηκούσης μεγαλοπρεποῦς περιποιήσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ δάκρυα τῶν ἐχθρῶν ἐτιμήθη.

«Καθὼς ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι φοβερός εἰς τὰς μάχας, τοιοῦτοτρόπως εἶναι καὶ ἀγαθὸς εἰς τὰς νίκας του».

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος κατεταράχθη τὰ μέγιστα καὶ εἰς ἀτόπους ἐνέπεσεν ἐκ τῆς μεγάλης του λύπης ὑποψίας· εἰς τὰ ἐνδότερα δὲ τῆς σκηνῆς ἀνακαλίσσας τὸν θαλαμηπόλον.

«Ἄν καὶ σὺ μετὰ τὴν τύχην τῶν Περσῶν δὲν μακεδονίζῃς, τῷ εἶπε μετὰ φωνῆς ὀδυνηρᾶς, ἀλλ' ἐγὼ ὁ Δαρεῖος εἶμαι ἔτι κύριός σου· εἰπέ μοι σεβόμενος τὸ μέγα φῶς τοῦ Μίθρου, καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ βασιλέως σου· εἰπέ μοι μήπως κλαίω τὰ μικρότατα τῶν κακῶν τῆς Στατείρας; Ὅτε ἔξῃ ὑπεπέσαμεν εἰς μεγάλειτάρας συμφοράς, καὶ ἐπάθομεν πολὺ φρικτότερα δυστυχήματα, περιπεσόντες εἰς ὦμόν καὶ ἀπάνθρωπον ἐχθρόν. Πῶς ἄλλως βεβαίως ἡ δύνατο νὰ φερθῇ ἀνὴρ νέος εἰς γυναῖκα τοῦ ἐχθροῦ του!» Ὁ Τίρεως πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως τὸν ἱκέτευε νὰ εὐφημῇ καὶ μῆτε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀδικῇ, μῆτε τὸν ἐλάχιστον νὰ προσάπτῃ μῶμον εἰς τὴν μνήμην τῆς ἀποθανούσης, μῆτε νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μεγίστην παρηγορίαν ὅτι ἐνίκηθη ἀπὸ ἀνδρᾶ ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τοὺς δὲ λόγους τοῦ τούτους ἐπεβεβαίωσεν ὁ θαλαμηπόλος διὰ φρικτῶν ὅρκων, ὅτι πιστὴ καὶ ἀγνή ἀπέθανεν ἡ βασίλισσα, καὶ ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας ἐγκράτεια τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἐπίσης μεγάλη, ὡς καὶ ἡ τόλμη καὶ ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Συγκινηθεὶς δὲ τότε τὰ μέγιστα ὁ Δαρεῖος ἐκ τῆς ζωηρᾶς ταύτης διηγήσεως τοῦ θαλαμηπόλου, ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν· «Θεοὶ γενέθλιοι, ἀνεβόησεν, οὔτινες κυβερνᾶτε τὰς βασιλείας καὶ τὰ κράτη τῶν ἐθνῶν, ἐμοὶ μὲν, δώσατε νὰ ἐπανορθώσω τὴν τύχην τῆς Περσίας, καὶ νὰ ἐπαναφέρω αὐτὴν εἰς τὴν προτέραν τῆς δόξαν, ὡς καὶ τὴν παρέλαβον, ὥστε νὰ ἀνταποδῶσω εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὰς χάριτας τὰς ὁποίας κατὰ τὴν συμφορὰν μου μοὶ παρέσχεν. Ἄν ὅμως εἶναι τὸ πεπρωμένον, κατὰ τὴν εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου νέμεσιν καὶ μεταβολὴν, νὰ λάβῃ τέλος ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν, κανεὶς ἄλλος νὰ καθίσῃ, μὴ ἐπιτρέψῃτε, παρεκτὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κύρου!»

Ἐγκαρδιωθείς ἐκ τῶν λόγων τοῦ εὐνούχου ὁ Δαρεῖος, ἔπεμψε νέαν πρεσβεῖαν εἰς τὸ Μακεδονικὸν στρατόπεδον, προτείνων νέας διαπραγματεῦσεις εἰρήνης, καὶ προσφέρων πρὸς ἐξαγορὰν τῆς οἰκογενείας του δεκακισχίλια τάλαντα, συγχρόνως δὲ καὶ παραχωρῶν εἰς αὐτὸν ἅπασαν τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Εὐφράτου χώραν ἐν ταύτῃ δὲ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς του.

Αἱ νέαι αὗται προτάσεις τοῦ Δαρείου τὴν αὐτὴν ἔλαβον ἀπάντησιν ὡς καὶ αἱ πρῶται. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμήνυσεν ὅτι οὔτε χρήματα καταδέχεται νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Δαρείου, οὔτε τῆς χώρας μέρος στέργει νὰ τῷ δοθῇ ἀντὶ τοῦ ὅλου, καὶ ὅτι καὶ τὰ χρήματα καὶ ἡ χώρα εἶναι ἰδικὰ του, καὶ τὴν θυγατέρα δὲ αὐτοῦ, θέλοντος εἴτε μὴ θέλοντος τοῦ Δαρείου, δύναται νὰ νυμφευθῇ κατ' ἀρέσκειαν.

Σημειωτέον δ' ὅτι πρὶν δοθῇ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀλεξάνδρου, αἱ προτάσεις τοῦ Δαρείου ἐφέρθησαν εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Μακεδόνων ἀξιωματικῶν. «Ἄν ἤμην Ἀλέξανδρος, εἶπεν ὁ γηραιὸς καὶ πολυτίμιος Παρμενίων, θὰ παρεδεχόμην τὰς προτάσεις ταύτας τοῦ Δαρείου, καταλύων οὕτω τὸν πόλεμον, καὶ μὴ ρισκοκινδυνεύων πλέον τὴν τύχην τῶν ὅλων διὰ τοῦ πολέμου.» — «Καὶ ἐγώ, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ νέος καὶ ἄπειρος εἰσέτι τοῦ κόσμου Ἀλέξανδρος, καὶ ἐγὼ θὰ τὰς παρεδεχόμην ἂν ἤμην Παρμενίων».

Ἡ αὐθαίρετος αὕτη ἀπάντησις εἰς τὸν γέροντα στρατηγὸν δεικνύει πόσον χαμερπῶς οἱ ἀλλεπάλληλοι θριάμβοι διέφθειραν τὴν καρδίαν τοῦ νέου μονάρχου, καὶ πόσον ἐντὸς αὐτῆς εἰσέδυσαν τὸ ἀγέρωχον καὶ ἡ ἀλαζονεία. Εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλομεν πλέον ἰδῇ τὸν μαθητὴν τοῦ Ἀριστοτέλους διέποντα τὰς τύχας τῶν πόλεων κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ φιλοσόφου διδασκάλου του, οὐδὲ θέλομεν τολμήσει νὰ τὸν ἐξομοιώσωμεν (ὡς ἡλπίζομεν τοῦλάχιστον), πρὸς τὸν μέγαν τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφον στρατηγόν, τὸν Ἐπαμεινώνδαν. «Μεγάλην, ἔλεγεν ἐκεῖνος, ἡσθάνετο ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, διότι ἔζων εἰσέτι οἱ γονεῖς του, οὔτινες ἤθελον χαρῇ τὰ μέγιστα βλέποντες τὰς λαμπρὰς τοῦ υἱοῦ των νίκας». Ὁ Παρμενίων δὲν κατεῖχε θέσιν πατρὸς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ εἰς αὐτὸν μέγα μέρος τῶν θριάμβων του δὲν ὤφειλεν ὁ νεαρὸς ἡγεμὼν; Ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἐτέρου, ὀφείλομεν νὰ ἀναλογισώμεν καὶ τὴν ἡλικίαν ἀμφοτέρων, καὶ μάλιστα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐμαίνετο διὰ τὴν δόξαν. Πῇτῳ δ' ὁ Διόδωρος λέγει ὅτι τοὺς μὲν λόγους τοῦ βασιλέως

τῶν Περσῶν ἀποδοκιμάζων ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν δόξαν προτιμήσας παρὰ τὰς προτεινομένας δωρεάς, τοιαύτην ἀπόκρισιν ἔδωκεν εἰς τοὺς πρέσβεις: «ὅτι, οὔτε ὁ κόσμος, ἂν ὑπάρχωσι δύο ἥλιοι, δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν του διακόσμησιν καὶ τάξιν, οὔτε ἡ οἰκουμένη, ἂν δύο βασιλεῖς ἔχωσι ταυτοχρόνως τὴν ἡγεμονίαν, δύναται νὰ διαμένῃ ἄνευ παραχῆς καὶ φιλονεικίας. Ἄν ὀρέγηται τὰ πρωτεῖα ὁ Δαρεῖος, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἃς σπεύσῃ νὰ πολεμήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς μοναρχίας τῶν ὅλων, ἂν δὲ πάλιν καταφρονῇ τὴν δόξαν, καὶ ὀρέγηται τὴν ἡσυχίαν του καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, ἃς ὑποχωρήσῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἃς ἐκτελῇ τὰς προσταγὰς αὐτοῦ, εὐχαριστούμενος νὰ βασιλεύῃ εἰς ἄλλους, ἀφοῦ ἐκ φυσικῆς του καλοκαγαθίας ὑποχωρῇ εἰς αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ἐξουσίαν».

Ὁ κατακτητὴς τῆς Τύρου ἔρριψε νῦν ἅπασαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὡφειλε δὲ νὰ διέλθῃ τὸ πρῶτον διὰ τῆς Ἰουδαίας. Ἡ γῆ δ' αὕτη, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξεν ἡ ἐστία, ἡ χώρα τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀναφερομένων Πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, προφητῶν, θεοπνεύστων νομοθετῶν, κριτῶν, βασιλέων· καὶ οὐδεμία μὲν ἄλλη γίγνεται μνεῖα περὶ τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ὁ ἑλληνιστὶ συγγράψας Ἰουδαῖος Ἰώσηπος ἀναφέρει λεπτομερῶς ὅτι ὁ δορυκτῆτωρ ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερουσαλήμ, οὕτω πως ἐκ παραδόσεως διηγούμενος τὸ πρᾶγμα.

«Οἱ Ἰουδαῖοι ἀπαρνηθέντες νὰ δώσωσι ζωοτροφίας εἰς τοὺς Μακεδόνas, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τύρου, μὴ ὑποθέτοντες βεβαίως ὅτι ἦθελαν ἐπιτύχει ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἐπιχείρησίν του, κατετρόμαξαν ἤδη μαθόντες ὅτι ἐπῆρχετο κατ' αὐτῶν μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ στρατοῦ του, πῦρ πνέων ἀγανακτήσεως ἕνεκα τῆς τολμηρᾶς ἀπαντήσεώς των εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλέντας κήρυκας, ὅτι δηλαδὴ σύμμαχοι ὄντες τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν καὶ ὀρκισθέντες νὰ μὴ φέρωσι τὰ ὅπλα κατ' αὐτοῦ, ὥφειλον φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ διατρήσωσι τὸν ὅρκον των. Ἰαδδοῦς, ὁ μέγας ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων, προθυμούμενος νὰ ἀποσοβήσῃ τὸν ἐπαπειλοῦντα τὸ ἔθνος του κίνδυνον, λέγων ὅτι ὑπὸ θείας ὠδηγεῖτο ὀπτασίας, δημοσίας πρότερον τελέσας δεήσεις καὶ θυσίας ἀνέψξε τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ρίπτων τὰ θάρρη εἰς τὸν Θεόν, προσῆλθεν ἐπὶ κεφαλῇ τῶν Λευιτῶν καὶ τῶν ἐπισημοτέρων πολιτικῶν εἰς τὸν κατὰ τὸ Σεφὰ ἐστρατοπεδευμένον στρατὸν τῶν Μακεδόνων.

Καὶ εἶχε μὲν συνήθως ὁ Ἀλέξανδρος φιλάνθρωπον ψυχὴν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος συνεκινήθη ἐπὶ μᾶλλον, βλέπων τοὺς σεβασμίους τοῦτους ἱερεῖς ἐνδεδυμένους μακρὰς καὶ λευκὰς στολὰς, καὶ τὸν ἀρχιερεᾶ περιβεβλημένον κυανῇν καὶ χρυσοκέντητον στολήν, ἐπὶ κεφαλῇ φέροντα μίτραν μετὰ χρυσοῦ πετάλου κατὰ τὸ μέτωπον, ἐφ' οὗ ἦτο τετυπωμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἀμέσως δ' ἐξελθὼν τῆς σκηνῆς του ἔκλινε τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως (θρησκευτικὸν) προσφέρων σέβας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ (ἀληθοῦς) Θεοῦ, ὑπερῆτο ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ πετάλου. Μετὰ μεγάλων δ' ἀκολούθως περιποιήσεων καὶ οἱ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ὀδηγήσαντες τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, τῷ ἔδειξαν τὰς προφητείας τοῦ Δανιὴλ, αἵτινες παρί-

στων ὅτι ἡ αὐτοκρατορία τῶν Περσῶν ἔμελλε νὰ καταστραφῇ ὑπὸ Ἑλληνος βασιλείως. Θυσίας δ' ἐπὶ τέλους τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπῆλθεν ἀφήσας τοὺς Ἰουδαίους ἐλευθέρως νὰ ζῶσι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν ἔθιμα.

Οἱ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σύριοι βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ Φοίνικες καὶ Χαλδαῖοι ἐθαύμασαν βλέποντες τὸ παράδοξον τοῦτο κίνημα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθόσον μάλιστα τὸ εὐερέθιστον αὐτοῦ γινώσκοντες, ἡλπίζον ὅτι παροργισθεὶς κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτῶν ἤθελε διατάξει νὰ λαφυραγωγῇσιν τὴν χώραν των, ὅπερ καὶ οὗτοι ὠρέγοντο.

Ὁ δὲ πολυπράγμων γέρων Παρμενίων προσελθὼν καὶ αὐθις εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, «Πῶς, τῷ εἶπε, σύ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πάντες κλίνουσι τὸ γόνυ, παρέχεις τοσαύτην τιμὴν εἰς τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων;» «Ἐγὼ δὲν ἐγυνυπέτησα ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως, ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ἱερωσύνης τοῦ ὁποίου οὗτος τιμᾶται. Ὅτε ἤμην εἰς τὸ Δῖον τῆς Μακεδονίας τοιοῦτόν τινα εἶδον κατ' ὄναρ μὲ αὐτὰ τὰ φορέματα ἐνῶ δὲ συλλογίζομην πῶς νὰ κυριεύσω τὴν Ἀσίαν οὗτος μὲ προέτρεψεν ἄνδρα εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν μου, λέγων μοι ὅτι ἐκεῖνος ἤθελεν εἰσθαι ὁδηγός μου. Καὶ ἐπειδὴ ἄχρι τοῦδε ἄλλον τινὰ ἐνδεδυμένον οὕτω δὲν εἶδον, εὐθύς ἐνεθυμήθην τὴν κατ' ὕπνου ὁπτασίαν μου». Καὶ περὶ τοῦ ἱστορικοῦ μὲν τούτου οὐδὲνα λόγον ποιοῦνται οἱ Ἑλληνες συγγραφεῖς, πλείστα ὅμως ὅμοια τοῦ εἴδους τούτου παραδείγματα ὑπάρχουσι παρ' ἄλλοις ἔθνεσι, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους μάλιστα.

Νῦν δ' εἰς ἕτερον ὑπεκδύεται ἀγῶνα ὁ Ἀλέξανδρος, τὴν πολιορκίαν τῆς Γάζης, τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσας τῶν Φιλισταίων.

Ἡ Γάζα κειμένη ἐπὶ γηλόφου ὑψηλοῦ ἐν μέσῳ ἀμμόδους πεδιάδος, περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὀχυροῦ καὶ ὑψηλοῦ τείχους. Ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πέρσου μονάρχου κυβερνῶν αὐτὴν εὐνοῦχος Βάτις, ἱκανὸν ἀριθμὸν Ἀράβων μισθώσας, ἀντέστη εἰς τὸν διὰ μηχανῶν μετὰ μεγάλης ὀρμῆς ἐπιτεθέντα ἤδη κατὰ τῆς πόλεως Ἀλέξανδρον. Ἡμέραν δὲ τινα ἐνῶ ὁ Ἀλέξανδρος, φέρων τὸν στέφανον, κατὰ τὸ σῆνυθες, ἐτέλει θυσίαν τινα, αἴφνης σαρκοβόρον ὄρνεον ἔρριψε κατὰ συγκυρίαν εἰς τὸν ὄμον τοῦ βασιλέως βῶλόν τινα· ὃν ἐκράτει διὰ τῶν ποδῶν του· τὸ δ' ὄρνεον, εἴτα καθεστὲν ἐπὶ μιᾶς τῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν μηχανῶν, συνελήφθη ἀμέσως.

Ἐρωτηθεὶς ὁ μάντις Ἀρίστανδρος ἐξήγησεν οὕτω τὸν οἰωνόν· «Τὴν μὲν πόλιν θὰ κυριεύσῃς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ὁ ὧμος πρέπει νὰ προφυλάττηται τὴν ἡμέραν ταύτην». Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ὑπακούων εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ μάντεως, ἔμεινε μακρὰν τῆς μάχης μέχρι βέλους βολῆς. Ἀλλ' αἴφνης οἱ Ἀραβες ἐκδραμόντες ἐκ τῆς πόλεως, ἐπέπεσον μεθ' ὀρμῆς κατὰ τῶν Μακεδόνων, πῦρ εἰς τὰς μηχανὰς αὐτῶν ἐπάγοντες.

Καὶ μὴ δυνάμενος μὲν πλέον νὰ κρατηθῇ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναλαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς αὐτοῦ, ὤρμησεν εἰς τὴν μάχην, καὶ ἐπαναγαγὼν τοὺς εἰς φυγὴν τραπέντας στρατιώτας του, περιέκλεισε καὶ αὐθις τοὺς ἐχθροὺς ἐντὸς τῆς πό-

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΟΝΥΠΕΤΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

λεως, ἀλλὰ συγχρόνως βέλος καταπελτικὸν κατὰμίαν τῶν ἐφόδων ριφθὲν ἔκ τινος μηχανῆς εἰσέδυσε διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τοῦ θώρακος εἰς τὸν ὦμον τοῦ βασιλέως· οὗτος δ' ὡς νεκρὸς ἔπεσε κατὰ γῆς.

Καὶ γενικὴ μὲν ἐκ τούτου προῆλθε παραχῇ, μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν, καὶ χαίρων διτι ἐπληρώθη διότι οὕτως ἔβλεπεν ἐκπληρουμένην ἐν μέρει τὴν μαντείαν, νέας στήσας μηχανάς, ἃς ἐκ Τύρου μετεκόμισε, καὶ χῶμα ἱκανὸν περιχώσας κύκλῳ τῆς πόλεως ρῆγμα ἐπήγαγε κατὰ τι μέρος τοῦ τείχους, δι' οὗ εἰσδύσαντες ἐντὸς τῆς πόλεως οἱ Μακεδόνες, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰακιδῶν Νεοπτολέμου, τὴν μὲν φρουρὰν ἄπασαν καὶ τοὺς λοιποὺς κατοίκους, ἕως δεκακισχιλίους συμποσούμενους, ἐν στόματι μαχαίρας διήλθον, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παῖδιά ὡς ἀνδράποδα ἐπωλήθησαν, τὸν δὲ κυβερνήτην Βάτιν, κατὰ μίμησιν δῆθεν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὸν Ἑκτορα πραχθέντων, δέσαντες τοὺς πόδας κατὰ τοὺς ἀστραγάλους, ὅπισθεν ἀμάξης ἔσυραν πέριξ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, κάτοικοι δὲ ἐκ τῶν παρακειμένων πόλεων κατώκησαν τὴν νέαν Γάζαν.

Ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἀφείς τὴν Γάζαν, ἔφθασε μετὰ ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδοιορίαν εἰς τὸ Πηλοῦσιον, τὴν ἀνατολικωτέραν πόλιν τῆς Αἰγύπτου, διελθὼν ἑκατὸν ἐβδόμηκοντα μίλια κατὰ τὸ παράλιον τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ διαβάς ἔρημον ἀποτελοῦσαν τὸ φυσικὸν ὄριον τῆς χώρας.

Παρέπλεε δὲ βεβαίως καὶ ὁ στόλος τῶν Μακεδόνων, φέρων ζωοτροφίας καὶ ἄλλα χρειώδη, καθότι οὔτε τροφαί, οὔτε νωπὸν ὕδωρ καθ' ὁδὸν εὕρισκετο. Οὕτω δὲ τὸ ἀρχαῖον βασίλειον τῶν Φαραῶ πρόκειται νῦν νὰ λάβῃ ἄνευ ἀντιστάσεως νέον ἡγεμόνα τὸν Ἀλέξανδρον, πρὸ πολλοῦ δ' αἱ περιστάσεις καθωμάλυναν τὴν ἐπὶ τούτῳ πορείαν τοῦ πράγματος.

Δύο ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἕλληνες ἐπετράπησαν ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος Ψαμμητίχου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, νὰ ἐγκαθιδρυθῶσιν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Νείλου ποταμοῦ, καὶ ἀπετέλουν ἐπίσημον τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Καὶ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως μὲν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Κύρου, ἔκλινον οἱ ἐγχώριοι ἀκουσίως τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν δεσποτῶν των, ἀλλὰ καὶ συχναὶς ἐζήτουν νὰ ἀποτινάξωσιν αὐτόν, θέλοντες νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν, μεγάλοι δ' ἀπητοῦντο στρατοὶ προκειμένου λόγου νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς ὑποταγήν.

Ἐμίσουν δ' οἱ αὐτόχθονες Αἰγύπτιοι τοὺς Πέρσας, ὡς μὴ ἔχοντας διόλου ἀνεξίθρησκειαν καὶ ὡς ἀποβλέποντας πάντοτε νὰ βεβληθῶσι τοὺς ξένους ναοὺς καὶ νὰ καθυβρίζωσι τοὺς θεοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐνῷ οἱ Μακεδόνες ἦδη μετὰ σεβασμοῦ ἐθεώρουν τὰ ἔθιμα αὐτῶν ὡς ἰδικὰ των.

Ἐνῷ δ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑπὸ τοιούτου κατεχόμενος πνεύματος ἐπήρχετο ὡς φίλος τῶν αὐτοχθόνων Αἰγυπτίων, οἱ Πέρσαι μηδεμίαν δυνάμειν νὰ ἐπιφέρωσιν ἀντίστασιν ἀπεσύρθησαν ραδίως. Ὁ ἰσχυρὸς σατράπης τῆς Αἰγύπτου Σαβάκης ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἰσοῦ μετὰ μεγάλων δυνάμεων, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ἕτερος, ἀλλὰ τὶ νὰ πράξῃ καὶ οὗτος; Φρουραὶ ἱκαναὶ δὲν

ὑπῆρχον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶς χώρας, οὐδὲν δ' ἄλλο ὑπελείπετο, εἰμὴ ἐκόν-
τες ἄκοντες Αἰγύπτιοι καὶ Πέρσαι μετ' ἀλαλαγμῶν χαρὰς νὰ κλίνωσι τὸν
αὐχένα εἰς τὸν νικητὴν. Καὶ οὕτως ἡ Αἴγυπτος ἄνευ ἐλαχίστης ἀντιστάσεως
παρεδέχθη τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἀφήσας ἀκολούθως τὸ Πηλούσιον ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων προέβη
ἐντὸς τῆς χώρας ἔχων τὸν Νεῖλον πρὸς δεξιάν, καὶ ὁ στόλος δ' ἐν αὐτῷ παρη-
κολούθει διαβαίνων τὸν ποταμόν. Ἐφθασαν δὲ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἡλιοπό-
λιν, ἱερὰν καὶ περιφημον πόλιν, διαθρυλλουμένην διὰ τοὺς λαμπροὺς ναοὺς
τῆς, καὶ εἰς ἣν ἐπὶ τινα χρόνον προσωρινῶς διέτριψαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Εὐδο-
ξος. Ἐντεῦθεν δ' ὁ Ἀλέξανδρος, διαβάς τὸν Νεῖλον, μετέβη εἰς τὴν Μέμφι-
δα, ἔνθα συνήντησε τὸν στόλον του.

Ἡ μεγάλη καὶ περιφημος Μέμφις, ἡ νῦν μὲν ἐπὶ Ἀλεξάνδρου πρωτεύ-
ουσα τῆς κάτω Αἰγύπτου, κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους ὡς τοιαύτη
τῆς ὅλης χώρας θεωρουμένη, ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νεῖλου.
Ἐνταῦθα δὲ θέλων νὰ δειξῇ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ὅτι ὁ νέος
αὐτῶν ἡγεμὼν ἀντικαθίστα τὴν ἀρχαίαν μοναρχίαν, ἐπορεύθη ἐπισήμως εἰς
τὸν ναὸν τοῦ Ἄπιος, προσφέρων θυσίαν εἰς τὸν ἱερὸν βούν, ὃν ὡς θεὸν ἐλά-
τρευον οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἔνθα οἱ ἀρχαῖοι ἐγχώριοι βασιλεῖς ἐτέλουν τὰ κατὰ
τὴν ἐνθρόνισιν νενομισμένα, συγχρόνως δὲ συνοικειούμενος καὶ τὸν λαόν,
λαμπροὺς γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας ἐτέλεσε μετὰ μεγάλων ἐπιδεί-
ξεων καὶ ἑορτῶν.

Ἐκ τῆς Μέμφιδος δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιβάς εἰς πλοῖον ἦλθεν εἰς τὸ Κά-
νωδον, κατὰ τὸ δυτικώτατον τῶν ἐπτὰ στομιῶν τοῦ ποταμοῦ. Ἐνταῦθα δ' εἰς
λωρίδα γῆς, Ρακῶτιν μὲν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλουμένην, διαχωρίζουσιν δὲ
τὴν λίμνην Μαρεώτιδα ἢ Μαρίαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐνέκρινεν ὁ Ἀλέξαν-
δρος νὰ καταβάλλῃ τὰ θεμέλια νέας πόλεως, ὡς καταλληλοτάτην κρίνων τὴν
θέσιν ταύτην. Ἀξιοθαύμαστος δὲ τῶντι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ μεγαλονοίᾳ
αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Θελήσας νὰ δώσῃ ἐπισημότητα εἰς
τὴν θέσιν ἣν ἐξελέξατο, μετεποίησε καὶ αὖθις εἰς ὄνειρον, χάριν τῶν πολλῶν,
τὰ περὶ αὐτῆς, λέγων ὅτι «ἀνὴρ λευκοπάτην ἔχων τὴν κόμην καὶ σεβάσμιος
τὴν μορφήν, μοὶ ἐφάνη καθ' ὕπνους, παρῳδῶν μοι τοὺς στίχους τούτους ἐκ
τῆς Ὀδυσσεΐας.

«Νῆσος ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ πολυκυμάντου πόντου, κειμένη ἔμπροσθεν
τῆς Αἰγύπτου καὶ καλουμένη Φάρος».

Ἐγερθεὶς δ' ἐν τῷ ἅμα ἐκ τῆς κλίνης ὁ Ἀλέξανδρος, ἐδάδισεν εἰς τὴν
Φάρον, ἥτις τότε μὲν ἦτο εἰσέτι νῆσος, ἀκολούθως δὲ διὰ τῆς προσχώσεως
προσεκολλήθη εἰς τὴν ξηράν. Ἰδὼν δὲ μετὰ χαρὰς τὸν τόπον λίαν κατάλ-
ληλον ὡς συνιστάμενον ἐκ ταινίας, χωριζούσης λίμνην μεγάλην καὶ θάλασ-
σαν εἰς μέγαν λιμένα περατουμένην, εἶπεν ὅτι, ὡς καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο θαυ-
μαστὸς ὁ Ὅμηρος, οὕτω καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων ὑπῆρχε, διαταγαὶ δ' ἐν
τῷ ἅμα ἐδόθησαν νὰ πραγματοποιήσωσι τὸ προτεινόμενον σχέδιον περὶ τῆς
κατασκευῆς τῆς νέας πόλεως, καὶ νὰ διαγράψωσι τὸ σχῆμα αὐτῆς.

Καὶ ἀνέλαβε μὲν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ὁ περίφημος ἀρχιτέκτων Δεινοκράτης, αὐτὸς ἐκείνος ὅστις καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐτελείωσεν, ἡ δ' ἐργολαβία τοῦ σχεδίου ἀνετέθη εἰς τὸν Κλεομένην Ναυκράτην, γενικὸν εἰσπράκτορα τῶν φόρων. Καὶ γῆ μὲν δὲν ὑπῆρχε λευκή, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ διαγράψωσι τὸ σχέδιον, λαβόντες δ' ἅλφια παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἐπὶ τῆς μαλακῆς γῆς ἐσημείωσαν κυκλοτερῆ καμπύλην γραμμὴν, ἧς τὴν περιφέρειαν βαθεῖαι βάσεις ἐπεκράτουν, σχῆμα χλαμύδος ἀποτελοῦσαι καὶ πρὸς ἀλλήλας συμπίπτουσαι.

Καὶ εὐηρεσθήθη μὲν ἐκ τοῦ σχήματος ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἀπροσδοκῆτως πτηνὰ ἄπειρα τὸ πλῆθος καὶ παντοδαπὰ τὸ γένος, ἀπὸ τε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λίμνης εἰς τὸν τόπον ἐκείνον προσερχόμενα καὶ νέφη ὑμιάζοντα, οὐδ' ἐλάχιστον μέρος ἀφήκαν τῶν ἀλεύρων, ἐφ' ᾧ τε καὶ εἰς ἄκρον κατεταράχθη ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς κακὸν οἶωνόν θεωρήσας τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' οἱ μάντιες προέτρεψαν αὐτὸν νὰ ἔχῃ θάρρος· διότι ἡ ὑπ' αὐτοῦ κτιζομένη πόλις θέλει εἶσθαι πλουσιωτάτη καὶ πολλῶν ἀνθρώπων θέλει κατασταθῇ τροφεύς.

Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας οὕτω καλῶς ἐρρυθμοτομήθη ἡ νέα πόλις, ὥστε νὰ διαπνέται ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ πελάγους πνεόντων ἀνέμων. Καὶ μακρὰ μὲν ἀγυὰ διήρχετο τὴν πόλιν ἐκ τῆς κατὰ τὴν θάλασσαν ὕλης πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς λεγομένης Νεκροπόλεως· ἐτέρα δ' οὐχ ἥττον μεγάλη μὲν, ἀλλὰ βραχυτέρα, διεσταύρου αὐτὴν κατ' εὐθείας γωνίας πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τῆς Μαρεώτιδος λίμνης, δι' οὗ σχεδίου καταψυχουμένη ἡ πόλις παρεῖχεν εὐκρασίαν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς.

Διέταξε δὲ πρὸς τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος νὰ οἰκοδομηθῶσιν ἐντὸς αὐτῆς μεγαλοπρεπῆ κτίρια καὶ ἀνάκτορα, καὶ ὁ ἴδιος προσδιώρισε τὰ μέρη, ἔνθα ἔμελλον νὰ κατασκευασθῶσι ναοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἰσίδος, θεᾶς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ποῖαν θέσιν ὤφειλον νὰ λάβωσι τὸ τεῖχος, αἱ ἀγοραὶ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις δημόσια καταστήματα.

Οὕτω δ' ἀνηγέρθη ἡ ἐξ ὀνόματος τοῦ δορυκτήτορος κληθεῖσα Ἀλεξάνδρεια, διατελοῦσα μέχρι σήμερον ὡς πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Αἰγύπτου, ἢ μᾶλλον ἡ περιλαμβάνουσα ὅλον ἐν γένει τὸ ἐμπόριον τῆς Αἰγύπτου. Ἡ πόλις δ' αὕτη ἔχουσα περιφέρειαν δεκαπέντε μιλίων καὶ ἀριθμοῦσα πληθυσμὸν τριακοσίων χιλιάδων κατοίκων καὶ ἄλλων τοσούτων χιλιάδων δούλων, μεγάλας ἔκαμε προόδους ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Αἰγύπτου, καταστᾶσα δευτέρα πόλις τῆς οἰκουμένης μετὰ τὴν Ρώμην. Πρὸς τοῖς ἄλλοις δ' ἡ Ἀλεξάνδρεια κατέστη περίφημος διὰ τοὺς μαθηματικούς της, τοὺς φιλοσόφους, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν λαμπρὰν βιβλιοθήκην της.

Ὁ θεμελιωτὴς τῆς περιφήμου ταύτης πόλεως ἐπεχείρησε νῦν νὰ κάμῃ τολμηρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ἐκδρομὴν ἐντὸς τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου ἐπὶ κεφαλῇς ἀποσπάσματος στρατοῦ. Καὶ πολιτικὰ μὲν μέτρα καὶ προσωπικὴ κενοφροσύνη ἀφ' ἐνός, περιέργεια δὲ καὶ ἔμφυτος ρωμαντικὴ ἀφ' ἐτέρου ροπὴ εἰς ἐκτάκτους ἐπιχειρήσεις ὥθησαν εἰς τοῦτο τὸν Ἀλέξανδρον.

Πᾶς Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Ἄμμωνος. Προσήρχετο δὲ νῦν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ἐν μέσῳ τῶν ὁάσεων κείμενον ναὸν τοῦ Ἄμμωνος. Εἶναι δὲ αἱ ὁάσεις χλοερὰ καὶ θαλερὰ νησίδια, κείμενα μὲν ὡς ἐν θαλάσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου, ποτιζόμενα δὲ ὑπὸ πηγῶν καὶ ρυάκων, καὶ σκιαζόμενα ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ καρποφόρων δένδρων, οἷον φοινίκων καὶ ἐλαίων. Ἐλέγετο δ' ὅτι ὁ μυστηριώδης θεὸς Ἄμμων ἐκ τῆς χώρας τῶν Αἰθιοπῶν ἐντὸς ἱερᾶς λέμβου καταβάς εἰς τὰς ἑκατομπύλους Θήβας, διῆλθε τὴν ἔρημον καὶ ἀνεπαύθη ἐκεῖ, παρέχων μυστηριώδεις ἀπαντήσεις εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς προσκύνησιν τοῦ μαντείου. Πέριξ δὲ τοῦ ναοῦ τούτου κατόκου ἱερεῖς ἀναχωρηταί, θεραπεύοντες τὸν θεὸν τοῦτον καὶ ἀπαγγέλλοντες τοὺς χρησμούς του εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτόν. Ἦτο δ' οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Αἴγυπτον διαδεδομένη ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ τούτου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ βόρειον παράλιον τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς πολλὰ πρὸς τούτοις μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Διάφοροι δ' ἀποστολαὶ παντοειδῶν πολυτίμων δώρων ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων προσεφέροντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἄμμωνος ὑπὸ διαφόρων ἡρώων, βασιλέων, στρατηγῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν, σπευδόντων νὰ λάβωσι χρησμούς περὶ παντοίων ἀντικειμένων, ἥτοι περὶ συστάσεως ἀποικιῶν, περὶ διακηρύξεως πολέμων, περὶ ἐπιτυχίας καὶ μὴ διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν τοιούτων. Καὶ ὁ Ἡρακλῆς δὲ καὶ ὁ Περσεύς, οἱ ἐν τῇ μυθολογικῇ γενεαλογίᾳ μέγα κατέχοντες μέρος, λέγεται ὅτι ἀφίχθησαν εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον. Πασίγνωστον δ' ὅτι καὶ ὁ ἐπὶ ὄλῳ μεγαλαυχῶν καὶ διαθρυλλούμενος Κροῖσος, βασιλεὺς τῆς Λυδίας, πέμψας ἄλλοτε νὰ ἐρωτήσῃ ἂν ἦτο καλὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ Κύρου, συνώδευσε τὰς ἐρωτήσεις του διὰ πλίνθων ἐκ χρυσοῦ κατεσκευασμένων.

Ἡ δοθεῖσα δ' εἰς αὐτὸν ἀπάντησις ἦτο ὅτι «ὁ Κροῖσος Ἄλυν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει». Τίνος ὅμως ἀρχήν, τὴν ἰδικήν του ἢ τὴν τοῦ ἐχθροῦ; Λύσανδρος ἐκεῖνος, ὁ δόλιος Σπαρτιάτης, δις εἰς τὴν ἔρημον ταύτην εἰσέδυσεν αὐτοπροσώπως. Μεγάλας δ' αἱ εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον ὁδοιπορίαι παρείχον δυσκολίας καὶ δι' ἄλλα μὲν, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος, τὸν μέγαν καύσωνα καὶ τὴν ἀενάως διεγειρομένην ὑπερβολικὴν ἄμμον. Καμβύσης, ὁ δευτερός μετὰ τὸν Κύρον μονάρχης τῆς Μηδοπερσικῆς δεσποτείας, ἐξελθὼν τῶν Αἰγυπτιακῶν Θηβῶν, ἠγωνίσθη νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν διαθρυλλουμένην ὁασιν τοῦ Ἄμμωνος. Προσήρχετο δὲ μέγαν ἄγων στρατὸν, ἐπὶ σκοπῷ βεβαίως κατακτήσεως. Μετὰ ἐπταήμερον ὁδοιπορίαν ἀπωλέσθη εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τοῦ στρατοῦ του, εἴτε δι' ἔλλειψιν ὕδατος, εἴτε καταποντισθεὶς ὑπὸ τοῦ διεγερθέντος ἀμμοσίφωνος.

Εἰς θεῖαν δ' ἀρωγὴν ἀπεδόθη νῦν τὸ ἀκόλουθον. Συνήθως, ὅταν μάλιστα πνέουσι νότιοι ἄνεμοι κατὰ τὰ ἔρημα ἐκεῖνα μέρη, τοσαύτη συσσωρεύεται ἄμμος, ὥστε παντάπασιν ἐξαφανίζονται τὰ σημεῖα τῆς ὁδοῦ, οὐδὲ γινώσκει ὁ διαβάτης ποῦ νὰ διευθύνῃ τὰ βήματα, ἐντὸς ἀμμόδους πελάγους εὐρισκόμενος καὶ μηδὲλως σημεῖον ὁδοῦ ἀπαντῶν, οὔτε ὄρη, οὔτε δένδρα, οὔτε γήλοφον.

Ἐνῷ δὲ ὁ στρατὸς οὕτω περιεπλανᾶτο, καὶ οἱ ὁδηγοὶ ἦσαν εἰς ἀμηχανίαν

ποίαν πορείαν νὰ λάβωσιν, ἀπροσδοκῆτως δύο δράκοντες ἀνθρωπίνην φωνὴν ἐκβάλλοντες, ἐνεφανίσθησαν πρὸ αὐτῶν, καὶ τοῦτο μὲν ἔπλασεν ὁ μῦθος πρὸς ἐξόγκωσιν τῆς δυσχερείας τοῦ ἔργου, πράγματι ὅμως δύο κόρακες ἐφάνησαν ἰπτάμενοι πρὸ τοῦ στρατεύματος, οἵτινες καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς τῆς ἀπορίας, καὶ τούτους ἀπεφασίσθη νὰ λάβωσιν ὡς ὁδηγούς, ἀκολουθοῦντες τὴν πτῆσιν αὐτῶν. Καὶ ἐθεωρήθη μὲν τοῦτο ὡς θεία μεσολάβησις, ἀλλὰ λέγεται ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα κατὰ τὴν Ἀφρικανικὴν ἔρημον διὰ τῆς ἐμφανίσεώς των συνήθως δεικνύουσιν ὅτι ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχουσι φρέατα.

Οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν ἀναφέρει πόσον στρατὸν παρέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος, καίτοι πολλαχοῦ λόγος γίνεται καμῆλων καὶ ἀσκῶν πρὸς μετακόμισιν ὕδατος. Ὀλίγον δὲ διατρίψαντες χρόνον οἱ Μακεδόνες πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος ὕδατος εἰς τὸ Παραιτώνιον, ἐπίσημον πόλιν τῶν Κυρηναίων, ὧν τοὺς πρέσβεις καὶ τὰ δῶρα λίαν εὐγενῶς βεβαίως παρεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος, ἐκεῖθεν ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των, μηδεμίαν ἀπαντήσαντες ἄλλην πόλιν, ἀλλ' οὐκ ὀλίγας δοκιμάζοντες δυσκολίας ἕνεκα τοῦ διεγειρομένου τρομεροῦ κοινοῖο.

Μετὰ τέσσαρας δ' ἡμέρας τὸ ἐν τοῖς ἀσκοῖς τοῦ στρατεύματος ὕδωρ ἐξέλιπε, καὶ πάντες ἤδη ἡσθάνοντο τὴν φρίκην τῆς δίψης δι' ἔλλειψιν ὕδατος. Μεγάλῃ βροχῇ ἐν τούτοις ἔπεσε, καὶ τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς δῶρημα προνοίας, καθόσον μάλιστα τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι σύνηθες κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, ἅτινα, ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἦν κατέχουσι κείμενα παρὰ τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ, μαστίζονται ὑπὸ ἀνομβρίας.

Ὀκτῶ ἡμέρας φαίνεται ὅτι ἐδαπάνησεν ὁ Ἀλέξανδρος, μεταβαίνων ἐκ τοῦ παραλίου τῆς Μεσογείου εἰς τὴν διαβόητον ὄασιν τοῦ Ἀμμωνος. Ἐθαύμασαν δὲ τὰ μέγιστα οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον βλέποντες τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου ὅσιν ταύτην, ἥτις ἦτο πλήρης φοινίκων καὶ ἐλαιῶν, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ ἄλλας ὀρυκτὸν ὑπῆρχε κατὰ τὴν ὄασιν ταύτην, διαφανὲς ὡς κρύσταλλος, ὅπερ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐντὸς κοιτίδων πλεκτῶν ἐκ φοινίκων ἐμβάλλοντες προσέφερον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν αὐλικῶν ὡς δῶρον ἐκλεκτόν, τὸ δ' ἄλλας τοῦτο μετεχειρίζοντο οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὰς θυσίας ὡς πολὺ καθαρώτερον τοῦ θαλασσίου ἁλατος.

Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἀλλόκοτος πηγὴ ἐντὸς τῆς ὁάσεως ταύτης, μηδεμίαν φέρουσα ὁμοιότητα πρὸς ἄλλας ἐκ τῆς γῆς ἀναβρυσσας πηγὰς. Καθόσον προῦχώρει ἡ ἡμέρα, τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ταύτης ἐγίνετο ψυχρότερον, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν καθίστατο ψυχρότατον, ἀκολούθως δὲ, καθόσον ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἐγίνετο θερμότερον καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἦτο θερμότατον.

Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ διαφόρων πηγῶν ὕδατος ἐφαίνετο ὅτι ἡ ὄασις αὕτη ἦτο προωρισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ τούτου.

Τὸ κατὰ τὴν εἴσοδον δὲ μάλιστα τοῦ μαντείου κείμενον εἰδωλὸν τῆς σφίγγος παρεῖχεν ἰδιαιτέραν σοβαρότητα κατὰ τὸ μέρος τοῦτο.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐν τῷ ναφ θεοῦ ἦτο Κριοπρόσωπον, ἥτοι σχῆμα ἀνθρώπου

ἔχοντας κεφαλὴν καὶ κέρατα κριοῦ. Παντοσεῖδῃ δὲ κοσμήματα καὶ δῶρα τῶν εὐλαβῶν περιεκόσμου, ὡς εἴρηται, τὸ εἶδωλον τοῦ θεοῦ τούτου, οἱ δὲ προσδωρισμένοι, ὡς εἵπομεν, ὀγδόηκοντα ἱερεῖς εἰς θεραπείαν τοῦ εἰδώλου, περιῆγον αὐτὸ ἐν λιτανείᾳ κατ' ἐπίσημους ἑορτὰς καὶ περιστάσεις, δέσπονται δὲ καὶ παρθένοι πάρηκολοῦθον ᾄδουσαι ὕμνους.

Τοιαύτη δὲ συνοδεία ἐξῆλθε νῦν εἰς ἐπίσημον προὔπαντήσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸν ναόν, ὅπου καὶ ὁ ἀρχιερεὺς παρέσχεν εἰς αὐτὸν τὰς ζητηθείσας ἀποκρίσεις εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ· εἰσῆλθε δὲ μόνος ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ μαντείου τούτου, καὶ τί εἶδεν, ἢ τί συνέβη· ἐκεῖ, εἰς οὐδένα ἄλλον ἀπεκαλύφθη, ἀπλῶς δὲ μόνον διεδόθη ὅτι καλὰς ἔλαβε πληροφορίας καὶ ἀπαντήσεις εἰς τὰ ἐρωτώμενα, εἰς διαφόρους δέ, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἐδόθησαν εἰκασίας οἱ περὶ αὐτόν, καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ὁ πρῶτος λόγος ὢν· οὗτοι ἤκουσαν ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς ἀπηύθυνεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἦτο· «Χαῖρε, ὦ παῖ». Οὗτος δ' ἀπήντησεν. «Ἔστω, ὦ πάτερ· δός μοι δὲ παντὸς τοῦ κόσμου τὴν ἀρχήν».

Ἄλλοι δὲ ἀντὶ τούτου διέδωκαν ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς θελήσας νὰ λαλήσῃ ἐλληνιστὶ καὶ προθυμούμενος νὰ προσείπῃ τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τῆς λέξεως «ὦ παιδίον», ὑπέπεσεν εἰς βαρβαρισμὸν λέγων «ὦ παιδίος», ὅπερ ἀσμένως παρεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος, διαλυόμενον εἰς τὰς δύο λέξεις, ὦ παῖ-Διός, ἐξ οὗ καταφαίνεται ἡ ἐκ Διὸς γέννησις τοῦ Ἀλεξάνδρου· τελευταῖον δ' ἐκ πάντων τούτων ἐσχηματίσθη ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν χρησμόν, πρῶτον ἂν πάντες οἱ φονεῖς τοῦ πατρὸς του ἐτιμωρήθησαν· «Μὴ βλασφήμει, ὦ τέκνον, ἀνεβόησεν ὁ προφήτης, οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ ἐπιβουλεύθῃ τὸν γεννήσαντά σε, ἀλλ' ἂν ἐρωτᾷς διὰ τοὺς φονεῖς τοῦ Φιλίππου πάντες ἔλαβον τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν».

Ἀκολούθως δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν ἂν μέλλῃ νὰ νικήσῃ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ὁ δὲ χρησμὸς ἀπεκρίθη ὅτι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου εἰς αὐτὸν προώρισται, καὶ ὅτι διὰ παντὸς θέλει εἶσθαι ἀνίκητος, μέχρις οὗ μετατεθῇ εἰς τοὺς κόλπους τῶν θεῶν, ἔνθεν ἐξῆλθε.

Καὶ οὐδεμίαν μὲν φυσικῶ τῷ λόγῳ, παρεῖχε πίστιν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἀδόμενα, ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ἐβεβαίοντο, οὔτε ἠρνεῖτο αὐτά, παρεῖχεν εἶδος μυστηριώδους γοητείας, δι' ἧς ἐξέθαμβοῦντο οὐ μόνον οἱ βάρβαροι ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πολὺ ἐμφρονέστεροι ἐκείνων Ἕλληνες.

Πληγεῖς εἰς τινὰ μάχην ὁ Ἀλέξανδρος, «Αἶμα, ἀνέκραξεν, εἶναι τοῦτο, καὶ ὅχι ἰχώρ, οἷός περ τε ρέει ἐκ τῶν ἀθανάτων». Καὶ εἰς τὴν μητέρα του ὅμως γράφων, ἀφοῦ τῇ ἀνέφερε διάφορα θαυμάσια περὶ τῆς καλλονῆς τοῦ ἐξόχου τούτου χώρου. «Ὅταν ποτὲ συναντηθῶμεν, ἐπρόσθεσε, θὰ ἀνακοινώσω εἰς σέ μόνην τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀνακαλυφθέντα μοι μυστήρια».

Τὸ βεβαιότερον πάντων εἶναι ὅτι τὰ πλουσιοπάροχα δῶρα τοῦ μεγάλου φρονος βασιλέως ἔκαμαν τοὺς ἱερεῖς, καὶ πρὸ πάντων τὸν προεδρεύοντα ἀρ-
ιερέα, νὰ χαιρετήσῃ καὶ νὰ φιλοφρονηθῇ τὸν νέον δεσπότην ὡς υἱὸν τοῦ Ἀμ-

μῶνος, ὑποσχόμενος εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου ὅλου, καὶ τὴν εἰς τοὺς κόλπους τῶν θεῶν μετάδασιν αὐτοῦ.

Πιθανῶς ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μέμφιν διὰ τῆς ἐρήμου, κατ' ἄλλους δὲ ἄλλην ἔλαβε διεύθυνσιν. Εἰς τὴν Μέμφιν δ' ἤδη διάφοροι πρέσβεις ἀφίκοντο ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων ἐκ τῶν συνειλεγμένων διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἰσθμίων, στεφανοῦντες αὐτὸν χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ συγχαίροντες αὐτὸν ἐπὶ ταῖς λαμπραῖς νίκαις του Ἰδιαίτερος δὲ πρὸς τοῦτοις στρατὸς μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐστάλη εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Ἀντιπάτρου, ὦν ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Μενίδας, καὶ πεντακόσιοι δ' ἱππεῖς ἐκ Θράκης προσήλθον.

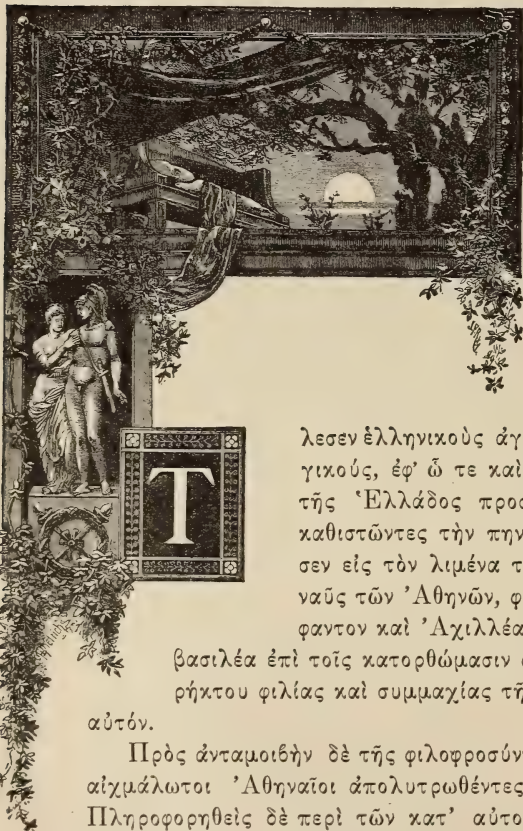
Ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε χρόνον τινὰ ἐπιθεωρῶν τὸν στρατὸν καὶ κανονίζων τὴν κυβέρνησιν τοῦ νέου τούτου βασιλείου· διένειμε δὲ πρὸ πάντων εἰς πλείοτερα πρόσωπα τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου, ἥτις εἰς ἓνα μόνον συγκεντρουμένη ἡδύνατο νὰ κατασταθῇ ἐπικίνδυνος εἰς αὐτόν, ἕνεκα τῆς ἐξιδιασμένης φύσεως καὶ τῆς ὀχυρότητος τῆς χώρας, φρονίμως δὲ διετήρησε καὶ τὴν ἀρχαίαν διαίρεσιν τοῦ τόπου εἰς δύο νομαρχίας, ἥτοι τὴν ἄνω Αἴγυπτον καὶ τὴν κάτω Αἴγυπτον. Καὶ μετὰ τῶν ἀρχιδικαστῶν δέ, οἵτινες καὶ κυρίως ἀπετέλουν τὴν ὑψηλοτέραν μετὰ τῶν κατοίκων τάξιν, δύο προσετέθησαν ἐκ τῶν οἰκείων του, οἵτινες ὁμῶς ρητῶς διετάχθησαν ὀλίγον, ὅσον ἔνεστι, νὰ ἀναμινγνύωνται εἰς τὰ ἐγγώρια νόμιμα ἔθιμα.

Συγχρόνως δὲ καὶ θέλων νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐξουσίαν, διώρισεν ἰδίους φρουροὺς ὑπὸ Ἑλλήνας ἀρχηγοὺς εἰς τε τὴν Μέμφιν καὶ τὸ Πηλούσιον, τὰς κυριωτέρας θέσεις τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι διετάχθησαν ὡσαύτως νὰ σέβωνται τοὺς ἐγχωρίους νόμους. Τὰ δὲ περὶ τῶν Ἑκατομπύλων Θηβῶν διαθρυλλούμενα ἤθελον διερεθίσαι τὸν Ἀλέξανδρον νὰ διαβῇ καὶ αὐθις τὸν ποταμόν, ἀπερχόμενος εἰς αὐτάς, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη ἕνεκα τῆς ἀφιχθείσης εἰδήσεως ὅτι ἄνωθεν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ ἅπας ὁ Περσικὸς στρατὸς συνήγετο, μελετῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν περὶ τῶν ὅλων μάχην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Μεσοποταμίᾳ, Περιοία καὶ ταῖς ἀνατολικαῖς χώραις. —
Ἡ ἐν Ἀρβήλοις μάχη.

ἮΝ ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 331 π.Χ. ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Τύρον, ἔνθα προσῆλθε καὶ ὁ στόλος αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἦτο ἔτοιμος καὶ πρόθυμος νὰ συνάψῃ νέαν ἀποφασιστικὴν μάχην μετὰ τοῦ Δαρείου. Ἀνέτως δ' ἐκεῖ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν ἐγγώριον Ἡρακλέα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, καὶ διαφόρους ἐτέ-

λεσεν ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, γυμνικοὺς τε καὶ τραγικοὺς, ἐφ' ᾧ τε καὶ οἱ ἐπισημότεροι ὑποκριταὶ τῆς Ἑλλάδος προσεκληθήσαν, περιφανεστέραν καθιστώντες τὴν πηνήγυριν. Τότε δ' εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Τύρου καὶ ἡ Πάραλος ναὺς τῶν Ἀθηνῶν, φέρουσα τοὺς πρέσβεις Διόφαντον καὶ Ἀχιλλέα, οἵτινες συνεχάρησαν τὸν

βασιλέα ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀδιάρρηκτου φιλίας καὶ συμμαχίας τῆς πόλεώς των διεβεβαίωσαν αὐτόν.

Πρὸς ἀνταμοιβὴν δὲ τῆς φιλοφροσύνης ταύτης οἱ ἐν Γρανικῷ αἰχμάλωτοι Ἀθηναῖοι ἀπολυτρωθέντες ἀπεστάλησαν εἰς τὰ ἴδια.

Πληροφορηθεῖς δὲ περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὑποκινουμένων ταραχῶν, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ διαμεινόντων πιστῶν εἰς αὐτόν, παρήγγειλε τὸν ἐν Κρήτῃ σταθμεύοντα Ἀμφότερον νὰ προσλάβῃ ἑκατὸν πλοῖα Κυπρίων τε καὶ Φοινίκων καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν.

Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ θέρους ἤρξατο ἡ μεγάλη κατὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους ἐπίθεσις. Ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων συνιστάμενος ἤδη, ὡς εἴρηται, ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων ἱππέων, ἐπήρχετο περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου μηνός ὅτε δὲ προσχώρησαν εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν κατὰ τὴν Λάμ-

ψακον, ὁ Ἀλέξανδρος προέπεμψεν ἀπόσπασμα στρατιωτῶν πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν διὰ ταχυτέραν διάβασιν τοῦ στρατοῦ. Καὶ σταλεῖς μὲν ὁ Μαζαῖος παρὰ τοῦ Δαρείου μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν τε καὶ ἱππέων, ἐκώλυσε τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γεφυρῶν, μετ' ὀλίγον ὅμως μαθὼν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ ῥητο μετὰ τοῦ ὅλου στρατοῦ, φοβηθεὶς ἐτρέπη εἰς φυγὴν, οἱ δὲ Μακεδόνες γεφύρας δύο ἐκ πλοιαρίων κατασκευάσαντες διέβησαν τὸν Εὐφράτην, μηδενὸς τολμῶντος νὰ ἐπιφέρῃ ἐλάχιστον κώλυμα· ὁ δ' Ἀλέξανδρος καταγοητευθεὶς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης τοῦ τόπου, διέταξε νὰ κατασκευασθῇ κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην πόλις, λαβοῦσα τὸ ὄνομα Νικηφόριον.

Ἐπὶ δύο σχεδὸν μῆνας ἀγνοοῦμεν ποῖαν πορεῖαν ἀκριβῶς ἔλαβον τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ποῖα συμβεβηκότα παρηκολούθησαν εἰς αὐτά, γινώσκουμεν δὲ μόνον ὅτι βορείαν λαβόντα διύθυσιν διέβησαν διὰ τῆς Μεσοποταμίας, ἥτις ὀρεινὴ οὖσα, ἦτο καὶ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένη εἰς τὸν καύσωνα τοῦ θέρους καὶ ἀφθονώτερα παρεῖχε τὰ ἀναγκαῖα.

Φθάσαντες δ' εἰς τὸν Τίγρητα ποταμὸν οἱ Μακεδόνες συνέλαβον κατασκόπους τινὰς τῶν Περσῶν, παρ' ὧν καὶ ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐπὶ κεφαλῇ μεγάλου στρατοῦ ἦτο εἰς μεγάλην κίνησιν κατὰ τὸ ἀπέναντι μέρος. Ἐν τῷ ᾧμα ὁ Ἀλέξανδρος ἔσπευσε νὰ διέλθῃ καὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον, φοβούμενος μὴ ἀπαντήσῃ κώλυμά τι· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας οὐδεὶς ἐφαίνετο προσερχόμενος. Τολμηραὶ ἐπιχειρήσεις καὶ πολεμικὴ ἱκανότης ἦσαν πάντῃ ἄγνωστα εἰς τὸν Πέρσῃ μονάρχῃ.

Παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Μοσσοῦλ ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Τίγρητα ποταμὸν, καὶ οὐδεμίαν μὲν τῶντι ἀντίστασιν ἀπήντησαν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλης δυσκολίας οἱ Μακεδόνες διέβησαν τὸν ποταμὸν διὰ τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος, τὰς κρημνίδεις ὄχθας καὶ τὰ κατὰ τὴν πηγὴν αὐτοῦ προσκόμματα. Καὶ ἀναγκαζόμενοι μὲν οἱ ταλαίπωροι στρατιῶται νὰ διαβαίνωσι κωλυμῶντες τὸν ποταμὸν, κρατοῦντες τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς των, περιῆλθον εἰς μέγιστον κίνδυνον νὰ παρασυρθῶσιν ὑπὸ τοῦ ρεύματος· οὐδὲν ὅμως ἄλλο ἀπευκταῖον συνέβη εἰς αὐτοὺς, εἰμὴ ὅτι πολὺ ὥφειλον νὰ ρίπτωσι τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἀποσκευὰς των ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, ἀγωνιζόμενοι νὰ σωθῶσι.

Καὶ οὐκ ὀλίγον μὲν ἔπαθον ἐκ τῆς ἐπιπόνου ὁδοιπορίας των, ἀλλὰ τεσσάρων ἡμερῶν ἀνάπαυσις ἐπὶ ἡγάγεν εἰς αὐτοὺς τὰς δυνάμεις των συγχρόνως δὲ καὶ ὀλικὴ ἔκλειψις σελήνης, αἴφνης συμβᾶσα τὴν 20 Σεπτεμβρίου, διήγειρε τοὺς δεισιδαίμονας φόβους ἐν τῷ στρατῷ, ἀγνοοῦντι βεβαίως τὰς φυσικὰς αἰτίας τοῦ φαινομένου τούτου.

Ἐπὶ πολὺν ἤδη χρόνον ἀποπλανηθέντες, καὶ πολὺ ἀπὸ τῆς πατρίδος των ἀπέχοντες, ἀδιαβάτους δ' ἐρήμους διελθόντες, ὑψηλὰ ὄρη ἀναρριχθέντες, καὶ ἐπικινδύνους ποταμοὺς διαβάντες, οὐκ ὀλίγον κατεταράχθησαν νῦν ὑπὸ τῆς ἐκλείψεως ταύτης, ὡς θεῖον μήνυμα αὐτὴν ἐκλαμβάνοντες, καὶ μέγα τι δεινὸν κατὰ τὴν ἰδέαν των ὡς ἐπικείμενον κατ' αὐτῶν εἰκάζοντες, ὅτε ἔμελλον νὰ ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς στρατὸν ἰσχυρὸν καὶ ἐπιφοβὸν διὰ τὸ μέγα αὐτοῦ

πλήθος, ἀλλ' ὁ μάντις Ἀρίστανδρος ἐνεθάρρυνεν αὐτούς, παραστήσας ὅτι ἐπειδὴ ἡ σελήνη εἶναι τὸ ἄστρον τῶν Περσῶν, καθὼς ὁ ἥλιος εἶναι τὸ ἄστρον τῶν Ἑλλήνων, οἱ θεοὶ διὰ μέλανος πέπλου καλύψαντες αὐτήν, διεδήλουν τὴν ἐντὸς τοῦ μηνὸς νίκην εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὴν παντελῆ κατὰστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ του. Ὁ δὲ βασιλεὺς τελέσας θυσίαν εἰς τὴν σελήνην, τὸν ἥλιον καὶ τὴν γῆν, ὧν ἔργον ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι ἦτο ἡ ἔκλειψις αὕτη, τὴν ἐπιούσαν προέβαινε πρὸς συνάντησιν τῶν Περσῶν.

Ὁ Δαρεῖος ἀφ' ἐτέρου βλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ διακινδυνεύσῃ περὶ τῶν ὄλων, συναγαγὼν ἅπασαν τὴν ἰσχυρὰν δύναμιν τῆς Ἀσίας, προέβη πρὸς βορρᾶν τῆς χώρας κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ὄριον τοῦ Τίγρητος· ἀφ' ὧν δὲ τὰς βαρεῖας ἀποσκευάς, τὰ σκευοφόρα καὶ τοὺς μαχίμους ἀνδρας εἰς τὰ Ἀρβηλα, προεχώρησε πρὸς τὸν ποταμὸν Λύκον, ἔνθα πέντε ἡμέρας ἐδαπάνησε μεταβιβάζων τὸν μέγαν στρατὸν τοῦ διὰ γαφύρας εἰς τὰ Γαυγάμηλα, παρὰ τῷ Βουμῶδι ποταμῷ, ὀλίγα μίλια γεωγραφικὰ ἀπέχοντι τῆς κώμης τῶν Ἀρβηλων. Προετιμήθη δὲ καὶ προπαρεσκευάσθῃ ὑπὸ τῶν Περσῶν κυρίως τὸ μέρος τοῦτο ὡς κατάλληλον πεδῖον μάχης, καθ' ὃ ἀνετώτερον ἡδύναντο νὰ μάχωνται οἱ ἀπειράριθμοι ἱππεῖς, τὰ δρεπανηφόρα ἀμάξια καὶ οἱ ἐλέφαντες τῶν συμμάχων Ἰνδῶν, καὶ τοῦτο διότι ἡ ἐν Ἰσῶ προτέρα ἦττα τοῦ Δαρείου ἀπεδόθη εἰς τὸ στενὸν τοῦ τόπου μάλλον, οὗ ἕνεκα ἅπας ὁ στρατὸς τοῦ Δαρείου ἔμενεν ἀνενέργητος, ἢ εἰς τὴν ὑπερτέραν ἱκανότητα καὶ ἀνδραγαθίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του.

Ὁ ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Δαρείου ἦτο καθ' ὑπερβολὴν μέγας, συμποσούμενος εἰς ἑκατὸν μυριάδας, ἐν ἑκατομύριον δηλαδὴ καὶ τετρακισμυρίους ἱπποῖς κατὰ Ἀρριανόν, οἵτινες, ὅσον καὶ ἂν ἐλαττώσωμεν αὐτούς, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ περιστείλωσι καὶ νὰ καταθράυσωσι διπλασίους Μακεδόνas, ἂν εἶχον δραστήριον καὶ γενναῖον ἡγεμόνα, καὶ ἂν ἐνεπνέοντο ὑπὸ κοινῷ τινος αἰσθηματος· ἦσαν ἐν ἐνὶ λόγῳ οἱ γενναϊότεροι πολεμισταὶ τῆς Ἀσίας, συνειλεγμένοι ἐκ τῶν ἀτιθάσων φυλῶν τοῦ Καβούλ, τοῦ Ὠξοῦ, τῶν περιχώρων λαῶν τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, καὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας καὶ Σουσίας μετὰ ἰσχυροῦ σώματος μισθοφόρων Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐχὶ μόνον οὗτοι ἦσαν ξένοι καὶ ἀπηλλοτριωμένοι πρὸς ἀλλήλους, κατὰ τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ ἀμοιβαίαι ἐχθρικαὶ διαθέσεις ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν διαφόρων τούτων φυλῶν, οὐδὲ δειδίποντο ὑπὸ γενικῆς τινος ἀρχῆς ἢ ἰδιαιτέρου τινὸς συμφέροντος.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος πρὸς ἀριστερὰν μὲν ἔχων τὰ Γορτυαῖα ὄρη, πρὸς δεξιὰν δὲ τὴν Τίγρητα, προεχωρεῖ ἤδη πρὸς μεσημβρίαν διευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἀσσυρίαν χώραν, ἐκεῖ δὲ μαθὼν παρὰ τῶν συλληφθέντων πάλιν κατασκόπων τῶν Περσῶν, ὅτι ὁ Δαρεῖος ἔφθασεν εἰς Γαυγάμηλα, ἔσπευσε καὶ οὗτος εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην τὸ ἐσπέρas τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς οἱ δύο στρατοὶ εὗρέθησαν ὁ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου.

Συμβούλιον δ' ἐν τῷ ἄμα συνεκροτήθη παρὰ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τῶν Μακεδόνων, ἂν ἔπρεπεν ἀμέσως νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πάντες

μὲν ἔδειξαν ὅτι ἐπεθύμουν εὐθὺς νὰ ἐπιτέσωσι κατὰ τῶν βαρβάρων, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἠκολούθησε νῦν τὴν γνώμην τοῦ Παρμενίωνος, εἰπόντος κατὰ τὸ παρὸν μὲν νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰ Ἀρβηλα γηλόφων, αὐτὸς δὲ περιελθὼν ἀπ' αὐτὰς τὰς θέσεις, καθ' ἃς προέβλεπεν ὅτι ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ μάχη, καὶ διερευνήσας μὴ ὑπῆρχον ὑποκρύφιοι τάφροι ἢ καὶ οἰουδήποτε ἄλλου εἶδους ὑπόνομοι καὶ ἐνέδραι, ἐπανεστρεψεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς ἀρχηγούς συγκαλέσας τοῦ στρατοῦ:

«Δὲν εἶναι ἀνάγκη, εἶπεν εἰς αὐτούς, ἐγὼ νὰ σᾶς προτρέψω καὶ νὰ σᾶς παροτρύνω νὰ φανῇτε πρόθυμοι εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα, διότι ἱκανῶς ἤδη σᾶς προτρέπουσι καὶ σᾶς ἐνθαρρύνουσι κατὰ τοῦτο ἡ ἰδία ὑμῶν εὐτολμία καὶ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα, ἅτινα ἐδείξατε ἐν Γρανικῷ καὶ ἐν Ἴσῳ, καὶ δι' ὧν ἐδοξάσατε τὰ Μακεδονικὰ ὅπλα, ἐκ θεμελίων διασείσαντες τὸ κράτος τῶν Περσῶν.

«Δὲν προτρέπω λοιπὸν ὑμᾶς, ἀλλ' ἐπιθυμῶ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀξιῶ, ὑμεῖς νὰ προτρέψητε τοὺς ὑφ' ὑμᾶς μαχομένους νὰ φανῶσι γενναῖοι καὶ πρόθυμοι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ὁ λοχαγὸς ἃς ἐνθαρρύνῃ τὸν λόχον του, ὁ ἑταίρος τὴν ἑλὴν του, ὁ ταξίαρχος τὴν ταξιαρχίαν του καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ πεζικοῦ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιτετραμμένην φάλαγγα, διότι δὲν πρόκειται τώρα περὶ Συρίας καὶ Φοινίκης, οὐδὲ περὶ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἀσίας ὅλης, περὶ τῆς ὁποίας καὶ θέλει ἀποφασισθῇ ποῖοι πρέπει νὰ εἶναι κύριοι αὐτῆς, οἱ Ἕλληνες ἢ οἱ Πέρσαι.

«Οὐδὲ χρεῖα πρὸς τοῦτοις εἶναι νὰ ἐξεγείρῃτε τὴν πρὸς τὰ καλὰ προθυμίαν αὐτῶν, διότι οἷκοθεν οὗτοι ὡς Μακεδόνες νοοῦσι καὶ πράττουσι τὸ καθήκον των, ἀλλὰ νὰ διατάξῃτε αὐτοὺς νὰ τηρῶσιν ἐν τῷ κινδύνῳ τὴν ἀνήκουσαν τάξιν, καὶ νὰ σιωπῶσι μὲν ὡς ἀνάγκη, νὰ φωνάζωσι δ' ἐντόνως ὡς ἀνάγκη θεωρεῖται καλὸν τὸ βοᾶν, καὶ νὰ ἀλαλάζωσιν ὡς ἀνάγκη καὶ ῥοὴ ἀλαλαγμοῦ. Πρὸ πάντων δὲ νὰ προσέχωσι νὰ ἀκούωσι καλῶς τὰ παραγγελλόμενα καὶ νὰ ἐκτελῶσιν αὐτὰ ταχέως, διότι πρέπει νὰ ἐνθυμῶνται ἅπαντες, ὅτι πᾶν τὸ μετ' ἀμελείας πραττόμενον ἀποβαίνει πρὸς βλάβην, τὸ δὲ μετ' ἐπιμελείας γιγνόμενον πρὸς βέβαιον ὄφελος».

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα παραγγείλας ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὰς σκηνὰς των καὶ νὰ δειπνήσωσι, νὰ βάλωσι δὲ καὶ τὸν στρατὸν νὰ ἀναπαυθῇ, ὥστε τὴν ἐπιούσαν νὰ εἶναι ἔτοιμος εἰς μάχην.

Ἐνθ' οἱ Μακεδόνες ἀνεπαύοντο ὁ δ' Ἀλέξανδρος διέτριβε περὶ τὴν σκηνὴν του μετὰ τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου, ἱερουργίας τινὰς ἀπορρήτους τελῶν, καὶ εἰς τὸν Φόδον θυσίας προσφέρων, οἱ πρεσβύτεροι τοῦ ἀποσπάσματος τῶν ἐταίρων μετὰ τοῦ Παρμενίωνος Ἰσταντο ἀναλογιζόμενοι τὸ μέγα τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀπασα ἡ κατὰ τὰ Γορδυαῖα ὄρη πεδιάς ἐφαίνετο καταλάμπουσα ὑπὸ φῶτων βαρβάρων, συγκεχυμένος δὲ θόρυβος ὡς ἐκ διαφόρων ἐθνῶν προερχόμενος καὶ βοή ἀκατάληπτος ἐξήρχετο ὡς ἐκ πελάγους ἀχανοῦς. «Πόσον μέγα, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, καὶ πόσον δύσκολον προφανῶς νὰ συμπλακῶμεν μετὰ τοῦ ἀπείρου τούτου πλήθους, καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφύ-

γωμεν τοιοῦτον τρομερὸν κίνδυνον;» Κοινῇ δὲ γνώμῃ προσέρχεται ὁ Παρμενίων εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰ ἱερά, «Καλὸν εἶναι, Ἀλέξανδρε, τῷ εἶπε, νὰ ἐπιτεθῶμεν ἀμέσως διὰ νυκτὸς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐνῷ ἐκεῖνοι εἶναι ἀπροφύλακτοι καὶ δὲν μᾶς περιμένουσιν». — «Οὐ κλέπτω τὴν νίκην», ἀπήντησεν ἀγερῶχος ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ τοῦτο μάλιστα φοβούμενος καὶ ὁ Δαρεῖος, ἐκράτει τὴν νύκτα τὸν στρατὸν τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς ἣν κατ' ἀρχὰς εἶχε τοποθετήσει αὐτόν, ἄνευ τάφρου καὶ χάνδακος, καὶ ἐπομένως μὴ ἔχων ἐξησφαλισμένον στρατόπεδον, ἐκ φόβου μὴ διὰ νυκτὸς ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς.

Ἡ τοιαύτη δὲ θέσις ἐβλάψεν οὐκ ὀλίγον τοὺς Πέρσας, ἐξαντλήσασα τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἕνεκα τῆς ἀπνίας καὶ ἀφαιρέσασα τὴν τόλμην των, ὁ δ' Ἀλέξανδρος εἶχε προλάβει νὰ διευθετήσῃ καλῶς τὸν στρατὸν τοῦ, προτειχίσας αὐτὸν διὰ τάφρου καὶ χάνδακος.

Ἀπελθόντος δὲ τοῦ Παρμενίωνος, εἰς βαθυτάτον ὕπνον παρεδόθη ὁ Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸ σῶνθηες αὐτῷ, ὥστε ἅμα τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατηγοὶ προσελθόντες ἠπύρουν περὶ τούτου, καὶ διέταξαν μὲν τοὺς στρατιώτας νὰ προγευματίσωσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ καιρὸς ἐν τούτοις ἦτο ἐπὶ μᾶλλον κατεπείγων, ὁ Παρμενίων ἐμβὰς καὶ πάλιν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τρεῖς αὐτὸν καλέσας ἐξ ὀνόματος, καὶ ἀφυσίνας αὐτὸν τῷ παρέστῃσε τὸν θαυμασμόν του.

«Πῶς δύνασαι, τῷ εἶπε, τοσοῦτον βαθέως καὶ ἡσύχως νὰ κοιμᾶσαι, ὡς νὰ εἶχες ἤδη νικήσει, καὶ οὐχὶ ὡς μέλλων νὰ ἀγωνισθῇς τὸν σπουδαιότατον καὶ κρισιμώτατον ἀγῶνα!» Ὁ δ' Ἀλέξανδρος φαιδρῶς ὑπομειδὼν, «Καὶ δὲν σὲ φαίνεται, εἶπεν, ὅτι ἐνίκησαμεν ἤδη, ἀφοῦ ἀπηλλάγημεν πλεόν τοῦ κόπου νὰ περιπλανώμεθα καὶ νὰ ζητῶμεν εἰς ἀπεράντους καὶ ἐρήμους χώρας τὸν Δαρεῖον, ὅστις δεικνύει ὅτι ἀποφεύγει τὴν μάχην;»

Ἐγερθεὶς δὲ τῆς κλίνης ὁ Ἀλέξανδρος, ἐφόρεσεν ἐν τῷ ἅμα τὴν περικεφαλαίαν του, ἥτις ἦτο μὲν σιδηρᾶ, ἀλλ' ἔστιλβεν ὡς ἄργυρος καθαρὸς, καὶ ἦτο ἔργον τοῦ τότε περιφήμου κατὰ τὰ τοιαῦτα Θεοφίλου. Συνήθως δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐφόρει καὶ ἐπενδύτην Σικελικόν, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε διπλοῦς θώραξ λινοῦς, ἐκ τῶν ἐν Ἰσθῷ κυριευθέντων· περὶ δὲ τὸν τράχηλον εἶχε προσηρμοσμένον περιτραχήλιον σιδηροῦν καὶ λιθοκόλλητον, εἶχε δὲ καὶ μάχαιραν θαυμαστήν διὰ τε τὴν βαφὴν καὶ τὴν ἐλαφρότητα, δῶρον τῶν ἐν Κύπρῳ Κιτιέων· πάντοτε δ' ὁ Ἀλέξανδρος μετεχειρίζετο τὴν μάχαιραν κατὰ τὰς μάχας· ἔφερε καὶ χλαμύδα πολύτιμον κατὰ τὴν ἐργασίαν, ἔργον τοῦ Ἐλικῶνος, περιφήμου ὕφαντοῦ τῆς Κύπρου, καὶ δῶρον εἰς αὐτὸν προσφερθὲν ὑπὸ τῶν Ροδίων.

Καὶ ὅτε μὲν συνήθως ἵππευσεν ὁ Ἀλέξανδρος, εἴτε προτρέπων, εἴτε διατάσσων καὶ ἐπιβλέπων τι, μετεχειρίζετο ἄλλον ἵππον, φειδόμενος τοῦ Βουκεφάλου, ὡς παρήλικος ἤδη, κατὰ δὲ τὴν ἑναρξιν τῆς μάχης τῷ προσήγετο ὁ ἵππος ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνων ἤρχιζε τὴν μάχην.

Πρὶν δ' ἐκθέσωμεν τὰ κατὰ τὴν μάχην, καλὸν κρίνομεν νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινα περὶ τῆς τάξεως καθ' ἣν ἐτάχθησαν ἀμφοτέρωι οἱ στρατοί.

Τὸ μὲν εὐώνυμον μέρος τοῦ Δαρείου εἶχον οἱ Βάκτριοι ἱππεῖς καὶ οἱ ὄμοροι τοῦτοις Ἴνδοι, καὶ οἱ Δάαι, καὶ οἱ Ἀραχωῖται, εἴτα δ' ἦσαν οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ὁμοῦ καὶ πεζοί, ἀναμειγμένοι, καὶ οἱ Σούσιοι, καὶ οἱ Καδοῦσιοι, κατὰ δὲ τὸ δεξιόν, οἱ ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας καὶ οἱ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, εἴτα δὲ οἱ Μῆδοι, οἱ Πάρθοι καὶ οἱ Σάκκαι, ἀκολούθως δ' οἱ Τάπουροι καὶ οἱ Ὑρκάριοι, εἴτα δ' οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Σακεσῖναι, κατὰ δὲ τὸ μέσον, ἔνθα ἦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος, ἦσαν τεταγμένοι οἱ συγγενεῖς τοῦ βασιλέως καὶ οἱ μηλοφόροι λεγόμενοι Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοι Ἴνδοι καὶ οἱ Κᾶρες οἱ λεγόμενοι Ἀνάσπαστοι, καὶ οἱ Μάρδοι τοξόται, ἔτι δὲ βαθύτερον ἦσαν οἱ Οὐξιοὶ καὶ οἱ Βαθυλώνιοι, καὶ οἱ παρὰ τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ κάτοικοι καὶ οἱ Σιτακίνοι.

Κατὰ τὸ εὐώνυμον δὲ πρὸς τοῦτοις ἦσαν προτεταγμένοι ὡς πρὸς τὸ δεξιὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Σκύθαι ἱππεῖς καὶ χίλιοι περίπου Βάκτριοι, καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατόν· οἱ δ' ἐλέφαντες ἐτέθησαν κατὰ τὴν Ἰλιν τὴν βασιλικήν, ἔνθα ἦσαν καὶ ἕως πεντήκοντα ἔτερα ἄρματα· κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν ἦσαν οἱ ἱππεῖς τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Καππαδόκων, καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα πεντήκοντα· οἱ δὲ μισθοφόροι Ἕλληνες ἦσαν προτεταγμένοι μετὰ ἐπισήμων Περσῶν κατ' ἀμφοτέρω τὰ μέρη τοῦ Δαρείου ἀπέναντι τῆς φάλαγγος τῶν Μακεδόνων.

Ὁ δὲ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου συνέκειτο ἐκ διαφόρων ἰλῶν ἱππέων, ὧν Ἰλαρχοὶ ἦσαν Κλεῖτος ὁ Δρωπίδου, ὁ καὶ Μέλας ἐπονομαζόμενος, ὁ Γλαυκίας, ὁ Ἀρίστων, ὁ Ἡρακλείδης, ὁ Μελέαγρος καὶ ὁ Ἡγέλοχος, γενικὸς δὲ διοικητὴς τοῦ ἱππικοῦ ἦτο ὁ Φιλώτας τοῦ Παρμενίωνος, τῆς δὲ φάλαγγος τῶν πεζῶν ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Νικάνωρ, ὁ τοῦ Παρμενίωνος δευτερός υἱός, Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους, ὁ Περδίκας, ὁ Σιμμίας, ὁ Πολυσπέρχων, ὁ Κρατερὸς, ὁ Ἐριγύιος, παρῆσαν δὲ καὶ οἱ Ἀγριᾶνες, καὶ οἱ Παίονες, ὧν ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Ἀρέτης καὶ ὁ Ἀρίστων, καὶ οἱ ἀκοντισταὶ τοῦ Βαλάκρου καὶ οἱ Θρᾶκες, ὧν ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Σιτάλκης, καὶ οἱ Ὀδρύσαι, καὶ διάφοροι ἄλλοι Ἕλληνες, σύμμαχοι καὶ μισθοφόροι ἅπας δ' ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου συνεποσοῦτο εἰς ἑπτακισχιλίους ἱππεῖς, καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας πεζῶν.

Οὕτω δ' οἱ δύο στρατοί, προπαρεσκευασμένοι εἰς μάχην ὄντες, ἅμα ἐγγὺς προσῆλθον λίαν πρῶτὴν ἐπιούσαν ἡμέραν τὴν α' Ὀκτωβρίου, καὶ οἱ σαλπικταὶ ἐσάλπισαν ἑκατέρωθεν τὴν προσβολήν, οἱ στρατιῶται ἅμα τῷ σαλπίσματι μετὰ πολλῆς βοῆς καὶ πατάγου ἐφώρμησαν κατ' ἀλλήλων.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τοὺς πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος παρατεταγμένους μισθοφόρους ἱππεῖς νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἱππέων τοῦ Δαρείου, ἀλλ' οἱ Σκύθαι ἱππεῖς καὶ οἱ Βάκτριοι ἀντεπελθόντες ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν, πολὺ πλείότεροι ὄντες τὸν ἀριθμὸν.

Καὶ διατάσσει μὲν τότε ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς Παίονας νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Σκυθῶν, οἵτινες καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ Βάκτριοι κατὰ τῶν Παιόνων ὁρμήσαντες τοὺς τε φυγόντας Σκύθας ἐπανάγαγον εἰς τὴν μάχην, καὶ κρατερὰν συνῆψαν ἵππομαχίαν, καθ' ἣν πολλοὶ

μὲν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔπιπτον, ἀλλὰ πλείότεροι ἦσαν ἐκ τῶν Μακεδόνων συγχρόνως δὲ οἱ βάρβαροι ἀπέλυσαν καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἀπέτυχον. Οἱ Ἀγριᾶνες καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν ἐταίρων, ἄλλα μὲν τῶν ἁρμάτων κατακοντίζοντες ἔτρεπον εἰς φυγὴν, ἄλλα δὲ καὶ συλλαμβάνοντες κατέκοπτον τοὺς ἵππους αὐτῶν.

Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἐπήγαγεν ἅπασαν τὴν ἰδίαν του φάλαγγα κατ' αὐτῶν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος, τὸν μὲν Ἀρέτην καὶ τὸν Κλέανδρον, ἄρχηγούς τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων, ἐκέλευσε νὰ ἐπιπέσωσιν ἐν σώματι κατὰ τῶν ἱππέων, οἵτινες καὶ ἐσκόπευον νὰ περικυκλώσωσι τὸ δεξιὸν τῶν Μακεδόνων κέρας, ἐκείνος δὲ μεγάλην ἔχων πεποίησιν εἰς τὰ ἱερά, τὸ μὲν ἀκόντιον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα μεταβιβάσας, τὴν δεξιὰν ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐδέετο λέγων.

«Θεοὶ μεγαλοδύναμοι! ἂν πέρωται νὰ καταλυθῇ ἡ Περσικὴ μοναρχία, ἐνισχύσατε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐμέ, ὅστις ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτῶν ἀνέλαβον τὸ μέγα τοῦτο ἔργον!» Καὶ τοῦτο εὐχηθεὶς ἔσπευσεν ἀλαλάζων μετὰ τοῦ ἱππικοῦ τῶν ἐταίρων κατὰ τῆς προπαρεσκευασμένης φάλαγγος. Ὑπὸ ἀπειργάπτου δ' ἐνθουσιασμοῦ κατεσχέθη ὁ Ἀλέξανδρος ρίψας τὰ βλέμματα ἐπὶ τὸν Δαρεῖον, ὅστις ἦτο ὠραῖος καὶ μέγας, ἐφ' ὑψηλοῦ ἄρματος ἐποχοῦμενος καὶ ὑπὸ πολλῶν καὶ λαμπρῶς ἐνδεδυμένων ἱππέων περιφρουρούμενος.

Ἐχαιρε δ' ἐπὶ τούτῳ, ὡς λέων, πειναλὲς, ἀπέναντι αὐτοῦ ὑπερηφάνου μὲν ἀλλὰ καὶ ὡς δειλῆς ἐλάφου ἐμφανιζομένου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ μάχη δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ συστάδην, ἀλλ' ὅσον οὕτω ὁ Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὡς μαινόμενος καὶ πάλιν, ἐπιτίπτων κατὰ τῶν περὶ αὐτὸν γενναίως μαχομένων Περσῶν, διασχίζει τὰς τάξεις αὐτῶν, καὶ τρομερὸν ἐπήγαγεν ὄλεθρον.

Ἀλλεπαλλήλως δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Δαρείου ἔπιπτον φονευόμενοι οἱ ἄριστοι καὶ γενναῖοτεροι τοῦ στρατοῦ του, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Δαρεῖος περιῆλθε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, μὴ δυνάμενος νὰ στρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω τὸ ἄρμα καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, διότι οἱ τροχοὶ ἐκυλίσκοντο ἐμπλεκόμενοι εἰς τὰ πτώματα τῶν Περσῶν καὶ οἱ ἵπποι ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν νεκρῶν ἀποκρυπτόμενοι ἐξεπήδων καὶ κατετάραττον τοὺς ἠνιόχους καὶ ἀναβάτας. Ἐπὶ τέλους δ' ὁ Δαρεῖος ἀναγκασθεὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ ἄρμα καὶ τὰ ὅπλα, ἐτρέπη εἰς φυγὴν, ἀναβάς, ὡς λέγεται, ἐπὶ θηλείας νεοτόκου ἵππου, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἤθελε διαφύγει τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἂν μὴ συνέβαινε τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν.

Οὐχὶ μόνον πρὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν κίνδυνον αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος τὸ δεξιὸν κέρας κυβερνῶν ἐφάνη τῷ φόντι μέγας, διατηρῶν τὴν ἐλευθερίαν τῶν διαλογισμῶν καὶ τὸ θάρρος του. Κατὰ τὸ εὐώνυμον ὅμως, περὶ τὸν Παρμενίωνα, διαφόρους ἔλαβε τροπὰς ἡ μάχη. Τὸ Βακτριανὸν ἱππικὸν μετὰ θορύβου πολλοῦ καὶ ὀρμῆς ἐπέπεσε κατὰ τῶν Μακεδόνων, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ γνωστὸς ἤδη Μαζαῖος ἔπεμψε τάγμα ἱππέων, διατάξας αὐτοὺς νὰ προσβάλωσι τοὺς τὰ σκεῦῃ ἔξωθεν τῆς φάλαγγος φυλάσσοντας. Ὑπὸ ἀμφοτέρων δὲ τῶν περιστατικῶν τούτων καταθορυβηθεὶς ὁ

Παρμενίων, ἔπεμψεν ἀμέσως ἀγγελιαφόρον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ζητῶν βοήθειαν παρ' αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ καὶ ἀναγγέλλων εἰς αὐτὸν ὅτι κυριεύεται τὸ χαράκωμα αὐτῶν, ἂν ὅσον τάχιστα δὲν πέμψῃ βοήθειαν ἰσχυράν.

Ἔτυχε δ' ὁ Ἀλέξανδρος τὴν στιγμὴν ταύτην παρέχων εἰς τοὺς μαχομένους διαταγὴν ἐφόδου· ὥς δ' ἤκουσε τὰ παρὰ τοῦ Παρμενίωνος μηνυθέντά· «Παραλογίζεται, εἶπεν, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, οὐδ' ἔχει σώας τὰς φρένας, λησμονήσας ἐν τῇ ταραχῇ αὐτοῦ ὅτι ἂν μὲν νικήσῃσι θάλαδωσι καὶ τάτων ἐχθρῶν, ἂν δὲ νικηθῶσι, πρέπει νὰ φροντίζωσιν οὐχὶ περὶ χρημάτων καὶ ἀνδραπόδων, καὶ σκευῶν, ἀλλὰ πῶς νὰ ἀποθάνωσιν ἐνδόξως καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι».

Καὶ τῷ φοντὶ δ' ὁ Παρμενίων κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπῆρξε πάντῃ νοθρὸς καὶ ἀδρανής, εἴτε διότι τὸ γῆρας παρέλυσεν ἥδη μέρος τῆς τόλμης του, εἴτε διότι, ὡς λέγει καὶ ὁ τὰ τοιαῦτα ἱστορῶν Καλλισθένης, ἐφθόνησε τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ πολεμικὴν ἰκανότητα καὶ τὸν ὄγκον τῆς δυνάμεώς του, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀγανακτήσας, ἐν ταυτῷ δὲ καὶ λυπηθεὶς διὰ τὸ μήνυμα τοῦ Παρμενίωνος, εἰς τοὺς στρατιώτας ἔκρυψε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ θέλων δῆθεν νὰ παύσῃ τὸν φόνον, ὡς ἐπελθοῦσης τῆς νυκτὸς ἐσήμανε τὴν ἀνάκλησιν, καὶ ὥρμησε μὲν ἐπιφέρων βοήθειαν εἰς τὸ κινδυνεῦον μέρος· καθ' ὅδον ὅμως ἀνεχαιτίσθη, μαθὼν ὅτι οἱ ἐχθροὶ νικηθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν.

Ἡ περὶ τὰ Ἀρβηλα μάχην ἐγένετο κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, καθ' ἣν παρὰ μὲν τῶν Μακεδόνων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους ἔπесον, οὐκ ὀλίγοι δ' ἐτραυματίσθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐπιστήμιος φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Ἡφαιστίων, ὁ νῦν ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων, ὁ στρατηγὸς Περδίκας, ὁ Κοῖνος, ὁ Μενίδας καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχηγῶν· παρὰ δὲ τῶν βαρβάρων πεζοὶ μὲν καὶ ἵππεῖς πλείστοι κατεκόπησαν, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἡχμαλωτίσθησαν, καὶ οἱ ἐλέφαντες δὲ πρὸς τοῦτοίς, οἳ τε ἵπποι, καὶ τὰ ἄρματα καὶ ἅπαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν συνελήφθησαν· οἱ δὲ λοιποὶ φυγάδες τῶν Περσῶν διευδύνησαν πρὸς τὸν Λύκον ποταμὸν, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ ἅμα ἡ γέφυρα ἐγεμίσθη μεγάλου πλήθους, πλείστοι ἀπωλέσθησαν σπεύδοντες νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν καὶ πίπτοντες μᾶλλον ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἢ ὑπὸ τῆς μαχαίρας τῶν νικητῶν σφαζόμενοι.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος φθάσας εἰς τὸν ποταμὸν τὴν αὐτὴν ἐσπέραν, καταδιώκων τὸν ἐχθρόν, ἔμεινε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, παρέχων ἀνάπαυσίν τινα εἰς τὸν στρατὸν, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἦτο εἰς τὰ Ἀρβηλα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἡ μάχην, πλησιέστερον κειμένη εἰς τὸν τόπον τῆς παραστηθείσης σκηπῆς. Καὶ ὠρέγετο μὲν νὰ συλλάβῃ τὸν Δαρεῖον, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ὁ Δαρεῖος προλαβὼν διέβη εἰς τὰ κατὰ τὰ Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας μέρη, διερχόμενος τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ μεγάλου ἀποσπάσματος Βακτριανῶν ἱππέων, ἀλλ' ἅπαντες οἱ θησαυροὶ καὶ αἱ ἀποσκευαὶ αὐτοῦ ἔπесον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Οὐδὲν δ' ἄλλο τὴν σήμερον σώζεται ἐκ τοῦ μέρους τούτου, ἔνθα συνέβη ἡ τρομερὰ μάχην, εἰμὴ τόπος τις καλούμενος Βήτη Γέρμα, ἥτοι Οἶκος Ὀστέων.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ ἐν Ἀρβήλοις περιδότητος μάχη, δι' ἧς ἡ μεγάλη μὲν δυναστεία τῶν Περσῶν κατελύθη παντάπασιν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀνηγорεύθη ἀπόλυτος βασιλεὺς καὶ κυρίαρχος τῆς Ἀσίας.

Ἡ μάχη τῶν Ἀρβήλων ἀφῆκεν ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας, καταλύσασα δυναστείαν, ἐξ ἧς ἔλαβε τέλος ἡ μοναρχία τῶν Μηδο-Περσῶν. Καίτοι δ' ἔζη εἰσέτι ὁ Δαρεῖος, ἦτο ὅμως πάντῃ ἀνίσχυρος καὶ πράγματι πεπτωκώς τοῦ κράτους τοῦ ὅπερ ἡ ἀπεσπάσθη ἤδη ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἡ ἦτο ἔρμαιον εἰς τὸν μέλλοντα παντάπασιν νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ δορυκτῆτορα. Τὸ πρῶτον δ' ἡδη λέγεται ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπιρροὴ συνεστήθη ἐπὶ μεγάλου μέρους τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου.

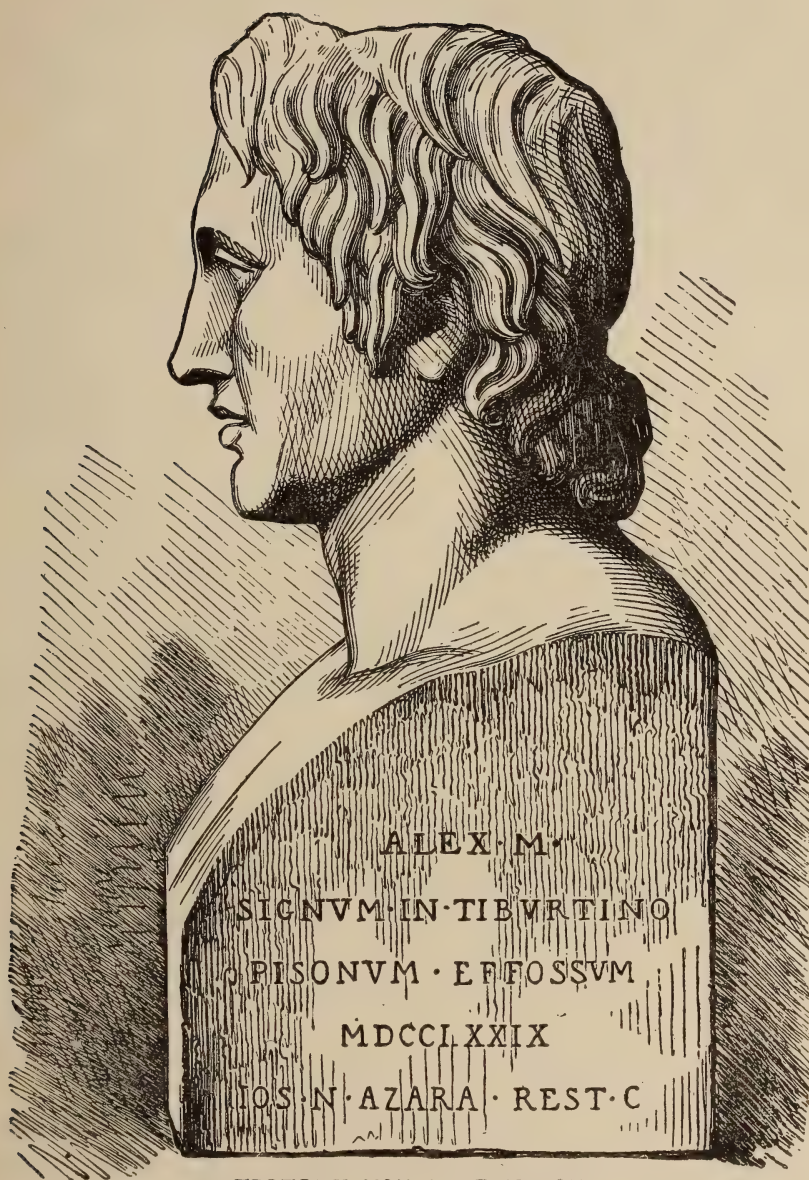
Ἡ ἐν Ἀρβήλοις μάχη ἀποτελεῖ οὐχ ἥττον ἐπίσημον ἐποχὴν καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπὸ τοῦδε ὁ χαρακτήρ τοῦ ἥρωος ἤρχισε νὰ μετατρέπηται, πολὺ διάφορον λαμβάνων μορφήν. Τὰ πρῶτως ἡδη ἀναφανέντα ἀγαπητὰ ὄνειρα τῆς φιλοδοξίας του, καὶ πρῶτως ἐπίσης ἐκπληρωθέντα, ὀλέθρια ἐπήγαγον ἀποτελέσματα καὶ μεγίστην ἐπέφεραν βλάβην εἰς τὰ καλὰ αὐτοῦ ἐκ φύσεως ιδιώματα. Μέγας νῦν καὶ πανίσχυρος γενόμενος, ὑπὸ τύφου δὲ καὶ ἀλαζωνείας ἐπαιρόμενος κατέστη καὶ ἰδιότροπος, τυραννικὸς καὶ σκληρός, καὶ εἰς τὴν παρεκτραπείσαν αὐτοῦ διάθεσιν ἐγκαταλιμπανόμενος, ἀφῆκεν ἐλευθέρον ροὺν εἰς τὰ παράλογα αὐτοῦ πάθη, ὅν καὶ ὠθεῖτο εἰς φορικτὰ ἐγκλήματα, ἅτινα ἐπήγαγον εἰς αὐτὸν τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀπηλλοτριώσαν πᾶν αἶσθημα φιλίας καὶ καθήκοντος, διαμένοντα ὡς ἀμαυραὶ κηλίδες ἐπὶ τε τοῦ εὐγενοῦς χαρακτήρος καὶ τοῦ λαμπροῦ σταδίου του, ἀλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διετήρησεν ἱκανὰ ἔχνη μετριοφροσύνης, δικαιοσύνης καὶ αὐταπαρνήσεως, δι' ὧν διεκρίθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκτάκτου ζωῆς του.

Ἀπὸ τῆς σκηνῆς δὲ τῆς τελευταίας ταύτης μάχης ἀμφοτέροι οἱ ἀρχηγοὶ περιῆλθον εἰς ἀμηχανίαν ποίαν πορείαν νὰ λάβωσι· καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἔσπευσεν εὐθὺς πρὸς τὰ μέρη τῆς Μηδίας παρὰ τὰ ὅρη τῆς Ἀρμενίας, ὁ δὲ νικηφόρος στρατὸς προέβη πρὸς νότον προθυμούμενος νὰ δρέψῃ τοὺς καρποὺς τῶν νέων αὐτοῦ δαφνῶν εἰς τὰς πλουσίας μεγαλουπόλεις τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος.

Αἱ θύραι ἐν πρώτοις τῆς Βαβυλώνος ἠνέωχθησαν ἀμέσως πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ προσερχομένου δορυκτῆτορος, οἱ δ' ἐπίσημότεροι τῶν κατοίκων προσήλθον ὑποδεχόμενοι αὐτὸν μετὰ μεγάλης ὑποκλίσεως καὶ δώρων. Οὐδέποτε δ' οὕτοι ἔδειξαν κλίσιν τινὰ ἢ συμπάθειαν εἰς τοὺς Πέρσας οἵτινες ὡς ὑποτελεῖς θεωροῦντες τοὺς κατοίκους λίαν δυναστικῶς καὶ τυραννικῶς πρὸς αὐτοὺς ἐφέροντο.

Ἡ Βαβυλωνία λοιπὸν ἡτοιμάζετο ἡδη νὰ ἀλλάξῃ δεσπότην ὡς πρό τινος χρόνου τὸ τοιοῦτον συνέβη καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὁ δὲ νέος ἡγεμὼν εἰσῆλθεν εἰς τὴν χώραν μετ' ἀνεκφράστων τιμῶν καὶ περιποιήσεων.

Πρῶτος δ' ἐξῆλθεν εἰς προῦπάντησιν αὐτοῦ ὁ γνωστὸς Μαζαῖος, καταφυγὼν εἰς τὴν πόλιν ταύτην μετὰ τῶν ἐνηλίκων υἱῶν του, διατηρῶν μὲν φυ-

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

σικῶ τῷ λόγῳ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἐπιρροήν, ἀλλ' ἔτοιμος νὰ ζητήσῃ ἔλεος καὶ νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ἀναφανόμενον ἤδη νικητὴν.

Ἐχάρη δὲ τὰ μέγιστα βλέπων ὅτι τοσοῦτον ταχέως εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἔπιπτε πόλις, ἧς ἡ πολιορκία πολὺν ἀπῆτει χρόνον καὶ κόπον, καὶ ὅτι ὁ τοσοῦτον ἐπίσημος καὶ γενναῖος Μαζαῖος οὕτω προθύμως ὑπετάσσετο εἰς αὐτόν. Εὐμένως δ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑποδεχθεὶς τὸν Πέρσην μετὰ τῶν υἱῶν του, ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ παρατάξει προέβη ἐντὸς τῆς πόλεως.

Καὶ μέρος μὲν τῶν Βαβυλωνίων διέμεινεν ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς, ἐτοιμαζόμενοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν νέον μονάρχην, πλείστοι δ' ἐξῆλθον εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ, ἐν οἷς διεκρίνετο ὁ ἐν Βαβυλῶνι θησαυροφύλαξ τοῦ Δαρείου Βαγοφάνης.

Ἀμιλλώμενος οὗτος νὰ ὑπερτερήσῃ τὸν Μαζαῖον, ἔστρωσεν ἄνθη ποικίλα καθ' ἅπασαν τὴν ὁδόν, καὶ κατὰ τὰ πλάγια αὐτῆς ἀργυροῦς καθίδρυσε βωμούς, ἐφ' ὧν συνεσώρευσεν ἀφθόνως λιθανωτοὺς καὶ παντοειδῆ ἀρώματα, διάφορα δὲ καὶ ποικίλα παρηκολούθουν αὐτῷ δῶρα, ἦτοι ἀγέλαι βοῶν καὶ ἵππων, καὶ λέοντες καὶ πάνθηρες ἐντὸς κλωδίῳ· μετὰ τούτους δ' εἶποντο οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ μάγοι, τόπον ἱερέων καὶ σοφῶν ἐπέχοντες, καὶ οἱ μουσικοὶ μετὰ διαφόρων μουσικῶν ὀργάνων, δι' ὧν συνήθως ὑμνεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ τέλος προσήρχοντο οἱ Βαβυλώνιοι ἱππεῖς μετὰ πολυτελείας.

Καὶ χρόνον μὲν τινα διαμείνας ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Βαβυλῶνι, καθ' ὃν δὲν ἔλειψε μετὰ τῶν Χαλδαίων διαλεγόμενος δι' ἑρμηνέως βέβαια, οὐκ ὀλίγον πρὸς τοῦτοις ἐνησχολήθη εἰς τὴν εὐπρέπειαν τῆς πόλεως διατάξας τοὺς κατοίκους νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑέρως καταστραφέντα ἱερὰ οἰκοδομήματα, καὶ ἰδίᾳ τὸν ναὸν τοῦ Βήλου, εἰς ὃν οἱ Βαβυλώνιοι παρεῖχον τὴν πρῶτην μεταξὺ τῶν θεῶν λατρείαν, καὶ εἰς ὃν καὶ ὁ δορυκτῆτωρ ἰδιαιτέραν προσήνεγκε θυσίαν, κατὰ τὸ πολιτικὸν σύστημα αὐτοῦ τιμῶν οὕτω τοὺς θεοὺς τῶν μερῶν, εἰς ἃ ὡς φίλος καὶ εὐεργέτης ὠρέγετο νὰ ἀναφαίνεται.

Ὡς ἀναγεννωμένην δὲ θεωρῶν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ἐπισημότητα τῆς «δόξης τῶν βασιλείων», ἤτοιμάζετο νὰ καταστήσῃ τὴν Βαβυλῶνα ὡς πρωτεύουσαν τοῦ μεγάλου καὶ λίαν ἐκτεταμένου κράτους του, ἀλλ' ἕτερος ἤδη πολὺ ἰσχυρότερος ἀντίπαλος παρίσταται ἀπέναντι αὐτοῦ «τὸ ὀλέθριον δρέπανον τοῦ θανάτου,» ἔτοιμος ἦδη νὰ καταστρέψῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριαμβῶν του ἅπαντας τοὺς μεγαλεπηδόλους σκοπούς του.

Κρίνων δ' ἐκ πρώτης ἀφαιτηρίας ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγκαιότατον νὰ συγχωνεύσῃ τοὺς Ἑλληνας μετὰ τῶν Περσῶν, ὡς ἐν Ἀρμενίᾳ μὲν διώρισε σατράπην τὸν παραδόντα εἰς αὐτὸν τὴν ἀκρόπολιν τῶν Σάρδεων Μιθρίνην, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Ἀμμυνάπην καὶ Μαζάκην, οὕτω καὶ ἐν Βαβυλῶνι κατέστησε σατράπην τὸν Μαζαῖον, μεθ' οὗ συστράτηγον ἀφῆκε τὸν Ἀμφιπολίτην Ἀπολλόδωρον, ὡς εἰσπράκτορα δὲ τῶν φόρων τὸν Ἀσκληπιόδωρον, καὶ ὡς φρούραρχον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Παρμενίωνος Ἀγάθωνα, μεθ' ὃ οὗτος ἀνέλαβε τὴν εἰς τὰ Σεῦσα ἄγουσαν,

Ἡ προσφιλὴς χειμερινὴ καθέδρα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας τὰ Σοῦσα, ἔνθα μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος προθύμως ὑπετάγη εἰς τὸν νέον δορυκτῆτορα, θέασα τοὺς μεγάλους θησαυροὺς τῆς εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, συμποσομένους εἰς ἱκανὰς χιλιάδας τάλαντα.

Ἐν τῇ πόλει δὲ ταύτῃ εὐρέθησαν ἀρκετὰ λείψανα τῆς Ἑλλάδος εἰς Περσίαν μετακομισθέντα ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ὡς τρόπαια, καὶ πρὸ πάντων οἱ χάλκινοι ἀνδριάντες τῶν τυραννοκτόνων Ἀρμόδιου καὶ Ἀριστογείτονος ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ νέος δυνάστης διέταξε νὰ σταλῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἀνδριάντες οὗτοι, ὅπου καὶ ἐτέθησαν πάλιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῶν ἀρχαίων βάσεων τῶν μετὰ μεγίστης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως κατὰ τὸν Κεραμεικόν, ἀντικρὺ τοῦ Μητρώου καὶ τοῦ λεγομένου βωμοῦ τῶν Εὐδαέμων. Ἐνῷ δ' ἔτι ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων διέτριβεν ἐν Σούσοις παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ, ἀφίκετο ἐκ Γάζης ὁ πρὸ ἐνδὸς ἔτους εἰς Ἑλλάδα ἀποσταλὴς Ἀμύντας ὁ Ἀνδρομέδους, ἄγων ἱκανὸν ἀριθμὸν νεοσυλλέκτων, δι' ὧν ὁ τακτικὸς στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου συνεποσοῦτο ἤδη εἰς 62,000 ἄνδρας.

Ἐνταῦθα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀφήσας τὴν μέχρι τοῦδε παρακολουθοῦσαν αὐτὸν μητέρα τοῦ Δαρείου μετὰ τῶν θυγατέρων καὶ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ διορίσας τοὺς μέλλοντας νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν αὐτῷ δὲ καὶ σατράπην τῆς Σουσιανῆς διορίσας τὸν Πέρσην Ἀβουλίτην, δι' οὗ μέσου προσοικειούμενος τοὺς Πέρσας, ἐδείκνυσεν ὅτι μετεχειρίζετο αὐτοὺς ὡς φίλους, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὸν Μένητα καταστήσας ὑπαρχὸν Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Κιλικίας, παρέσχεν αὐτῷ τρισχίλια ἀργυρὰ τάλαντα, παραγγέλλων αὐτὸν ν' ἀποστείλῃ εἰς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Ἀντίπατρον ὅσα χρειάζεται διὰ τὸν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους πόλεμον.

Θυσίας δ' ἐπὶ τέλους καὶ ἀγῶνας δημοσίους τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ μεγαλοπρεποῦς λαμπαδηφορίας, διαβάς τὸν Πασιτίγρητα ἐμβάλλει εἰς τὴν παρακειμένην γῆν τῶν Οὐξίων. Ἐκ τούτων δ' οἱ μὲν τὰ πεδινὰ μέρη κατοικοῦντες, ὡς ἄλλοτε ὑπήκουον εἰς τοὺς Πέρσας, ἀμαχητὶ παρεδόθησαν καὶ νῦν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· οἱ δ' ὄρειοι καὶ οἱ μαχιμώτεροι, πάντῃ ἀνεξάρτητοι διατελοῦντες, ὄχι μόνον δὲν παρεδέχθησαν αὐτόν, ἀλλὰ ἠτοιμάσθησαν ν' ἀντισταθῶσι γενναίως, διδὼ καὶ πέμψαντες κήρυκας πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ τὸ τέλος, ἦτοι τὸν δασμόν, ὃν συνήθως ἀπέτιον εἰς αὐτοὺς οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν, διὰ τῶν ὁρέων των μεταδαινόντες εἰς τὴν Περσέπολιν.

Καὶ πρὸς ἀπάντησιν μὲν παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος νὰ τὸν περιμένωσιν εἰς τὰ στενά, ἔνθα ἔσπευσαν προθύμως καὶ οἱ Οὐξιοί, σπεύδοντες νὰ λάβωσι τὰ τεταγμένα· ἐκεῖνος δὲ παραλαβὼν τοὺς βασιλικούς σωματοφύλακας καὶ ὀκτακισχιλίους τῶν ἄλλων στρατιωτῶν προέβη νυκτὸς κατ' αὐτῶν, διὰ τραχείας καὶ δυσβάτου ὁδοῦ, καὶ περὶ τὰ χαράγματα τῆς ἡμέρας ἀπροσδοκῆτως εἰς τὰς κώμας αὐτῶν εἰσελάσας πλείστους μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπέκτεινεν εἰς τὰς κλίνας αὐτῶν ἐπιπίπτων, ἐνῷ εἰσέτι ἐκοιμῶντο, οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ἔνθα καὶ κατεκόπησαν ὑπὸ τοῦ ἐκείσε ἐνεδρεύοντος Κρατεροῦ, τοῦ μετὰ μεγάλης δυνάμεως πεμφθέντος πρὸ μικροῦ, μόλις δὲ πειθόμενος εἰς τὰς

ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις τῆς μητρὸς τοῦ Δαρείου, συνεχώρησεν αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος, ἀρκεσθεὶς νὰ τῷ πέμψωσι κατ' ἔτος ἑκατὸν ἵππους, πενταχόσια φορητὰ ζῶα καὶ τριάκοντα χιλιάδας πρόβατα, περὶ χρηματικοῦ δὲ ποσοῦ οὐδὲ λόγος ἐγένετο, διότι οἱ Οὐξιοὶ περιωρίζοντο μόνον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον.

Ἐκείθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέδυσεν εἰς τὴν κυρίως Περσίαν, τὴν Περσέπολιν, διελθὼν τὰς Περσίδας λεγομένας πύλας, τὰ στενὰ δὲ ταῦτα ἐφύλασσε νῦν περιτειχίσας ὁ γένναϊος σατράπης Ἀριοβαρζάνης μετὰ εἰκοσιπέντε χιλιάδων στρατοῦ. Καὶ νομίζων μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ἤθελεν ἐκβιάσει τὴν δίοδον, ἐπῆλθε μετὰ μεγάλης ὁρμῆς, ἀλλ' οἱ πολέμιοι ἀπὸ ὑψηλοτέρων καὶ ἐπικαίρων ἐπιπίπτοντες θέσεων, πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ ἐτραυμάτισαν ἐκ τῶν Μακεδόνων, κυλίωντες μεγάλους γιγαντιαίους λίθους ἐς ὧν οὐδεὶς ἔπαθε κακόν. Καὶ ἠναγκάσθη μὲν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ σάλπιγγος νὰ σημάγῃ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ στρατοῦ, ἀποροῦντος ὁμῶς αὐτοῦ περὶ τοῦ πρακτέου, Λυκίος τις αἰχμάλωτος, διγλωσσος, παραστὰς ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου, «Βασιλεῦ, εἶπε, ὑπάρχει καὶ ἄλλη ὁδὸς χιονώδης μὲν, ἀλλὰ κατάφυτος, διὰ τῆς ὁποίας δύνασαι ἀσφαλῶς νὰ διαδιδάσῃς τὸν στρατὸν σου εἰς τὴν Περσίαν, ἀφίνων πολὺ ὀπίσω καὶ πολὺ μακρὰν τοὺς φυλάσσοντας τὴν δίοδον.»

Ταῦτα μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν Λύκιον νὰ ἐνεργήσῃ δεόντως, πολλὰ εἰς αὐτὸν ὑποσχόμενος δῶρα.

Καὶ διῆλθον μὲν οἱ Μακεδόνες κρημνῶδη καὶ λίαν δύσβατον ὁδόν, ἐπὶ χιόνος ἀφθόνου πατοῦντες, βαθείας δὲ χαράδρας καὶ πετρώδεις φάραγγας ἐν καιρῷ νυκτὸς διαβαίνοντες, ἀλλ' οὐδόλως ἀπέκαμον τοιοῦτον ἀκάματον καὶ μηδόλως ἀπαυδῶντα βασιλέα ἀκολουθοῦντες. Ἐπῆλθε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μένεα πνέων κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Περσεπόλειος καὶ μεγάλην ὀρεγόμενος νὰ λάβῃ ἐκδίκησιν κατ' αὐτῶν, διὸ καὶ διέταξε τοὺς στρατιώτας νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν πόλιν ἀμέσως.

Ἡ Περσέπολις ἦτο μὲν καὶ πάλαι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς μοναρχίας, καὶ ἀφοῦ ἀκόμη συνεστήθησαν τὰ Σοῦσα καὶ τὰ Ἐκβάτανα. Εἰς τὴν πόλιν δὲ ταύτην οἱ Πέρσαι βασιλεῖς πολλὰκις εἰσῆρχοντο ἐπισήμως καὶ μετὰ μεγάλης ἐπιδείξεως. Ὁ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ μνημονευόμενος Ἀσσοῦρης (Ἀρταξέρξης) πολὺ πρὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου λαμπρόν, ὡς περιγράφεται, ἔκαμε συμπόσιον ἐν ταῖς πρωτευούσαις αὐτοῦ.

Οὐχὶ δὲ μόνον ἐν Περσεπόλει τὴν ἔνδοξον αὐτῶν μεγαλοπρέπειαν ἐπεδείκνυν οἱ Πέρσαι βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀποθνησκόντων βασιλέων ἐντὸς αὐτῆς ἐθάπτοντο πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὰ φορέματα, καὶ ἄλλα ἰδιαίτερα ἀντικείμενα ἐντὸς ὑπογείων θησαυροφυλακίων ἢ ταμείων ἐκρύπτοντο, οἱ δὲ προσφιλέστεροι συγγενεῖς αὐτῶν ὤφειλον νὰ παρεδρεῦσαι πλησίον τῶν τάφων των.

Καὶ εἵπομεν μὲν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος κατ' ἀρχὰς ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν Περσέπολιν, ἀκολούθως ὁμῶς παρεδόθη

μετὰ τῶν συνεταίρων του εἰς εὐωχίαν τινά, καθ' ἣν καὶ γύναϊα παρεκάθησαν εἰς τὸν πότον, ἐλθόντα νὰ συνδιασκεδάσωσι μετὰ τῶν ἐραστῶν των. Μεταξὺ δὲ τούτων ἐπίσημον κατεῖχε θέσιν, ἡ Θαις, ἐρωμένη τοῦ Πτολεμαίου. τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, καὶ Ἀθηναία τὸ γένος, αὕτη δ' ὅτε μὲν ἐπιτηδεῖως ἐπαινοῦσα τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτε δὲ καὶ παίζουσα, ἔφθασεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰνοποσίας νὰ εἴπῃ λόγον, ἄξιον τῆς εὐκλεοῦς πατρίδος τῆς, «Δι' ὅσα, εἶπεν, ὑπέφερα πλανωμένη εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀποζημιοῦμαι τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐντρυφῶσα εἰς τὰ ὑπερήφανα ἀνάκτορα τῶν Περσῶν, ἀλλὰ πόσον μάλλον ἤθελον εὐαρεστηθῆ ἂν ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐωχίας ταύτης ἐπυρπόλουν τὸν οἶκον τοῦ Ξέρξου, τοῦ κατακλυσάντος τὴν πατρίδα μου, τὰς Ἀθήνας, ἡ ἰδία τὸ πῦρ ἀνάπτουσα ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ βασιλέως, ὥστε νὰ λεχθῇ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὅτι μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου γύναϊα ἐξεδιχθήσαν μάλλον τοὺς Πέρσας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἢ οἱ ναυμάχοι καὶ οἱ πεζομάχοι στρατηγοί».

Ταῦτα δ' ἐκείνης εἰπούσης, κραυγαὶ καὶ θόρυβοι μεταξὺ τῶν συνδαυμόνων ἐξερράγησαν, καὶ πάντες ἤρξαντο νὰ προτρέπωσιν εἰς τοῦτο τὸν Ἀλέξανδρον καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς φιλοτιμίαν. Ἐκ τῶν λόγων δὲ τούτων παραφερόμενος καὶ ὁ βασιλεὺς, ἀνεπήδησεν ἀμέσως, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς μὲν φέρων στέφανον, ἀνὰ χεῖρας δὲ κρατῶν λαμπάδα, ἅμα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων παρακολουθούμενος, μετὰ κραυγῶν καὶ ἀσμάτων περικύκλωσε τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ Μακεδόνων ἔτρεξαν ὡσαύτως πολλοὶ μετὰ λαμπάδων καὶ χαίροντες, καθόσον μάλιστα ἠλπίζον ὅτι ὁ βασιλεὺς καίων καὶ καταστρέφων τὰ ἀνάκτορα, ἐδείκνυσεν ὅτι εἰς τὴν πατρίδα ἔχων τὸν νοῦν, δὲν ἐφρόνει νὰ κατοικήσῃ μετὰ τῶν βαρβάρων.

Ὅμοιοι γαίται ὅμως ὅτι ταχέως μετανόησας ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τούτῳ δὲν ἐβράδυνε νὰ διατάξῃ νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ, καθόσον μάλιστα καὶ ὁ φρόνιμος Παρμενίων δὲν ἔλειψε νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι κακῶς ἔπραξε πυρπολήσας τὰ ἀνάκτορα, ἅτινα εἰς τὸ ἐξῆς ὡς ἴδια αὐτοῦ ἐθεωροῦντο. Ἐν Περσεπόλει δὲ πρὸς τούτοις ἀναφέρεται ὅτι συνέβη καὶ τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον.

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Περσέπολιν, πλείστοι παρουσιάζονται ἐνώπιον αὐτοῦ, κινούμεντες εἰς οἶκτον τοὺς ὁρώντας. Ἦσαν δ' οὗτοι ἕως τετρακισχίλιοι Ἕλληνες, προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν καὶ αἰχμαλωτισθέντες κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς οὓς λίαν σκληρῶς καὶ ἀπανθρώπως ἐφέρθησαν οἱ βάρβαροι, διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου χαρὰκτῆρας ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν ἐγχαράξαντες, καὶ ἄλλων μὲν ἀκρωτηριάσαντες τὰς ρίνας, ἄλλων δὲ τὰ ὦτα καὶ ἄλλων τὰς χεῖρας. Καὶ οὕτω δ' ἡκρωτηριασμένοι διετηρήθησαν εἰς τὴν ζωὴν, χρησιμεύοντες εἰς τοὺς Πέρσας ὡς περίγελως καὶ παίγνιον· ἄλλοι δὲ δὲν ἀφῆκαν εἰς τοὺς ταλαιπώρους τούτους Ἕλληνας, εἰμὴ μόνον τὴν χρῆσιν τοῦ λόγου.

Τοιοῦτον ἐλεεινὸν θέαμα βλέπων ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, καὶ μετὰ συγκινήσεως, «Μὴ λυπηθῇς, εἶπε, παραμυθῶν αὐτούς, διότι ἐξάπαντος μέλλετε νὰ ἐπανίδητε τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς σας, καὶ τὸ πάτριον ἔδαφος.» Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη φυσικῶς

τῷ λόγῳ ὤφειλε νὰ ἐμπλήσῃ χαρὰς καὶ ἀγαλλιάσεως τοὺς ταλαιπώρους Ἕλληνας, ἀλλ' οὗτοι μετὰ σπαραγμοῦ καρδίας, Μὲ ποῖον θάρρος, ἀνέκοαξαν, εἰς τοιαύτην ἐλαινὴν κατὰστασιν θὰ ὑπάγωμεν νὰ παρασταθῶμεν ὡς οἰκτρὸν θέαμα εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, καὶ πῶς μάλιστα νὰ ὑπομείνωμεν τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὰς δυσχερεῖας τοιοῦτου μακρυνοῦ ταξιδίου, ἐνῶ εἴμεθα τοσοῦτον βεβαρημένοι ἀπὸ ἔτη;

Ἄλλη λοιπὸν θεραπεία δὲν ὑπάρχει πλέον εἰμὴ νὰ ὑποφέρωμεν τὰς ἰδίας μας συμφοράς, κρυπτόμενοι ἀπὸ τὰ ὄμματά τῶν συμπατριωτῶν μας, καὶ περιμένοντες νὰ τελειώσωμεν τὴν ἀθλίαν ζωὴν μας μὲ αὐτοὺς, οἵτινες τέρπονται βλέποντες τὰς συμφοράς μας.» Ὁ Ἀλέξανδρος συγκατανεύσας εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν ἐν Περσепόλει αἰχμαλώτων, ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ τελειώσωσι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς των εἰς τὰ μέρη ταῦτα, διατάξας νὰ δώσωσιν εἰς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἀνὰ τρεῖς χιλιάδας δραχμῶν, πέντε ἐνδυμασίας, δύο ζεύγη βοῶν πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς, καὶ ποσότητά τινα σίτου, δι' οὗ νὰ σπείρῃσι τὴν γῆν. Παρήγγειλε δὲ καὶ τὸν διορισθέντα διοικητὴν νὰ ἐπαγρυπνῇ μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἐπ' αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ ἐνοχλῶσιν αὐτοὺς, μήτε νὰ ἀπαιτῶσι δασμὸν τινα παρ' αὐτῶν. Μῆνός τις διέτριψεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Περσепόλει, παρεκτός δὲ τῆς μεγάλης ποσότητος ἥν ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω παρέλαβεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἔπεσον καὶ τὰ τεθησαυρισμένα εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα ἀπὸ τῶν χρόνων Κύρου τοῦ ἀρχαίου χρήματα. Ἐπὶ τούτῳ δὲ διέταξε νὰ ἔλθωσιν ἐκ Βαβυλώνης, Μεσοποταμίας καὶ Σούσων εἴκοσι χιλιάδες ἡμίονοι καὶ τρισχίλια κάμηλοι πρὸς μετακλίσειν αὐτῶν, καὶ νὰ παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρπάλου, ὃν καὶ γενικὸν ταμίαν του διώρισεν, ἑξακισχιλίων Μακεδόνων σῶμα πρὸς τούτοις παραδούς εἰς αὐτὸν πρὸς προφύλαξιν τῶν χρημάτων.

Περὶ τὸν νὰ σημειώσωμεν ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὰς ἄλλας μὲν μεγαλοπόλεις τῆς Περσίας πλείστα ἐσφετερίσθησαν λάφυρα, ἀλλ' ἐκεῖ ἔσχον κυρίως πλουσιωτάτην λείαν.

Καθ' ὅποιανδὴποτε ἔποψιν ἡ Περσέπολις θεωρουμένη ἦτο πλουσιωτάτη, καὶ αἱ οἰκίαι τῶν κατοίκων ἐξόχως διεκρίνοντο διὰ τὰ ἐναυταῖς συσσεωρευμένα ἀγαθὰ καὶ τὰ παντοειδῆ πλούτη συνιστάμενα εἰς σκευὴ πολυτελεῆ καὶ ποικίλους διὰ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου καλλωπισμούς.

Ἀπὸ οἴκου δ' εἰς οἶκον μεταβαίνοντες οἱ Μακεδόνες ἤρπαζον κατ' ἐκλογὴν πᾶν ὅ,τι ὠρέγοντο, πρὸ πάντων δὲ πολυποίκιλια καὶ πολύτιμα ἐνδύματα, τὰ μὲν ἀλουργῇ, τὰ δὲ χρυσοκέντητα, ἐγίγνοντο λεία τῶν νικητῶν, καὶ ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν οἱ στρατιῶται δὲν ἔπαυσαν δρῶντες τὴν πόλιν· καὶ τοσαύτη ἦτο ἡ πρὸς τὸ ἀρπάζειν καὶ λαφυραγωγεῖν διάθεσις καὶ ὁρμὴ πάντων ὥστε συχνάκις εἰς ἕριδας πρὸς ἀλλήλους ἤρχοντο, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, οἱ φαινόμενοι μάλιστα ὅτι ἰδιοποιοῦντο καὶ ἐσφετερίζοντο τὸ μεγαλῆτερον μέρος τῆς λείας ἔπιπτον οἰκτρὰ θύματα τῆς ἀκορέστου πλεονεξίας των.

Καὶ οὕτω μὲν διηρπάγη καὶ κατὰ μέγα μέρος κατεστράφη ἡ Περσέπολις, ὁ δ' Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβὰς παρέλαβε τοὺς ἐκεῖ θησαυροὺς,

ὥς εἴρηται ἤδη. Συγχρόνως δ' εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔπεσον καὶ τὰ εἰς Πασσαργάδας ἀπὸ παλαιότερων χρόνων ὑπὸ Κύρου τοῦ πρώτου τεθσαυρισμένα χρήματα εἰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας τάλαντα συμποσούμενα.

Διακόπομεν δὲ πρὸς μικρὸν τὴν συνέχειαν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου, περιοριζόμενοι ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς διαγωγῆς τῶν τροπαιούχων Μακεδόνων κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῶν εἰς τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Περσίας.

Ὅτε δ' Ἀλέξανδρος ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς Περσίας ὑπὸ τὸν χρυσοῦν καὶ περιλαμπρὸν οὐρανίσκον, παραστὰς ὁ παρακολουθῶν τὸν στρατὸν Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ἀρχαῖος φίλος τοῦ βασιλικοῦ Μακεδονικοῦ θρόνου, καὶ δάκρυα χαρᾶς ἐγκαρδίως χύνων, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῶν γερόντων, («Ὅποιās χαρᾶς ἐγγάλῃς χαρᾶς, ἀνεβόησεν ἐστερήθησαν οἱ Ἕλληνες, ὅσοι δυστυχῶς ἐτελεύτησαν πρὶν ἴδωσι τὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Δαρείου καθήμενον!»)

Κύριος δ' ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος καταστὰς τοῦ Περσικοῦ βασιλείου καὶ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ θησαυρῶν, ἀφήκεν ἐλεύθερον ροὴν εἰς τὴν γενναίαν καὶ ἀπαρδειγμάτιστον ἔμφυτον αὐτοῦ κλίσιν εἰς τὸ μεγαλοδωρεῖν, συνενῶν μάλιστα μετὰ τῆς μεγαλοδωρίας καὶ τὴν ἔξοχον τῆς φιλοφροσύνης ἀρετῇ, ἥτις εἷς τε τὰς δωρεὰς καὶ τὰς εὐεργεσίας μεγάλῃν παρέχει βαρύτητα καὶ ἀξίαν. Οὕτω δὲ καὶ ἄλλοι μὲν συγγραφεῖς, πρὸ πάντων δ' ὁ Πλούταρχος, διηγοῦνται τὰ περὶ τούτου.

Ἀρίστων ὁ ἡγεμὼν τῶν Παιόνων, φονεύσας ἐχθρόν τινα προσέφερε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, λέγων. «Τοιοῦτον δῶρον παρ' ἡμῖν, ὦ βασιλεῦ, διὰ χρυσοῦ ποτηρίου ἀνταμείβεται.» «Ναί, ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, μειδιῶν, ἀλλὰ ἐγὼ καὶ θὰ προπίω εἰς τὸ ἰδικόν σου, πληρῶν αὐτὸ ἀκράτου οἴνου.» «Ἀπλοῦς τις Μακεδὼν στρατιώτης ἤλαυνεν ἡμίονον βασιλικὸν χρυσίῳ φορτωμένον· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κτήνος δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω ἔνεκα τοῦ βάρους, οὗτος σηκώσας ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ φορτίον, μετέφερεν αὐτὸ πνευστιῶν καὶ ἀγωνιῶν διὰ τὸν ὄγκον, βλέπων δ' αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, «Μὴ ἀποκάμῃς, φίλε, τῷ εἶπε, ἀλλ' ἐξακολούθησον καὶ τὴν λοιπὴν ὁδόν, μεταφέρον τὸ χρυσίον εἰς τὴν ἰδικήν σου σκηνήν».

Δυσηρεστεῖτο δὲ οὐχ ἥττον τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τῶν μὴ λαμβανόντων, ὥς καὶ τῶν μὴ αἰτούντων τι παρ' αὐτοῦ.

Φωκίων δ' Ἀθηναῖος, ὁ χρηστὸς ἐπονομαζόμενος, ἦτο ἐξ ἴσου φιλόπατρις ὥς καὶ ὁ Δημοσθένης, μεγάλη ὅμως μεταξὺ τῶν δύο διαφορά. Ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου γενναῖον ἀγῶνά του, ἐφάνη τολμηρότερος ὑπὲρ τὸ δέον, θεωρῶν ἴσως πλειοτέραν ἢ ὅση πραγματικῶς ἦτο ἡ δύναμις τῆς πατρίδος του, ὁ δὲ Φωκίων κρίνων ὅτι οἱ συμπατριῶταί του ἀπώλεσαν τὸ θάρρος, ὅπερ πρό τινων ἐτῶν κατὰ τῶν Περσῶν ἔδειξαν. ἐφάνη τολμηρότερος, παρέχων τόπον τῇ ὀργῇ, ἥ ἴσως καὶ πράγματι συμπεριλαμβάνων καὶ τὴν Μακεδονίαν μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ νομίζων τὸν Ἀλέξανδρον κατάλληλον καὶ ἀρμοδιώτατον νὰ ἐκδικήσῃ τὰς πρὸς

αὐτὴν πρὸ ἐτῶν ὕδρεις τῶν Περσῶν, ἀναφανδὸν διεκηρύχθη φίλος τοῦ δορυκτῆτορος.

Εὐγνωμονῶν δὲ ἐπὶ τούτῳ εἰς αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἐνασμενιζόμενος νὰ ἀποκαλῇ φίλον τοῦ τὸν Φωκίωνα, εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης του ὢν, ἔπεμψεν εἰς αὐτὸν δῶρον ἑκατὸν τάλαντα. Ὡς δὲ πάντες οἱ μεγάλοι πρὸ αὐτοῦ ἄνδρες, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ Σωκράτης, εἰς ἓν κυρίως ἀποβλέποντες, τὴν εὐκλειαν τῆς πατρίδος των, καὶ οὐχὶ τὴν ὕλην καὶ τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα προτιμῶντες, ἔδειξαν ἀπαράδειγματιστον φιλοπατρίαν, οὕτω καὶ ὁ ἐν ἐκουσίᾳ πενίᾳ διατελὼν Φωκίων ὁ τεσσαρακοντάκις διορισθεὶς κυβερνήτης τῆς πατρίδος του, ἀξιέπαινον δεικνύων καταφρόνησιν εἰς τὰ χρήματα, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὸ πεμπόμενον μεγαλοπρεπὲς δῶρον.

«Διατί εἰς ἐμέ μόνον ἀπ' ὅλους τοὺς Ἀθηναίους στέλλει τὰ χρήματα ταῦτα;» ἠρώτησε τοὺς φέροντας αὐτά. — «Διότι σὲ μόνον θεωρεῖ ὅτι εἶσι καλῆτερος καὶ χρηστότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους». — «Ἄς μὲ ἀφήσῃ λοιπὸν καὶ νὰ εἶμαι καὶ νὰ φαίνομαι τοιοῦτος,» ἀπήντησεν ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ. Ὁ γινώσκων νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀρετὴν Ἀλέξανδρος δὲν ἐβράδυνε νὰ πέμψῃ ἰδιόγραφον βεβαίως ἐπιστολὴν εἰς τὸν Φωκίωνα, λέγων εἰς αὐτόν. «Ἄν ἀποβάλλῃς οὕτω τὰς χάριτάς μου, δὲν θέλω σὲ θεωρεῖ φίλον μου πλέον. Εἰς ἐμέ μόνις ὁ χρυσοῦς τοῦ Δαρείου μὲ ἔφθασε νὰ ἀνταμείψω τοὺς φίλους μου». Τοῦτο θὰ εἶπῃ νὰ εἶναι τις μέγας βασιλεὺς!

Διέταξε τὸν ταμίαν τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ δώσῃ εἰς τὸν παρακολουθοῦντα εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ Ἀνάξαρχον τὸν φιλόσοφον ὅσα ἤθελε ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ. — «Ἐκατὸν τάλαντα ζητεῖ», ἀπήντησεν ὁ ταμίας. — «Καλὰ κάμνει, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος, διότι γνωρίζει ὅτι ἔχει φίλον, ὅστις καὶ δύναται καὶ θέλει νὰ τῷ δωρήσῃ τόσα». — Τοσοῦτον δὲ μεγάλα καὶ τεράστια ἦσαν τὰ πλούτη, ἅτινα οὕτω δαψιλῶς προσέφερεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τε τοὺς φίλους καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ τοῦ Ὀλυμπιάς ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ δὲν παύει νὰ νουθετῇ τὸν υἱὸν τῆς νὰ μὴ εἶναι τοσοῦτον ἐλευθέριος. «Ἄλλως, τῷ ἔλεγεν, εὐεργέτει τοὺς φίλους σου καὶ ἐνδόξους αὐτούς καθίστα' τῶρα ὅμως σὺ τοὺς κάμνεις ἰσοδασιλεῖς, καὶ εἰς αὐτοὺς μὲν οὕτω παρασκευάζεις πολλοὺς φίλους, τὸν ἑαυτὸν σου δ' ἀφήνεις ἀπομεμονωμένον.»

Καὶ δὲν ἔπαυε μὲν ὁ φιλομήτωρ δορυκτῆτωρ νὰ πέμπῃ οὐχ ἥττον πλούσια καὶ μεγαλοπρεπῆ δῶρα καὶ εἰς τὴν μητέρα του, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτὴν νὰ ἀναμιγνύηται καὶ νὰ πολυπραγμονῇ εἰς τὰ πολιτικά, μηδὲ νὰ ἐξέρχεται τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν γυναικίαν ὀρίων, προσέχων ὅμως καὶ αὐτὸς νὰ μὴ παρεκτρέπηται τοῦ πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένου σεβασμοῦ καὶ οὐ μικρὰν περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸ ἀναφερόμενον περὶ αὐτοῦ ὅτι ἐν ᾧ ἀνεγίνωσκεν ἐπιστολὴν τῆς μητρός του, ὡς συνείθιζε, μετὰ τοῦ Ἡφαιστίωνος, ἐκβάλλων τὸ δακτυλίδιον τοῦ ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ· οὕτω δὲ φερόμενος ὁ Ἀλέξανδρος, ἠκολούθει τὴν ἔμφυτον αὐτῷ μεγαλοφυλίαν, πεποιθὼς ὅτι ἐφέλκεν εἰς ἑαυτὸν διαρκῆ εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἐγ-

κάρδιον αὐτῶν πίστιν, συχνάκις ὅμως πικροὺς ἀντὶ τούτου ἀπελάμβανε καρπούς, καὶ ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν Μακεδόνων κορεσθέντες ἐκ τῶν ἀπονεμηθέντων αὐτοῖς θησαυρῶν, καὶ μὴδὲν πλέον ὀρεγόμενοι, ἀφοῦ ἀπῆλαυσαν ἤδη τὰ ἄλλα τῆς νίκης των καὶ ἐξεπλήρωσαν τὴν ἐπιθυμίαν των ἤθελον νὰ ἀπολαύσωσι πλέον τὰ κτηθέντα ἀγαθὰ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, εἴτε ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν, μὴ καθυποβαλλόμενοι πλέον εἰς νέας ταλαιπωρίας, ἕτεροι δὲ τοσοῦτον ἀκόρεστοι ἦσαν, ὥστε ὅσον πολλὰ παρείχεν εἰς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, τοσοῦτον πλείοτερα ἐπεθύμουν νὰ λάβωσι.

Καὶ παιδιόθεν μὲν, ὡς εἶδομεν, ὁ ἐξ Ἀκαρνανίας καθηγητῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Λεωνίδας εἶχε σκληραγωγῆσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ παντοίων ἀσκήσεων, ὥστε ἀνέκαθεν τὴν μαλθακότητα καὶ τὴν τρυφὴν ἐν γένει ἐφαίνετο ἀποδοκιμάζων, καὶ νῦν μάλιστα ἥσχαλλε καὶ ἡδημόνει βλέπων τοὺς συνοδοιπόρους του, μεγάλους τε καὶ μικροὺς, παραδεδομένους εἰς τρυφὴν, εἰς σπατάλην καὶ εἰς ἀκολασίαν.

Καὶ ἐν Βαβυλῶνι μὲν οἱ στρατιῶται ἀμέτρως παρεδόθησαν εἰς παντοίων εἰδῶν διασκεδάσεις καὶ ἰδίως εἰς τὴν μέθην καὶ τὴν κραιπάλην, ὥστε διὰ παντὸς τρόπου ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάζετο νὰ ἀντιτάσσεται κατὰ τῆς ἐκ τούτου προκυπτούσης ἐπαισθητῆς βλάβης, ζητῶν νὰ ἀναζώπυρρησιν τὴν πολεμικὴν αὐτῶν ἀρετὴν. Κατὰ τὴν ἐν Περσепόλει δὲ τετραμήνην κατὰ χειμῶνα διατριβὴν τῶν Μακεδόνων, αἱ πρὸς τὴν τροφήν, τὴν ἡδυπάθειαν καὶ τὴν πολυτέλειαν κλίσεις αὐτῶν κατέστησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σφοδρότεραι. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, Ἀγωνὸν Τηῖος ἔφερε χρυσοὺς ἥλους εἰς τὰς κρηπίδας αὐτοῦ, ὁ δὲ Λεονάτος διὰ πολλῶν καμῆλων μετεκόμιζεν κόνιν ἐξ Αἰγύπτου πρὸς χρῆσιν τῶν ἀγωνιστηρίων, πλείστοι δὲ ἀντὶ ἐλαίου μετεχειρίζοντο πολῦτιμον μῦρον, καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐπίτηδες εἶχον ἀνθρώπους πρὸς τρίψιν τῶν μελῶν των καὶ νὰ ἀποκοιμίζωσιν αὐτοὺς· μετὰ πρᾶότητος δὲ καὶ φιλοσοφικῶς ἐπέπληττεν αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος λέγων ὅτι ἐθαύμαζεν ὅτι ἐνῶ ἡγωνίσθησαν τοσοῦτον πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας, δὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι οἱ καταπονήσαντες τοὺς ἄλλους κοιμῶνται γλυκύτερον ἀπὸ τοὺς καταπονηθέντας, οὐδὲ βλέπουσι, παραβάλλοντες τὸν ἰδικὸν των βίον πρὸς τὸν βίον τῶν Περσῶν, ὅτι δουλικώτατον μὲν εἶναι νὰ παραδίδηται τις εἰς τὴν τρυφὴν, βασιλικώτατον δὲ νὰ κοπιᾷ. Καὶ πῶς δύναται τις, ἔλεγε συχνάκις, νὰ περιποιητῇ τὸν ἵππον του, ἢ νὰ ἐξασκῇται εἰς τὰ πολεμικὰ ἔργα, ἐνῶ δὲν συνείθισαν αἱ χεῖρές του νὰ ἐγγίζωσι τὸ ἴδιόν του σῶμα.

Εἶδομεν ὅτι πρωῒμως ὁ καθηγητῆς του ἐφιλοτιμήθη νὰ ἀναθρέψῃ ἐλληνοπρεπῶς τῷ νόντι τὸν Ἀλέξανδρον, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν μαλθακότητα ὡς πάντῃ ἐπιβλαβὴ καὶ ὀλέθρια θεωρῶν εἰς τὴν ὑγίαν καὶ τὴν εὐζωίαν, διὸ καὶ παιδιόθεν ὁ Ἀλέξανδρος μνημονεύεται ὅτι κατέστη ἐγκρατέστατος εἰς τὴν γαστέρα, ὥστε ἐνῶ ἀκόμη ἦτο εἰς τὴν Ἀλικαρνασσόν, ἡ δὲ βασίλισσα τῆς Καρίας Ἀδα εὐγνωμοσύνης ἕνεκα ἐφιλοτιμεῖτο πέμπουσα εἰς αὐτὸν ὄψα καὶ πλακούντια, καὶ τοὺς ἀρίστους μαγείρους καὶ ἀρτοποιοὺς, ὁ Ἀλέξανδρος λόγῳ ἐγκρατείας δὲν τὰ ἐδέχετο, λέγων ὅτι ἐκεῖνος εἶχε πολὺ καλλι-

τέρους μαγείρους και ὀψοποιοὺς, τοὺς ὁποίους τῷ ἐπρομήθευσεν ὁ παιδαγωγός του διὰ μὲν τὸ πρόγευμα· τὸν νυκτερινὸν περίπατον, διὰ δὲ τὸ δεῖπνον τὸ ὀλίγον πρόγευμα· και εἰς τὸν οἶνον δὲ φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς οὐδεμίαν ἢ και πολλὰ ὀλίγην εἶχε κλίσιν.

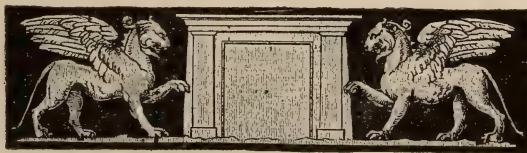
Εὐηρεστεῖτο ὅμως νὰ διαμμένη ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν τράπεζαν, οὐχὶ τρώγων ἢ πίνων, ὅσον καλῶν, και ἐφ' ἐκάστου μάλιστα ποτηρίου ἐτέρπετο ἔκφωνῶν ὁμιλίαν τινὰ ὅτε μάλιστα εὑρίσκε τὴν εὐκαιρίαν ἐπὶ τοῦτῳ κατὰ ληλον.

Ἐν γένει δ' εἰς πάσας τὰς πράξεις του, οὔτε ὑπὸ οἴνου, οὔτε ὑπὸ ὕπνου, οὔτε ὑπὸ ὁποιασδήποτε διασκεδάσεως, οὔτε ὑπὸ γάμου οὔτε ὑπὸ θεᾶς τινός, οὔτε ὑπὸ ἄλλου ἀντικειμένου ἐκυριεύετο, ὡς ἄλλοι στρατηγοὶ εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκεῖνο ὑπέκειντο τὸ ἐλάττωμα, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐγειρόμενος ἐκ τῆς κλίνης, πρῶτον μὲν ἐθυσίαζεν εἰς τοὺς θεοὺς, ἀκολούθως δὲ προεγευματίζε, και εἶτα ἐδίδοτο σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἢ εἰς τὰς συνήθεις αὐτοῦ ἐνασχολήσεις.

Καταλύων δ' εἰς τόπον τινὰ πρὸς ἀνάπαυσιν, ἐλούετο και ἡλείφετο πρῶτον, και εἶτα δ' ἐξήταζε τοὺς μαγείρους, ἂν καλῶς διέθεσαν τὰ περὶ τὸ δεῖπνον, και μεγάλως ἐφρόντιζεν ἐπὶ τῆς τραπέζης μὴ τι διαμερισθῇ ἀνίσως και ἀμελῶς μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων, μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἐλούετο και ἐκοιμάτο πολλάκις μέχρι μεσημβρίας, ἐνίοτε δὲ και ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν διέμενεν ἐν τῇ κλίνῃ.

Λίαν δ' οὗτος ἐγκρατὴς ὦν και εἰς τὰ ὀρεκτικώτατα φαγητά, τὰ σπανιώτατα ἐκ τῶν κοιμιζομένων αὐτῷ ὀπωρικῶν και ἰχθυῶν ἀπέστελλε και διένειμεν εἰς τοὺς φίλους του, μηδὲν πολλάκις κρατῶν δι' ἑαυτόν. Πάντοτε δ' ἢ τράπεζα αὐτοῦ ἦτο μεγαλοπρεπὴς, και ἡ δαπάνη αὐτῆς συναυξάνετο μετὰ τῶν εὐτυχῶν του, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους ἀνῆλθεν εἰς δέκα χιλιάδας δραχμὰς καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Καὶ τοσαῦτα ὤφειλε νὰ δαπανᾷ ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἐστιᾷσῃ τὸν Ἀλέξανδρον.

Και κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς καλὸς στρατηγὸς ἀπεδοκίμαζε και κατεδίκαζε τὸν τρυφηλὸν και μαλθακὸν βίον εἰς τὸν στρατὸν του, καθόσον ὅμως προσήγγιζεν εἰς τὸν μεγαλεπήβολον σκοπὸν του, συνάπτων και συγχωνεύων τοὺς Πέρσας μετὰ τῶν Μακεδόνων, ἤρχισε και οὗτος νὰ κλονῆται και νὰ σαλεύῃ μεταξὺ τῆς ἐγκρατείας πρὸς ἣν ὡς μαθητῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ὤφειλε νὰ προσοικειωθῇ, και τῆς ἡδυσπαθοῦς και τρυφηλῆς ζωῆς, ἣν παρὰ τῶν Περσῶν ἐτέρπετο ἀπομιμούμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὁ Δαρείος καταδιώκεται ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.—Θάνατος τοῦ Δαρείου.

ΑΤΑ τὸν μεγαλεπήβολον σκοπὸν εἰς ὃν ἄπασαι αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπέβλεπον, γὰρ συνάφη καὶ συνοικειώση τοὺς Πέρσας μετὰ τῶν Ἑλλήνων, δι-
ορίσας καὶ ἐν Περσепόλει ἑπαρχον τὸν Φρασά-
όρτην, υἱὸν τοῦ Πέρσου
Ρεομίθρου, τὰ δ' ἴχνη
τοῦ Δαρείου παρακο-

λουθῶν, διηυθύνθη πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ
περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ 330 π. Χ. Κατέφυγε
δ' ὁ δυστυχὴς μονάρχης εἰς τὰ Ἐκβάτα-
να, τὴν πρωτεύουσιν τῆς Μηδίας. Καὶ
ἦτο μὲν ἐκεῖ ἀνεξάρτητος, οὐχὶ ὅμως καὶ
ἀσφαλής.

Διατηρῶν δ' εἰσέτι τὸ ὄνομα τοῦ βα-
σιλέως, συνήγαγε καὶ πάλιν πιστούς τινας
περὶ ἑαυτόν, καὶ ἐμελέτα νὰ συναγείρῃ καὶ
αὐθις στρατὸν δι' ἄλλην μάχην. Καὶ ἄφ'
ἐνὸς μὲν ἦτο ἤδη ἐστρατοπεδευμένος ὀλί-
γον μακρὰν τῶν λεγομένων Κασπίων Πυ-
λῶν, ἄφ' ἐτέρου δὲ περιστοιχούμενος ὑπὸ
τῶν Βακτριανῶν ἱππέων, τοῦ Βήσσου, καὶ
τοῦ Φωκέως Πάτρωνος ἀρχηγῶ τῶν μι-
σθοφόρων Ἑλλήνων, συγκαλέσας τοὺς

περὶ ἑαυτὸν ἐπισημοτέρους τῶν αξιωματικῶν του, προέτεινεν αὐτοῖς νὰ μὴ
ἀναβάλωσι τὴν μετὰ τῶν Μακεδόνων συμπλοκήν, ἀλλὰ νὰ δοκιμάσωσιν ἔτι
ἅπαξ τὴν τύχην τῶν ὅπλων.

Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι μετ' ἀπελπισίας ἔφριξαν ἀκούσαντες τὴν πρό-
τασιν νέας μάχης, μόνος δ' ὁ πιστὸς καὶ ἀνδρεῖος γέρον Ἀρτάβαζος νεανικὴν
δεικνύων γενναιότητα συνήνεσεν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Δαρείου, λέγων ὅτι

ἅπαντες ἦσαν πρόθυμοι νὰ θυσιασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως των, ἀλλ' ὁ χιλιάρχος Ναβαραζάνης, εἰς τῶν κατὰ τοῦ Δαρείου συνωμοτῶν, ἐγερθεὶς διάφορον προέτεινε καὶ πάντη ἐναντίαν πρότασιν, λέγων ὅτι, ἐπειδὴ ἡ τύχη φαίνεται ὅλως ἐναντία εἰς τὸν Δαρεῖον, ὥφειλεν οὗτος δι' ἄλλου τρόπου νὰ ἐξιλεώσῃ αὐτήν, παραχωρῶν τὴν βασιλείαν εἰκονικῶς εἰς ἄλλον, ὀνομαστικῶς ἀναφέρων τὸν Βῆσσον, συγγενὴ τοῦ Δαρείου καὶ σατράπην τῆς Βακτρίας, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴν ἀφοῦ διορθωθῶσι τὰ πράγματα.

Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἀπροσδοκῆτως ἀκούσας ταῦτα, ἐξέσπασε τὸ ἐγχειρίδιον ἐκ τῆς ζώνης, σπεύδων νὰ τιμωρήσῃ τὸν αὐθάδη σατράπην ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος διὰ ταχείας φυγῆς προλαβὼν ἀπῆλθεν ἐκ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Καὶ συνέλαβε μὲν τὴν ἰδέαν ὁ Πάτρων νὰ σώσῃ τὸν Δαρεῖον ἀλλ' οὗτος οὐδὲ ὅλως ἔσπευγε νὰ ἐμπιστευθῇ ὀλοτελῶς εἰς τοὺς Ἑλληνας, κατὰ τὸ σύστημα τῶν βαρβάρων, προτιμήσας μᾶλλον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ τερπνὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλικοῦ γένους εἰς ἄλλον δεσπότην.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπολύσας, πρῶτον τοὺς Θεσσαλοὺς ἵππεις καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους δοὺς αὐτοῖς πλήρη τὸν μισθὸν των καὶ χίλια πρὸς τοῦτοις τάλαντα δωρεάν, παραλαβὼν δὲ τὸ ἵππικόν των ἑταίρων καὶ τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα εἰσῆλθεν εἰς Ράγας, πόλιν ἀρχαίαν παρὰ τῇ σημερινῇ Τεχεράνῃ κειμένην, μετὰ τοσαύτης ἐπισπεύδων ταχύτητος καὶ ὁρμῆς, ὥστε καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἵπποι παντάσιν ἀπαυδοῦντες ἔπιπτον κατὰ γῆς νεκροί· πέντε δ' ἐκεῖ διατρίψας ἡμέρας, διέβη τὰ Ἑλδούρζια ὄρη, ἔνθα καὶ προσελθὼν εἰς αὐτὸν ὁ παρὰ τῷ Δαρείῳ διατελὼν Βατισθένης, υἱὸς τοῦ Ὡχου, τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Δαρεῖος συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν σατράπων ἐκρατεῖτο ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπ' αὐτῶν.

Βῆσσος, ὁ ἰσχυρὸς σατράπης τῆς Βακτρίας, χώρας ταυτιζομένης μετὰ τῆς σημερινῆς Βουχάρας, ὁ ἐπίσημος χιλιάρχος τοῦ Δαρείου Ναβαραζάνης, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων σατραπῶν ὑπῆρξαν οἱ κυριώτεροι καὶ ἐνεργητικώτεροι μοχλοὶ τῆς προδοτικῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τοῦ ἀθλίου μονάρχου. Σκοπὸς δὲ τῶν ἀποστατῶν ἦτο νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἰδίαν των ἀνεξαρτησίαν, εἴτε φονεύοντες τὸν ταλαίπωρον Δαρεῖον, εἴτε παραδίδοντες αὐτὸν εἰς τὸν διώκτην του, ὅπως αἱ περιστάσεις καὶ τὸ ἀτομικὸν αὐτῶν συμφέρον ἤθελον καθοδηγήσει νὰ πράξωσι.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ θέλων νὰ προφθάσῃ καὶ νὰ λυτρώσῃ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων προδοτῶν τὸν ἐκ βασιλείων καταγόμενον, ἦλθεν εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐπληροφορήθη ὅτι εὕρισκετο ὁ ἀτυχὴς βασιλεὺς, καὶ διπλασιάσας τὰς δυνάμεις του ἐπὶ τινας ἡμέρας, ἐπὶ τέλους ἀφίκετο μετὰ τοῦ τάγματός του.

Ἡ ἀπροσδόκητος καὶ αἰφνιδία παρουσία τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔρριπεν εἰς ἀμηχανίαν τοὺς συνωμότας, ἠνάγκασαν δ' οὗτοι τὸν αἰχμάλωτον αὐτῶν βασιλέα νὰ ἀφήσῃ τὸ φορεῖον, ἔνθα εἶχον αὐτὸν ἐγκεκλεισμένον, καὶ ἀναβάς ἐφ' ἵππου νὰ συναπέλθῃ μετ' αὐτῶν, καὶ φυσικῶς μὲν τῷ λόγῳ ὁ Δαρεῖος ἀπέριψε τὴν πρότασιν τῶν συνωμοτῶν, προτιμῶν νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας ἐχθροῦ,

περὶ οὗ πολλὰ καὶ γενναῖα ἤκουσε καὶ ἔργοις ἀπεπειράθη, ἥ νὰ συναπέλθῃ μετὰ τῶν ἐπίδούλων φίλων του, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος φθάσας εἰς τὸ φορεῖον, εὗρεν ἐντὸς αὐτοῦ ἄπνουν σῶμα. Οἱ συνωμόται ἐπιπεσόντες κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως, καὶ καιρίως αὐτὸν τραυματίσαντες, ἐτράπησαν εἰς αἰσχρὰν φυγὴν.

Ἀναφέρεται δ' ὅτι ἄπλοῦς τις στρατιώτης Μακεδῶν, Πολύστρατος καλούμενος, εὗρέθη κατὰ τύχην πλησίον τοῦ φορείου, παρὰ τοῦτου δ' ὁ Δαρεῖος ἐζήτησεν ὕδωρ πρὸς ἀναψυχὴν, πῶν δὲ καὶ καταπραῦνας ὀλίγον τὴν θανατηφόρον δίψαν του, «ὦ ἄνθρωπε, εἶπεν εἰς τὸν στρατιώτην, αὕτη εἶναι πασῶν τῶν δυστυχῶν μου ἡ μεγίστη, ὅτι εὐεργετηθεὶς δὲν δύνamai νὰ ἀντιπληρώσω.

«Θὰ σοὶ ἀποδώσῃ ὅμως τὴν χάριν τὴν ὁποῖαν μοὶ ἔκαμες αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος. Ναί, ναί, οἱ θεοὶ θὰ ἀνταμείψωσι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ διὰ τοῦτο, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐπίεικίαν τὴν ὁποῖαν ἔδειξεν εἰς τὴν μητέρα, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα μου. Τῷ δίδω διὰ σοῦ τὴν χεῖρά μου.» Καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν τοῦ Πολυστράτου ἐξέπνευσεν ὁ ταλαίπωρος.

Βαθυτάτην λύπην ἔδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῷ οἰκτρῷ θανάτῳ τοῦ Δαρείου, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χλαμύδα ἐκβαλὼν, ἐκάλυψε δι' αὐτῆς τὸ νεκρὸν ἐκείνου σῶμα, καὶ ἐπεμφεν αὐτὸ βασιλικῶς κεκοσμημένον εἰς τὴν ἐν Σούσοις, ὡς εἴρηται, διατρίβουσαν μητέρα αὐτοῦ, διατάξας νὰ θάψωσιν αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς ἐν τῷ βασιλικῷ νεκροταφείῳ, ἔνθα καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντες ἐτάφησαν.

Ἐτελεύτησε δ' ὁ Δαρεῖος πεντηκοντούτης, ἡγεμονεύσας ἑξ ἔτη μόνον· καὶ τοιοῦτον τέλος ἔσχεν ὁ ἀτυχὲς βασιλεὺς, περὶ οὗ ὁ ἱστορικὸς Ἀρριανὸς ἀποφαίνεται ὅτι κατὰ μὲν τὰ πολεμικὰ ἦτο μαλθακός, καὶ οὐχὶ δραστήριος, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ἦτο ἀνεπίληπτος, εἴτε διότι ἦτο φύσει δίκαιος, εἴτε διότι δὲν ἔλαχον περιστάσεις νὰ δείξῃ τὸ ἐναντίον, οὐδ' ἦτο δ' ἀφ' ἐτέρου καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ νὰ πιέσῃ τοὺς ὑπηκόους του, καθόσον μάλιστα ἦτο κίνδυνος αὐτοῦ μαγαλῆτερος τοῦ ἰδικοῦ των.

«Ἀμα ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπῆλθεν ἐναντίον τοῦ Δαρείου, ἀδιακόπως καὶ αἱ συμφοραὶ συνεπῆλθον κατ' αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ἐνίκηθησαν οἱ σατράπαι του, κατὰ τὴν παρὰ τῷ Γρανικῷ ποταμῷ ἱππικὴν συμπλοκὴν, εἶτα δ' ἀπώλεσε τὴν Ἰωνίαν, Αἰολίαν, Φρυγίαν, Λυδίαν, Καρίαν καὶ τὸ ὅλον μέχρι Κιλικίας ἀκολούθως δ' ἐνίκηθη εἰς τὴν Ἰσόν, ἔνθα εἶδεν αἰχμαλωτισθεῖσαν τὴν μητέρα μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπώλεσε μέγαν στρατὸν, συγκείμενον ἐκ βαρβάρων παντὸς γένους, καὶ ἐκείθεν δὲ περὶ πλανήθη ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐν τῷ κράτει του, μέχρις οὗ ἀθλίως ἐπροδόθη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἀκολούθων του, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων, ὡς ὑπεγράφετο, ἐπιφορτισθεὶς δι' ἁλύσεων, οἰκτρῶς ἐθανατώθη.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦτο ἡ συμφορὰ τοῦ Δαρείου ζώντος, κατὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ βασιλικὰς ἔλαβε τιμὰς καὶ βασιλικὴν κηδεῖαν, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ

ἀνετράφησαν καὶ ἐξεπαιδεύθησαν βασιλικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐπὶ τέλους καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐγένετο.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ὁ Ἀλέξανδρος συνενωθείς μετὰ τοῦ ὅλου στρατοῦ του ἀπέλυσε τοὺς Ἑλλήνας μισθοφόρους, ὧν ὁ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας ἐτελείωσεν ἤδη. Καὶ τινες δὲ τῶν Μακεδόνων ἐπεθύμουν μὲν νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια, φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα τοῦ θέρους, καὶ τὰς ταλαιπωρίας καὶ τοὺς μόχθους τοῦ πολέμου, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δι' ἡπίων ἐπιπλήξεων καὶ διὰ προσφορᾶς καὶ ὑποσχέσεως διαφόρων ἀμοιβῶν ἀναζωπυρῶν τὴν προθυμίαν αὐτῶν, οὕτως ἐπανήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν προτέραν των πειθαρχίαν ὥστε καὶ μετὰ πικρῶν δακρύων ἐζήτησαν συγχώρησιν παρ' αὐτοῦ.

Σημειωτέον δ' ὅτι συχνάκις οἱ στρατιῶται ἔνεκα τῶν ἀφορήτων ταλαιπωριῶν ὑπέπιπτον εἰς τριούτου εἵδους δυσαρρεσκείας. Πόσον δ' ἐνθουσιῶδεις ἦσαν οἱ λόγοι, δι' ὧν ὁ Ἀλέξανδρος ἐγίγνωσκε νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τάξιν!

«Οἱ βάρβαροι ἄχρι τοῦδε, εἶπέ ποτε εἰς αὐτοὺς, ὡς ἐν ὀνείρῳ σᾶς ἔβλεπον, ἀλλ' ἂν ἐπιστρέψῃτε πάλιν νὰ ἀναταράξῃτε τὴν Ἀσίαν, θὰ ἐπιπέσωσι καθ' ὑμῶν ὡς κατὰ σωροῦ γυναικῶν.

«Ἐκαστος εἶναι ἐλεύθερος ἂν ἐπιθυμῇ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ἐπιμαρτύρομαι τοὺς θεοὺς, ὅτι προσπαθῶν καὶ ἀγωνιζόμενος νὰ κατακτήσω τὸν κόσμον χάριν τῶν Μακεδόνων, ἐγκατελείφθην ὑφ' ὑμῶν μετὰ τῶν φίλων μου καὶ τινων ἐθελοντῶν.» «Ποτέ, ποτέ, ἀνέκραξαν ἅπαντες οἱ στρατιῶται ὁμοφώνως, ὁδήγησον ἡμᾶς ὅπουδῆποτε τοῦ κόσμου ἐπιθυμεῖς».

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Δαρείου καὶ τῆς φυγῆς τῶν Περσῶν στρατῶν μεγάλη λεία περιήλθε καὶ αὐθις εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, ἦν οἱ προδόται καὶ φονεῖς σατράπαι βιαζόμενοι νὰ φύγωσιν διὰ ταχυπόδων ἵππων, δὲν ἡδύναντο βεβαίως νὰ συναποφέρωσι μεθ' ἑαυτῶν. Βαθμηδὸν δὲ καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡλαττώθη εἰς εἰκοσασχιλίους πεζοὺς καὶ τρισχιλίους ἵππεις. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἐπὶ τέσσαρα ἔτη κατὰ συνέχειαν ὁ Ἀλέξανδρος περιήρχετο ὡς εἰς τῶν περιπλανωμένων ἱπποτῶν τοῦ μεσαιῶνος ἐν Εὐρώπῃ μᾶλλον, ἢ ὡς στρατηγὸς ἔχων κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσῃ μεγάλα καὶ γενναῖα ἔργα.

Διῆλθε δ' ὁ Ἀλέξανδρος χώρας κατοικουμένας ὑπὸ τολμηρῶν καὶ ἀγρίων φυλῶν, διὰ δυσβάτων ὁδῶν, αἵτινες ἐκ φύσεως ἦσαν τραχεῖαι καὶ ἀπόρητοι, καὶ ἅς σπανίως διέδθησαν ὁδοιπόροι, ἐπομένως δὲ καὶ ὀλίγον ἦσαν γνωσταί. Ἡ Ἀρία, ἡ Βακτριανή, ἡ Σογδιανή καὶ ἄλλαι χώραι, γνωσταὶ τὴν σήμερον, διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Χορασσάν, τῆς Βουχάρας, τοῦ Τουρκεστάν καὶ Ἀφγανιστάν ἢ παντελῶς κατεστρέφοντο, ἢ λόγος μὲν ἐγένετο περὶ καταστροφῆς αὐτῶν, οἱ δὲ κάτοικοι ἡττώμενοι ἀνελάμβανον καὶ αὐθις τὰς συνήθεις αὐτῶν ἔξεις, ἅμα ἀπερχομένων τῶν Μακεδόνων. Ἐν γένει δ' ἀπὸ τῆς πυρπολήσεως τῶν ἀνακτόρων τῆς Περσεπόλεως ἐνασμενίζονται τινες τῶν ἱστορικῶν, ἀποδίδοντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ, διὰ τὸν παράτολμον αὐτοῦ χαρακῆρα, τὴν προσωυμίαν «ὁ παράφρων τῆς Μακεδονίας».

Θανόντος λοιπὸν τοῦ Δαρείου ὁ Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἐν ταῖς κατὰ τὰ νότια παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης χώραις, καὶ ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι Χορασάν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἀφγανιστάν. Ἐνταῦθα δὲ πεδιάς τις γονιμωτάτη καὶ εὐφροωτάτη ἐξελέγη, πρὸς σύστασιν πόλεως, ἣτις καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐκλήθη Ἀλ ἐ ξ ἄ ν δ ρ ε ι α Ἀ ρ ε ῖ ω ν. Ἡ πόλις δ' αὕτη διασώζεται καὶ τὴν σήμερον μετακληθεῖσα Χεράτ...

Ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέπεσεν εἰς πρᾶξιν λίαν μοχθηράν καὶ ξένην τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν χρηστότητος, ἀμαυρὰν κηλίδα ἐπαγαγοῦσαν τῷ γενναίῳ ἄλλως κατακτητῇ.

Ὁ Φιλώτας, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ ἀρχαίου στρατηγοῦ Παρμενίωνος, διεδραμάτισε μέγα μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπὸ παιδικῆς εἰσέτι ἡλικίας. Ὁ Πλούταρχος δὲ οὕτω περιγράφει τὸν χαρακτηρὰ καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ στρατηγοῦ τούτου: «Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος ἀξίωμα εἶχε μέγα μεταξὺ τῶν Μακεδόνων. Δὲν ἦτο οὐ μόνον ἀνδρεῖος καὶ καρτερικὸς, ἀλλὰ καὶ μεγαλόδωρος καὶ φιλέταιρος, καὶ μόνον ἀπέναντι τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπεχώρει, κατὰ ταῦτα».

Λέγεται ὅτι ποτὲ διέταξε τὸν ἐπιστάτην νὰ δώσῃ ἱκανὴν ποσότητα ἀργυρίου πρὸς τινὰ τῶν φίλων· εἰπόντος δὲ τοῦ ἐπιστάτου, ὅτι δὲν ἔχει τοσαῦτα χρήματα ἔτοιμα· «τί λέγεις; εἶπεν ὁ Φιλώτας, οὐδὲ ποτήριον λοιπὸν ἔχεις, οὐδ' ἱμάτιον;» Καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ Φιλώτας ἐφέρετο λίαν ἀλαζονικῶς καὶ μετὰ μεγάλης ἀγερωχίας, διὸ καὶ ἐφείλκυσεν εἰς ἑαυτὸν τὸν φθόνον πάντων καὶ παρείχεν ὑποψίαν διὰ τὴν ὑψηλοφροσύνην αὐτοῦ, ἣν καὶ θέλων νὰ καταδαμάσῃ ὁ πατὴρ Παρμενίων: «ὦ παῖ, χεῖρων μὴ γίγνου», ἔλεγε. Ἀφορμὴ δὲ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐκρήξεως ὑπῆρξεν ὧδε:

Κατὰ τὴν παρὰ τῇ Ἰσῳ ἦτταν τῶν Περσῶν, εὐρέθη μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ὠραία τις νεάνις, ἐκ Πύμνης μὲν τῆς Μακεδονίας καταγομένη, Ἀντιγόνη δὲ καλουμένη. Ταύτην παραλαβὼν ὁ Φιλώτας, δὲν ἔλειπεν ἐν ταῖς μετ' αὐτῆς συναναστροφαῖς νὰ ἐγκουχᾷ διὰ τὰ ἴδια λαμπρὰ προτερήματα, καὶ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἀπεκάλει μειράκιον, τὰ δὲ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα ἀπέδιδεν εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὸν πατέρα Παρμενίωνα.

Ἡ νεάνις, ὡς γυνή, ὡμολόγησε τοὺς λόγους τούτους πρὸς τινὰ τῶν γνωρίμων αὐτῆς, ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὸν Κρατερόν, ὅστις καὶ εἰσῆγαγε τὴν νεάν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Οὗτος δὲ μαθὼν τὰ κατὰ τὸν Φιλώταν, δὲν ἔλειψε νὰ διατάξῃ αὐτὴν νὰ συχνάζῃ ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐραστοῦ καὶ νὰ ἀναγγέλλῃ αὐτῷ ὅσα ἤκουε παρ' αὐτοῦ.

Καὶ ὁ μὲν Φιλώτας ἀγνοῶν, ὅτι ἐπιβουλεύονται αὐτῷ, ἐξηκολούθει συνδιαλεγόμενος μετὰ τῆς νεάνιδος, ὡς καὶ πρότερον.

Εἰς δὲ τῶν γνωρίμων τοῦ βασιλέως, ἐκ Χαλαίστρας μὲν τῆς Μακεδονίας καταγόμενος, Λίμνος δὲ καλούμενος, συνομόσας κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ λόγῳ ὅτι δεινῶς ὑπ' αὐτοῦ προσεβλήθη, διεκρίνωσε τὴν ἐπιβουλὴν πρὸς τινὰ τῶν φίλων, Νικόμαχον καλούμενον, οὗτος δὲ διεδήλωσε τὰ πάντα πρὸς τὸν ἀδελφὸν Κεβαλῖνον, ὅστις καὶ φοβηθεὶς μὴ ἄλλος τις τῶν συνωμοτῶν προ-

φθάση καὶ διαδηλώσῃ τὴν ἐπιβουλὴν πρὸς τὸν βασιλέα, ἔκρινε καλὸν αὐτὸς νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ πρᾶγμα· παρουσιασθεὶς λοιπὸν εἰς τὴν αὐλήν, καὶ συνδιαλεχθεὶς μετὰ τοῦ Φιλώτου, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἀναφέρῃ ὅσον τάχιστα τὴν συνωμοσίαν τοῦ Λίμνου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ δὲ Φιλώτας, εἴτε διότι καὶ οὗτος συμμετείχε τῆς ἐπιβουλῆς, εἴτε καὶ ἐξ ἀμελείας ἔδειξεν ἀδιαφορίαν, καὶ συνδιελέχθη μὲν περὶ διαφόρων ἄλλων πραγμάτων μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' οὐδὲν ἀνέφερεν αὐτῷ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Κεβαλίνου αὐτῷ κοινοποιηθέντων· δις δὲ καὶ τρὶς ἐπαναληφθέντος τοῦ πράγματος, ὁ Κεβαλῖνος φοβηθεὶς μὴ δι' ἄλλου ἀνακαλυφθῇ ἡ ἐπιβουλὴ, καὶ διακινδυνεύσῃ καὶ οὗτος, τὸν μὲν Φιλώταν ἀφῆκε, κατέφυγε δὲ πρὸς τὸν ἐκ τῶν βασιλικῶν θεραπόντων Μέτρωνα, διακοινῶν αὐτῷ τὴν συνωμοσίαν.

Ὁ Μέτρων κρύψας τὸν Κεβαλῖνον ἐν τῇ ὀπλοθήκῃ, δὲν ἔλειψε νὰ διακοινώσῃ τὰ πάντα τῷ Ἀλεξάνδρῳ λουομένῳ προσθεὶς καὶ ὅτι φυλάττει παρ' ἑαυτῷ τὸν ἀνακαλύψαντα τὴν συνωμοσίαν Κεβαλῖνον. Ὁ βασιλεὺς τότε καλέσας εὐθὺς τὸν τε Κεβαλῖνον, τὸν Λίμνον καὶ τὸν Φιλώταν, ἐξήτασε τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ μὲν Λίμνος ἔνοχος εὐρεθεὶς ἠτύοκτόνησεν ἐν τῷ ἄμα, ὁ δὲ Φιλώτας ὠμολόγησε μὲν, μετὰ συντριβῆς καρδίας ὅτι παρημέλησε τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἠρνεῖτο ὅτι συμμετέσχε τῆς συνωμοσίας. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέλυσεν αὐτὸν ἀμέσως, ὡς μὴ ὑποπευδόμενος δῆθεν, περὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ, καὶ εἰς δεῖπνον μάλιστα ἐκάλεσεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν· περὶ τοῦ μεσόνυκτιον δὲ πέμψας τὸν στρατηγὸν Ἀτάρραν συνέλαβε τὸν Φιλώταν.

Τὴν πρωτὰν συνεκροτήθη στρατιωτικὸν δικαστήριον ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων ἀξιωματικῶν ἀποτελούμενον καὶ προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος. Ὁ δυστυχὴς Φιλώτας ἐτέθη ἐν βασανιστηρίοις, σκληρῶς δὲ βασανιζόμενος, οἰκτρὰς καὶ ἐλαινὰς ἐξέπεμπε φωνὰς πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἡφαιστίωνα. «Οὐτὼ μαλθακὸς καὶ ἄνανδρος ὢν, ἐπεχειρήσας τοσοῦτον μεγάλην πρᾶγματα;» ἀνέκραξεν ὁ ἔξωθεν τοῦ στρατοδικείου περιμένων Ἀλέξανδρος.

Ἐνεκα δὲ τῶν βασάνων πρὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος, τοῦ Κρατεροῦ καὶ τοῦ Κοῖνου, συγγενῶν τοῦ καταδικαζομένου, κατὰ τὰ βάρβαρα τῶν τότε χρόνων ἔθιμα, ἠναγκάσθη ὁ ταλαίπωρος Φιλώτας νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι πολλάκις συνωμύλησε μετὰ τοῦ πατρὸς Παρμενίωνος περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὅτι δὲν ἐτόλμησαν μὲν νὰ ἐπιχειρήσωσι τι ζώντος τοῦ Δαρείου, διότι τοῦτο ἤθελεν ὠφελέσῃ μᾶλλον τὸν Δαρεῖον ἢ αὐτούς, καὶ ὅτι νῦν ἐμνηχανορράφει συνωμοσίαν, σπεύδων νὰ βάλλῃ αὐτὴν εἰς πρᾶξιν, πρὶν ἢ ἔτι ἀποθάνῃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Τὴν ἐπιούσαν ἔχων τὰς ὁμολογίας ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος, παρέστη αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῆς συνελεύσεως τοῦ στρατοῦ· ὁ Φιλώτας δὲ ἀχθεὶς εἰς τὸ μέσον ἐφονεύθη ἐν τῷ ἄμα, κατακοντισθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Μετὰ τοῦτου δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τρία ἔτη ὑπὸ κράτῃσιν διατελὼν Ἀλέξανδρος ὁ Λυγκιστῆς τὴν αὐτὴν ἔσχε μοῖραν φονευθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ σεβαστὸς γέρον Παρμενίων, ὁ πατὴρ τοῦ Φιλώτου, ὡς συνένοχος θεωρηθεὶς ἐν τῇ συνωμοσίᾳ τοῦ υἱοῦ, κατεδικάσθη ὡσαύτως εἰς θάνατον.

Ὁ Παρμενίων διετέλει ἐν εὐνοίᾳ παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὅστις καὶ κατὰ τὴν διανομὴν τῶν μεγαλοδωριῶν αὐτοῦ ἐχάρισεν αὐτῷ τὸν οἶκον τοῦ πανισχύρου εὐνούχου Βαγῶου, περιέχοντα χιλίων ταλάντων ἱματισμόν. Καὶ πιθανῶς μὲν ὁ Παρμενίων οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν τῆς συνωμοσίας τοῦ υἱοῦ, νῦν δὲ διέτριβεν ἐν Ἐκβατάνοις τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπέχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, μετὰ μεγάλου στρατοῦ φρουρὸς καὶ φύλαξ ἀπείρων θησαυρῶν.

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Παρμενίωνος ἐθεωρήθη ἀναγκαῖος, ἀλλ' ὥφειλε νὰ γείνη ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ νῦν ἀφωσιωμένου καὶ λίαν ἀγαπῶντος αὐτὸν στρατοῦ. Ἐφ' ᾧ καὶ Πολυδάμας εἰς τῶν ἐταίρων διωρίσθη νὰ φέρῃ εἰς Ἐκβάτανα ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Σιτάλκην, ἡγεμόνα τῶν Θρακῶν, καὶ τοὺς στρατηγούς Μενίδαν καὶ Κλέανδρον. Ἐπὶ δρομάδων ὑπὸ Ἀράβων ὀδηγουμένων, φθὰς ὁ Πολυδάμας, ἐντὸς δώδεκα ἡμερονυκτίων ἐνεχείρισε τὰς ἐπιστολὰς καὶ ἡ προσταγὴ τοῦ βασιλέως ἐξετελέσθη ἀμέσως, καὶ ὁ ἄθλιος Παρμενίων, περὶ οὗ ὁ Φίλιππος, πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐμακάριζεν ἑαυτὸν ἄλλοτε ὅτι εὗρεν ἓνα μόνον στρατηγὸν τὸν Παρμενίωνα, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τοῖς ζῶσιν.

Αἱ δικαστικαί, ἐν τοῦτοις ἀνακρίσεις, ἐξηκολούθουν γιγνόμεναι ἐν Προφθασίᾳ, καὶ πολλοὶ δ' ἄλλοι ὡς συνένοχοι τοῦ Φιλώτου κατεμηνύθησαν, τοῦθ' ὅπερ καὶ πρὸς πολλοὺς τῶν φίλων φοβερὸν ἐποίησε τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ διαμένοντα Ἀντίπατρον, ὅστις καὶ πέμψας κρυφίως κήρυκας πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς, συνησπίσθη μετ' αὐτῶν ἕνεκεν ἀνταρσίας τινὸς κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τεκταινομένης.

Οἱ υἱοὶ τοῦ ἐκ Στυμφαίας Ἀνδρομένους Πολέμων, Ἀμύντας, Σιμμίας καὶ Ἄτταλος, φίλοι ὄντες τοῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος στρατηγοῦ ὑπέπεσαν εἰς ὑποψίαν καὶ μόλις διὰ τῆς εὐγλωττίας τοῦ ἐνὸς αὐτῶν τοῦ Ἀμύντου ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς καταδίκης. Κατόπιν γενναίαν δείξαντες διαγωγὴν ἐτιμῶντο μεγάλως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὁλόκληρον δὲ τὸν χειμῶνα διανύσας ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Ἀφγανιστάν, προέβη κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 329 π. Χ. εἰς τὴν ἀρχαίαν Βακτριάν, διαβὰς τὸν ὑπὸ ἀδιαλύτου χιόνος πάντοτε καλυπτόμενον οὐρανομήκη Καύκασον. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Βῆσσος μαθὼν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπῆρχετο κατ' αὐτοῦ, μετὰ μεγίστης σπουδῆς ἐτρόπη εἰς φυγὴν, μεγίστην ἐπάγων καταστροφὴν εἰς τὰ μέρη, δι' ὧν διήρχετο, σκοπὸν προθέμενος νὰ φέρῃ τὸν Ἀλέξανδρον οὕτως εἰς ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ καταδιώκῃ αὐτόν.

Καὶ σκληρῶς μὲν ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἔπασχε καὶ ἐδεκατίζετο ὑπὸ τε τοῦ ψύχους, τῆς χιόνος, τῶν μόχθων καὶ τῶν ταλαιπωριῶν τῆς ὁδοπορίας, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ταῦτα πάντα ραδίως φέρων διηυθύνετο ἥδη εἰς τὴν Ὑρκανίαν, χώραν κειμένην πρὸς ἀριστερὰν τῆς εἰς τὰ Βάκτρα φεροῦσης ὁδοῦ. Ἐνταῦθα δ' ἀφθόνως εὐρίσκων ἀπάσας τὰς ζωοτροφίας, διέτριψεν ἡμέρας τινὰς πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ στρατοῦ, καὶ συγχρόνως καθυπέταξε τὰς πέριξ πόλεις.

Εἰς τρεῖς δὲ μοῖρας διαιρέσας τὸν στρατὸν, αὐτὸς μὲν ἔλαβε τὴν συντομωτάτην, ἀλλὰ καὶ δυσχερεστάτην ὁδόν, μετὰ τοῦ εὐκίνητοτέρου μέρους τοῦ στρατοῦ, τὸν δὲ Κρατερὸν ἔπεμψε κατὰ τῶν Ταπούρων, ὃ δ' Ἐριγυῖος παρηκολούθει μετὰ τῆς τρίτης μοῖρας τὴν μικροτέραν λεωφόρον, φέρων καὶ τὰς ἀποσκευάς. Καὶ πανταχοῦ μὲν ἀφήκε φρουροὺς ὃ Ἀλέξανδρος, αὐτὸς δὲ τὰ ὄρη ὑπερβάς ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ πεδιάδι, ἔνθα πολλοὶ τῶν κατὰ τοῦ Δαρείου συνομοσάντων Περσῶν προσελθόντες, παρεδόθησαν οἰκιοθελῶς αὐτῷ: Ὁ χιλιάρχος Ναβαρζάνης, ἀποσπασθεὶς ἤδη ἀπὸ τοῦ Βῆσσου, καὶ ὁ Αὐτοφραδάτης, σατράπης τῶν Ταπούρων καὶ ἄλλοι τῶν ἐπιφανεστέρων σατραπῶν. Πάντας δὲ τούτους λίαν εὐμενῶς ὑποδεχθεὶς ὃ Ἀλέξανδρος, ἐτίμησε μεγάλως καὶ τὸν Ἀρτάβαζον, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, διὰ τὴν μεγάλην πρὸς τὸν κύριον πίστιν αὐτῶν· τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Ἀρταβάζου ἦτο γνωστὸν ἐν Μακεδονίᾳ, ὥς γενομένου ἐπισήμου πρέσβεως τῆς Περσίας ἐπὶ Φιλίππου. Μετὰ ταῦτα ὃ Ἀλέξανδρος εἰσέδυσεν εἰς τὴν χώραν τῶν Μάρδων, ὀρεινοῦ καὶ μαχίμου λαοῦ.

Κατὰ τὸ μέρος δὲ τοῦτο στίφος βαρβάρων ἐπιπεσόν, ἀπροσδοκῆτως κατὰ τῶν φερόντων τὸν Βουκέφαλον στρατιωτῶν ἤρπασεν αὐτόν. Τὰ μέγιστα δ' ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτήσας ὃ Ἀλέξανδρος, ἔπεμψε κήρυκας ἀπειλῶν αὐτοὺς μετὰ φρικτῶν ὄρκων, ὅτι θέλει φονεῦσαι ἀπαξάπαντας μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων αὐτῶν, ἂν δὲν ἀποδώσωσιν αὐτῷ τὸν ἵππον· ἐκείνοι δ' ὥς ἐκ τοῦτου οὐ μόνον τὸν ἵππον προσήγαγον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις προθύμως παρέδωκαν. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐπὶ τούτοις οὐ μόνον αὐτοὺς ὑπεδέχθη εὐμενῶς, ἀλλὰ καὶ λύτρα τινα προσέφερε τοῖς ἀγαγοῦσι τὸν ἵππον αὐτοῦ.

Ἐκείθεν ὃ Ἀλέξανδρος εἰσελάσας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ὑρκανίας καὶ Ζαδράκαρτα, διέτριψεν αὐτόθι δεκαπέντε ἡμέρας, καθ' ἃς τὰς συνήθεις τοῖς θεοῖς ἐτέλεσε θυσίας καὶ δημοσίους κατέστησεν ἀγῶνας, εἴτα δὲ διὰ τῶν Παρθυαίων ὑπερβάς τὰ ὄρια τῆς Ἀρείας, εἰσήλασεν εἰς τὴν Σουσίαν, ἔνθα προσῆλθεν πρὸς αὐτόν ὁ σατράπης τῆς Ἀρείας Σατιβαρζάνης, πρὸς ὃν οὐχὶ μόνον τὴν σατραπείαν ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀνάξιππον, ἓνα τῶν ἐταίρων, ἀφήκε μεθ' ἐξήκοντα ἵππακοντιστῶν πρὸς πλειοτέραν φύλαξιν τῶν τόπων.

Συγχρόνως δὲ ἔφθασαν καὶ τινες Πέρσαι ἀγγέλλοντες ὅτι ὁ Βῆσσος ἐφόρесе τῖαράν ὁρήν, κατὰ τὸ σύστημα τῶν βασιλέων, καὶ τὴν βασιλικὴν ἐνεδύθη στολήν, ἀξιῶν νὰ λέγηται βασιλεὺς τῆς Ἀσίας καὶ ἀντὶ Βῆσσου ἐπεκάλεσεν ἑαυτὸν Ἀρταξέρξην καὶ ὅτι ἔχων περὶ ἑαυτὸν τοὺς εἰς Βάκτρα καταφυγόντας τῶν Περσῶν καὶ πλείστους τῶν ἄλλων Βακτριανῶν, περιέμενε πρὸς τούτοις συμμάχους καὶ παρὰ τῶν Σκυθῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταῦτα μαθὼν, παραλαβὼν ἅπασαν τὴν δύναμιν διηυθύνθη πρὸς τὰ Βάκτρα. Καθ' ὁδὸν δὲ ἔμαθεν ὅτι ὁ Σατιβαρζάνης θανατώσας τὸν ἀφέντα αὐτῷ Ἀνάξιππον καὶ τοὺς ἵππακοντιστάς, ὁπλίζει τοὺς Ἀρείους καὶ μετακομίζει αὐτοὺς εἰς τὰ Ἀρτακόανα, ἔτοιμος νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Βῆσσου καὶ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν Μακεδόνων. Ὁ Ἀλέξανδρος μέρος μὲν τοῦ στρα-

τοῦ παραλαβὼν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀφείς ὑπὸ τὸν Κρατερὸν, ἐντὸς δύο ἡμερῶν φθάνει εἰς Ἀρτακόανα· ἐκεῖ δὲ σατράπην τῆς Ἀρείας ἀναδείξας Πέρσην τινὰ καλούμενον Ἀρσάμην, συνεννοηθεὶς δὲ καὶ μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατερὸν ὑπολειφθέντος στρατοῦ, προέβη εἰς τὴν χώραν τῶν Σαραγγαίων. Βρασσα-ἐντης δέ, ὁ σατράπης τῆς χώρας ταύτης, εἰς τῶν κατὰ τοῦ Δαρείου μετὰ τοῦ Βήσσου συνομοσάντων, μαθὼν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος καταφθάνει ὅσον οὕπω, κατέφυγε πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς, ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ συλλαβόντες αὐτόν, ἔπεμψαν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις καὶ ἀμέσως ἐθανάτωσε διὰ τὴν πρὸς τὸν Δαρεῖον μισητὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Ἐπανελθόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ὑρκανίαν, ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν ἡ βασίλισσα τῶν Ἀμαζόνων, Θάληστρις καλουμένη, ἡγεμονεύουσα τῆς μεταξὺ τοῦ Φάσιδος καὶ τοῦ Θερμόδωντος ποταμοῦ χώρας. Περὶ αὐτῆς δὲ ὁ Διόδωρος λέγει ὅτι ἐξείχε κατὰ τε τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος, καὶ πολὺ ὑπὸ τῶν ὁμοεικῶν αὐτῆς ἐθαυμάζετο διὰ τὴν ἀνδρείαν, ἀφήσασα δὲ τὸν περὶ αὐτὴν στρατὸν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ὑρκανίας ἦλθε μετὰ τριακοσίων ἐνόπλων Ἀμαζωνίδων.

Ὁ βασιλεὺς θαυμάσας ἐπὶ τούτῳ ἠρώτησε τὴν Θάληστριν τίνας ἕνεκα ἀφίκετο πρὸς αὐτόν· αὕτη δὲ ἀπεκρίθη ὅτι ἦλθε παιδοποιῆας ἕνεκα, καθότι ἐπειδὴ ἐκείνος ἦτο ἄριστος πάντων τῶν ἀνδρῶν διὰ τὰς γενναίας πράξεις αὐτοῦ, αὕτη δὲ κατὰ τε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν σώματικὴν εὐεξίαν διέφερε τῶν ἄλλων γυναικῶν τὸ ἐκ τοιαύτης γυναικὸς γεννηθσόμενον φυσικῶ τῷ λόγῳ ἤθελεν ἐξέχει τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καὶ ἡ μὲν Θάληστρις δεκατρεῖς ἡμέρας μείνας μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἦλθε πληρώσασα διὰ μεγάλων δώρων τιμηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μεγαλαυχῶν ἐπὶ ταῖς νίκαις, καὶ ἀποβαλὼν τὴν ἦν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Λεωνίδα παρέλαβεν ἐγκράτειαν καὶ ὀλιγάρκειαν ἤρχισεν ἐντεῦθεν νὰ ἀπομιμῇται τὴν Περσικὴν τρυφὴν.

Καὶ πρῶτον μὲν κατέστησεν ἐν τῇ αὐλῇ τοὺς Ἀσιαγενεῖς ραβδούχους, ἔπειτα δὲ ἐξέλεξε καὶ ὡς δορυφόρους τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν ἄλλων, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου Ὁξάρυς, ἀκολούθως δὲ περιεβλήθη τὸ περσικὸν διάδημα καὶ τὸν διάλευκον χιτῶνα καὶ τὴν περσικὴν στολὴν, πλὴν τῶν ἀναξυρίδων καὶ τοῦ κἀνδους, καὶ εἰς τοὺς ἐταίρους δὲ ἐχαρίσατο περιπορφύρους στολάς. Κατ' ἀρχὰς δ' ἐνεδύετο οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος προκειμένου νὰ παρουσιασθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν βαρβάρων, καὶ ἐν οἰκείᾳ συναναστροφῇ μετὰ τῶν φίλων. Καὶ ἔλεγε μὲν ὅτι ἐφόρει τὴν στολὴν ταύτην ὡς λείαν καὶ δεῖγμα τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης, ἀλλὰ διὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῆς λάμπους τῆς ἐνδυμασίας ἐφαίνετο, ὅτι καὶ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸν τύπον τῶν Ἀσιανῶν εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ παρεδίδοτο ἀμέτρως εἰς τε τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰς ἡδονὰς μέχρις οὗ καὶ δημόσια ἐνεφανίζετο τὴν τε Περσομηδικὴν φέρων στολὴν καὶ τὰ ἦθη αὐτῶν ἀπομιμώμενος.

Καὶ ἀπήρresκον μὲν ταῦτα τοῖς φίλοις τῶν ἀρχαίων Μακεδονικῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀπλότητος, ἀλλ' ἐκόντες ἄκοντες ἠναγκάζοντο νὰ συγχωρῶσι τὴν

τοιαύτην, ἐπὶ τὸ ἀσιατικώτερον, διαγωγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἀμετάβλητον διαμεινάντα κατὰ τε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς μόχθους καρτερίαν.

Οὐ μόνον δὲ ἐξηκολούθει νὰ θηρεύῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγίστους κινδύνους καὶ σκληραγωγίας προθύμως ἐξετίθετο. Καὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτῶν δὲ φίλων καὶ συνεταίρων, οἱ μὲν εὐχαρίστως ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα τῆς ἀσιατικῆς πολυτελείας, ὅπερ ὁ βασιλεὺς παρεῖχεν αὐτοῖς, οἱ δὲ ἐνέμενον τοῖς ἀρχαίοις ἥθεσι, μεταξὺ τοῦ Ἡφαιστίνως οἱ πλείστοι καὶ τοῦ Κρατεροῦ κυμαινόμενοι. Καὶ ὁ μὲν Ἡφαιστίων ἐπιδοκιμάζων τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως, ἐμιμείτο καθ' ἅπαντα αὐτόν, ὁ δὲ Κρατερὸς ἐνέμενε πιστῶς ἐν τοῖς πατρίοις, διὰ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα ἀγαπῶν ἐπὶ μᾶλλον ἐκάλει φιλαλέξανδρον, καὶ τοῦτον μετεχειρίζετο, πρὸς τοὺς Ἑλλήνας καὶ Μακεδόνas πραγματευόμενός τι, τὸν δὲ Κρατερὸν ἐτίμα περισσώτερον, ἀποκαλῶν αὐτὸν φιλοδασιλέα, καὶ διὰ τούτου πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς διεπραγματεύετο. Ἐν γένει ὅμως οἱ Μακεδόνες πάντες, μετὰ μικρᾶς ἐξαιρέσεως, ἡγανάκτου διὰ τὴν προτίμησιν, ἣν ἐφαίνετο παρέχων τοῖς Πέρσαις, παραδεχόμενος τὰ ἥθη αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγον ἐλυποῦντο οἱ εὐγενεῖς τῶν Μακεδόνων βλέποντες, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ἀποβλέπων βεβαίως εἰς τὴν συγχώνευσιν τῶν δύο ἐθνῶν καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν Ἀσιανῶν, παρείχε τὰς μεγίστας καὶ πλουσιωτάτας σατραπείας τοῖς Πέρσαις ἄρχουσι.

Διάφοροι δ' ἕνεκα τούτου ἐξυφαίνοντο συνωμοσίαι κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὧν σημαντικωτέρα ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὸν Φιλώταν ἀποδιδομένη, ἥτις, ὡς εἶδομεν, ἐτιμωρήθη διὰ τοῦ θανάτου τῶν πρωτοουργῶν.

Ἄλλ' ὅμως μεγίστας δυσχερείας ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, προβαίνων εἰς τὰ Βάκτρα πρὸς καταδίωξιν τῆς Βῆσσου. Διάφορα δὲ καθ' ὅδον ἔβη καθυποτάσσων, τοὺς Δράγγας, τοὺς Γεδρωσίους, τοὺς Ἀραχώτας καὶ ἄλλους, ἔφθασεν ἐπὶ τέλους, μέχρι τοῦ Ὠξοῦ ποταμοῦ, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Καυκάσου, χύνεται εἰς τὴν παρὰ τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν.

Ἦτο δ' οὗτος ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν, οὓς εἶχον διαβῆ οἱ Μακεδόνες, ἔχων πλάτος μὲν δισχιλίων ποδῶν, μέγα δὲ βάθος καὶ ρεῦμα σφοδρόν.

Καὶ ὁ μὲν Βῆσσος ἔκαυσε τὰ πλοῖα, δι' ὧν εἶχε διαβιδάσει τὸν στρατὸν αὐτοῦ, πολὺς δ' ἀπητείτο χρόνος διὰ μετακόμισιν ξυλείας πρὸς κατασκευὴν γεφύρας ἢ ἄλλων πλοίων. Ἐφ' ᾧ καὶ εἰς ἀπορίαν ἐλθὼν ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τοῦ πρακτέου, διέταξε τοὺς στρατιώτας νὰ πληρῶσιν δι' ἀχύρου ἢ ξηροῦ χόρτου τοὺς ἐκ διφθερῶν ἀσχοὺς, οὓς ἀέρος πληροῦντες τὴν νύκτα μετεχειρίζοντο ἀντὶ κλινῶν, νὰ συρράψωσι δὲ καὶ νὰ συσφίξωσιν αὐτοὺς οὕτω στενῶς, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ διαπεράσῃ αὐτοὺς τὸ ὕδωρ, καὶ οὕτω πέντε ἡμέρας πλέοντες ἐπ' αὐτῶν, διέβησαν οἱ πλείστοι τῶν στρατιωτῶν, ὡς διὰ θαύματος, τοῦθ' ὅπερ καὶ μυθῶδές πως καθίσταται.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Ἀλέξανδρος διέβη οὕτω τὸν Ὠξον ποταμὸν μεταβαίνων πρὸς τὸ μέρος, ἔβη ἀπληροφόρηθι ὅτι ἦτο ὁ Βῆσσος μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἀπροσδοκῆτως ἀφίχθη πρὸς αὐτόν καὶ ὁ Μῆδος Κοδάρης, ὅστις συμβουλευσας τὸν ἀλα-

ζόνα καὶ ἄνανδρον Βῆσσον νὰ ὑποταχθῇ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἤθελε συγχωρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ὁργὴν ὑποπεσῶν τοῦ σατράπου, ἠὺτομόλησε πρὸς τοὺς Μακεδόνας.

Συγχρόνως δὲ καὶ ἄγγελοι προσῆλθον παρὰ τοῦ Σπιθαμένους καὶ Δαταφέρνους, στρατηγῶν, ὅτι ἂν ἔπεμπε στρατιὰν μετ' ἀρχηγοῦ, προθύμως ἤθελον παραδώσει τὸν Βῆσσον αὐτῷ. Καὶ ἐπροφασίζοντο μὲν οὗτοι ὅτι ἔπραττον τοῦτο, ἐκδικούμενοι δὴθεν τὸν Δαρεῖον, ὃν τοσοῦτον χαμερπῶς ἠδίκησεν ὁ σατράπης, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν ὅμως νὰ δέσωσιν αὐτόν, μήτε ἄλλως νὰ τιμωρήσωσιν, ἀρκεσθέντες μόνον νὰ ἀποσπᾶσιν τὴν τιάραν ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ νὰ σχίσωσι τὸν βασιλικὸν μανδύαν ὑαὐτοῦ ὃν ἔφερε.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος προέπεμψεν ἕνα τῶν σωματοφυλάκων, Πτολεμαῖον τὸν Λάγου, μετὰ μεγάλης μοίρας εὐκίνητοτάτων στρατιωτῶν, διατάξας αὐτὸν ὅσον τάχιστα νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Σπιταμένους καὶ Δαταφέρνους. Καὶ διανύσας μὲν ὁ Πτολεμαῖος ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν δεκαήμερον δρόμον, ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ἔνθα οὗτοι διέμενον, βλέπων ὅμως αὐτούς, εἴτε ἐκ δειλίας, εἴτε ἐξ ἐντροπῆς κλονουμένους ἐντῇ ἀποφάσει αὐτῶν, τὸν μὲν πεζὸν στρατὸν ἀφῆκε νὰ ἀκολουθῇ αὐτὸν βραδέως, ἐκεῖνος δὲ παραλαβὼν τοὺς ἵππους, καὶ περικυκλώσας τὴν κόμην, ἔνθα ὁ Βῆσσος κατέφυγεν, ἔπεμψε κήρυκα προτείνων τοῖς κατοίκοις, ὅτι δὲν ἤθελε βλάψει αὐτοὺς διόλου ἂν παρέδιδον αὐτῷ τὸν σατράπην. Συλλαβὼν δ' οὕτω τὸν Βῆσσον ὁ Πτολεμαῖος, καθ' ὃδόν, προπέμψας ἱππεῖς τινας ἠρώτησε τὸν Ἀλέξανδρον πῶς νὰ παρουσιάσωσιν αὐτῷ τὸν Βῆσσον. — «Νὰ φέρητε, εἶπε, γυμνόν, καὶ δεδεμένον δι' ἄλυσων ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, καὶ νὰ στήσητε αὐτὸν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ, ὁπόθεν μέλλουν νὰ διέλθουν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ μου». Ἀμα δ' ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, συγκρατήσας τὴν ἄμαξαν: «Διατὶ, προδότα, ἀνέκραξε, Δαρεῖον τὸν βασιλέα, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ συγγενῇ σου οὕτως οἰκτρῶς ἐθανάτωσας;» Οἱ στρατιῶται ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ ἀκούσωσι τι ἔμελλε νὰ ἀποκριθῇ ὁ Βῆσσος. — «Δὲν ἔπραξα τὸ ἔγκλημα ἐξ οἰκείας μου προαιρέσεως, ἀπήντησεν οὗτος, ἀλλ' ὁμογνωμόνως μετὰ πάντων τῶν ἄλλων, οἵτινες ἦσαν περὶ τὸν Δαρεῖον, ὥστε νὰ εὐρωμεν χάριν καὶ ἔλεος παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ».

Μηδὲν δ' ἄλλο προσθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν διέταξε νὰ μαστιγώσωσι μόνον τὸν Βῆσσον, ἀκολούθως δὲ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως τῶν ὁμοτίμων σατραπῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἀκρωτηριάσωσι τὴν ρίνα καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ οὕτω κακῶς ἔχοντα παρήγγειλε τοὺς συγγενεῖς τοῦ Δαρείου νὰ θανατώσωσιν αὐτόν.

Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ τῷ Βῆσσῳ ἐπιβληθέντος θανάτου ἦτο σκληρότατον, οἱ συγγενεῖς δὲ τοῦ Δαρείου, ἐν οἷς καὶ ὁ Ὁξάθρυς, ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου, κλίναντες ἐν Βάκτροις τὰς κορυφὰς δύο ὑψηλῶν δένδρων ἔδεσαν ἐξ ἐκάστης τοὺς πόδας τοῦ Βήσσου, αἱ δὲ κορυφαὶ ἀφεθεῖσαι εἶτα ἐλεύθεραι διέσχισαν ἐλεεινῶς τὸ σῶμα τοῦ πεισματώδους ἀνυποτάκτου, ὥς ποτε ἔπραττεν ὁ Πιτυοκάμπτης ἐκεῖνος!

Τότε ἀφίκοντο εἰς Ζαριάσπα ὃ τε Φραταφέρνης ὁ σατράπης τῆς Παρ-

θίας και ὁ Σπασάνωρ τῆς Ἀρείας, φέροντες δεσμίους τὸν Ἀρσάμην, ὅστις σατράπης ὦν τῆς Ἀρείας ἐδοθήθη τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Σατιβάρνου καὶ τὸν Πέρσην Βαρζάνην καὶ ἄλλους-μεγιστάνας Πέρσας, ὑποστηρίζοντας ὡπλοδότησαν τὴν ἀποστασίαν τοῦ Βήσσου. Σὺν τούτοις δὲ ἠφάνισθη πλέον καὶ ἡ ἀντιπολιτευομένη τῷ Ἀλεξάνδρῳ μερὶς τῶν Περσῶν, ἣτις ἄλλως ἐνεργοῦσα ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἔχουσα μάλιστα ὑπὲρ αὐτῆς τὴν ὑστάτην ἄμυναν τοῦ δικαίου.

Συλληφθέντος ἤδη τοῦ Βήσσου, ἡ Σογδιανὴ μείνασα ἄνευ ἡγεμόνος, ὑπετάγη ἀμέσως τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅστις καὶ συμπληρώσας τὸ ἱππικὸν ἐκ τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν, ὡς ἀπολεσθέντων πολλῶν ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, κατὰ τὴν διδασίαν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Ὠξοῦ, διηυθύνθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Σογδιανῆς, τὰ Μαβράκανδα ἢ Σαρμακάνδην, καθ' ὃδὸν δὲ εἰσελθὼν εἰς τινα μικρὰν πόλιν τῶν Βραγχειδῶν, ἐτιμώρυσεν τοὺς κατοίκους αὐτῆς δι' ἔγκλημα τῶν πατέρων αὐτῶν, διότι ἐκ τῆς Μιλήτου καταγόμενοι αὐτοί, πρὸ μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ξέρξου, ἐσύλησαν ναόν τινα καὶ μὴ δυνάμενοι ἔνεκα τούτου νὰ διαμένωσιν ἐν Ἑλλάδι, μετώκησαν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, διατηροῦντες ἐν μέρει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ παλαιὰ ἥθη αὐτῶν.

Βορειανατολικὴν ἀκολουθῶς λαβὼν διεύθυνσιν ὁ Ἀλέξανδρος ἀφίκετο εἰς τὸν μέγαν ποταμὸν Τάναϊν, τὸν ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων καλούμενον Ἰαξάρτην, ἔνθα ἦσαν τὰ ὅρια τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ μεγάλου Κύρου, συμπέπτοντα πρὸς τὰ δυτικὰ ὅρια τοῦ σημερινοῦ Σινικοῦ κράτους, καὶ ἔνθα πρὸς ἀνάμνησιν πῆς ἐπιδρομῆς καὶ πολλὰς ἀποβλέπων ὠφελείας, ἔνεκα τῆς θέσεως ὁ Ἀλέξανδρος ἐνέκρινε νὰ κτισθῇ νέα πόλις, «Ἐσχάτη Ἀλεξάνδρεια» κληθεῖσα.

Κατὰ τὰ μέρη δὲ ταῦτα ἐπιπεσόντες οἱ περίοικοι βάρβαροι, κατέσφαξαν πλείστους τῶν Μακεδόνων διασκορπισθέντας εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ζητοῦντας τριφύλλα καὶ σίλφιον, ἅπερ εἰς παντελῇ ἔλλειψιν ἄρτου περιελθόντες ἔτρωγον μετὰ τοῦ κρέατος τῶν ὑποζυγίων αὐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν πράξαντες οἱ βάρβαροι εἰς τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν συμποσούμενοι κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη. Ὁ Ἀλέξανδρος δ' ἐπὶ τούτοις ἐπῆλθε μεθ' ὁρμῆς κατ' αὐτῶν, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Μακεδόνες ἀπεκρούσθησαν γενναίως ὑπὸ τῶν βαρβάρων, οὐκ ὀλίγοι δ' αὐτῶν καὶ ἐτραυματίσθησαν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις καὶ ὡς φρενῆρης ἐπιπίπτων ἐτοξεύθη κατὰ τὴν κνήμην, καὶ μέρος τῆς περόνης αὐτοῦ ἀπεθραύσθη.

Ἄλλ' εἶτα παροξυνθέντες ἐπὶ μᾶλλον οἱ Μακεδόνες, ἔνεκα τῆς πληγῆς τοῦ βασιλέως, μανιωδῶς ἐπιπεσόντες κατέκοψαν τοὺς πλείστους τῶν βαρβάρων, ἕτεροι δὲ καταδιωχόμενοι ἔπιπτον κατὰ κρημνῶν, φεύγοντες τοὺς πολέμιους. Τοιαύτην δὲ καταστροφὴν ὑπέστησαν ὥστε ἐκ τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν μόλις ὀκτὼ χιλιάδες διεσώθησαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος εὕρισκετο ἤδη ἐν τοῖς ὀρίοις τοῦ ποταμοῦ Ἰαξάρτου. Ἐνταῦθα δ' οἱ τῷ Κύρῳ ἀνυπότακτοι μείναντες Σκύθαι, ἔπεμψαν ἡδὴ

πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, λόγῳ μὲν ζητοῦντες νὰ συνδέσωσι φιλίαν καὶ συμμαχίαν μετ' αὐτοῦ, πράγματι δ' ἀποβλέποντες εἰς τὸ νὰ κατασκοπεύωσι τὸν στρατὸν αὐτοῦ, τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διατάξας νὰ συναπέλθωσι μετὰ τῶν πρέσβειων τούτων τινὲς ἐκ τῶν φίλων τοῦ βασιλέως, λέγοντες μὲν ὅτι προσήρχοντο λόγῳ φιλίας πράγματι δ' ἀποβλέποντες καὶ οὗτοι νὰ ἐξετάσωσι τὸν πληθυσμὸν, καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν τῶν Σκυθῶν.

Ἐν τούτοις διάφοροι διηγείροντο ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν Μακεδόνων καὶ ἐπῆλθε μὲν ὁ Σπιταμένης, πολιορκῶν μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ τὴν ἐν Μαρακάνδοις διατελοῦσαν Μακεδονικὴν φρουράν, εἴτα ὅμως ἀκούσας ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος αὐτοπροσώπως προσήγγιζεν ἐπερχόμενος κατ' αὐτοῦ ἐγκαταλιπὼν τὴν πολιορκίαν, ἀπῆλθε, κατὰ τὰ ὅρια τῆς Σογδιανῆς. οἱ δὲ κατ' αὐτοῦ ἀποσταλέντες στρατηγοί, ἀνίκανοι ὄντες, καταδιώκοντες αὐτόν, ἀνοήτως καὶ ἀπερισκέπτως ἐπέπεσον κατὰ τῶν νομάδων Σκυθῶν, ὧν ἐνισχυόμενος ὁ Σπιταμένης, ἀπέκρουσε τοὺς Μακεδόνας, καὶ πανταχόθεν περικυκλώσας αὐτοὺς ἠνάγκασε νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς ὄχθας ἢ εἰς νῆσόν τινα ἐν τῷ ἑλληνιστὶ λεγομένῳ Πολυτιμήτῳ ποταμῷ, ἔνθα πάντας εἰς τρισχιλίους ἢ πεντακισχιλίους συμποσομένους ἐν στόματι μαχαίρας οἰκτρῶς ἐπέρασαν.

Τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ συμφορᾷ ταύτῃ τῶν στρατιωτῶν λυπηθεὶς, ἐπελθὼν τάχιστα κατέκοψε πάντας τοὺς πολεμίους, καὶ ἄπασαν ἤδη τὴν Σογδιανὴν καθυποτάξας, τὸν δὲ Πευκόλαον μετὰ τρισχιλίων ἀνδρῶν σατράπην αὐτῆς καταστήσας, αὐτὸς ἀνεχώρησεν εἰς Ζαριάσπα.

Ὁ τοῦ 329—382 χειμῶν, ὃν ὁ Ἀλέξανδρος διήγαγεν ἐν Ζαριάσπῃ, ὑπῆρξε λίαν ἀξιοσημείωτος, διότι κατ' αὐτόν ἀνεπύχθη ἐν πάσῃ ἐντελείᾳ ἡ εἰκὼν τῆς αὐλῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἣν καθωράϊζον ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ ἐν συνόλῳ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ συρρεῦσαντες ἐπισημότατοι τῶν ἀνδρῶν τῆς Περσίας, ἢ ἔλευσις νέων στρατιωτικῶν σωμάτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ σύγχρονος ἄφιξις διαφόρων πρεσβειῶν Εὐρωπαϊκῶν τε καὶ Ἀσιατικῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ εὐδαίμων καὶ τερπνὴ φύσις τῆς καρποφόρου Βακτριανῆς, τὰ ἐν αὐτῇ διακεχυμένα ἄπειρα πλούτη, ἢ ποικίλη ἀνάμιξις τοῦ στρατιωτικοῦ βίου τῶν Μακεδόνων, τῆς Περσικῆς πολυτελείας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπερηφανείας μέγα παρεῖχον θέλητρον καὶ μεγάλως συνεβάλλοντο εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ἐκτάκτως ἤδη παρισταμένης μεγαλοπρεποῦς ἐξελίξεως.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τινὰ χρόνον διαμείνας ἐκ Ζαριάσπα, μέχρις οὗ παρήλθε τὸ δριμύ τοῦ χειμῶνος καὶ ἀκούσας ὅτι οἱ Σογδιανοὶ ἐπομένως δὲ καὶ οἱ Βακτριανοὶ ἐπανέστησαν, μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούσωσι τῷ σατράπῃ αὐτῶν Πευκολᾷ ἐξώρμησε καὶ αὐθις ἐπὶ τὸν Ὠξον ποταμὸν, σπεύδων νὰ καθυποτάξῃ αὐτούς. Ἐνῶ δ' ἐστρατοπέδευε παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, προσελθὼν σωματοφύλαξ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ἀνῆγγειλεν αὐτῷ ὅτι οὐ μακρὰν τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἀνέβλυσε πηγὴ ὕδατος καὶ παρ' αὐτῇ πηγῇ ἐλάου. Καὶ ὁ μὲν Ἀρίστανδρος ὁ μάντις ἡρμήνευσεν ὅτι ἡ πηγὴ ἐλάου ἐσήμαινε κόπους

πολλούς, ἀλλὰ μετὰ τοὺς κόπους καὶ ἡ νίκη προεμνηύετο μεγάλη, διότι τὸ ἔλαιον ἐδόθη παρὰ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἀνακούφισις καὶ ἀρωγὴ ἐν ταῖς δυσκόλοις ἐργασίαις, καθόσον μάλιστα καὶ οἱ Ἕλληνες δι' ἐλαίου ἠλείφοντο, κατὰ τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας αὐτῶν.

Ἐκείθεν δ' ὁ Ἀλέξανδρος διαιρέσας τὴν στρατιὰν εἰς πέντε μέρη διέταξε νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Σογδιανήν, κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ὑπὸ τὸν Ἡφαιστίωνα, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Περδίκαν, τὸν Κοῖνον μετὰ τοῦ Ἀρταβάζου, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πέμπτου τάγματος καὶ ἐπῆλθον μὲν πάντες εἰς Μαράκανδα, ἐξ ἐφόδου ἢ καὶ οἰκαιοθελῶς καθυποτασσόμενων τῶν καθ' ὅδον πόλεων, ἐν ᾧ ὁ Κοῖνος διετάχθη νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Σκυθῶν καὶ Μασσαγετῶν, παρ' οἷς εἶχε καταφύγει ἡδὴ ὁ Σπιταμένης, ὁ δ' Ἀλέξανδρος προύκειτο νὰ καταλάβῃ τὰ ἐν τῇ Σογδιανῇ ἰσχυρὰ φρούρια, ὧν ἐπισημότερον ἦτο ὁ Σογδιανὸς λεγόμενος βράχος, ἥτοι ἀκρόπολις ἰσχυροτάτη.

Ὁ Σογδιανὸς δ' οὗτος βράχος, ἦτο παντάσιν ἀπομεμονωμένος καὶ τοσοῦτον ἀπόκρημος πανταχόθεν, ὥστε ἐφαίνετο πάντῃ ἀπρόσιτος. Ὑπῆρχε δὲ λίαν ὀχυρὸν φρούριον ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου, ἐν ᾧ ὁ Ὁξυάρτης, ὁ τῶν μερῶν ἐκείνων ἀνυπότακτος σατράπης, εἶχεν ἐγκλείσει τὴν σύζυγον, τὴν θυγατέρα καὶ τὴν λοιπὴν αὐτοῦ οἰκογένειαν. Καὶ ἡγωνίσθη μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κυριεύσῃ τὸν τόπον, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ καθυποτάξῃ αὐτόν, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενος, κατ' ἀρχὰς μὲν πέμψας πρέσβεις προὔτεινε τοῖς κατοικοῖς νὰ παραδοθῶσιν ἐκουσίως, εἰ δὲ μὴ, ἡπείλει· ὅτι θὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτῶν κατασφάξων ἅπαντας τοὺς ἐν αὐτῷ οἰκοῦντας, ἀλλ' ὅμως πυκνοτάτῃ χιῶν καταπεσοῦσα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, τοῖς μὲν Μακεδόσι κατέστησε δυσχερεστάτην τὴν πρὸς αὐτὸ προσέγγισιν τοῖς δὲ βαρβάροις ἄφθονον παρέσχε·ν ὕδωρ, διὸ καὶ περιφρονοῦντες τὰς ἀπειλὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου «Ἄν οἱ Μακεδόνες ἔχωσι πτερὰ ὡς πλησιάζωσιν», ἀπήντησαν πρὸς τοὺς πρέσβεις αὐτοῦ. Τότε δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὀργισθεὶς διὰ κήρυκος ἀνήγγειλε νὰ συγκληθῶσι τριακόσιοι νεαροὶ Μακεδόνες πρὸς τὸν σκοπὸν ἀνάδου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου. Τριακόσιοι λοιπὸν νέοι ἐξησχημένοι καὶ ἔχοντες τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ ἀναρριχῶνται ἐν ταῖς πολιορκίαις τῶν τειχῶν, παρουσιάζονται κατ' ἐκλογὴν τῶν στρατηγῶν πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὸς οὓς οὗτος ἀπήντησε τὸν ἐξῆς ἐνθαρρυντικὸν λόγον:

«Στ ρ α τ ι ῶ τ α ι,

«Μεθ' ὑμῶν ἐβίασα ἀπόρρητα φρούρια, μεθ' ὑμῶν διῆλθον ὄρη πάντοτε ὑπὸ αἰωνίου χιόνος κεκαλυμμένα καὶ μεθ' ὑμῶν εἰσῆλθον εἰς τὰς ἐπικινδύνους παρόδους τῆς Κιλικίας· πάντοτε δὲ ἔδωκα πρὸς ὑμᾶς καὶ ἔλαβον δαίγματα γενναιότητος καὶ ἀνδρείας. Αὕτῃ ἡ πέτρα ἡ ὑψουμένη ὑπερηφάνως ἀπέναντι ὑμῶν, ἐξ ἐνὸς μόνου μέρους εἶναι προσιτὴ καὶ τοῦτο μόνον φρουροῦσιν οἱ βάρβαροι· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἀμελοῦντες, φύλακας μόνον ἔχουσι πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν· ἂν δὲ τώρα ἀποπειραθῇτε θέλετε εὖρει βεβαίως τὸν τρόπον τοῦ ν' ἀναβῇτε ἐπὶ τοῦ ἔρους τὴν κορυφὴν. Οὐδὲν ἢ φύσις ἔθετο ὑπεράνω τῆς τόλ-

μης καὶ τῆς ἀνδρείας. Τί κατέστησεν ἡμᾶς ἡδὴ κυρίου τῆς Ἀσίας; Αἱ ἀκατάπαυστοι ἡμῶν πρὸς τοῦτο ἀπόπειραι αἱ ἀπαυδήσασαι καὶ ἀπελπίσασαι τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. Προσπαθήσατε λοιπόν, ἄνδρες, ν' ἀναβῆτε τὴν κορυφὴν καὶ ὅταν ἡδὴ ἴστασθε ἐπ' αὐτῆς, δηλώσατε τοῦτο πρὸς ἡμᾶς διὰ σημείων λευκῶν. Τότε θέλω διατάξει νὰ κινηθῇ ὁ στρατός, ὅπως ἀποσπᾶσω τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ ἀφ' ὑμῶν. Δέκα δὲ τάλαντα δίδω τῷ πρώτῳ ἀναβάντι τὴν κορυφὴν, ἐννέα τῷ δευτέρῳ, ὀκτώ τῷ τρίτῳ καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τοῦ δεκάτου. Ἀλλ' ἐγὼ ὅμως εἶμαι βέβαιος ὅτι ὑμεῖς μάλλον προσέχετε τὸν νοῦν πρὸς τὴν θέλησίν μου ἢ πρὸς τὰς ἀμοιβάς μου».

Ταῦτα παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀκούσαντες οἱ τριακόσιοι νεαροὶ Μακεδόνες καὶ δύο μόνον ἡμερῶν τροφὰς λαβόντες καὶ ὀπλισθέντες μόνον διὰ τῆς σπάθης καὶ τῆς λόγχης, καὶ μικροὺς σιδηροὺς πασσάλους κρατοῦντες, δι' ὧν συνήθως ἐστερέουν τὰς σκηνάς, καὶ τούτους ἐμπήγοντες, εἴτε ἐπὶ τῶν μερῶν, ἔνθα ἦτο στερεῶς πεπηγμένη ἡ χιὼν, εἴτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἰσχυρὰ δὲ πρὸς τοῦτοις ἐκ λίνου σχοινία προσδέσαντες εἰς πασσάλους, ἀνέιλοντο ἑαυτοὺς καὶ ἀνερριχῶντο πρὸς τὸ ἀποτομώτατον καὶ τὸ δυσχερέστατον μέρος τοῦ βράχου. Καὶ τριάκοντα μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπολέσαντες τὴν ἰσοσταθμίαν ἐκρημνίσθησαν, οὐδὲ τῶν σωμάτων αὐτῶν εὐρεθέντων, ἀλλ' οἱ λοιποὶ, ἐπὶ τέλους, ἐπέτυχον νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου.

Ὅτε δὲ περὶ τὰ χαράγματα τῆς ἡμέρας οἱ κάτοικοι τοῦ βράχου εἶδον αὐτοὺς ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, οὕτως ἐξεπλάγησαν ὥστε ὑπέλαβον ὅτι ἦσαν μυθώδη, ἐξωτικά καὶ ἐναέρια ὄντα· συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος πέμψας κήρυκα πρὸς τὰς προφυλακὰς τῶν βαρβάρων, ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ἐπειδὴ εὐρέθησαν οἱ ζητούμενοι παρ' αὐτῶν πτερωτοὶ ἄνδρες, ἐκόντες ἄκοντες ὥφειλον νὰ παραδοθῶσι.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐντεῦθεν ληφθέντων αἰχμαλώτων ἦτο καὶ ἡ διάσημος Ρωξάνη, θυγάτηρ τοῦ Ὁξυάρτου· διεφημίζετο δ' ἡ νεάνις αὕτη ὡς ἡ ὠραιότατή τῶν γυναικῶν τῆς Ἀσίας, μετὰ τὴν Στάτειραν τὴν σύζυγον τοῦ Δαρείου, τελευτήσασαν ἤδη. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος συνεζεύχθη αὐτὴν ἐν τῷ ἄμα, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς Ὁξυάρτης, μετὰ θάρρους ἐμφανισθεὶς πρὸς τὸν νικητὴν, ἐγένετο δεκτὸς παρ' αὐτῷ μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ περιποιήσεων ἐκτάκτων.

Ἀλλὰ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα διεδραματίσθησαν καὶ αὖθις φρικαλέαι καὶ δραματικαὶ σκηναί, ἧτοι ὁ θάνατος τοῦ Κλείτου καὶ ἡ τιμωρία τοῦ Καλλιθένου, γεγονότα ἅπερ ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐξ εὐτελῶν ὅλως λόγων.

Μεταξὺ τῶν ἀντιτείνοντων καὶ παρακωλύοντων τὸν Ἀλέξανδρον νὰ παραδεχθῇ τὰ ἀνατολικά ἔθιμα, σφοδρότερος ἦτο καὶ Κλείτος ὁ Δρωπίδου. ὁ καὶ μέλας ἐπονομαζόμενος πρὸς διάκρισιν ἐτέρου Κλείτου, υἱοῦ Λευκοῦ ἐπονομαζομένου. Οὗτος ἦτο ἀδελφὸς τῆς τροφῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Λανίκης ὅστις καὶ κατὰ τὴν νεότητά μὲν τοῦ βασιλέως συνδιέτριβε μετ' αὐτοῦ κατὰ δὲ τὴν παρὰ τῷ Γρανικῷ μάχην, ὡς προείπομεν, ἔσωσε τὸν Ἀλέξανδρον, πλήξας τὴν χεῖρα τοῦ Σπιθριδάτου.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΡΩΞΑΝΗΣ

Τοῦτον δέ, σατράπην ὄντα τῆς Βακτριανῆς ἀντὶ τοῦ Ἀρταβάζου, ἐπανελθὼν τὸ δεῦτερον εἰς Μαράκανδα ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ μεγάλα τελῶν συμπόσια καὶ κυνηγέσια ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Διοσκούρων, δι' ἧς ἀντικατέστησε τὰ τέως τελούμενα Διονύσια, προσεκάλεσεν, ὡς εἰκός, εἰς δεῖπνον τὴν ἐσπέραν θέλων μάλιστα νὰ προσφέρῃ αὐτῷ καὶ ὠραῖά τινα Ἑλληνικὰ ὀπωρικά, διὰ θαλάσσης αὐτῷ ἀποσταλέντα.

Ὁ Κλεῖτος, μεταβάς εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ὡς ἐκ τῆς οἰνοποσίας ἐνεύθυμια διατελὼν, ἔδειξε τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ διὰ τινα γελοῖα ποιήματα ὑπὸ τινος ποιητοῦ ἀπαγγεληθέντα ἐπὶ τραπέζης κατὰ τῶν πρὸ μικροῦ ἀποτυχόντων στρατηγῶν, ἐφ' ᾧ τε καὶ ἕρις ἡγέρθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥς ποτε μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ Φιλοξένους καὶ Διονυσίου βασιλέως τῶν Συρακουσῶν, ὅστις παραφερθεὶς λαβὼν ἐν τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης παρακειμένων μῆλων ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κλεῖτου.

Ἄλλ' ὡς νὰ μὴ ἦρκει τὸ τοιοῦτον, κατὰ τὴν ἔξαψιν τῆς ἕριδος, οἱ κόλακς ὑπερύψωσαν μέχρις οὐρανοῦ τὰς πολεμικὰς πράξεις καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ βασιλέως. Αἱ τοιαῦται κολακεῖαι, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὑπερήρσαν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἀλλ' ὁ Κλεῖτος ὅμως ὡς ὑπὸ ἀλάστορος δαίμονος παρωθούμενος, ἀντέτεινε καὶ αὖθις παριστῶν ὅτι αἱ ἀποδιδόμεναι γενναῖαι πράξεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀνήκουσι μᾶλλον τοῖς στρατιώταις, οἵτινες καὶ ἐπὶ τῆς προηγουμένης βασιλείας ἐκλείσθησαν πολὺ πλειότερον, ἐξ οὗ ἀφορμὴν λαβόντες οἱ κόλακες καὶ παράσιτοι ἤρχισαν νὰ παραλληλίζωσι Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ἐκείνον μὲν ἐταπεύνουν, τὸν δ' υἱὸν ὑπερύψουν.

Ὁ Κλεῖτος ὅμως ἄλλοτε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Φιλίππου ὢν, ἔπραξε τὸ ἐναντίον, περιφρονῶν μὲν τὰς πράξεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπερυψῶν δὲ καὶ ἐκθειάζων τὰς τοῦ Φιλίππου. Ἡ ἕρις ἀνήφθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τέλους, ὑπὸ τῆς παροινίας ἐξαπτόμενος ὁ τάλας Κλεῖτος, κατέστη ὑπὲρ τὸ δέον βίαιος καὶ ὀρμητικός, ὅτε δὲ αὐθις πρὸς τινα περιφρονητικὸν κατ' αὐτοῦ λόγον τοῦ βασιλέως ἀνυψώσας τὴν χεῖρα: «Αὕτη ἡ χεὶρ σὲ ἔσωσεν, Ἀλέξανδρε!» ἀνεβόησεν, ὀργισθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ οἴνου θερμαίνόμενος ὁ Ἀλέξανδρος, ὥρμησε μὲν νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐκάλει, μακεδονιστὶ ὁμιλῶν, τοὺς ὑπασπιστάς εἰς βοήθειαν, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ παρακειμένων.

Καὶ ἀπεπέμφθη μὲν πάραυτα ὁ Κλεῖτος ἀπὸ τοῦ ἀνδρῶνος, ἀλλὰ δι' ἄλλης θύρας ἀναφανείς καὶ αὖθις, ἀνεβόα: «Αὕτη ἡ χεὶρ σὲ ἔσωσεν, Ἀλέξανδρε.» Ἦτο ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ πλέον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρπάσας τὴν λόγχην παράτινος τῶν δορυφόρων ἐπήγαγεν αὐτὴν κατὰ τοῦ οἰκτροῦ θύματος· ἡ λόγχη ἦτο ὀλεθρία, καὶ ὁ δυστυχὴς Κλεῖτος ἔπεσεν ἄνους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ κρότος τοῦ πεσόντος Κλεῖτου συνέφερεν εἰς ἑαυτὸν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ πικρὰ μεταμέλεια κατέσχεεν ἐν τῷ ἅμα τὸν βασιλέα· ἀλλ' ἦτο πλέον ἄργά.

Ἐπὶ τριήμερον ὁ Ἀλέξανδρος ἔμεινε κατὰ κλειστός ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος, μὴ δεχόμενος τὴν παρηγορίαν τῶν φίλων, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν τροφὴν ἀπορρίπτων, πικρῶς δὲ κλαίων καὶ καταρώμενος ἑαυτὸν διότι ἐθανάτωσε τὸν

ἀδελφὸν τῆς ἀγαπητῆς τροφοῦ. Τότε ἔσπευσαν οἱ φίλοι νὰ παραμυθήσωσιν αὐτόν· καὶ ὁ μὲν Καλλισθένης ὁ φιλόσοφος, ὁ καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἠθικῶς καὶ πρῶτος ἀπεπειράτο, μετὰ τῶν ἄλλων, νὰ παρηγορήσῃ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δ' Ἀνάξαρχος, ὁ ἐξ Ἀδδήρων φιλόσοφος, ἄλλον μετεχειρίσθη τρόπον.

Μετὰ κομπασμοῦ καὶ ἀγερώχως εἰσελάσας εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Ἀλεξάνδρου: «Οὗτος εἶναι ἀνέκραξεν, ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸς ὃν ἡ οἰκουμένη νῦν ἀποβλέπει· ἀλλ' οὗτος, εἶναι ἐρριμμένος κατὰ γῆς, κλαίων ὡς ἀνδράποδον, καὶ φοβούμενος τὸν νόμον καὶ τὴν κατάκρισιν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ὁποίους αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι νόμος καὶ ὄρος τοῦ δικαίου, ἀφ' οὗ ἐνίκησεν ἤδη, νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ κρατῇ καὶ νὰ μὴ εἶναι δοῦλος ἡττηθεὶς ὑπὸ κενῆς δόξης. Δὲν γνωρίζεις, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Ζεὺς ἔχει πάρεδρον τὴν Θέμιν, ἵνα πᾶν τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος θεωρεῖται ὡς θεμιτὸν καὶ δίκαιον;»

Διὰ τῶν τοιούτων λόγων ἀνεκούρισε μὲν τότε τὸ πάθος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἀνέπαυσε τὴν βαρεῖαν αὐτοῦ συνείδησιν, αὐτὸς ὅμως ἀπεδείχθη, χαμερπῆς κόλαξ, ἐκφράσας λόγους ἀναξίους φιλοσόφου, δι' ὧν κατέστρεψε τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐντεῦθεν δ' ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ ἀλαζονείᾳ οὐχὶ μόνον δὲν ἠρκέσθη νὰ μιμῆται τὰ ἥθη τῶν Περσῶν καὶ νὰ προσκυνῇται ὑπ' αὐτῶν μόνον, ἀλλ' ἤθελε προσέτι καὶ οἱ Μακεδόνες νὰ γονυπετῶσιν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἀναφανδὸν νὰ κηρύττωσιν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Διός.

Ἄλλοτε ποτε κατὰ τι συμπόσιον, ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθε τοῦ ἐστιατορίου ἕνεκα δῆθεν σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Εἰς δὲ τῶν κολάκων αὐτοῦ, Κλέων ὀνομαζόμενος, ἤρχισε νὰ διαλέγῃται μετὰ μεγάλων ἐπαίνων, περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ νὰ ἀπαριθμῇ τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας, ἃς οἱ Μακεδόνες ἔλαβον παρ' αὐτοῦ, προσθέτων ὅτι ἄλλως δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνταποδώσωσιν αὐτὰς εἰμὴ δι' ὀλίγου κόκκου θυμιάματος, προσφέροντες αὐτῷ τιμὰς, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Περσῶν, οἵτινες ἐγονυπετοῦν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, λατρεύοντες αὐτὸν ὡς θεόν.

«Καὶ ἐγὼ μὲν, ἐπρόσθεσεν ὁ κόλαξ, εἶμαι πρόθυμος νὰ πέσω ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ συμπόσιον, ἐλπίζω δ' ὅτι καὶ οἱ πάντες θέλουσι μιμηθῇ τὸ παράδειγμά μου, καὶ πρὸ πάντων οἱ σοφοί, παρ' ὧν περιμένομεν νὰ δώσωσι τὸ παράδειγμα τοῦ πρὸς τοσοῦτον μέγαν μονάρχην ὀφειλομένου σεβασμοῦ». Πάντες δ' ἐνόησαν ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἀπετείνοντο πρὸς τὸν ἐκεῖ εὐρίσκόμενον φιλόσοφον Καλλισθένην.

Ὁ Καλλισθένης δὲ βλέπων, ὅτι τὰ βλήματα τῶν συνδαιτυμόνων ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς αὐτόν, ἐλάλησεν οὕτως:

«Ἄν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ὦ Κλέων, ὁ βασιλεὺς εὐρίσκετο κατὰ τὴν ὁμιλίαν σου, κανεὶς ἐξ ἡμῶν δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ σοὶ ἀπαντήσῃ· διότι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ἤθελε σὲ διακόψει, μὴ ἐπιτρέπων διὰ τοσοῦτον αἰσχροῦς κολακείας νὰ καταστήσῃ τοσοῦτον μισητὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν εἶναι παρών, ἐγὼ θέλω σοὶ ἀποκριθῇ ἀντ' αὐτοῦ. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἄξιος νὰ ἀπολαύῃ ὅλων τῶν τιμῶν, αἵτινες εἶναι δυνατόν νὰ δοθῶσι πρὸς

ἄνθρωπον, ἀλλ' ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξύ τῶν τιμῶν, αἵτινες ἀνήκουσι τοῖς θνητοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῶν τιμῶν ἄστινας ὀφείλομεν νὰ ἀπονέμωμεν πρὸς τοὺς θεοὺς, πρὸς οὓς εἶναι προσδιωρισμένοι οἱ ναοί, οἱ βωμοί, τὰ θυμιάματα, αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ θυσίαι. Καὶ αὕτη δ' ἡ μεταξύ τῶν θεῶν λατρεία διαφέρει κατὰ τὸ μεγαλεῖον, καὶ αἱ ἀποδιδόμεναι τιμαὶ πρὸς τὸν Κάστορα καὶ τὸν Πολυδεύκην δὲν εἶναι ὅμοιαι πρὸς τὰς ἀποδιδόμενας τῷ Διὶ καὶ τῷ Ἑρμῇ. Καθὼς δὲ δὲν πρέπει νὰ ταπεινῶμεν ὑποβιβάζοντες τοὺς θεοὺς εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, οὕτω δὲν πρέπει νὰ ἀνυψώωμεν καὶ τοὺς θνητοὺς εἰς τὴν τάξιν τῶν θεῶν, καὶ νὰ μεταδίδωμεν καὶ πρὸς ἄλλους τὰς πρὸς αὐτοὺς μόνον ὀφειλόμενας τιμὰς. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἀναμφιβόλως ἀνώτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, εἶναι ὁ μεγαλειότερος μεταξύ τῶν βασιλέων, καὶ ὁ ἐνδοξότερος μεταξύ τῶν νικητῶν, ἀλλ' εἶναι ἄνθρωπος. Προκειμένου δὲ νὰ λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, πρέπει νὰ ἀποβάλῃ πᾶν ὅ,τι ἔχει θνητόν, ἡμῖν δὲ συμφέρει νὰ εἶναι ἡ ζωὴ αὐτοῦ μακρὰ καὶ εὐδαίμων. Οἱ Ἕλληνες δὲν προσέφεραν θείας τιμὰς πρὸς τὸν Ἡρακλέα, εἰμὴ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ τότε μόνον ἐλάτρευσαν αὐτὸν ὅτε ρητῶς πρὸς τοῦτο διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ. Ἀναφέρετε τὸ παράδειγμα τῶν Περσῶν· ἀλλὰ πότε ἠκούσθη, ὅτι οἱ νενικημένοι παρέσχον νόμους πρὸς τοὺς νικητάς; καὶ ἐλθμονήσαμεν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Ἑλλησποντον καθυποτάσσων τὴν Ἀσίαν τῇ Ἑλλάδι καὶ οὐχὶ τὴν Ἑλλάδα τῇ Ἀσίᾳ;»

Ὁ Ἀλέξανδρος ἡγανᾶκτισε τὰ μέγιστα ἐπὶ τῇ ἀντιρρήσει τοῦ Καλλισθέους, καὶ ἐπὶ τινι χρόνον ἔκρυψε τὴν ἐπὶ τούτῳ ὀργήν, ἀλλ' ἀκολούθως ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰ προσάψῃ μῶμον τῷ φιλοσόφῳ καὶ αἴφνης ὁ Καλλισθένης ἀνακαλύπτεται ὡς συνένοχος τῆς συνωμοσίας, ἣν ἐλέγετο ὅτι διήγειρεν ὁ Ἑρμόλαος.

Ἀμέσως ὁ δυστυχὴς Καλλισθένης ἐρρίφθη ἐν τῇ φυλακῇ, σίδηρα ἐτέθησαν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ σκληρότατα βασανιστήρια ὑπέστη, ἐκδιαζόμενος νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἦτο συνένοχος ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου συνωμοσίᾳ τοῦ Ἑρμιλάου. Τίς δ' ἦτο ὁ Ἑρμόλαος οὗτος;

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου οἱ υἱοὶ τῶν ἐπισημοτέρων Μακεδόνων συγκατελέγοντο, κατὰ τὴν ἔφηβον αὐτῶν ἡλικίαν, εἰς προσωπικὴν θεραπείαν τοῦ βασιλέως, ἀρχόμενοι οὕτω τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτῶν σταδίου. Οἱ νεανίαι δ' οὗτοι συνῶδουν τὸν βασιλέα ἐν ταῖς ἐκστρατείαις καὶ ταῖς ἄλλαις ἀποδημίαις αὐτοῦ, οὗτοι ἐφύλαττον αὐτὸν κοιμώμενον, ἦσαν συγκυνηγέται καὶ ὁμοτράπεζοι αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ οὗτοι προσέφερον τοὺς ἵππους πρὸς τὸν βασιλέα, λαμβάνοντες αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἵπποκόμων· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναλόγως τῆς καταγωγῆς τῶν παίδων, καὶ ὡς ἀπῆτει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἡ στρατιωτικὴ θέσις ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς σωματικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ἐπὶ τούτῳ προσκαλὼν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ σοφοὺς ἄνδρας ἐξ Ἑλλάδος.

Εἰς τῶν βασιλικῶν τούτων παίδων ἦτο καὶ ὁ Ἑρμόλαος υἱὸς τοῦ Σωπῶλιδος, ἀρχηγοῦ τῆς Ἀμφιπολιτικῆς Ἰλῆς, τοῦ ἐκ τῶν Ναυτάκων εἰς Μακε-

δονίαν ἀποσταλέντος πρὸς νεοσυλλεξίαν στρατοῦ. Πιστὸς δὲ ὁ Ἑρμόλαος μαθητὴς τοῦ Καλλισθένους, μετ' ἐνθουσιασμοῦ παρεδέχετο τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας τοῦ διδασκάλου, καὶ μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέρριπτε τὴν ἀκατάληπτον δι' αὐτὸν ἀνάμειξιν καὶ συγχώνευσιν τοῦ Περσικοῦ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Συγχρόνως δὲ καὶ ἡ ἀκόλουθος ἐδόθη ἀφορμὴ πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ὁλεθρίου πράγματος:

Ἐνῷ συνεθέρευε ποτε ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ἑρμολάου, σὺς παρουσιάζεται ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ ὁ μὲν Ἑρμόλαος παραβλέπων τὴν ἀπαιτούμενην ἐθιμοταξίαν, ἀκοντίσας πρῶτος ἐφόνευσε τὸ θηρίον, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὡς ὕβριν ἐκλαβὼν τὸ πρᾶγμα, διέταξε νὰ μαστιγωθῇ ὁ ἔνοχος ἐνώπιον τῶν συνομιλήκων καὶ ν' ἀφαιρεθῇ ὁ ἵππος αὐτοῦ. Ὁ Ἑρμόλαος παροργισθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὤμοσε νὰ λάβῃ φρικτὴν ἐκδίκησιν, καὶ διεκοίνωσε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Σώστρατον, υἱὸν τοῦ Ἀμύντου· μετὰ τούτων δὲ συνενοήθησαν καὶ ἄλλοι, καὶ ὁ Ἀντίπατρος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσκληπιοδώρου, σατράπου τῆς Συρίας, ἀνέλαβε τὴν δολοφονίαν κατὰ τὴν νύκτα, περιελθούσης αὐτῷ τῆς ὥρας τῆς φυλακῆς.

Ἐτυχε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τὴν νύκτα ἐκείνην, δειπνῶν καὶ συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν φίλων· ἐκ Συρίας δὲ τις γυνὴ ἀκολουθοῦσα ὡς προφήτις καὶ μάντις τὸν στρατὸν καὶ ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως πρὸς τὸν βασιλέα, ἡμέραν καὶ νύκτα, παρουσιαζομένη, παραστᾶσα κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς τοὺς συμπότας καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ εὐθυμῶν μετ' αὐτῶν μέχρι τῆς πρωίας, ὅπερ καὶ ἐκώλυσε μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνωμοσίας, ἥτις ὅμως καὶ διεκοινώθη πρὸς τὸν Πτολεμαῖον ὑπὸ τῶν ἄλλων συνωμοτῶν.

Πολεμικὸν συμβούλιον συνεκροτήθη ἐν τῷ ἄμα, ἐν ᾧ αὐτοπροσώπως παρέστη ὡς κατήγορος αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, οὕτω δ' ὁ ἴδιος ἐξέφρασε τὸ πρᾶγμα γράφων πρὸς τὸν Ἀντίπατρον: «Οἱ μὲν παῖδες ὑπὸ Μακεδόνων ἐλιθοβολήθησαν, τὸν δὲ σοφιστὴν ἐγὼ θέλω τιμωρήσει καὶ τοὺς πέμψαντας αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπέχδεχόμενους ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς ἐπιβουλευομένους μοι».

Ἄλλ' ὁ Καλλισθένης ἐτελεύτησεν ἐπὶ τέλους, ἐν τῇ φυλακῇ, διαμαρτυρόμενος ἐπὶ τῇ ἀθωότητι αὐτοῦ. Διασώζεται δὲ ἀρχαῖον ἀνέκδοτον, ὅτι ὁ Καλλισθένης ἐτελεύτησεν ἐν τῇ φυλακῇ ὑπέρπαχος γενόμενος καὶ φθειρίδας. Ὅπως πότ' ἂν ἦ, οὐδὲν ἠτίμασε τὴν γνώμην τοῦ Ἀλεξάνδρου τόσον, ὅσον ἡ τιμωρία τοῦ φιλοσόφου τούτου.

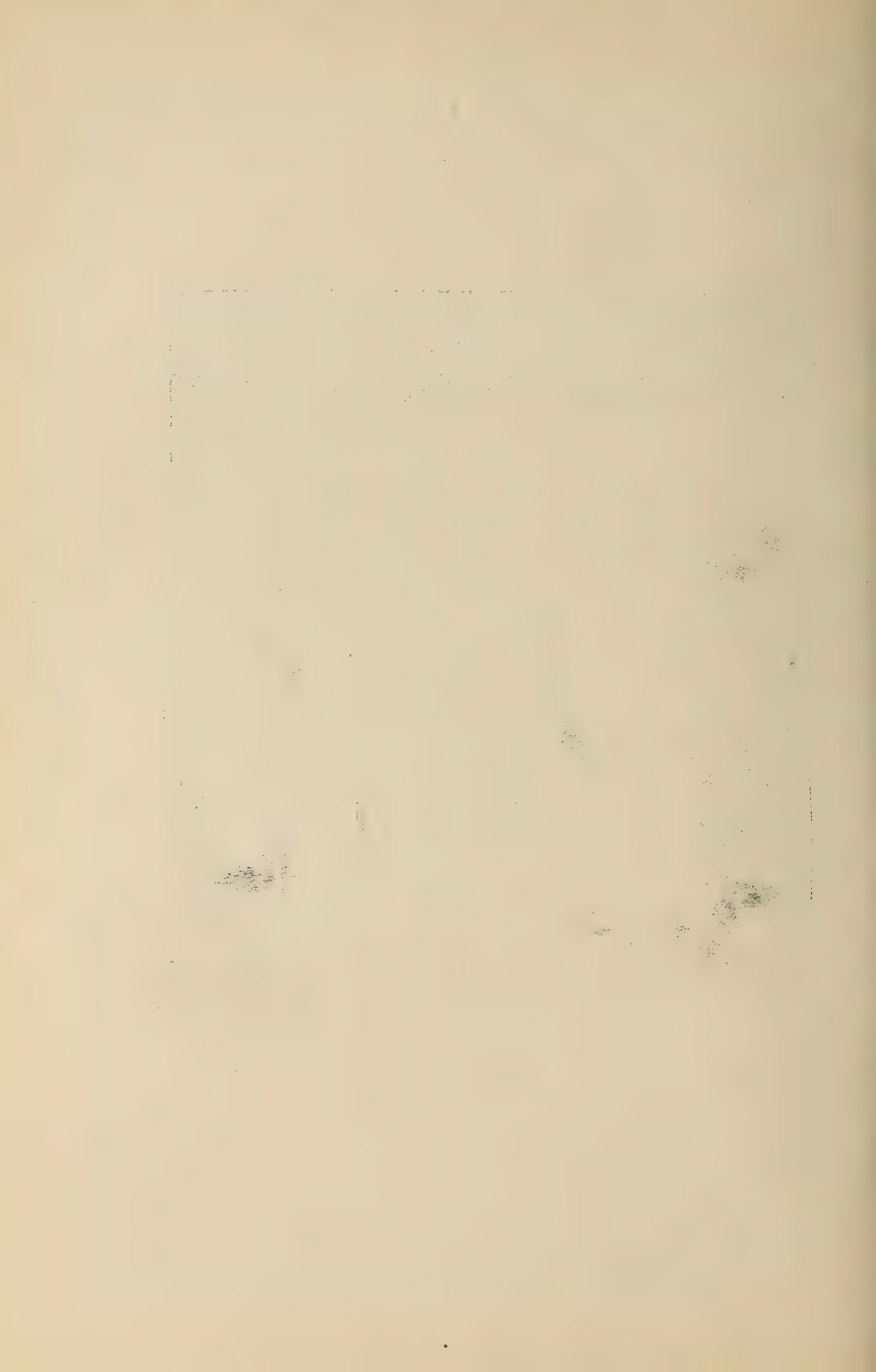
«Ὁ ἄδικος θάνατος τοῦ Καλλισθένους, λέγει ὁ καὶ ἄλλως μισέλλην καὶ μισαλέξανδρος φιλόσοφος τῆς Ρώμης Σενέκας, εἶναι αἰώνιος ἔλεγχος καὶ μῶμος κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃν δὲν δύνανται νὰ ἐξαλείψωσιν οὔτε τὰ σπάνια προτερήματα, οὔτε αἱ πολεμικαὶ καὶ ἔνδοξοι αὐτοῦ πράξεις».

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν οἰκογενειακῷ κύκλῳ διαδραματισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὰ Μαράκανδα ἢ Ζαρίασπα. Ἄλλ' οἱ Σκύθαι καὶ ὁ Σπιταμένης τί ἀπέγειναν;

Οἱ Σκύθαι δεινῶς καταδικαζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀπέναντι τοῦ Σαναΐδος Ἀλε-

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑΝ ΤΟΥ ΚΛΕΙΤΟΥ

ξάνδρου, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ σχεδὸν οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἔπесον μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Σατράκου, περὶ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα δ' ἡχμαλωτίσθησαν. Ἦτο δὲ μέγας ὁ καύσων, καὶ ὁ στρατὸς ὅλος κατείχετο ὑπὸ δίψης σφοδράς, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη νὰ πῇ τὸ προστυχὸν ὕδωρ τῆς γῆς ἐκείνης· ἦτο δὲ πονηρὸν τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο, λέγει ὁ Ἀρριανός, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἀθρόον καταπίπτει εἰς τὴν γαστέρα αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ διεκόπη ἡ καταδίωξις, εἰ δὲ μή, ἂν δὲν ἡσθένει, ὥς ἐκ τούτου ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ Σκύθαι ἤθελον φονευθῇ φεύγοντες. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀλέξανδρος εἰς μέγαν περιελθὼν κίνδυνον, ἐκομίσθη ὀπίσω εἰς τὸ στρατόπεδον.

Περὶ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 327 π. Χ. ὁ Ἀλέξανδρος διαβάς καὶ αὖθις τὸ ὄχυρὸν ὄριον τοῦ Ἰννικοῦ Καυκάσου, διαφόρους ἐποίησατο ἐπιδρομὰς ἐπιπίπτων κατὰ τῶν ὀρεινῶν φυλῶν καὶ ἐπιφέρων τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὸν ὄλεθρον κατὰ τὰ νότια μέρη.

Τὰ αὐτὰ δ' ἐξηκολούθησε πράττων καὶ κατὰ τὰ περίχωρα τῆς Καβούλης κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα, προητοιμάζετο δὲ ἤδη νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν ἐκστρατεῖαν κατὰ τῆς Ἰνδίας· δυστυχῶς ὅμως ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἀπώλεσε πολὺ ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἐνεργητικότητος καὶ τοῦ χαρακτήρος ὥς ἐκ τῆς τρυφηλῆς ζωῆς, ἣν διῆγεν ἐν Ἀσίᾳ. Αἱ ἀδιάκοποι μάχαι καὶ οἱ μόχθοι τῆς ὁδοιπορίας ἀφῆκαν μέγα κενὸν ἐν αὐτῷ.

Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ ἀποσπασθὲν ἐκ τοῦ ὅλου διέμεινεν ἐν ταῖς φρουραῖς καὶ τοῖς συνοικισμοῖς τῶν νεοκτίστων πόλεων, ὁλόκληρον δὲ τάγμα ἐκ δεκατεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν προσδιωρίσθη πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ Ὠξοῦ, ὥστε πιθανῶς οὔτε τὸ ἥμισυ τοῦ διελθόντος τὸν Ἑλλήσποντον στρατοῦ δὲν ἔμεινεν, ἀλλ' ἅπασαι αἱ ἐλλείψεις αὐτοῦ συνεπληρώθησαν ἐκ νεοσυλλέκτων ἐγχωρίων. Περὶέργον δ' ὅτι ὁ καὶ τὴν σήμερον Ἀγγλο-Ἰνδικὸς στρατὸς ὁμοιάζει πρὸς τὸν τότε ἐξ ἐγχωρίων καὶ Μακεδόνων ἀποτελούμενον στρατόν, καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ οἱ στρατιῶται, συσχετισθέντες μετὰ τῶν ἐγχωρίων γυναικῶν ἐγένοντο ἀρχηγοὶ νέων συμμίκτων γενεῶν. Ὑπάρχουσι δὲ φυλαὶ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ὠξοῦ ἔτι καὶ νῦν ἐγκαυχώμεναι, ὅτι κατάγονται ἐκ τῶν Μακεδόνων πολεμιστῶν· καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Ἰσκενδέρ διασώζεται παρ' αὐτοῖς μετὰ ποικίλων μυθῶν συμβεβηκότων καὶ ἐπιπλάστων διηγήσεων, ἐξ ἐκείνων ἃς ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ κοινῶς φερομένῃ δημῳδῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου, παρισταμένου ὥς υἱοῦ τοῦ μάγου Νεκταναβοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἡ Ἰνδικὴ χώρα.—Οἱ ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ἀγῶνες.—Ἡ διάβασις τοῦ Ἰνδοῦ.—Στρατεία πρὸς τὸν Ὑδάσπην.—Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων.—Πόλεμος κατὰ τοῦ βασιλέως Πώρου. — Μάχη παρὰ τὸν Ὑδάσπην. Ἀγῶνες κατὰ τῶν ἐλευθέρων φυλῶν.—Ἡ στρατιὰ παρὰ τὸν Ὑδάσπην.—Ἐπιστροφή.

ΙΝΔΙΚΗ εἶναι κόσμος ἰδιαιτέρος. Διὰ τὸ ἰδιόρρυθμον τῆς φύσεώς, τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς παντάπασι κεχωρισμένη, ἦτο ἐπὶ αἰῶνας κατ'ὄνομα μόνον γνωστὴ εἰς τὴν Ἑσπερίαν τῆς ἀρχαιότητος καὶ μόνον ὡς χώρα τῶν θαυμάτων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιάν τῆς γῆς.

Δύο πλευραὶ αὐτῆς περικλύζονται ὑπὸ ὤκεανῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὁπὲ μόνον ἡ βιομηχανία καὶ ἡ ἐπιστήμη ἔμελλον

νὰ διανοίξωσι τὰς ὁδοὺς εἰς τὴν εὐχερεστάτην καὶ ἀσφαλεστάτην συγκοινωνίαν· κατ' ἄλλας δύο πλευρὰς ἀνυψοῦνται ὡς διπλοῦς καὶ τριπλοῦς περίβολος ὑπέρογκα ὄρη, ἀπὸ τὰ ὑψηλότατα τῆς γῆς, δι' ὧν χιονόβλητα στενὰ πρὸς βορρᾶν καὶ φλογεραὶ διασφάγες πρὸς δυσμὰς παρέχουσιν ἐπίπονον δίοδον μόνον εἰς τὸν εὐσεδῆ προσκυνητὴν, εἰς τὸν πλάνητα ἔμπορον καὶ τὸν ληστὴν τῆς ἐρήμου,

οὐχὶ δὲ εἰς τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν τῶν ἐθνῶν.

Ὁ δὲ πληθυσμὸς τῆς Ἰνδικῆς, ἀφ' ὅτου ἔπαυσεν ἀνήκων εἰς ἑαυτὸν, ἀπώλεσε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἱστορίας του, ἥτις περιτῆλθεν εἰς σύγχυσιν καὶ κατέληξεν εἰς φαντασιοκοπήματα ἐστερημένα χρόνου καὶ χώρου· ἀλλὰ προηγείται ὅμως αὐτῶν παρελθόν τι μεγάλων καὶ ποικίλων ἐξελίξεων, ἡ γένεσις καὶ ἀκμὴ τῶν θρησκευτικῶν, ἱεραρχικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα τοῦ Ἰνδικοῦ κόσμου.

— Οὗτος δὲ ἐμεσουράνει καὶ δὲν εἶχεν οὐδὲ βῆμα, φαίνεται, κατέλθῃ πρὸς τὰ κάτω, ὅτε εἶδεν αὐτὸν ὁ Μακεδὼν κατακτητῆς, ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, ὅστις εὔρε τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδόν.

Εὔρε τὴν θέσιν, ἣτις εἶναι ὡς πύλη τῆς Ἰνδικῆς χώρας. Ἐνταῦθα ποταμὸς διαρρηγνύει τὸ ὀρεινὸν πρόχωμα τὸ χωρίζον τὴν Ἰνδικὴν ἀπὸ τῆς Ἑσπερίας. Πηγάζων ἐκ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ὅπου ἔχουσι πλησίον ἀλλήλων τὰς πηγὰς τῶν τὰ ὕδατα τῆς Ἀρειανῆς καὶ Βακτριανῆς, ὁ Κωφὴν διευθυνόμενος πρὸς ἀνατολὰς παραλαμβάνει πολλὰ παραποτάμια ἀπὸ βορρᾶ καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν κοίτην τοῦ ἰσχυροῦ Ἰνδοῦ. Μάτην ὑφούμενοι ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τοῦ δυτικοῦ τούτου ποταμοῦ οἱ ἀγριώτατοι βράχοι διανοίγουσιν εἰς τὸν ὀρμητικὸν αὐτοῦ ροὴν στενὴν κοιλάδα, ἣν διαδέχεται ἡ φαιδρὰ πεδιάς τοῦ Πεσχαδάρ, δι' ἧς κατέρχεται τις εἰς τὴν εὐφορον καὶ τροπικὴν χώραν τῆς Ἰνδικῆς.

Ἄλλ' ἀκόμη δὲν εἶναι ἡ ἀληθὴς Ἰνδικὴ ἐνταῦθα διανοιγομένη· οἱ πέντε ποταμοὶ τοῦ Πανδζάπ, αἱ πλήμμυραι τῶν θερινῶν μηνῶν, ἡ εὐρεῖα ζώνη τῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον ἐρήμου καθιστῶσι τὰ δυτικὰ τῆς Ἰνδικῆς δεύτερον προπύργιον τῆς ἱερᾶς χώρας τοῦ Γάγγου. Θὰ ἔλεγέτις, ὅτι ἡ φύσις ἠθέλησε νὰ προφυλάξῃ κατὰ τὸ δυνατόν ἀγαπητόν τι πλάσμα ἀπὸ τῶν κινδύνων, εἰς οὓς ἦνοιξε δίοδον. Μετὰ τῆς χώρας τοῦ Γάγγου συνάπτεται ὅ,τι μέγα καὶ ἱερὸν ἔχει ὁ Ἰνδός.

Ἐκεῖ ἐπιχωριάζει ἡ ἀρχαιοτάτη εὐσεβὴς πίστις καὶ ἡ αὐστηρὰ διάκρισις τῶν τάξεων τῶν ἀπὸ τοῦ Βράχμα καταγομένων· ἐκεῖ εἶνε τὰ ἱερῶτατα προσκυνήματα καὶ ὁ ποταμὸς τοῦ ἡγιασμένου ὕδατος· αἱ δὲ πρὸς δυσμὰς τῆς ἐρήμου φυλαί, ἂν καὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμόθησκοι, παρεξέκλιναν τῆς αὐστηρᾶς ἀγνότητος τοῦ θεοῦ νόμου. Δὲν ἀπέφυγον τὴν ἐπαφὴν πρὸς τὸν ἔξω κόσμον, οὐδὲ διεφύλαξαν οὔτε τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας οὔτε τὴν ἀγνότητα τῶν τάξεων οὔτε τὸ ἀνεπίμικτον πρὸς τοὺς ἀκαθάρτους καὶ μισητοὺς ξένους, ὅπερ εἶναι ὁ ὅρος, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἱεροῦ βίου· ἐκεῖνοι δὲ εἶναι οἱ ἔκφυλοι καὶ εἰς τοὺς ξένους παραδεδομένοι.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἥδη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου. Οἱ τότε ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Γάγγου λίαν προηγμένοι βραχμανικοὶ λαοὶ Ἀρείας καταγωγῆς, εἶχον λησμονήσῃ ὅτι καὶ αὐτοὶ ποτε κατώκησαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν «πέντε ποταμῶν», καὶ ὅτι ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων μεταναστεύσαντες ἦλθον διὰ τῆς δυτικῆς ἐκείνης πύλης, καθ' ἣ δύναται τις βεβαίως νὰ συμπεράνῃ περὶ τῶν παλαιότερων αὐτῶν οἰκήσεων ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐνδοξοτάτων αὐτῶν γενῶν, τῶν διασωζομένων παρὰ τὸν Ὠξὸν καὶ Ὑαξάρτην.

Μετὰ τὴν μετανάστευσιν τούτων ἐπῆλθον ἐκεῖσε ἄλλοι λαοὶ Ἀρείας γλώσσης καὶ διαίτης· ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ἰσχυροὶ πρὸς μεγάλα τολμήματα οὐδ' ἀρκούντως ἐπιχειρηματικοί, παρέμειναν μετὰ τῶν ποιμνίων ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν νομῶν τῶν παρὰ τὸν Κωφῆνα καὶ τὰ παραποτάμια αὐτοῦ μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἀφ' οὗ δ' ἔπειτα ἵσχυσεν ἡ Ἀσσυρία ὁρμηθεῖσα ἐκ τοῦ Τίγρητος, κατέκτισε καὶ τὸ εὐρὺ βαθύπεδον τῆς Συρίας καὶ τὸ ὑψίπεδον τῆς Ἀρειανῆς.

Ἄλλ' ἡ Σεμίραμις, καθ' ἃ λέγεται, εἶδε παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Ἰνδοῦ τὰς καμήλους τῆς δυτικῆς ἐρήμου φευγούσας πρὸ τῶν ἐλεφάντων τῆς Ἰνδικῆς Ἀνατολῆς. Μετὰ ταῦτα ἐπῆλθον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι· ἀπὸ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Κύρου καταλέγονται εἰς μὲν τὰς σατραπείας τοῦ κράτους καὶ ἡ Γανδάρια, εἰς δὲ τὸν Περσικὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου οἱ Γανδάριοι καὶ ἄλλοι Ἰνδοί.

Ὁ δὲ Δαρεῖος ἔπεμψεν ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῦ Κασπατύρου—πιθανῶς Καβούλ—ἄνδρα Ἑλληνα εἰς τὸν Ἰνδόν, ἵνα καταπλεύσῃ αὐτὸν μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ ἔπειτα ἐπανέλθῃ διὰ τῆς Ἀραβικῆς θαλάσσης, καὶ ἐκ τῆς ἀποστολῆς ταύτης δύναται τις νὰ μαντεύσῃ τὰ μέγιστα σχέδια τοῦ μεγάλου βασιλέως· ἄλλ' οἱ ἀγῶνες τῆς Περσίας οἱ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ καὶ ἡ ταχέως ἐπελθοῦσα παρακμὴ τοῦ κράτους δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν.

Οὐδέποτε ἡ ἐξουσία τῶν Ἀχαιμενιδῶν ἐξετάθη μέχρι τῶν πέραν τοῦ Ἰνδοῦ· ἡ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παροπαμίσου πεδιάς, ἡ περιέχουσα τοὺς δυτικωτάτους κλάδους τοῦ Ἰνδικοῦ πληθυσμοῦ, ἦτο ἡ τελευταία χώρα, ἣν κατείχον οἱ μεγάλοι βασιλεῖς· ἐκείθεν κατήγοντο οἱ ἐλεφάντες τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Περσῶν, οἱ πρῶτοι, οὓς εἶδεν ἡ Ἑσπερία μετ' αὐτῶν μετέσχον τῆς ἐν Γαυγαμήλοις μάχης οἱ Ἰνδοὶ «οἱ ὄμοροι τῆς Βακτριανῆς» ὑπὸ τὸν Βήσσον, καὶ οἱ ὀρεινοὶ Ἰνδοὶ ὑπὸ τὸν Βαρσαέντην τὸν σατράπην τῆς Ἀραχωσίας.

Πέραν δὲ τοῦ Ἰνδοῦ ὑπῆρχε σειρά ἀνεξαρτήτων πολιτειῶν, ἥτις ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν πέντε ποταμῶν πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι τῆς ἐρήμου, πρὸς νότον δὲ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ ἀπετέλει σύμπλεγμα μικρῶν καὶ μεγάλων ἐθνῶν, ἡγεμονιῶν καὶ δημοκρατιῶν, ποικίλον κράμα πολιτικῆς διαίτησεως καὶ θρησκευτικῆς συγχύσεως, οὐδὲν ἄλλο κοινὸν ἔχον, εἰμὴ τὴν ἀμοιβαίαν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ἀδιάλειπτον ἐναλλαγὴν ἀπίστων συμμαχιῶν καὶ ἰδιοτελῶν ἐρίδων.

Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Σογδιανῆς συνεπλήρωσε τὴν κατάληψιν τοῦ Περσικοῦ κράτους, ἡ δὲ σατραπεία τοῦ Παροπαμίσου ἡ ἐν ἔτει 329 καταληφθεῖσα, ἐν ἣ ἔκτισε τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὴν ὑπὸ τὸν Καύκασον, ὠρίσθη ὡς ἀφετηρία τῆς ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν ἐκστρατείας. Ταύτης ἡ στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ ἔννοια δὲν λέγεται μὲν ἐν ταῖς πηγαῖς ἡμῶν, ἀλλ' ἐξάγεται ἀρκοῦντως ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἐξῆς γεγονότων.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἤδη συνάψῃ πολλὰς σχέσεις μὲ τοὺς πέραν τοῦ Ἰνδοῦ· ἰδίως δὲ σπουδαῖαι ἦσαν αἱ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Ταξίλων. Τοῦτο τὸ βασίλειον ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὁχθῆς τοῦ Ἰνδοῦ, ἀπέναντι τῆς συμβολῆς τοῦ Κωφῆνος ποταμοῦ, ἐξετείνετο δὲ ἀνατολικῶς πρὸς τὸν Ὑδάσπην καὶ εἶχεν ἔκτασιν ἥτις ἐκρίνετο ἴση πρὸς τὴν τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, διακείμενος μὲν ἐχθρικῶς πρὸς πολλοὺς τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ, ἰδίως δὲ τὸν Παουράδαν, ἡ Πῶρον παρὰ τὸν Ὑδάσπην, ὀρεγόμενος δὲ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ παρεκίνησε τὸν βασιλέα διατρίβοντα ἐν τῇ Σογδιανῇ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἰνδικῆς, βεβαιώσας ὅτι εἶναι πρόθυμος ἀπὸ κοινοῦ νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς, ὅσοι ἤθελον τολμήσει νὰ

ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτόν. Ὑπῆρχε δὲ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ ἡγεμόν τις ἐκ τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ χώρας, ὁ Σισίκοττος, ὅστις ὅτε μὲν οἱ Μακεδόνες προήλαυνον ἐκ τῆς Ἀραχωσίας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Βακτριανὴν πρὸς τὸν Βῆσσον, ἔπειτα δέ, ἀφοῦ ἡ ἐπιχείρησις τούτου ἔλαβεν οἰκτρὸν τέλος, ἐτράπη πρὸς τὸν νικητὴν καὶ τοῦ λοιποῦ ἐθεράπευεν αὐτὸν μετὰ πιστῆς ἀφοσιώσεως. Τοιαύτας ἔχων σχέσεις ὁ Ἀλέξανδρος ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀρκούσας πληροφορίας περὶ τῶν ἰνδικῶν πραγμάτων καὶ περὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἵνα ὀρίσῃ μετὰ τινος ἀκριβείας τὴν πορείαν τῆς στρατείας αὐτοῦ καὶ τὰς εἰς αὐτὴν ἀπαιτούμενας παρασκευὰς καὶ δυνάμεις. Ἐκ δὲ τῶν παρασκευῶν τῶν γενομένων κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τις πόσον ὀρθῶς ἐξετίμησε τὰς προσδοκώμενας δυσχερείας. Ὁ διαθέσιμος στρατός, ὅστις μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τῆς περσικῆς ἐξουσίας δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ εἶναι καὶ πολὺ σπουδαῖος, ἵνα ὑποτάξῃ μίαν ἐκάστην τῶν σατραπειῶν, περιοριζόμενος εἰς τὴν δύναμιν, ὅσην εἶχε κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἐν τῇ Βακτριανῇ, δὲν ἦτο ἐπαρκὴς εἰς πόλεμον ἐναντίον τῶν πολυανθρώπων καὶ πολλοὺς πολεμιστὰς ἐχόντων ἰνδικῶν κρατῶν.

Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι κατὰ χιλιάδας προσήρχοντο εἰς τὴν Ἀσίαν νεοσύλλεκτοι, τὸ μὲν Μακεδόνες ὑπόχρεοι, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, τὸ δὲ Θρᾶκες, Ἀγριᾶνες καὶ Ἑλληνες μισθοφόροι, λαφύρων καὶ δόξης δελεαζόμενοι, οὕτως ὥστε ὁ ἀρχικὸς ἀριθμὸς τῶν 35,000 πολεμιστῶν, μεθ' ὅσων ἤρχισεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν πόλεμον τῷ 334, ἐν τῷ διαστήματι τῶν ἑξ ἑτῶν θὰ ἐδιπλασιασθῇ παρὰ τὰς ἀπωλείας, ὅσας ἐπροξένησαν οἱ ἀδιάλειπτοι ἀγῶνες, αἱ πορεῖαι διὰ χιονοσκεπῶν ὀρέων καὶ ἐρήμων, αἱ κλιματικαὶ διαφοραὶ καὶ ἡ συχὴ ἀνθυγιεινὴ διαίτα ἐκ τῆς ἐνδείας καὶ τῆς δαφιλείας τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁ Βασιλεὺς ἀπέστειλεν οἷκαδε τοὺς Ἑλλήνας καὶ Θεσσαλοὺς συμμάχους, ἔπειτα δὲ οὐκ ὀλίγοι στρατιῶται κατελείφθησαν ὡς φρουραὶ εἰς τὰς κατακτηθείσας χώρας καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κυριώτατα ὀρμητήρια. Μόνῃ ἡ ἐπικράτεια τῆς Βακτριανῆς ἐκράτησε σῶμα 10,000 πεζῶν καὶ 3,500 ἵππῶν· ὡσαύτως οὐκ ὀλίγοι δυνάμεις Ἀραχωτῶν, ἦτο ἀνάγκη νὰ διαμένωσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Ἐκβατάνοις, Βαβυλῶνι, Αἰγύπτῳ, ἂν καὶ εἶναι πιθανόν ὅτι αἱ μὲν δυτικαὶ μάλιστα ἐπαρχίαι συνεπλήρωνον τὰς φρουράς αὐτῶν ὅχι ἐκ τῆς μεγάλης στρατιᾶς, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης· χάριν δὲ τῆς ἰνδικῆς ἐκστρατείας ὁ βασιλεὺς ἐνίσχυσε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν μαχίμων λαῶν τῆς Ἀρριανῆς καὶ τῆς περὶ τὸν Ὠξον χώρας. Ἀλλὰ καὶ Φοίνικες, Κύπριοι καὶ Αἰγύπτιοι ὅχι ὀλιγάριθμοι ὑπῆρχον ἐν τῷ στρατῷ, ὡς θὰ ἀποδειχθῇ προσεχῶς κατὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ Ἰνδικοῦ στόλου. Ἀπασα δὲ ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ, καθ' ὃν χρόνον κατέπλεε τὸν Ἰνδόν, ἀνῆρχετο κατ' ἀσφαλῆ τινα μαρτυρίαν εἰς 120,000 μαχητῶν.

Βλέπομεν ὅτι ὁ στρατὸς οὗτος κατὰ μὲν τὸ ὕλικόν δὲν ἦτο πλέον ἐλληνομακεδονικόν, ἀλλ' ἦτο ὅμως κατὰ τὸν ὀργανισμὸν αὐτοῦ· τὸ δὲ γεγονός, ὅτι αἱ ἐφεξῆς στρατεῖαι διεξήχθησαν διὰ τούτου τοῦ στρατοῦ, ἐπιτρέπει νὰ

ἐξαγάγωμεν ἀσφαλῆ συμπεράσματα περὶ τῆς ἀκραδάντου πειθαρχίας, περὶ τῆς διοικήσεως καὶ ὀργανισμοῦ τῆς στρατιᾶς, περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἀρχηγῶν καὶ πρὸ πάντων περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἄκρας ἰκανότητος τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν.

Καὶ περὶ μὲν τούτων εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ σύγχρονοι παραδόσεις σχεδὸν οὐδὲν λέγουσιν, ἀλλ' εἶναι ὅμως ταῦτα πάντα ἀπαραίτητα πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς στρατιωτικῆς καὶ ἱστορικῆς εἰκόνης τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ στρατὸς οὗτος, ὅστις παρέλαβε τοσοῦτον πλῆθος ξένων στοιχείων ἐντὸς τῶν σταθερῶν ὁρίων τοῦ μακεδονικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἀφωμοίωσεν αὐτά, ἀπέβη ὁ πυρὴν καί, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ εἰπωμεν, ἡ σχολὴ τῆς μιξελληνικῆς διαπλάσεως, ἥτις οὐ μόνον ἐκ τῆς φύσεως τοῦ νέου κράτους ἀναγκαίως ἐξήγετο, ἀλλὰ καὶ μόνη ἦτο ἰκανὴ νὰ δημιουργήσῃ αὐτό.

Τὸ ὅτι δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅπως ἔπραξεν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν ταῖς Συριακαῖς χώραις, ὅπως ἐν τῷ Ἰράν καὶ ἐν τῇ Βακτριανῇ, οὕτω κατέλιπε καὶ ἐν τῇ Ἰνδικῇ χιλιάδας τῶν μαχητῶν αὐτοῦ ὡς φρουράν καὶ ὡς πολίτας τῶν νέων πόλεων, καὶ ἀντ' αὐτῶν παρέλαβεν εἰς τὸν στρατὸν πολυαριθμοτέρους Ἀσιανούς, τοῦτο ἀποδεικνύει περισσότερον παντὸς ἄλλου τὴν τολμηρὰν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ καὶ τὴν πεποίθησιν εἰς ὀρθότητα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν.

Καὶ ἐντεῦθεν κατανοεῖ τις, ὅτι δὲν ἀπετράπη τοῦ σκοποῦ, θορυβηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀντιστάσεως ἢ ἀπεπειράθη ἡ μακεδονικὴ ἀγερωχία καὶ τὸ φιλελεύθερον ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἀλλὰ πεποισθὼς εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἐπιτακτικῆς αὐτοῦ προσωπικότητος, ἦτο βέβαιος ὅτι ἤθελεν ἀναγκάσει πᾶσαν ὑπεροφίαν καὶ μικροψυχίαν νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸν ροῦν τῆς θελήσεως αὐτοῦ.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔαρος τοῦ 337, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέξευξεν ἐκ τῆς Βακτριανῆς. Αἱ ὀρεῖναι ὁδοί, αἵτινες πρὸ δύο ἐτῶν παρέσχον εἰς αὐτὸν τοσούτους κόπους, ἦσαν τώρα ἀπηλλαγμέναι τῆς χιόνος, καὶ ἐπιτήδεια ὑπῆρχον ἄφθονα. Διὰ βραχυτέρας δὲ ὁδοῦ μετὰ δέκα ἡμερῶν πορείαν ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Ἀλεξάνδρειαν, κειμένην ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τοῦ ὅρους.

Ὁ Βασιλεὺς δὲν εὗρεν αὐτὴν οὕτως ἔχουσαν, ὅπως προσεδόκα· διὰ τοῦτο ὁ Νειλόξενος ὅστις δὲν εἶχεν ἐκπληρώσῃ τὰ διοικητικά του καθήκοντα μετὰ τῆς προσηκούσης περισκέψεως καὶ δυνάμεως, ἀπελύθη ὥσπερ αὐτὸς δὲ καὶ ὁ Πέρσης Προέξης ἀπέβαλε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ὡς σατράπου τῶν Παροπαμισαδῶν. Ὁ πληθυσμὸς ἠυξήθη ἐκ τῶν περιχώρων, ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ παρέμειναν ἐν αὐτῇ οἱ ἀτόμαχοι.

Ὁ Νικάνωρ, εἰς τῶν ἐταίρων, διορισθεὶς διοικητὴς τῆς πόλεως καὶ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ φροντίσῃ ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἡ οἰκοδομὴ τῆς πόλεως. Ὁ Θηρεάσης ἔλαβε τὴν σατραπείαν τῆς χώρας, ἥτις τοῦ λοιποῦ ἔμελλε νὰ ἔγῃ ὄριον τὸν ποταμὸν Κωφῆνα. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διελθὼν τὴν ὥραιαν ταύτην πολυανθὴ καὶ καρποφόρον χώραν ἔφθασε κατὰ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Νικαίαν. Αἱ θυσίαι αἱ προσενεχθεῖσαι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἐσήμαινον κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν ἑναρξιν νέας ἐργασίας.

Ὁ στρατὸς ἐπλησίασεν εἰς τὰ ὄρια τῶν Παροπαμισαδῶν, τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ἐκεῖ, ὅπου ἔληγεν ἡ ἄνω πεδιάς τοῦ Κωφῆνος. Ἐνταῦθα ὁ εὐρύς ἤδη γενόμενος ποταμὸς εἰσέρχεται εἰς τὴν βραχὴν κοιλάδα, ἥτις εἶναι ὡς πύλη τῆς χώρας τοῦ Ἰνδοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ ὄχθην ἐκτείνονται αἱ ἀντηρίδες τοῦ ὑψηλοῦ Σεφιδ-Κού, αἵτινες ἀπὸ τοῦ Δάχα μέχρι τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀλῆ Μεδζίτ καὶ τοῦ Δζαμουδ ὀλίγον τι πρὸ τοῦ Πεσσαθάρ σχηματίζουσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τὰ στενὰ τοῦ Χαῖμπάρ, ἔχοντα μῆκος ἐπτὰ μιλίων· ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης πολλαὶ καὶ οὐ μικραὶ διακλαδώσεις, ἐκφυόμεναι ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς σειρᾶς τῶν δυτικῶν Ἰμαλαίων, κατέρχονται ἀπὸ βορρᾶ ὡς μάνδαλοι μέχρις αὐτῆς τῆς ὄχθης.

Ὁ Χοάτης Καμὲ ἢ Κουνάρ καὶ ἀνατολικώτερον ὁ Γουραῖος ἢ Πανδζχορά ἀμφότεροι μετὰ πολλῶν παραποταμίων καὶ κοιλάδων σχηματίζουσι τὰ πολλὰ ὄρεινὰ διαμερίσματα ταύτης τῆς χώρας τῆς «ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰνδοῦ», ἧς οἱ κάτοικοι περιλαμβάνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀκβάχα, ἃν καὶ τὰ καθ' ἑκάστον διαμερίματα, τελοῦντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἴδιον ἡγεμόνα, ἔχουσι τὰ ἰδιαιτέρα αὐτῶν ὀνόματα. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ κοιλάδι τοῦ Κωφῆνος κατοικοῦσιν οἱ Ἀσσακηνοί, πιθανῶς ὀνομασθέντες οὕτως διότι κατοικοῦσι πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰνδοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἐκ τῆς Νικαίας κήρυκας πρὸς τοὺς Ἰδοὺς ἡγεμόνας τοὺς δεσποζοντας κατὰ τὸν κάτω ροῦν τοῦ Κωφῆνος καὶ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰνδοῦ, προσκαλὼν αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτόν, ἵνα προσφέρωσι τὸ σέβας των. Καὶ ἤλθεν ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἡγεμόνες τῆς χώρας ἐκ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ κατὰ τὸν πομπώδη τρόπον τῶν Ἰνδῶν ἡγεμόνων, ὁχοούμενοι ἐπὶ κεκοσμημένων ἐλεφάντων καὶ μετὰ πολυτελοῦς ἀκολουθίας.

Κομίσαντες δὲ πλούσια δῶρα διὰ τὸν βασιλέα ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τοὺς ἰδίους ἐλέφαντας, εἰκοσιπέντε τὸν ἀριθμόν, ἵνα τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς ὅ,τι θέλει. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδήλωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἤλπιζε, διαρκούντος τοῦτου τοῦ θέρους, νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ χώραν καὶ ὅτι τοὺς μὲν εἰς αὐτὸν ἐμφανισθέντας ἡγεμόνας θέλει ἀνταμείψῃ, τοὺς δὲ μὴ ὑποταχθέντας θέλει ἀναγκάσῃ εἰς ὑποταγὴν, καὶ ὅτι τὸν χειμῶνα διανοεῖται νὰ διατρίψῃ παρὰ τὸν Ἰνδόν, ἵνα, ἀρχομένου τοῦ προσεχοῦς ἔαρος, τιμωρήσῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ συμμάχου αὐτοῦ, τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων.

Μετὰ δὲ τοῦτο διήρесе πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις εἰς δύο στρατιάς, ἐξ ὧν ἡ μὲν ὑπὸ τὸν Περδίκαν καὶ Ἡφαιστίωνα ἔμελλε νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν Ἰνδόν, παρακολουθοῦσα τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Κωφῆνος, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἄλλης ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὴν λίαν ἐπίπονον καὶ ὑπὸ μαχίμων λαῶν κατοικουμένην χώραν τὴν πρὸς βορρᾶν τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ.

Ὁ σκοπὸς ἦτο διὰ τῆς διπλῆς ταύτης κινήσεως καὶ τῆς συγχρόνου ἐπιθέσεως νὰ καταστήσῃ εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν καὶ νότον τοῦ Κωφῆνος φυλὰς ἀδύνατον τὴν κοινὴν ἀντίστασιν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν βοήθειαν, συγχρόνως δὲ προελαύνων μὲν διὰ τῶν βορείων παραπλεύρων κοιλάδων νὰ προκαταλάβῃ τὰ πρὸς

νότον στενά, προελαύνων δὲ διὰ τούτων τῶν στενῶν νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ πλάγια τῶν πρὸς βορρᾶν φυλῶν, κατὰ τῶν ὁποίων προῆγεν ἡ φάλαγξ τοῦ βασιλέως· νὰ ἐνωθῶσι δὲ εἰς τὴν πεδιάδα τὴν μεταξὺ Πεσσαδάρ καὶ Ἀττόκ. Γενόμενοι δὲ κύριοι τῶν ὕπισθεν στενῶν καὶ ὁδῶν ἠδύναντο νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν διάβασιν τοῦ Ἰνδοῦ.

Κατὰ ταῦτα ὁ μὲν Ἡφαιστίων καὶ Περδίκας ἀναλαβόντες τὰς φάλαγγας τοῦ Γοργίου, Κλείτου, καὶ Μελεάγρου καὶ τὸ ἥμισυ τῶν Μακεδόνων ἐταίρων ἱππέων καὶ πάντας τοὺς μισθοφόρους ἱππεῖς, κατήρχοντο ἀκολούθως τὸν ροῦν τοῦ Κωφῆνος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ὅπου κατώκουν οἱ Γανδάριοι, μετ' αὐτῶν δὲ ἐπέστρεφον εἰς τὰς ἰδίας τῶν χώρας καὶ οἱ Ἰνδοὶ ἡγεμόνες, ὅσοι εἶχον προσκυνήσει τὸν βασιλέα.

Εἶχον δὲ διαταγὴν νὰ καταλάβωσι πάσας τὰς ἀξιολόγους θέσεις καὶ, ἂν ᾔθελον ἀρνηθῇ τὴν παράδοσιν, νὰ ὑποτάξωσιν αὐτὰς διὰ τῆς βίας, ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰνδοῦ, ν' ἀρχίσωσιν εὐθύς τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας, δι' ἧς ὁ Ἀλέξανδρος ἐμελέτα νὰ προελάσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδικῆς.

Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναλαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς, τὸ ἕτερον ἥμισυ τῶν ἐταίρων, τὰς πλειοτέρας φάλαγγας, τοὺς τοξότας, τοὺς Ἀγριᾶνας, τοὺς ἱππακοντιστάς, διῆλθε τὸν Κωφῆνα διὰ τοῦ στενοῦ Δζελλαλαθαδὰ καὶ ἐπορεύετο πρὸς ἀνατολάς.

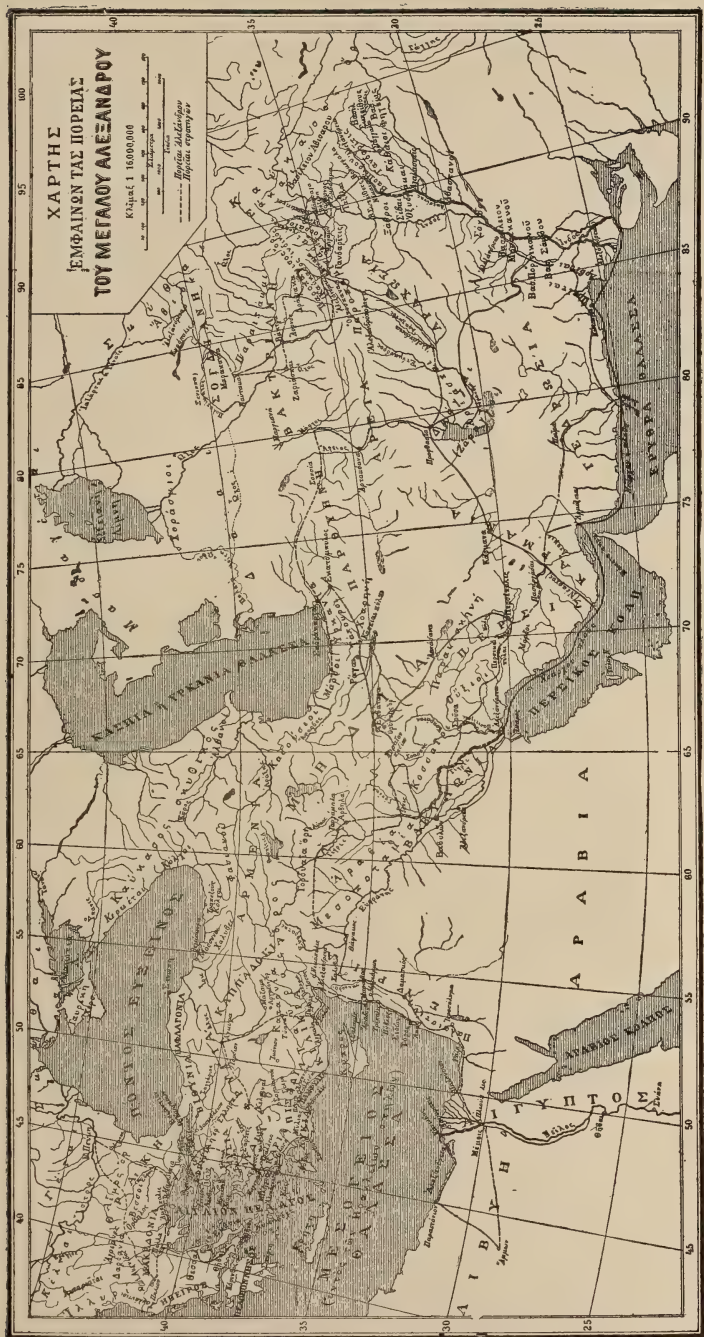
Ἐνταῦθα ὑπάρχει ποταμὸς ὁ Χόης ἢ Χοάσπης, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν παγῶν τοῦ Πόσι-Κοῦρ τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους, σχηματίζει κατὰ τὸν ἄνω ροῦν αὐτοῦ ἀγρίαν κοιλάδα, ἔχουσιν ἔνθεν τὴν ὑψηλὴν βραχώδη σειρὰν τοῦ Χόνδ, ἐτέρωθεν δὲ ἄλλην ὅπως οὖν ὀλιγώτερον ὑψηλὴν δειράδα, ἥτις χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Γουραίου. Τὸ ἕδαφος τοῦτο εἶναι πρὸς στρατιωτικὰς κινήσεις εἰς ἄκρον δύσβατον.

Ἐνταῦθα ἔχει τὰς οἰκήσεις, τὰ ὄρεινὰ φρούρια, καὶ τὰ πολυάριθμα ποίμνια αὐτοῦ ὁ λαὸς τῶν Ἀσπασίων. Εἰς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπόστασιν πρὸς βορρᾶν παρὰ τὸν Χοάσπην ἔκειτο ἡ πρωτεύουσα, σπουδαία πρὸ πάντων διὰ τὴν ὄρεινὴν ὁδόν, ἥτις διερχομένη πλησίον αὐτῆς καὶ ὑπεράνω τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους φέρει πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ὠξοῦ.

Ἀμα διαβάς ὁ Ἀλέξανδρος τοῦτον τὸν ποταμόν, τὸν Χοάσπην, καὶ διερχόμενος τὴν κατὰ μικρὸν στενουμένην κοιλάδα, ἔφθασεν εἰς τὰ μεσημβρινὰ ὅρια τῆς χώρας τῶν Ἀσπασίων, οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἔφυγον, οἱ μὲν εἰς τὰ ὄρη, οἱ δὲ εἰς τὰς ὀχυράς πόλεις, ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος ἔτι μᾶλλον ἔσπευδε προελαύνων· ἀναλαβὼν δὲ ἅπαν τὸ ἱππικὸν καὶ ὀκτακοσίους ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν, οὓς ἀνεβίβασεν ὡσαύτως ἐπὶ τῶν ἵππων, ἤλαυνεν ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔφθασεν εἰς τὴν πρώτην πόλιν τῶν Ἀσπασίων, διπλοῦν τεῖχος περιβεβλημένην καὶ μετὰ σπουδαίας ἐνόπλου δυνάμεως ἀμυνομένην.

Ὁ βασιλεὺς ὡς εἶχεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας προσέβαλεν αὐτὴν, μετὰ κρα-

τερὰν δὲ μάχην ἐν ἣ ἐτραυματίσθη καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν ὥμον καὶ ἐκ τῶν πλησιεστάτων αὐτοῦ ἀκολούθουν οἱ σωματοφύλακες Πτολεμαῖος καὶ Λεοννάτος, οἱ βάρβαροι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ὕπισθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ἡ ἐσπέρα, ἡ καταπόνησις τῶν στρατιωτῶν καὶ τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἀγῶνος, δι' ὃ οἱ Μακεδόνες ἐστρατοπέδευσαν ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Τὴν ἐπιοῦσαν τὸ πρωὶ, ἀρξαμένης τῆς ἐφόδου, κατελήφθη τὸ τεῖχος· τῶρα δὲ μόνον εἶδον τὸ δεύτερον καὶ ἰσχυρότερον τεῖχος τῆς πόλεως ἐπιμελέστατα κατεχόμενον.

Ἐν τῇ μεταξὺ δὲ προσελθόντος τοῦ κυρίου μέρους τοῦ στρατοῦ προέβησαν εἰς νέαν ἐπιθεσιν, καὶ ἐν ᾧ οἱ τοξῆται πανταχόθεν κατετόξευον τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους, προσετέθησαν αἱ κλίμακες καὶ μετ' οὗ πολὺ ἀνερριχήθησαν εἰς τὰς ἐπάλξεις· τότε οἱ πολέμιοι δὲν ἐκαρτέρησαν πλέον, ἀλλ' ἐξελλόντες τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ἐζήτουν καταφύγιον εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἔγεινε πολὺς φόβος διότι οἱ Μακεδόνες, ὀργισθέντες διὰ τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως, οὐδενὸς ἐφείδοντο, ἡ δὲ πόλις κατηδαφίσθη.

Ἡ πρώτη αὕτη ταχεία νίκη δὲν ἐβράδυνε νὰ προξενήσῃ τὴν ποθομένην ἐντύπωσιν. "Ἄλλη πόλις, "Ἀνδακα καλουμένη, παρεδόθη ἀμέσως, καὶ ὁ μὲν Κρατερὸς μετὰ τῶν ὀπλιτῶν ἔμεινεν ἐνταῦθα, ὥπως καθυποτάξῃ τὰς ἄλλας πλησίον πόλεις, καὶ ἔπειτα ὑπερβάς τὸ ὄρος πορευθεὶς εἰς τὸ Ἀρίγαιον, τὸ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Γουραίου (Πανδζχορά).

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων ἐτράπη πρὸς τὰ βορειανατολικά ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐάσπλα, ἵνα φθάσῃ ὅσον οἶόν τε τάχιστα εἰς τὴν πόλιν ὅπου ἤλπιζεν ὅτι θὰ καταλάβῃ τὸν ἡγεμόνα τῆς χώρας.

Καὶ ἤδη τὴν δευτέραν ἡμέραν ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἡ εἶδησις ὅτι ἐπέρχεται ἔσπευσε νὰ προηγηθῇ, καὶ ἡ μὲν πόλις εὐρέθη πυρπολουμένη, αἱ δὲ πρὸς τὰ ὄρη ὁδοὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῶν φευγόντων.

Τότε ἤρχισε φοβερὰ σφαγὴ καὶ ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῶν πολυαριθμῶν καὶ καλῶς ὀπλισμένων σωματοφυλάκων αὐτοῦ εἶχε ἤδη καταλάβῃ γήλοφόν τινα ἀπρόσιτον.

Ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις ἐν τῇ ταραχῇ ἀνεγνώρισε τοὺς περὶ τὸν ἡγεμόνα καὶ ἐδίωκε κατὰ κράτος, εὐθὺς ὡς εἶδεν ὅτι ὁ ὑψηλὸς γήλοφος ἦτο παρὰ πολὺ ἀπτόμος πρὸς ἱππασίαν, λαβὼν τοὺς ὀλίγους περὶ αὐτὸν ὑπασπιστάς, κατέδωκε πεζῶς τοὺς φεύγοντας μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς σπουδῆς.

Τότε ὁ ἡγεμὼν ἐπιστραφεὶς αἰφνιδίως μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν μαχητῶν ὤρμησε κατὰ τῶν Μακεδόνων, αὐτὸς δὲ ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ Πτολεμαίου ἠκόντισεν αὐτὸν εἰς τὸ στήθος. Ὁ Πτολεμαῖος, σωθεὶς ὑπὸ τοῦ θώρακος, ἐνέπηξε τὸ δόρυ εἰς τὸν μηρὸν τοῦ ἡγεμόνος καὶ κατέρριψεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς.

Ἡ πτώσις τοῦ ἡγεμόνος ἔκρινε τὴν νίκην· διότι οἱ μὲν Μακεδόνες ἐξηκολούθησαν φονεύοντες καὶ κατακόπτοντες, ὁ δὲ Λαγίδης ἤρχισε νὰ σκυλευῇ τὸν νεκρὸν τοῦ ἡγεμόνος. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀσπάσιοι ἀπὸ τῶν ὀρέων, κατήλ-

θον μετὰ μανιώδους ὀρμῆς, ἵνα σώσῃ τοῦλάχιστον τὸ πτώμα τοῦ ἡγεμόνος των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἦλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ συνεκροτήθη κρατερὰ μάχη, καθ' ἣν τὸ μὲν πτώμα διετηρήθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, οἱ δὲ βάρβαροι μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα, στερούμενοι ἡγεμόνος, ὑπεχώρησαν εἰς τὰ βάθη τῶν ὀρέων.

Ὁ Ἀλέξανδρος μὴ θέλων νὰ εἰσχωρήσῃ περισσότερον εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη, ἐτράπη πρὸς ἀνατολὰς ἀνερχόμενος τὸν Εὐάσπλαν, ἵνα διὰ τῶν στενοποριῶν τῶν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Γουραίου φερουσῶν ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν Ἀρίγαιον. Ἀλλ' εὔρε τὴν μὲν πόλιν κατακεκαυμένην καὶ ἐγκαταλειμμένην, τοὺς δὲ κατοίκους αὐτῆς φυγάδας εἰς τὰ ὄρη.

Ἡ σπουδαιότης ταύτης τῆς θέσεως, ἥτις δεσπόζει τῆς πρὸς τὸν Χοάσπην ὁδοῦ, παρεκίνησε τὸν βασιλέα ν' ἀναθέσῃ εἰς τὸν Κρατερόν, ὅστις προσήρχετο ἐκ νότου, τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεως, διατάξας νὰ συνοικήσῃ εἰς αὐτὴν τοὺς ἀπομάχους τῶν Μακεδόνων καὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς χώρας πάντας τοὺς βουλομένους. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀμφότεραι αἱ πρὸς τὸν Χοάσπην στενοπορίαι διὰ τῆς καταλήψεως τῶν Ἀνάκων καὶ τοῦ Ἀριγαίου περιήλθον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἀλλ' ἐνομίσθη ὅμως ἀναγκαῖον νὰ γείνῃ ἐπαισθητὴ τῶν μακεδονικῶν ὅπλων ἡ ὑπεροχὴ εἰς τοὺς ἀνδρείους ὀρεινοὺς κατοίκους πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, οἵτινες εἶχον λάβῃ ἀπειλητικὴν θέσιν ἀπὸ τῶν ὀρέων. Ὅθεν ἐξορμήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοῦ Ἀριγαίου κατὰ τῆς ὀρεινῆς χώρας, ἐστρατοπέδευσε τὴν ἐσπέραν ἐν τῇ ὑπωρεΐᾳ τοῦ ὄρους. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἐκπεμφθεὶς πρὸς κατασκοπίαν, ἐκόμισε τὴν εἴδησιν ὅτι τὰ πυρὰ τῶν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦσαν πολυάριθμα καὶ ἐξ αὐτῶν ὤφειλε νὰ εἰκάσῃ τις, ὅτι οἱ πολέμιοι ἦσαν οὐκ ὀλίγον πολυπληθέστεροι αὐτῶν. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ γείνῃ ἀμέσως ἡ ἐπίθεσις.

Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ διετήρησε τὴν θέσιν ἐν τῇ ὑπωρεΐᾳ, ὃ δὲ βασιλεὺς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνῆρχετο εἰς τὰ ὄρη· εὐθὺς δὲ ὡς εἶδε τὰ τῶν πολεμίων πυρὰ, διέταξεν ὁ μὲν Λεοννάτος καὶ Πτολεμαῖος νὰ προχωρήσῃσι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς θέσεως τῶν πολεμίων, ἵνα διὰ συγχρόνου προσβολῆς ἐκ τριῶν μερῶν διαιρέσῃσι τὴν ὑπερτέραν ἐαυτῶν δύναμιν, αὐτὸς δὲ ἐβάδιζε κατὰ τοῦ λόφου, ὅπου ἦσαν τεταγμένοι οἱ πλείστοι τῶν βαρβάρων. Ἀμα δὲ ἰδόντες οὗτοι τοὺς Μακεδόνας προχωροῦντας, πεποιθότες εἰς τὴν ὑπερτέραν αὐτῶν δύναμιν κατέβησαν ὀλίγον ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων καὶ ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ οὕτως ἤρχισε κρατερὰ μάχη.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὤρμησε καὶ ὁ Πτολεμαῖος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθα οἱ βάρβαροι δὲν κατέβησαν ἀπὸ τοῦ γηλόφου των, ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ τὴν μάχην ἐπὶ ἀνίσου ἐδάφους.

Ἀλλὰ τέλος μετὰ πολὺν ἀγῶνα κατῴρθησε νὰ ἀναρριχηθῇ τὰς κλιτύς αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς μετὰ πολλῆς καρτερίας μαχομένους πολεμίους πρὸς ἐκείνο τὸ μέρος τοῦ γηλόφου, ὅπερ εἶχεν ἀφήσῃ ἐλεύθερον, ἵνα μὴ ἀναγκάσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς ὀλοσχεροῦς περικυκλώσεως εἰς ἀπεγνωσμένην ἄμυναν.

Καὶ ὁ Λεοννάτος δὲ καθ' ἑαυτὸν ἠγάγκασε τοὺς ἐχθροὺς εἰς ὑποχώρησιν, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος κατεδίωκεν ἤδη τὴν ἐν τῷ μέσῳ κατατροπωθεῖσαν κυρίαν δύναμιν αὐτῶν. Φοδερὰ σφαγὴ συνεπλήρωσε τὴν ἐπίπονον νίκην. 40,000 ἄνδρες ἠχμαλωτίσθησαν, ἀναρίθμητοι ἀγέλαι βοῶν, ὁ πλοῦτος τοῦ ὀρεινοῦ τούτου λαοῦ, ἔπεσον εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ· ὁ δὲ Πτολεμαῖος λέγει ἦσαν ὑπὲρ τὰς εἴκοσι τρεῖς μυριάδες βοῶν, ἐξ ὧν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέλεγε τὰς καλλίστας, ἵνα πέμψῃ αὐτάς εἰς Μακεδονίαν πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Ἐν τούτοις ἦλθεν εἰδήσεις, ὅτι ἐν τῇ ἀμέσῳ ἐπομένῃ κοιλάδι τοῦ Σουάστου οἱ Ἀσσακηνοὶ παρεσκευάζοντο συντονώτατα, συλλέξαντες μισθοφόρους καὶ ἐκ τῶν ἐπέκεινα τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ εἶχον ἤδη συναθροίσαν δύναμιν ἐκ 30,000 πεζῶν, 20,000 ἵππέων καὶ 30 ἐλεφάντων. Ὁ Βασιλεὺς, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ὥφειλε προηγουμένως νὰ καταβῇ τὴν κοιλάδα τοῦ βαθείος καὶ ὀρμητικοῦ Γουραίου, ἧς τὸ ἅνω μέρος εἶχεν ὑποτάξῃ.

Λαβὼν λοιπὸν μέρος τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, προηγήθη ταχέως, ἐν ᾧ ὁ Κρατερός μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ μετὰ τῶν δυσκινήτων μηχανῶν ἠκολούθει βραδύτερον ἐκ τοῦ Ἀριγαίου.

Αἱ ὀρειναὶ ὁδοὶ καὶ αἱ ψυχραὶ νύκτες ἐδυσχέρανον τὴν πορεάν, ἀλλὰ τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, πρὸς ᾧ κατήρχετο, ἦτο πολὺ φαιδρότερον καὶ πλουσιώτερον· κύκλῳ ὑπῆρχον γήλοφοι ἀμπελόφυτοι, ἄλση ἀμυγδαλεῶν καὶ δαφνῶν, χωρία εἰρηνικὰ ὠκοδομημένα ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων καὶ ἀπειράριθμα ποίμνια νεμόμενα ἀνὰ τὰ ὑψηλότερα ὄρη.

Ἐνταῦθα λέγεται ὅτι ἦλθον οἱ εὐγενέστατοι τῆς χώρας, ἡγουμένου τοῦ Ἀκούφιος, εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως. Εἰσελθόντες δὲ καὶ ἰδόντες αὐτὸν καθήμενον ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ὅπλων, στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ δόρατος καὶ ἔχοντα τὸ κράνος εἰς τὴν κεφαλὴν, θαμβοῦντες ἐγονυπέτησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς προσεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ ἐγερθῶσι καὶ νὰ ὁμιλήσωσιν. Εἰπόν ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ὀνομάζεται Νῦσα· καὶ ὅτι ἦλθον ἐκ τῆς Ἑσπερίας εἰς τοῦτον τὸν τόπον· ἔκτοτε δὲ ἔζησαν αὐτόνομοι καὶ εὐτυχεῖς, ἀριστοκρατούμενοι ὑπὸ τριάκοντα εὐπατριδῶν. Μετὰ ταῦτα ἐδήλωσεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι θέλει ἀφήσῃ αὐτοὺς ἐλευθέρους καὶ αὐτόνομους, ὅτι ὁ Ἀκούφιος θὰ εἶναι, προΐστάμενος τῶν εὐπατριδῶν τῆς χώρας καὶ ὅτι θὰ πέμψωσιν ἑκατοντάδας τινὰς ἱππέων εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως.

Ταῦτα περίπου θὰ εἶναι τ' ἀληθῆ ἔκ τινος διηγήσεως, ἥτις, συμπράκτοντος Ἰσως καὶ τοῦ βασιλέως, διεκοσμήθη ἐπὶ τὸ θαυμασιώτερον καὶ διεδόθη εἰς εὐρύτερον κύκλον. Ἐκτοτε οἱ Νυσαῖοι ἐλέγοντο ἄμεσοι ἀπάγονοι τῶν ὀπαδῶν τοῦ Διονύσου, οὗ τινος τὰς ἐκστρατείας ἐπεξέτεινεν ὁ ἑλληνικὸς μῦθος μέχρι τῆς Ἰνδικῆς. Οἱ ἄνδρεῖοι Μακεδόνες μακρὰν ὄντες τῆς πατρίδος τῶν, συνησθάνοντο ἑαυτοὺς ὡς ἐν οἰκείᾳ χώρᾳ καὶ ἐν τῷ μέσῳ οἰκείων ἀναμνήσεων διατρίβοντες.

Ἀπὸ τῆς Νύσης ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύετο πρὸς ἀνατολάς, διαβάς τὸν ὀρμητικὸν Γουραῖον, εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀσσακηνῶν, οὗτοι δὲ ἐπὶ τῇ προσεγγίσει αὐτοῦ ὑπεχώρησαν εἰς τὰς ὄχυράς αὐτῶν πόλεις, μεταξὺ δὲ τούτων

σπουδαιοτάτη ἦτο τὰ Μάσσαγα. Καὶ ὁ μὲν ἡγεμὼν τῆς χώρας ἤλπιζεν ὅτι θ' ἀντιστῇ ἐν αὐτῇ, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐπελθὼν ἐστρατοπέδευσεν ὑπὸ τὰ τέχῃ τῆς πόλεως.

Οἱ πολέμιοι πεποιθότες εἰς τὰς δυνάμεις των ἐξήλθον ἀμέσως, προσποιητῇ δέ τις ὑποχώρησις τῶν ἐναντίων εἴλκυσεν αὐτοὺς ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῶν πυλῶν καὶ κατεδίδικον ἀτάκτως μετὰ σπουδῆς καὶ ἀγρίου ἀλαλαγμοῦ τοὺς ὑποχωροῦντας. Ἀλλὰ τότε ἐπιστραφέντες αἰφνιδίως οἱ Μακεδόνες, ὥρμησαν δρομαίως κατὰ τῶν Ἰνδῶν, προηγούμενοι μὲν οἱ ψιλοὶ, ἐπόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν φαλάγγων.

Μετὰ βραχείαν μάχην οἱ Ἰνδοὶ ἐτράπησαν ὀπίσω εἰς φυγὴν, ἀπολέσαντες οὐκ ὀλίγους· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἠκολούθησε μὲν αἰ τοὺς κατὰ πόδας, ἀλλ' ὁ σκοπὸς αὐτοῦ νὰ ἐπιτέσῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν πύλην ἐματαιώθη. Ὅθεν παρήλαυνε τὸ τεῖχος, ἵνα ὀρίσῃ εἰς ποῖον μέρος ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἡ ἐπίθεσις τὴν ἐπιούσαν, ἀλλ' ἔκει τοξευθεὶς ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, ἐπανήλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔχων ἐλαφρὸν τραῦμα κατὰ τὸν πόδα.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν αἱ μηχαναὶ ἤρχισαν τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐσχημάτισαν ρῆγμα, οἱ δὲ Μακεδόνες ἐπειράθησαν δι' αὐτοῦ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἡ γενναία καὶ περισκευμένη ἀμυνα τῶν πολεμίων ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἐπὶ τέλους περὶ τὴν ἐσπέραν νὰ ὑποχωρήσωσι. Τὴν ἐπαύριον ἐπανελήφθη σφοδροτέρα ἡ ἐπίθεσις ὑπὸ τὴν προστασίαν ξυλίνου πύργου, ὅστις διὰ τῶν βλημάτων αὐτοῦ εἶχε γυμνώσῃ μέρος τοῦ τείχους ἀπὸ τῶν προμαχομένων· ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐδὲ κατὰ ἓν βῆμα περισσότερο προεχώρησαν.

Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀσχολούμενοι εἰς τὰς νέας παρασκευὰς κατεσκευάσαν νέους κριοὺς, νέα στεγάσματα, καὶ τέλος κινητὸν τινα πύργον, πρὸς τὸ τεῖχος, ἐξ οὗ ἐπιβάθραι ἔμελλον νὰ φέρωσιν ἀμέσως εἰς τὰς ἐπάλξεις. Τὴν δὲ πρωΐαν ἐξώρμησαν αἱ φάλαγγες, ταυτοχρόνως δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰσήγαγε τοὺς ὑπασπιστάς εἰς τὸν πύργον, ἀναμιμνήσκων εἰς αὐτοὺς ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπόρθησαν τὴν Τύρον.

Πάντες διεκαίοντο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀγωνισθῶσι καὶ κυριεύσωσι τὴν πόλιν, ἥτις ὑπὲρ τὸ δέον ἀντέστη εἰς αὐτοὺς. Ἐπειτα κατεβιάσθη ἡ ἐπιβάθρα καὶ οἱ Μακεδόνες συνωθοῦντο πρὸς αὐτήν, θέλοντες ἕκαστος νὰ εἶναι πρῶτος, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ πολλοῦ βάρους κατερράγῃ ἡ γέφυρα καὶ οἱ ἀνδρεῖοι κατεκρημνίσθησαν εἰς τὸ βάθος.

Ἰδόντες τοῦτο οἱ Ἰνδοὶ ἀνεκραύγασαν καὶ ἐκ τῶν ἐπάλξεων κατέρριπτον ἐπὶ τοὺς Μακεδόνας λίθους, δοκοὺς καὶ ἄλλα βλήματα· ἐξώρμησαν δ' ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ τείχους εἰς τὸ πεδῖον, ἵνα ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς ταραχῆς. Πανταχοῦ οἱ Μακεδόνες ὑπεχώρησαν, μόλις δὲ ἡ φάλαγξ τοῦ Ἀλκέτου, διαταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατώρθωσε νὰ σώσῃ τοὺς ἡμιθανεῖς ἀπὸ τῆς λύσεως τῶν ἀνιπολεμίων καὶ ν' ἀποκομίσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἡῤῥηξαν μόνον τὴν ὀργὴν καὶ τὸ πολεμικὸν μένος τῶν Μακεδόνων· τὴν ἐπιούσαν ὁ πύργος προσήχθη ἐκ νέου εἰς τὸ τεῖχος, καὶ πάλιν κατεβιάσθη ἡ ἐπιβάθρα· ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἀντίστησαν ὅσον ἡ δύναμις ἐπι-

τυχώς, ἂν καὶ αἱ τάξεις αὐτῶν ἐγίνοντο ἀραιότεραι καὶ ὁ περὶ αὐτοὺς κίνδυνος μᾶλλον ἐπετείνετο.

Τότε ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν τρωθεὶς ὑπὸ καταπληκτικοῦ βέλους ἔπεσε νεκρὸς. Τοῦτο δὲ παρεκίνησεν ἐπὶ τέλους τοὺς πολιορκουμένους νὰ συνάψωσι διαπραγματεύσεις, ὅπως παραδοθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ νικητοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγνωρίζων δικαίως τὴν ἀνδρείαν τῶν πολεμίων, ἐδέχθη προθύμως νὰ διακόψῃ τὸν ἀγῶνα, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ διεξαχθῇ μέχρι τέλους ἄνευ πολλῆς αἱματοχυσίας, ἀλλ' ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, τὴν κατὰ τὰς τῶν Ἰνδῶν μισθοφόρων εἰς τὸ μακεδονικὸν στρατόπεδον καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας.

Γενομένων δὲ τῶν ὅρων δεκτῶν, ἡ μὲν μήτηρ καὶ θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος ἤλθον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, οἱ δὲ Ἰνδοὶ μισθοφόροι, ἐξεληθόντες ἔνοπλοι, ἐστρατοπέδευσαν εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τοῦ στρατοῦ, μεθ' οὗ ἔμελλον τοῦ λοιποῦ νὰ συστρατεύσωσιν. Ἀλλὰ πλήρεις ἀποστροφῆς πρὸς τοὺς ξένους καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἰδέαν ὅτι ἔμελλον νὰ συναγωνισθῶσι μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν ἰδίων ὁμοεθνῶν, συνέλαβον τὸν ἀτυχῆ σκοπὸν ν' ἀπέλθωσι διὰ νυκτὸς καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω εἰς τὸν Ἰνδόν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβε γνῶσιν τοῦ πράγματος, καὶ πεποιθὼς ὅτι ἡ μὲν διαπραγματεύσις θὰ ἦτο ματαία, ὁ δὲ δισταγμὸς ἐπικίνδυνος, διέταξε νὰ περιζώσωσιν αὐτοὺς διὰ νυκτὸς καὶ νὰ τοὺς κατακόψωσι. Καὶ οὕτως ἔγινε κύριος τῆς σπουδαιοτάτης θέσεως ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσηκηνῶν.

Ἀπὸ τῶν Μασσάγων ἐφαίνετο εὐκόλον νὰ συμπληρῶσιν τις τὴν κατάληψιν τῆς ἀδεσπότης χώρας, διὰ τοῦτο ἔπεμψεν ὁ Ἀλέξανδρος στρατεύματά τινα ὑπὸ τὸν Κοῖνον πρὸς νότον κατὰ τοῦ φρουρίου Βαζίρων πεποιθὼς ὅτι τοῦτο, μαθὼν τὴν ἄλωσιν Μασσάγων, ἔμελλε νὰ παραδοθῇ. Ἄλλο δὲ τμήμα τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ἀλκέταν ἐπορεύετο πρὸς βορρᾶν κατὰ τοῦ φρουρίου, τῶν Ὠρων, ἔχον διαταγὴν νὰ περιτειχίσῃ τὴν πόλιν μέχρις οὗ ἔλθῃ τὸ κύριον μέρος τῆς στρατιᾶς.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἤλθον δυσάρεστοι εἰδήσεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν τόπων, διότι ὁ μὲν Ἀλκέτας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρούσῃ ἑξοδὸν τινα τῶν Ὠριτῶν ἄνευ ἀπωλείας, ὁ δὲ Κοῖνος ἀντὶ νὰ εὕρῃ τὰ Βάζιρα ἔτοιμα νὰ παραδοθῶσι, μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθη νὰ σταθῇ πρὸ τῆς πόλεως.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκόπει νὰ μεταβῇ ἐκεῖσε, ἔλαβε τὴν εἴδησιν ὅτι τὰ Ὠρα ἤλθον εἰς σχέσιν πρὸς τὸν Ἀδισάρην, τὸν ἡγεμόνα τοῦ Κασμίρ, καὶ ὅτι διὰ τῆς μεσολαβήσεως αὐτοῦ ἔλαβον οὐκ ὀλίγα στρατεύματα παρὰ τῶν πρὸς βορρᾶν ὀρεινῶν κατοίκων, διὰ τοῦτο παρήγγειλεν εἰς τὸν Κοῖνον νὰ ὀχυρώσῃ κρατερὰν τινα θέσιν παρὰ τὰ Βάζιρα, ἵνα διακόψῃ τὰς συγκοινωνίας τοῦ φρουρίου, μετὰ δὲ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων νὰ ὀδεύσῃ πρὸς αὐτόν, αὐτὸς δὲ ἔτρεξεν εἰς τὰ Ὠρα ἡ πόλις αὕτη καίτοι ὀχυρὰ καὶ ἀνδρείως ἀμυνομένη δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντισταθῇ, ἀλλὰ κατελήφθη ἐξ ἐφ' ὅδου· πλοῦσία δὲ λάφυρα, ἐν οἷς καὶ τινες ἐλέφαντες, ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Κοῖνος καθ' ἃ διετάχθη ἤρχισε ν' ἀποχωρῇ ἀπὸ τῶν Βα-

ζίρων, ταύτην δὲ τὴν κίνησιν παρατηρήσαντες οἱ Ἰνδοί, ἐκδραμόντες ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ἐπέπεσον κατὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐπηκολούθησε κρατερὰ μάχη, καθ' ἣν ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ὄχι ἄνευ ἀπωλείας.

Ἀλλ' ἂν οὐ πρὸς τούτοις διεδόθη ἡ ἀγγελία, ὅτι καὶ τὰ Ὠρα ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Μακεδόνας, ἀπελπισθέντες οἱ Βαζαρίται ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ καρτερήσωσιν ἐν τῷ φρουρίῳ, περὶ μέσας νύκτας ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ ὑπεχώρησαν εἰς τὴν πέτραν Ἀορνον τὴν παρὰ τὸν Ἰνδὸν κατὰ τὰ μεσημβρινὰ ὅρια τῆς χώρας τῶν Ἀσσακηνῶν.

Καταλαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ τρία φρούρια, Μάσσαγα, Ὠρα καὶ Βάζιρα ἔγεινε κύριος πάσης τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς πρὸς βορρᾶν τοῦ Κωφῆνος, πρὸς νότον τῆς ὁποίας ἔκειτο ἡ ἐπικράτεια τοῦ ἡγεμόνος τῆς Πευκέλας Ἀστου.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπεξέτεινεν ὡς φαίνεται τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ ἐπὶ βλάβῃ τῶν γειτόνων, ἐγκαθιδρυθεὶς καὶ πρὸς νότον τοῦ Κωφῆνος ὁ Σαγκαῖος ὁ καταφυγὼν πρὸς τὸν Ταξίλην εἶχεν ἀπολέσῃ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὸ κράτος του· ὅτε δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ κήρυκες συνεκάλεσαν τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Νίκαιαν, οὔτε ὁ Ἀστῆς οὔτε ὁ Ἀσσακηνὸς ὑπήκουσαν.

Ἀλλ' ἡ εὐτυχὴς πρόοδος τῶν μακεδονικῶν ὅπλων, ἡ προέλασις τοῦ βασιλέως καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀσσακηνοῦ παρεκίνησαν τὸν ἡγεμόνα τῆς Πευκέλας, ὅπως μὴ ἀντιμετωπίσῃ τοῦλάχιστον τὸν μέγαν βασιλέα καὶ τὴν φοβερὰν αὐτοῦ δύναμιν, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πάτριον χώραν καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ ἐπικράτειαν πρὸς νότον τοῦ Κωφῆνος, ἐκεῖ δὲ ἐντὸς ἰσχυροῦ φρουρίου ἡλπίζεν ὅτι θὰ δυνηθῇ ν' ἀντισταθῇ κατὰ τῆς μεσημβρινῆς στρατιᾶς τῶν Μακεδόνων.

Ἀλλ' ὁ Ἡφαιστίων προελαύνων ἐστρατοπέδευσε πρὸ τοῦ φρουρίου, καὶ μετὰ τριακονθήμερον πολιορκίαν ἐξεπόρθησεν αὐτό· κατὰ τὴν ἔφοδον ἐφονεύθη ὁ Ἀστῆς, ὁ δὲ Σαγκαῖος, ὅστις διέτριβε παρὰ τῷ Ταξίλῃ, συγκατανεύσαντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατέλαβε τὴν πόλιν. Ἡ δὲ Πευκέλα, μείνασα ἄνευ δεσπότης καὶ ὑπερασπιστοῦ, εὐθὺς ὡς ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπῆρχετο ἐκ τῆς ὁμόρου χώρας τῶν Ἀσσακηνῶν, παρεδόθη ἐκουσίως καὶ ἐδέχθη μακεδονικὴν φρουράν.

Τὸ παράδειγμα αὐτῆς ἠκολούθησαν αἱ ἄλλαι ὀλιγώτερον σπουδαῖαι πόλεις, μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, πρὸς ὃν κατερχόμενος ὁ βασιλεὺς ἔφθασεν εἰς τὰ Ἐμβόλιμα, ὀλίγα μίλια ἀνωτέρω τῆς συμβολῆς τοῦ Κωφῆνος.

Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὸ θέρος τοῦτο διὰ πολλῶν σπουδαίων καὶ ἐπιμύθων ἀγώνων ὑπετάχθη ἅπασα ἡ χώρα ἀπὸ τῶν Παροπαμισαδῶν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν μεσημβρινὴν πλευράν τοῦ Κωφῆνος, ὅπου ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου κλείεται μετ' ὀλίγον ὑπὸ ἐρήμων ὀρέων, ὁ Ἡφαιστίων κατέλαβε τὴν χώραν, τὸ δὲ ὀρεινὸν φρούριον τοῦ Ἀστου ὡς καὶ ἡ Ὀρόβατις, ἣν ἐκπορθήσας κατεῖχε διὰ μακεδονικῆς φρουρᾶς, κατέστησαν τὰ στρατιωτικὰ εἰρήσιμα πρὸς διατήρησιν τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης. Κατὰ δὲ τὰ βόρεια αὐ-

τοῦ, ἀφοῦ ἀλληλοδιαδόχως διήλθον οἱ Μακεδόνες τὰς κοιλάδας τοῦ Χοάσπου, τοῦ Γουραίου καὶ τοῦ Σουάστου καὶ τὴν χώραν τῶν Ἀσπασίων, τῶν Γουραίων, τῶν Ἀσασκηνῶν, καὶ τὴν Πευκελαώτιδα, διεσκόρπισαν τοὺς παρὰ τὸν ἄνω Χοάσπην καὶ Γουραῖον βαρβάρους μακρὰν εἰς τὰ ὄρη καὶ τέλος ἐξήσφαλίσαν διὰ μὲν τῶν φρουρίων Ἀνδάκων καὶ Ἀριγραίου τὴν κοιλάδα τοῦ Γουραίου, διὰ δὲ τῶν Μασσάγων, Ὠρων καὶ Βαζίρων τὴν χώραν τῶν Ἀσασκηνῶν, διὰ δὲ τῆς Πευκέλας τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Ἰνδοῦ. Ἡ δὲ χώρα αὕτη, ἃν καὶ ἔμεινε κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ ἐγχωρίους ἡγεμόνας, περιήλθεν ἀπὸ τοῦδε εἰς σχέσιν ὑποτελείας πρὸς τοὺς Μακεδόνας, καὶ ἔλαβεν ἴδιον σατράπην ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς («ἐπὶ τὰδε Ἰνδικῆς»).

Ἐν μόνον ἀκόμῃ ὀρεινὸν φρούριον πλησίον τοῦ Ἰνδοῦ κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὅπερ οἱ Μακεδόνες ὠνόμασαν Ἀορνον, διότι δῆθεν ἡ πτῆσις τῶν ὀρνέων δὲν ἔφθανε μέχρις αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Κωφῆνος μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ πέντε περίπου μίλια ἀπέχουσα ἀνυψοῦται ὡς τελευταία προεξοχή τῶν βορειοδυτικῶν ὀρέων, μεμονωμένη τις πετρώδης κορυφή, ἥτις κατὰ τὸ λέγειν τῶν ἀρχαίων εἶχε περὶ τοὺς πρόποδας τεσσάρων περίπου μιλίων περίμετρον, ὕψος δὲ πέντε χιλιάδων ποδῶν.

Ἐπὶ τῆς ἰσοπέδου κορυφῆς τοῦ ἀποκρήμνου τοῦτου βράχου ὑπῆρχε παραδοξὸν τι φρούριον, οὕτινος τὰ τεῖχη περιεβάλλοντο ὑπὸ κήπων, πηγῶν καὶ δασῶν, οὕτως ὥστε χιλιάδες ἀνθρώπων ἐπὶ ἕν ἔτος νὰ δύνανται νὰ συντηρηθῶσιν ἐκεῖ ἐπάνω.

Ἐκείσε εἶχον καταφύγει πολλοὶ Ἰνδοὶ τῆς πεδινῆς χώρας, πεποιθότες εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς βασιλικῆς ταύτης πέτρας, ἥς τὸ ἀπόρρητον πολλὰι φημηγορίαι διεσάλπιζον. Διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐθεώρησεν ἀναγκαιότατον νὰ ἐκπορθῇ ταύτην τὴν πέτραν, ἀναλογιζόμενος τὴν ἥθικὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐξάπαντος ἤθελε προξενήσῃ καὶ εἰς τὰ στρατεύματα αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς Ἰνδοὺς εὐτυχῆς τις ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Ἀόρνου· ἀλλὰ πρὸ πάντων ὤφειλε νὰ λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ σπουδαία αὕτη θέσις, κατεχομένη ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἡδύνατο νὰ γείνῃ ἀφορμὴ καὶ στήριγμα τῶν ἐπικινδυνωτάτων κινήσεων κατὰ τὰ νῶτα αὐτοῦ.

Τώρα λοιπόν, ἀφ' οὗ ἡ μὲν περίξ χώρα ὑπετάχθη, διὰ δὲ τῆς ἀσφαλοῦς καταλήψεως θέσεως παρὰ τὸν Ἰνδόν, κατωρθώθη νὰ τροφοδοτῇ ὁ πολιορκῶν στρατὸς ὅσον δήποτε χρόνον καὶ ἂν ἤθελε διαρκέσῃ ἡ πολιορκία, ἥρχισεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰς παρατόλμους ἅμα καὶ ἐπικινδύνους αὐτοῦ ἐνεργείας.

Ἡ ἀκράδαντος αὐτοῦ θέλησις τοῦ νὰ ἐκπορθῇ τοῦτο τὸ φρούριον, ἦτο τὸ μόνον, ὅπερ καθίστα καταληπτὴν πᾶσαν εὐτυχὴ ἔκβασιν. Ἀφοῦ λοιπόν κατέλιπε τὸν Κρατερὸν εἰς τὰ Ἐμβόλιμα, παρὰ τὸν Ἰνδόν, ἀνέλαθεν αὐτὸς μόνος τοὺς Ἀγριανας, τοὺς τοξότας, τὴν τάξιν τοῦ Κοίνου καὶ ἐπιλέκτους τινὰς ἐλαφροτάτους ἄνδρας ἐκ τῶν ἄλλων τάξεων, διακοσίους ἱππεῖς καὶ ἑκατὸν ἱπποτοξότας, καὶ μετὰ τούτου τοῦ σώματος ἐστρατοπέδευσεν εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Πέτρας. Ἀλλὰ μία μόνη ὁδὸς ἔφερε πρὸς τὰ ἄνω, καὶ

αὕτη ἦτο τοσοῦτον ἐπιτηδεῖως κεχαραγμένη, ὥστε κατὰ πᾶν σημεῖον αὐτῆς νὰ εἶναι εὐκολος καὶ τελεία ἡ ἄμυνα.

Τότε ἤλθον καὶ πρὸς αὐτὸν ἄνδρες ἐκ τῶν πλησιοχώρων τῆς Πέτρας, παραδοθέντες εἰς αὐτὸν καὶ ὑποσχεθέντες νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν τῆς Πέτρας, ἐξ ἧς ἦτο δυνατόν νὰ προσβληθῇ τὸ φρούριον καὶ ὅχι δύσκολον νὰ κυριευθῇ. Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ὁ σωματοφύλαξ, μετὰ τῶν Ἀγριάνων, τῶν λοιπῶν ψιλῶν καὶ ἐκλεκτῶν τινῶν ὑπασιπιστῶν ἔλαβε τὴν ἐντολὴν ν' ἀναβῇ εἰς τὴν Πέτραν ὀδηγούμενος ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν. Διὰ τραχέων καὶ δυσβάτων ἀναβαθμῶν ἔφθασε, διελθὼν τοὺς βαρβάρους, εἰς τὸν εἰρημένον τόπον καὶ ὀχυρωθεὶς ἐκεῖ διὰ χαρακώματος, ἤναψε τὸν συμπεφωνημένον πυρσόν. Τοῦτον ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὴν ἔφοδον τὴν ἐπιούσαν πρωΐαν, ἐλπίζων ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους ἤθελε ταυτοχρόνως ἐπιτεθῇ.

Ἐν τούτοις ἀπὸ τοῦ βάθους ἐκείνου ἦτο ἀδύνατον καὶ τὸ ἐλάχιστον νὰ ἐπιτευχθῇ, οἱ δὲ Ἰνδοί, πάντῃ ἀσφαλεῖς ὄντες πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, ἐτράπησαν μετὰ πολὺ πλείονος θρασύτητος κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου κατεχομένων ὕψωμάτων, καὶ μόνον μετὰ μεγίστης ἀγωνίας κατάρθρωσεν ὁ Λαγίδης νὰ κρατήσῃ τὴν θέσιν τοῦ ὀπισθεν τῶν χαρακωμάτων. Οἱ τοξοὶ καὶ οἱ Ἀγριᾶνες εἶχον πολὺ κακοποιήσῃ τοὺς πολέμιους, οἵτινες, ἐπελθοῦσης τῆς νυκτός, ὑπεχώρησαν εἰς τὸ φρούριον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίσθη ὑπὸ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης ἀποπείρας, ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ βάθους ἐκείνου νὰ τύχῃ τοῦ σκοπούμενου. Ἐπεμψε λοιπὸν τὴν νύκτα διὰ τινος ἀνδρὸς εἰδήμονος τοῦ τόπου ἔγγραφον διαταγὴν εἰς τὸν Πτολεμαῖον, καθ' ἣν, ἔάν τὴν εἰούσαν γαίην ἀπόπειρα εἰς θέσιν τινὰ πλησιεστέραν τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἔξοδος ἐκ τοῦ φρουρίου κατὰ τῶν ἐπερχομένων, αὐτὸς ὤφειλε νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τοῦ ὕψους καὶ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τὰ νῶτα τῶν πολέμιων, προσπαθὼν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ τοῦτο ἔγεινε.

Τὴν ἐπαύριον λίαν πρωΐ ὁ βασιλεὺς ἵστατο παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὄρους, καθ' ὃ ὁ Πτολεμαῖος εἶχεν ἀναβῇ. Οἱ Ἰνδοὶ ἔτρεξαν μετ' ὀλίγον ἐκείσε, ἵνα ὑπερασπισθῶσι τὴν στενὴν ἀτραπὸν, καὶ μέχρι μὲν τῆς μεσημβρίας ἐμάχοντο πεισματωδέστατα, ἔπειτα δὲ ἤρχισαν οἱ πολέμιοι ὀλίγον νὰ ὑποχωρῶσιν.

Ὁ Πτολεμαῖος ἔπραξε πᾶν τὸ δυνατόν, καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν οἱ περὶ τὸ Ἀλέξανδρον ἀνέβησαν τὴν ἀτραπὸν καὶ ἀμφοτέρω τὰ στρατεύματα ἠνώθησαν. Ἡ ἐσπευσμένη ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν καὶ τὸ ἐξεγερεθὲν μένος τῶν ἀνδρείων αὐτοῦ μαχητῶν παρεκίνησαν τὸν βασιλέα νὰ καταδιώξῃ τοὺς φεύγοντας Ἰνδοὺς, ἵνα ἴσως ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραχῆς εἰσβιάσῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ φρούριον. Ἄλλ' ἀπέτυχε, διότι τὸ ἔδαφος ἦτο πολὺ στενὸν πρὸς ἔφοδον.

Ὑπεχώρησε λοιπὸν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου χαρακωθέντα λόφον, ὅστις χαμηλότερος ὢν τοῦ φρουρίου ἐχωρίζετο ἀπ' αὐτοῦ δι' εὐρείας καὶ βαθείας φάραγγος. Ἦτο λοιπὸν ἐπάναγκας νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς τοπικὰς ταύτας δυσχερείας, καὶ νὰ πληρῶσῃ τὴν φάραγγα διὰ χώματος, ἵνα τουλάχιστον πλησιάσῃ τὸ φρούριον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὰ βλήματα νὰ φθάνωσιν εἰς τὰ

τείχη. Ἀπὸ πρωΐας τῆς ἐπομένης ἡμέρας ἤρχισε τὸ ἔργον· ὁ βασιλεὺς ἦτο πανταχοῦ παρών, ἐπαινῶν, παροτρύνων καὶ αὐτὸς ἐπιλαμβανόμενος τοῦ ἔργου· πάντων δὲ ζωηρῶς ἀμιλλωμένων, ἀπεκόπησαν δένδρα καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ βάθος· πέτραι μεγάλαι ἐπεβλήθησαν, χῶμα ἐπεσωρεύθη, καὶ ἤδη κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἡμέρας ἐπεχώσθη ἔκτασις τριακοσίων βημάτων. Οἱ δὲ Ἴνδοι καταγελῶντες ἐν ἀρχῇ τὴν παράβολον ταύτην ἐπιχείρουν, ἐζήτησαν τὴν ἐπαύριον νὰ παρακωλύσωσι τὸ ἔργον, ἀλλὰ τὸ χῶμα εἶχε προχωρήσῃ τοσοῦτον, ὥστε ἀπ' αὐτοῦ οἱ σφενδονίται καὶ αἱ μηχαναὶ ἠδύνατο ν' ἀποτρέψωσι τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν. Τὴν ἕκτην ἡμέραν τὸ χῶμα εἶχε φθάσῃ πλησίον κορυφῆς ἰσοῦσος πρὸς τὸ φρούριον κατεχομένης δ' ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ταύτης ἡ διατήρησις ἢ κατὰληψις ἔμελλε νὰ κρίνῃ περὶ τῆς τύχης τοῦ φρουρίου. Στίφος ἐπιλέκτων Μακεδόνων ἐπέμφθη κατ' αὐτῆς, καὶ ἤρχισε φορικῶδες μάχη· καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἔδραμεν ἐκεῖσε, ἡγούμενος τῶν σωματοφυλάκων του, μετὰ πολὺν δὲ καὶ μέγαν ἀγῶνα ἡ κορυφὴ ἐκυριεύθη. Τοῦτο καὶ ἡ ἀδιάλειπτος πρόοδος τοῦ χῶματος, ὅπερ οὐδὲν πλέον ἠδύνατο ν' ἀναστείλῃ, ἐνέβαλε τοὺς Ἴνδους εἰς ἀπελπισίαν, ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶσιν ἐπὶ πλέον νὰ ἀντισταθῶσιν ἐναντίον ἐχθροῦ, ὅστις οὔτε ὑπὸ βράχων οὔτε ὑπὸ βαράθρων ἀναχαιτίζεται, καὶ ὅστις παρέσχε τὴν καταπληκτικὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ θέλησις καὶ τὸ σθένος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἱκανὰ νὰ ὑπερνικήσουν καὶ τὸν ἔσχατον φραγμόν, ὃν ἡ φύσις ἔθηκε διὰ τῶν πελωρίων αὐτῆς δημιουργημάτων, καὶ νὰ μετατρέψῃ αὐτὸν εἰς μέσον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ σκοπῶν.

Ἐπεμψαν λοιπὸν κήρυκα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, προτείνοντες νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὅρους· ἀλλ' ἐσχόπουν καιρὸν μόνον νὰ κερδήσωσι μέχρι τῆς νυκτὸς, ἵνα διὰ μυστικῶν ὁδῶν ἐξέλθωσι τοῦ φρουρίου καὶ διασπαρῶσιν εἰς τὴν πεδινὴν χώραν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐννοήσας τὴν πρόθεσιν αὐτῶν, ἀπέσυρε τὰς φυλακάς του καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀνενοχλήτους νὰ ἀρχίσωσιν τὴν ἀποχώρησιν.

Εἶτα δὲ ἐκλέξας ἑπτακοσίους ὑπασιπιστάς, ἀπῆλθε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πέτραν, καὶ ἤρχισε ν' ἀναρριχᾶται τὰ ἐγκαταλειφθέντα τείχη· αὐτὸς δὲ ἦτο ὁ πρώτος ἀναβάς.

Ἀφ' οὗ δὲ διέβησαν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εἰς διάφορα μέρη, ἐπέπεσον πάντες μετ' ἀλαλαγμῶν κατὰ τῶν εἰς φυγὴν ἐτοιμαζομένων πολεμίων· καὶ πολλοὶ μὲν τούτων ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ κατεκρημνίσθησαν εἰς τὰ βράθρα, τὴν δ' ἐπιούσαν εἰσῆλθεν ὁ στρατὸς ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπύγγων εἰς τὸ φρούριον τῆς Πέτρας.

Δαψιλεῖς καὶ εὐφρόσυνοι θυσαίαι ἐπεσφράγισαν τὸ αἷσιον τέλος ἐπιχειρήσεως, ἣτις μόνον εἰς τὴν εὐτολμίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἦτο δυνατὴ. Ἡ ὀχύρωσις τῆς ἀκροπόλεως ἡῤῥήθη διὰ νέων ἔργων, μακεδονικῆ φρουρὰ κατεστάθη ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ ἡγεμὼν Σισίκοτος, ὅστις κατῴρωσε ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ βασιλέως, διωρίσθη φρούραρχος αὐτῆς.

Ἡ κατοχὴ τοῦ φρουρίου τούτου ἦτο λίαν σπουδαία πρὸς διαφύλαξιν

τῆς ἐπὶ «τάδε Ἰνδικῆς», διότι ἐδόσποζε πάσης τῆς πεδιάδος τῆς μεταξὺ Σουάστου, Κωφῆνος, καὶ Ἰνδοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπιβλέπει τις ἐκεῖθεν ἐπὶ μίλια μακράν, ὡς καὶ τὴν συμβολὴν τοῦ Κωφῆνος μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἐν τούτοις ἀνεφάνησαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσακηνῶν ἐπικίνδυνα κινήματα· ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐν Μασσάγοις πεσόντος Ἀσσακηνοῦ, συλλέξας στρατὸν 20, 000 ἀνδρῶν καὶ 15 ἐλεφάντων, εἰσέβαλεν εἰς τὰ ἔρια τῆς ἄνω χώρας· τὸ φρούριον Δύρτα ἦτο ὑποχείριον αὐτοῦ, ἥλπιζε δὲ ὅτι τὸ ἀπρόσιτον τῆς ἀγρίας ταύτης ὀρεινῆς χώρας προεφύλαττεν αὐτὸν ἀρχούντως, καὶ ἡ ἐπὶ τὰ πρόσω πορεία τοῦ βασιλέως ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν δυνάμιν του.

Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦτο ἀναγκαιότατον νὰ ἐξοντωθῇ. Ὅθεν ἅμα ἐκπορθήσας τὴν Ἀορνον ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε μετὰ τινων χιλιάδων ψιλῶν στρατιωτῶν πρὸς τὰ Δύρτα τῆς ἄνω χώρας.

Ἡ δὲ εἰδησις τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ ἤρκεσε νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸν μνηστῆρα τῆς ἡγεμονίας· μετ' αὐτοῦ δὲ ἔφυγον καὶ οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων.

Ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν εὐθὺς σώματά τινα ὅπως δειλιάσωσι τὴν χώραν καὶ ἀνιχνεύσωσι τὸν φυγάδα ἡγεμόνα καὶ πρὸ πάντων ἀνέυρωσι τοὺς ἐλέφαντας. Μαθὼν δὲ ὅτι πάντες κατέφυγον εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς ἄγρια ὄρη, ἔδραμε κατόπιν αὐτῶν.

Πυκνὰ δάση καλύπτουσι τοὺτους τοὺς τόπους, καὶ ὁ στρατὸς ἦτο ἡναγ-κασμένος μετὰ κόπου νὰ ἀνοίγῃ τὴν ὁδόν· συλλαβόντες δὲ τινὰς Ἰνδοὺς, ἔμαθον ὅτι οἱ μὲν κάτοικοι διέβησαν τὸν Ἰνδὸν καὶ κατέφυγον εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀβυσάρου, τοὺς δὲ ἐλέφαντας δεκαπέντε τὸν ἀριθμὸν ἀφῆκαν ἐλευθέρους νὰ νέμονται παρὰ τὸν ποταμὸν.

Τότε ἦλθε καὶ στίφος Ἰνδῶν στρατιωτῶν ἐκ τοῦ φεύγοντος στρατοῦ, ὅπερ δυσαρρεστηθὲν διὰ τὴν ἀτυχίαν τοῦ ἡγεμόνος ἐστασίασεν, ἐφόνευsen αὐτὸν καὶ ἐκόμισε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἡγεμόνος.

Μὴ θέλων λοιπὸν νὰ καταδιώκῃ στρατὸν ἄνευ ἀρχηγοῦ εἰς τόπους ἀνοδεύτους ὁ Ἀλέξανδρος κατῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τοὺς παρὰ τὸν Ἰνδὸν λειμῶνα, ὅπως συλλάβῃ τοὺς ἐλέφαντας· ἀκολουθούμενος δὲ ὑπὸ Ἰνδῶν κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων ἐτράπη εἰς ἄγρην αὐτῶν καὶ δύο μὲν κατεκρημνίσθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ συνελήφθησαν.

Ἐνταῦθα διέταξε νὰ ὑλοτομήσωσιν ἀπὸ τῶν πυκνῶν δασῶν τῶν παρὰ τὸν Ἰνδὸν καὶ νὰ ναυπηγήσωσιν· ἐντὸς ὀλίγου ἐναυπηγήθη ποτάμιος στόλος, ὁποῖον δὲν εἶχεν ἔδῃ ἔως τότε ὁ Ἰνδός· ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ κατέπλευσε τὸν εὐρὺν ποταμὸν, οὔτινος ἀμφοτέραι αἱ ὀχθαὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ πολλῶν πόλεων καὶ χωρίων· καὶ προσήγγισεν εἰς τὴν γέφυραν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος καὶ Περδίκου ζευχθεῖσαν ἥδη ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ.

Αἱ ἀφηγήσεις αἱ μέχρις ἡμῶν περιωθειῖσαι ἐκφράζουσι μετὰ ζωηρότητος τὰς ἰσχυρὰς ἐντυπώσεις, ὅσας ἐπροξένηsen εἰς τὸν ἐκ τῆς Ἑσπερίας στρατὸν ὁ νέος οὗτος Ἰνδικὸς κόσμος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἕαρος τοῦ 327.

Οἱ ὑπερμεγέθεις τύποι τῆς φύσεως, ἡ πλουσία βλάστησις, τὰ ἡμέρα καὶ τὰ ἄγρια ζῶα, οἱ ἄνθρωποι, ἡ θρησκεία καὶ τὰ ἥθη αὐτῶν, ὁ τρόπος τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ πολεμεῖν, τὰ πάντα ἦσαν ἐνταῦθα ξενότροπα καὶ ἐκπληκτικά· καὶ πάντα τὰ θαυμασία, ὅσα διηγεῖται ὁ Κτησίας καὶ ὁ Ἡρόδοτος περὶ αὐτῶν, ἐφαίνοντο πολὺ κατώτερα τῆς πραγματικότητος. Μετ' οὐ πολὺ δ' ἔμελλον νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὅσα μέχρι τοῦδε εἶδον, ἦσαν μόνον τὰ πρόθυρα τοῦ νέου τούτου κόσμου.

Παρὰ τὸν Ἰνδὸν ἐστάθμευσεν ὁ στρατός, ὅπως ἀναπαυθῇ ἀπὸ τῶν μόχθων τῆς χειμερινῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν ὀρεινὴν χώραν, καθ' ἣν ἐστράτευσαν οἱ πλείστοι τῶν στρατιωτῶν. Ἐπειτα δὲ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐπὶ τὰδε σατραπείας.

Τότε ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν βασιλέα πρέσβεις τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων, οἵτινες, βεβαιώσαντες αὐτὸν ἐκ νέου περὶ τῆς ἀφοσίσεως τοῦ δεσπότου αὐτῶν, ἐκόμισαν εἰς τὸν βασιλέα πελύτιμα δῶρα, 3,000 ἱερεῖα, 10,000 πρόβατα, 30 ἐλέφαντας, 200 τάλαντα ἀργυρίου καὶ τέλος 700 Ἰνδοὺς ἱππεῖς, τὴν συμμαχικὴν συμβολὴν τοῦ δεσπότου αὐτῶν· παρέδιδον δὲ εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἡγεμόνος, λαμπρὰν πόλιν μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Ὑδάσπου. Μετὰ ταῦτα διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἀγιάσωσι τὴν διὰ τῶν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἐτελέσθησαν ἱππικοὶ καὶ γυμνικοὶ ἀγῶνες καὶ θυσίαι ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ἱερὰ ἦσαν καλὰ. Οὕτω δὲ ἀρξαμένης τῆς διαβάσεως τοῦ μεγάλου ποταμοῦ, μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ διέβη διὰ τῆς πλωτῆς γεφύρας, ἄλλοι δὲ ἐπεραιώθησαν ἐπὶ ἀκατίων, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτοῦ ἐπὶ δὺς τριακοντόρων ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένων.

Διὰ νέων θυσιῶν ἐωρτάσθη ἡ αἰσία ἀποπεράτωσις τῆς διαβάσεως. Μετὰ δὲ ταῦτα προῆγεν ἡ μεγάλη στρατιά, ὁδεύουσα πρὸς τὰ Τάξιλα διὰ μέσου χωρῶν πολυανθρώπων καὶ διὰ τῆς ἐαρινῆς περιβολῆς κεκοσμημένων, καὶ εἶχε πρὸς βορρᾶν μὲν τὰ ὑψηλὰ χιονοσκεπῆ ὄρη τὰ σχηματίζοντα τὰ ὄρια τοῦ Κασμίρ, πρὸς νότον δὲ τὰς ἀχανεῖς καὶ λαμπρὰς πεδιάδας τὰς ἀποτελοῦσας τὴν μεσοποταμίαν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Ὑδάσπου.

Μίαν ὥραν πρὸ τῆς πρωτεύουσας εἶδε μετ' ἐκπλήξεως ἡ στρατιά τότε πρῶτον τοὺς Ἰνδοὺς ἐκείνους γυμνοσοφιστάς, οἵτινες γυμνοί, μονάζοντες, ἀκίνητοι ὑπὸ τὰς φλογεράς ἀκτῖνας τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου καὶ τὰς κακουχίας τῆς ὑετώδους ὥρας ἐξετέλουν τὸ ἱερὸν ἔργον τῆς ἑαυτῶν εὐχῆς.

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν Τάξιλα, ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ ὁ ἡγεμὼν μετὰ μεγίστης πομπῆς, μετὰ κεκοσμημένων ἐλεφάντων, ἐνόπλων ἀνδρῶν καὶ στρατιωτικῆς μουσικῆς. Καὶ ἀφ' οὗ διέταξεν ὁ βασιλεὺς τὸν στρατὸν νὰ σταθῇ καὶ παραταχθῇ, ὁ ἡγεμὼν προελάσας τῆς ἀκολουθίας ἦλθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ χαιρετίσας εὐσεβάστως παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ κράτος καὶ ἑαυτόν.

Μετὰ τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ καὶ ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὸν ἡγεμόνα εἰσήλασεν εἰς τὴν λαμπρὰν πρωτεύουσαν. Ἐνταῦθα δὲ πρὸς

τιμήν τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐτελέσθησαν πολλαὶ ἑορταί, τῶν ὁποίων τὴν λαμπρότητα ἐπὶ ὕψησεν ἡ παρουσία πολλῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας, οἵτινες εἶχον ἔλθῃ προσφέροντες δῶρα καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεκύρωσε πάντων τούτων τὰς κτήσεις καὶ ἐπεξέτεινέ τινων τὴν ἐπικράτειαν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ιδίως δὲ τὴν τοῦ Ταξίλου, ὅστις προσέτι καὶ δῶρα ἔλαβε πολυτελῆ διὰ τε τὴν μέριμναν, μεθ' ἧς ὑπεδέχθη τὴν μεσημβρινὴν στρατιάν, καὶ διὰ τὰς ἐπανειλημμένας φιλοφρονήσεις, μεθ' ὧν προϋπήντησε τὸν βασιλέα. Πρέσβεις καὶ δῶρα ἤλθον καὶ παρὰ τοῦ «νομάρχου» Δοξάρεως.

Καὶ ὁ Ἀβισάρης ἐκ τοῦ Κασμίρ ἔπεμψε πρέσβεις εἰς τὰ Τάξιλα τὸν ἀδελφόν του μετὰ τῶν ἀρίστων τῆς χώρας· ἐκόμισε δὲ οὗτος δῶρα τιμαλφῇ κειμήλια, ἐλεφαντόδοντας, λεπτὰ ὑφάσματα καὶ παντοῖα πολύτιμα κοσμήματα, καὶ ἐδέχαιτο τὸν βασιλέα περὶ τῆς πιστῆς ἀφοσιώσεως τοῦ ἡγεμόνος ἀδελφοῦ, διαψεύσας ὁλοσχερῶς τὴν μυστικὴν ὑποστήριξιν, ἣν οὗτος παρέσχε δῆθεν εἰς τοὺς Ἀσσοκηνοὺς.

Πῶς τότε διηυθετήθησαν τὰ πράγματα τῆς μεσοποταμίου χώρας, δὲν δυνάμεθα σαφῶς νὰ γνωρίζωμεν, πάντως ὅμως αἱ μὲν ἐδαφικαὶ ἐπεκτάσεις ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἐπὶ τὰδε σατραπείας, πάντες δὲ οἱ ἡγεμόνες ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἴσως ὁ Ταξίλης ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ὑδάσπου ὑπάρχων· ἀπὸ τοῦδε τοῦλάχιστον αὐτοῦ μόνον γίνεται μνεῖα κατὰ τὰς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον σχέσεις.

Ἄλλως τε ὅμως ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ κατεστάθη μακεδονικὴ φρουρά καὶ ἔμειναν οἱ ἀπόμαχοι· ἡ δὲ λεγομένη «Ἰνδικὴ σατραπεία» ἐδόθη εἰς τὸν Φίλιππον, τὸν υἱὸν τοῦ Μαχάτα, ὅστις ἦτο ἄξιος τῆς σπουδαίας ταύτης θέσεως διὰ τε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γένους καὶ διὰ τὴν πολλαχῶς ἀποδεδειγμένην εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀφοσίωσιν.

Ἡ ἐπαρχία αὐτοῦ περιελάμβανε πᾶσαν τὴν ἑκτασιν τὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἰνδοῦ, εἶχε δὲ ὁ Φίλιππος καὶ τὴν ἐποπτείαν πάντων τῶν στρατευμάτων τῶν καταλειφθέντων εἰς τὸ κράτος τοῦ Ταξίλου καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων.

Ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων προσεκολλήθη τόσον προθύμως εἰς τὸν βασιλέα, τοῦτου τὸ αἷτιον θὰ ἦτο ἡ ἔχθρα ἡ ἀνὰ μέσον αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰσχυροτάτου γείτονος, τοῦ ἡγεμόνος Πώρου, τοῦ καταγομένου πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀρχαίου γένους τῶν Παουράδα, ὅστις πέραν τοῦ πλησιεστάτου ποταμοῦ Ὑδάσπου ἐδέσποζε κράτους ἐξ ἑκατὸν καὶ πλέον πόλεων συγκειμένου, καὶ εἶχεν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἀξιόλογον πολεμικὴν δύναμιν καὶ συμμάχους πολλοὺς τῶν πλησιοχώρων ἡγεμόνων, μάλιστα δὲ τὸν τοῦ Κασμίρ.

Οἱ δὲ ἀντίπαλοι καὶ αὐτοῦ καὶ τούτων τῶν συμμάχων ἦσαν παρὰ μὲν τὸν Ἰνδὸν ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων, ἐκ δὲ τοῦ ἀντιθέτου μέρους οἱ ἐλεύθεροι λαοὶ τῶν ἀντηρίδων τῶν Ἰμαλαίων, τῶν μεσοποταμίων χωρῶν, τῶν πέραν τοῦ Ἀκесίνου καὶ τῶν κάτω χωρῶν τοῦ Πενταποτάμου.

Ἡ ἀδιάλλακτος ἔχθρα τούτων τῶν «ἀβασιλεύτων» (Ἀρατᾶς) πρὸς τοὺς ἡγεμόνας—ὧν ἰσχυρότατος ἦτο ὁ Παουράδα μεταξὺ τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκε-

σίνου—παρέλυσεν τὴν ἀντίστασιν τοῦ πλουσίου καὶ πολυανθρώπου Μαντζάπ ἐναντίον τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἑσπερίων.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἐκ τῶν Ταξίλων πρὸς τὸν Πῶρον καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὸν προϋπαντήσῃ εἰς τὰ ὅρια τῆς ἡγεμονίας καὶ νὰ τὸν προσκυνήσῃ. Ὁ δὲ Πῶρος ἀπεκρίθη ὅτι θὰ περιμείνῃ ἔνοπλος τὸν βασιλέα κατὰ τὰ μεθόρια τοῦ κράτους, ταυτοχρόνως δὲ προσεκάλεσε τοὺς συμμάχους νὰ ἐπιστρατεύσωσι καὶ παρεκάλεσε τὸν ἡγεμόνα Ἀδισάρην, ὅστις παρὰ τὰς νεωστὶ δοθείσας διαβεβαιώσεις περὶ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ πέμψῃ ἐπικουρίας, νὰ πέμψῃ αὐτὰς ταχέως, αὐτὸς δὲ ὥρμησε πρὸς τὸν ποταμὸν τὸν κατὰ τὰ μεθόρια τοῦ κράτους, καὶ ἐστρατοπέδευσε ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἔχων ἀπόφασιν νὰ κωλύσῃ διὰ παντὸς τρόπον τοῦ ἐχθροῦ τὴν διάβασιν.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ὀπίσω εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν τὸν στρατηγὸν Κοῖνον, διατάξας νὰ διαλύσῃ τὰ πλοῖα τοῦ ποταμίου στόλου πρὸς μεταφορὰν αὐτῶν διὰ ξηρᾶς καὶ νὰ μετακομίσῃ αὐτὰ ἐφ' ἀμαξῶν, ὅσον τάχιστα εἰς τὸν Ὑδάσπην. Ταυτοχρόνως δὲ ἀνέξευξεν ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Ταξίλων μετὰ τὰς εἰθισμένας θυσίας καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας· προσετέθησαν δὲ εἰς αὐτὸν καὶ πέντε χιλιάδες Ἰνδοὶ στρατιῶται τοῦ Ταξίλου καὶ τῶν πλησι οχώρων ἡγεμόνων· οἱ ἐλέφαντες ὅσους ὁ Ἀλέξανδρος ἐλαφυραγωγῆσεν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἣ ἔλαβε δῶρα, κατελείφθησαν ὀπίσω, διότι οἱ μακεδονικοὶ ἵπποι δὲν ἦσαν συνειθισμένοι εἰς θέαν αὐτῶν, καὶ πρὸς τοῦτοίς ἦσαν πρόσκομμα μόνον εἰς τὸν ἰδιαιτέρον τρόπον τῆς ἐπιθέσεως τῶν Μακεδόνων.

Καθ' ὁδὸν ἤρχισαν οἱ πρῶτοι ὄμβροι τῶν τροπικῶν ὑετῶν· οἱ ποταμοὶ ἔρρεον πληθωρικώτεροι, αἱ δὲ ὁδοὶ ἔγειναν δυσβατώτεραι, καὶ συχναὶ καταιγίδες καὶ λαίλαπες ἐπεβράδυναν πολλὰ τὴν πορείαν. Ἐπλησίασαν εἰς τὰ μεσημβρινὰ ὅρια τῆς ἡγεμονίας τῶν Ταξίλων, ὅπου μακρὰ καὶ ὀλίγον στενὴ ὁδὸς ἔφερεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Σπιτάκου, συγγενοῦς καὶ συμμάχου τοῦ Πῶρου· ἡ στενοπορία ἐκείνη εἶχεν ἀποκλεισθῇ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦτοῦ τοῦ ἡγεμόνος, τῶν κατεχόντων τοὺς ἐκατέρωθεν λόφους.

Ἀλλὰ διὰ τρομεροῦ τινος ἐλιγμοῦ τῶν ἱππέων, ὧν ἡγεῖτο αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, καταπλαγέντες οἱ ἐχθροί, ἐξώσθησαν τῶν θέσεων αὐτῶν καὶ τοσοῦτον ἐστενοχωρήθησαν, ὥστε μόνον ἀφοῦ πολλοὺς ἀπώλεσαν ἐξῆλθον εἰς ἀναπεπταμένην πεδιάδα. Ὁ δὲ Σπιτάκης χωρὶς νὰ σκεθῇ πλεον περὶ τῆς ἀμύνης τῆς ἡγεμονίας του, ἔσπευσε μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πῶρον.

Δύο περίπου ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου, ὅστις τῶρα εἶχε πλάτῃς σχεδὸν χιλίων διακοσίων βημάτων· ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ἐφαίνετο τὸ εὐρύχωρον στρατόπεδον τοῦ βασιλέως Πῶρου καὶ ὅλος ὁ στρατὸς παρατεταγμένος εἰς μάχην, πρὸ αὐτοῦ δὲ ὡσεὶ πύργοι φρουρίου τριακόσιοι μάχιμοι ἐλέφαντες· παρετηρήθη ὅτι ἐκατέρωθεν ἀπεστάλησαν οὐκ ὀλίγα στίφη πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν φυλακῶν τῶν κατὰ μῆκος

τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰδίως πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν ὀλίγων πόρων, ὅσους ἄφηνεν ἔτι διαβατοὺς τὸ ἀνυψωθὲν ὕδωρ.

Ὁ Ἀλέξανδρος κατενόησεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἀπέναντι τῶν Ἰνδῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἤρχισε διὰ ποικίλων κινήσεων τῶν στρατευμάτων νὰ πλανᾷ τὸν ἐχθρὸν περὶ τοῦ τόπου καθ' ὃν ἐσκόπει νὰ διαβῇ, καὶ νὰ καταπονή τὴν προσοχὴν αὐτοῦ.

Ταυτοχρόνως δὲ διέταξε δι' ἄλλων μὲν ἀποσπασμάτων τοῦ στρατοῦ νὰ κατασκοπεύσῃ τὴν ὄχθην κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, δι' ἄλλων δὲ νὰ φορολογήσῃ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Σπιτάκου τὴν ἐστερημένην τῶν μαχητῶν αὐτῆς, καὶ πανταχόθεν νὰ συλλέξῃσι πολλὰ ἐπιτήδεια ὥς ἂν εἰ διενοεῖτο νὰ διατρέψῃ πολὺν ἔτι χρόνον ἐνταῦθα· κατῴρθωσε δὲ νὰ διαδώσῃ τὴν φήμην ταύτην καὶ εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ὥραν τοῦ ἔτους ἐνόμιζε βεβαίως ἀδύνατον τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ ὅτι ἐσκόπει νὰ περιμείνῃ τὸ τέλος τῆς ὥρας τῶν ὑετῶν, ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπίθεσιν, ὅταν τὸ ὕδωρ καταπέσῃ.

Ἀλλὰ συγχρόνως αἱ διηνεκεῖς κινήσεις τοῦ μακεδονικοῦ ἱππικοῦ, ὁ ἀνάπλους καὶ κατάπλους σφόδρα πεπληρωμένων ἀκατίων, ἐπανειλημμένη ἔξοδος τῶν φαλάγγων, αἵτινες πολλάκις ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους ἔμενον ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ ὥς εἰς μάχην παρατεταγμένοι ἐν μέσῳ ραγδαίας βροχῆς, θὰ ἐνέβαλον τὸν ἡγεμόνα Πῶρον εἰς διηνεκὴ φόβον αἰφνιδίας τινὸς ἐπιθέσεως. Δύο νησίδια ἐν τῷ ποταμῷ παρεῖχον ἀφορμὰς εἰς μικρὰς ἀψιμαχίας, ἐξ οὗ ἐφαίνετο ὅτι ταῦτα, ἂν συνεκροτεῖτο σπουδαιοτέρα μάχη, θὰ ἦσαν σπουδαίως ἐπίκαιρα.

Ἐν τούτοις ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ ἐν Κασμῖρ Ἀδισάρης παρὰ τὰς νεωστὶ ἐπαναληφθείσας διαβεβαιώσεις περὶ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ ὄχι μόνον σχέσεις μυστικὰς διετήρει πρὸς τὸν Πῶρον, ἀλλ' ἤδη καὶ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ προσήρχετο νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἦτο μὲν οὐδ' ἐξ ἀρχῆς σκοπὸς τοῦ βασιλέως νὰ διαμείνῃ καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῶν ὑετῶν ἀπρακτος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἡ εἵδησις αὕτη παρώτρυνεν αὐτὸν ἔτι μᾶλλον νὰ σκεφθῇ σπουδαίως περὶ ταχείας ἐπιθέσεως, ἐπειδὴ ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν ἡνωμένων τοῦ Ἀδισάρου καὶ Πῶρου στρατῶν ἡδύνατο νὰ γείνῃ δυσχερὴς, ἂν μὴ καὶ ἐπικίνδυνος.

Ἀλλ' ὅμως ἦτο ἀδύνατον νὰ διαβῇ ἐνταῦθα τὸν ποταμὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐχθροῦ, διότι ἡ μὲν κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἔνεκα τῆς πληθώρας καὶ τῆς ὀρμῆς τοῦ ὕδατος ἦτο ἐπισφαλῆς, ἡ δὲ χαμηλὴ ἀπέναντι ὄχθη ἦτο τεναγώδης καὶ βορβορώδης· θὰ ἦτο λοιπὸν παράτολμον νὰ θελήσῃ τις νὰ ὀδηγήσῃ τὰς φάλαγγας εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ὑπὸ τὰ βέλη πυκνῶς καὶ ἀσφαλῶς συντεταγμένου ἐχθροῦ. Τέλος δ' ἔπρεπε νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ μακεδονικοὶ ἵπποι, πτοοῦμενοι ὑπὸ τῆς ὀρμῆς καὶ τῆς βραχνώδους κραυγῆς τῶν ἐλεφάντων, οἵτινες ἐκάλυπτον τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ἤθελον προσπαθῆσθαι νὰ φύγῃσι καὶ ἀπὸ τῶν σχεδιῶν νὰ πέσωσιν εἰς τὸν ποταμόν, καὶ οὕτως ἤθελον προξενήσθαι τὴν ἐπικινδυνωτάτην ταραχὴν.

Καί ὅμως τὸ πᾶν ἦτο νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην. Διὰ τοῦτο διέτα-
 ξεν ὁ Ἀλέξανδρος περὶ μέσας νύκτας νὰ ἡχῇσῃσιν αἱ σάλπιγγες ἐν τῷ στρα-
 τοπέδῳ θορυβῶδώς, οἱ ἱππεῖς νὰ προσλάσῃσιν εἰς διάφορα μέρη τῆς ὄχθης,
 καὶ μετὰ ἀλαλαγμοῦ καὶ ὑπὸ τὸν ἥχον τῶν σαλπγγων νὰ ἐτοιμασθῶσιν εἰς
 διάβασιν, τὰ ἀκάτια νὰ ἐκπλεύσῃσι καὶ φάλαγγες ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν πυρῶν
 τῶν νυκτοφυλακῶν νὰ βαδίζωσι πρὸς τοὺς πόρους.

Πάραυτα καὶ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον ἐθορυβήθη, οἱ ἐλέφαντες προή-
 λασαν, τὰ στρατεύματα ἐβάδισαν πρὸς τὴν ἀκτὴν, καὶ περιέμειναν μέχρι τῆς
 πρωῒας τὴν ἐπίθελαι, ἥτις δὲν ἔγινε. Τὸ στρατήγημα ἐπανελήφθη καὶ κατὰ
 τὰς ἐπομένους νύκτας, καὶ ὁ Πῶρος ἔβλεπεν ἑαυτὸν πάντοτε ἐκ νέου ἡπατημέ-
 νον· ἀποκαμῶν δὲ νὰ κρατῇ τὰ στρατεύματά του μᾶτην ἐπὶ νύκτας ὀλοκλή-
 ρους ἐκτεθειμένα εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἄνεμον, ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ ἐπιτηρῇ
 τὸν ποταμὸν διὰ τῶν συνήθων σκοπῶν.

Ἡ δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ κατέχεται ὑπὸ σειρᾶς τραχέων λόφων, οἵτι-
 νες ἐκτείνονται ἐπὶ τρία μίλια πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ ἀνυψοῦνται
 εἰς μεγάλα καὶ δασώδη ὄρη, παρὰ τὴν βορείαν κλιτὺν τῶν ὁποίων ποτάμιον τι
 εἰσβάλλει εἰς τὸν Ὑδάσπην.

Ἐκεῖ ὅπου γίνεται ἡ συμβολὴ ὁ Ὑδάσπης, ὅστις ἀπὸ τοῦ Κασμίρ ἕως
 ἐκεῖ ρεῖ πρὸς νότον, αἴφνης μεταβάλλει τὴν διεύθυνσιν του σχεδὸν κατ' ὀρθὴν
 γωνίαν, καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν ροὴν πρὸς δυσμὰς ἔχων ἐκ δεξιῶν μὲν τὴν τρα-
 χεῖαν ὀροσειράν, ἐξ ἀριστερῶν δὲ εὐρεῖαν καὶ εὐφορον πεδιάδα. Ἀπέναντι τῆς
 γωνίας τοῦ ὅρους καὶ κατωτέρω τῆς συμβολῆς ἐκείνου τοῦ ποταμοῦ κεῖται
 ἐν τῷ ποταμῷ ἡ ὑψηλὴ καὶ δασώδης νῆσος Γιαμάδ, ἀνωτέρω τῆς ὁποίας
 διαβαίνει τὸν Ὑδάσπην ἡ συνήθης ὁδὸς τοῦ Κασμίρ. Οὗτος ἦτο ὁ τόπος ὃν
 ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέλεξε πρὸς διάβασιν.

Ἀπὸ δὲ τοῦ στρατοπέδου κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης εἶχε ταχθῇ σειρά φυλα-
 κῶν εἰς σύμμετρον ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, ὥστε νὰ βλέπωνται καὶ ν' ἀκούων-
 ται· αἱ φωναὶ δὲ αὐτῶν, τὰ πυρὰ τῶν νυκτοφυλακῶν, καὶ τὰ νέα κινήματα τῶν
 στρατευμάτων πλησίον τοῦ στρατοπέδου θὰ ἐνέβαλλον τὸν ἐχθρὸν εἰς πλήρη
 ἀπάτην περὶ τοῦ τόπου τῆς μελετωμένης διαβάσεως, ἂν δὲν ἦτο ἡδη συνηθι-
 σμένος νὰ μὴ λαμβάνῃ πλέον τὰ τοιαῦτα ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μαθὼν ὅτι ὁ Ἀβισάρης ἀπέιχε τριῶν μόνον ἡμερῶν
 ὁδόν, προητοίμασε τὰ πάντα ἵνα τολήσῃ τὴν κρίσιμον προσβολήν. Καὶ ὁ μὲν
 Κρατερὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ ἱππαρχίαν, τοὺς ἱππεῖς τῶν Ἀραχωτῶν καὶ Πα-
 ροπαμισαδῶν, τὰς φάλαγγας τοῦ Ἀλκέτου καὶ Πολυσπέρχοντος καὶ τοὺς
 πεντακισχιλίους ἄνδρας τῶν Ἰνδῶν νομαρχῶν, ἔμεινε πλησίον τοῦ στρατοπέ-
 δου· προηγγέλθη δὲ νὰ ἡσυχάζῃ μὲν, μέχρις οὗ ἴδῃ τοὺς ἀπέναντι πολεμίους
 ἢ ἀπερχομένους τοῦ στρατοπέδου ἢ πλησίον αὐτοῦ ἡττηθέντας.

Ἐὰν δὲ παρατηρήσῃ ὅτι αἱ ἐχθρικοὶ δυνάμεις διηρέθησαν, τότε, ἐὰν μὲν οἱ
 ἐλέφαντες ἔμειναν ἀπέναντι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, νὰ μὴ τολήσῃ τὴν διάβα-
 σιν, ἐὰν δὲ ἀτήχθησαν πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ ἐναντίον τῶν παρὰ τὴν νῆσον
 διαβαινόντων Μακεδόνων, ὥφειλε παρευθὺς μετὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ

νὰ διαβῇ τὸν ποταμόν, ἐπειδὴ μόνον οἱ ἐλέφαντες παρεῖχον προσκόμματα εἰς ἐπιτυχὴ ἔκβασιν ἱππικῆς τινος προσβολῆς.

Δεύτερον δὲ σῶμα, συγκείμενον ἐκ τῶν φαλάγγων Μελεάγρου, Γοογίου καὶ Ἀττάλου καὶ ἐκ πεζῶν καὶ ἱππέων μισθοφόρων, προήλασεν ὑπὸ τὸν Λαγίδην Πτολεμαῖον ἐν καὶ ἡμισυ μίλιον πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ καὶ παρηγγέλθη, εὐθὺς ὡς ἴδῃ τὴν μάχην ἀρξαμένην πέραν τοῦ ποταμοῦ, νὰ διέλθῃ αὐτόν.

Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἀναλαβὼν τὰς ἱππαρχίας τοῦ Ἡφαιστίωνος, τοῦ Περδίκου, τοῦ Δημητρίου καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Κοῖνον ἄγλημα τῶν ἐταίρων ἱππέων, τοὺς Σκυθὰς, Βακτρίους καὶ Σογδίους ἱππεῖς, τοὺς Δάας ἵπποτοξότας, τὰς χιλιαρχίας τῶν ὑπασπιστῶν, τὰς φάλαγγας τοῦ Κλείτου καὶ Κοῖνου καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τοξότας, ἀνέζευξε τὴν πρωΐαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου.

Ἀπασαι αὗται αἱ κινήσεις ἐδυσχεράνησαν μὲν ὑπὸ τῆς ἀκαταπαύστου βροχῆς, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀπεκρύνθησαν ἀπὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ ἐχθροῦ.

Πρὸς πλειοτέραν δὲ ἀσφάλειαν ὁ βασιλεὺς ἐπορεύθη ὀπισθεν τῶν παρὰ τὴν ὄχθην ὑψηλῶν λόφων εἰς τὸν τόπον τὸν πρὸς διὰδασιν ἐκλεχθέντα, καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ ὀψὲ τῆς ἑσπέρας. Τὰ δὲ διαλελυμένα πλοιάρια, ὅσα ὁ Κοῖνος εἶχε μετακομίσῃ ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ, συνεπλήχθησαν πάλιν καὶ ἀπεκρύνθησαν ὀπισθεν τοῦ πυκνοῦ δάσους· ἐπορίσθησαν δὲ καὶ διφθέραι καὶ δοκοὶ πρὸς κατασκευὴν διφθερίων περαμάτων καὶ σχεδιῶν.

Δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς ἡσχολήθησαν περὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς διαβάσεως καθελκύνοντες τὰ πλοιάρια, πληροῦντες τὰς διφθέρας κάρφης καὶ στυπίου καὶ πηγνύοντες σχεδιάς. Φοβεροὶ ὄμβροι καὶ καταιγίδες καὶ λαίλαπες συνετέλεσαν, ὥστε ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων καὶ ὁ κτύπος τῶν τεκτόνων νὰ μὴ ἀκούσθῃ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην, τὸ δὲ πυκνὸν δάσος τοῦ ὄρους καὶ τῆς νήσου ἀπέκρυπτε τὰ πυρὰ τῶν μακεδονικῶν νυκτοφυλάκων.

Περὶ τὴν πρωΐαν ἐκόπασεν ἡ θύελλα καὶ ἔπαυσεν ἡ βροχὴ· ὁ δὲ ποταμὸς ἐξογκωθεὶς ἑρρόχθει παρὰ τὰς ὑψηλὰς ἀκτὰς τῆς νήσου· ὀλίγον ἀνωτέρω ταύτης ἔμελλε νὰ διαβῇ ὁ στρατός.

Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων Πτολεμαίου, Περδίκου, Λυσιμάχου, ὑπὸ τοῦ Σελεύκου τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν βασιλικῶν ὑπασπιστῶν, καὶ τινων ἐπιλέκτων ὑπασπιστῶν, ἐπέβη τῆς τριακοντόρου, ἥτις πρώτη ἀπέπλευσεν· ἐπὶ τῶν ἄλλων τριακοντόρων εἵποντο οἱ λοιποὶ ὑπασπισταί, ἐπὶ δὲ τῶν ἀκατίων πλοιαρίων, σχεδιῶν, διφθερίων περαμάτων οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ πεζοί· οἱ σύμπαντες 4,000 ἱππεῖς, 1,000 ἱππακοντισταί, σχεδὸν 6,000 ὑπασπισταὶ καὶ τέλος οἱ ψιλοὶ τῶν πεζῶν, οἱ Ἀγριᾶνες, οἱ ἀκοντισταὶ καὶ οἱ τοξόται ὡς 4,000 ἄνδρες.

Αἱ δύο φάλαγγες ἔμειναν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἵνα φυλάξωσι καὶ ἐπιτηρήσωσι τὴν ὑψηλὴν καὶ δασώδη ἀκτὴν τῆς νήσου· ἀφ' οὗ δὲ παρέκαμψαν τὴν βόρειον ἄκραν, εἶδον τοὺς ἱππεῖς τῶν ἐχθρικῶν προσκόπων, οἵτινες ἅμα ἰδόντες προσπλέουσιν τὴν δύναμιν ταύτην ἀπῆλθον ἐλαύνοντες ἀπὸ ρυτῆρος διὰ τῆς ὁμαλῆς πεδιάδος.

Οὕτω λοιπὸν ἡ ἐχθρική ὄχθη ἀπεγυμνώθη μαχητῶν καὶ οὐδείς ὑπῆρχεν ἵνα κωλύσῃ τὴν διάβασιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ πρῶτος πατήσας τὴν ὄχθην, μετ' αὐτὸν δὲ προσήραξαν αἱ ἄλλαι τριακόντοροι· μετ' οὐ πολὺ ἡκολούθησε τὸ ἱππικὸν καὶ ὁ ἐπίλοιπος στρατός, καὶ ἐντὸς ὀλίγου συνετάχθησαν πάντες εἰς φάλαγγας πορείας, ἵνα βαδίσωσιν.

Ἀλλὰ τότε ἐγνώσθη, ὅτι εὕρισκοντο ἐπὶ νήσου· διότι τὸ ὀρμητικὸν ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, οὐτινος ἡ κοίτη ἐνταῦθα αἰφνιδίως κάμπτεται πρὸς δυσμὰς, εἶχε ὑποσκάψῃ τὸ παρὰ τὴν ὄχθην χαμηλὸν ἕδαφος καὶ εἶχε σχηματίσῃ νέον βραχίονα ἔχοντα ἄφθονον ὕδωρ. Ἐπὶ πολὺν ὥραν ματαίως καὶ κινδυνεύοντες ἐξήτουν νὰ εὔρωσι πόρον τινὰ οἱ ἱππεῖς, διότι πανταχοῦ τὸ ὕδωρ ἦτο παραπολὺ βαθύ καὶ εὐρύ, καὶ ἐνόμισαν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο, εἰμὴ νὰ περιαγάγῃσι τὰ πλοιάρια καὶ διφθέρινα περάματα περὶ τὴν ἄκραν ταύτην τῆς νήσου.

Ἀλλ' ὁ μέγιστος κίνδυνος ἦτο ὅτι ἐκ τῆς ἐντεῦθεν προσερχομένης χρονοτριβῆς ὁ ἐχθρὸς ἐκέρδιζε καιρὸν πρὸς ἀποστολὴν μεγάλου στρατιωτικοῦ σώματος δυναμένου νὰ δυσχεράνῃ, ἢ καὶ ἀδύνατον νὰ καταστήσῃ τὴν διάβασιν. Ἐπὶ τέλους εὗρέθη μία θέσις πορεύσιμος· μετὰ πολλοῦ κόπου ἀντέστησαν εἰς τὸ ρεῦμα ἄνθρωποι καὶ ἵπποι, διότι τὸ ὕδωρ ἔφθανεν εἰς τοὺς πεζοὺς μέχρι τῶν μαστῶν, οἱ δὲ ἵπποι εἶχον μόνον τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τοῦ ὕδατος.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ διάφορα τμήματα διέβησαν εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην· ἐν πυκνῇ δὲ παρατάξει δεξιᾷ μὲν οἱ Τουράνιοι ἱππεῖς, κατόπιν δὲ αἱ μακεδονικαὶ ἴλαι, ἔπειτα οἱ ὑπασπισταὶ καὶ τέλος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τὸ ψιλὸν πεζικὸν ἐξεκίνησαν· ἔπειτα δὲ στραφέντες ἐπὶ δεξιᾷ ἐβάδιζον κατὰ τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ διευθυνόμενοι πρὸς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον· ἵνα δὲ μὴ καταπονῇ τοὺς πεζοὺς, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἔπωνται βραδέως, αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Ταύρωνα τοξοτῶν προηγεῖτο ἀπέχων ἡμίσειαν ὥραν· διότι ἐνόμιζον ὅτι, ἂν μὲν ὁ Πῶρος ἀντεπεξέρχετο μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, αὐτὸς θὰ ἠδύνατο ἡγούμενος τοῦ ἐξαιρέτου καὶ τῶν Ἰνδῶν ἀνωτέρου ἱππικοῦ ν' ἀπομάχῃται μέχρις οὗ ἔλθῃ τὸ ἱππικόν· ἂν δὲ οἱ Ἰνδοί, ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς αἰφνιδίας αὐτοῦ ἐμφανίσεως, ἤθελον ἰποχωρήσῃ, θὰ εἶχεν ἱκανοὺς τοὺς πεντακισχιλίους ἱππεῖς πρὸς ἐπέλασιν καὶ καταδίωξιν.

Ὁ δὲ Πῶρος, ἀφοῦ ἡγγέλθη ὑπὸ τῶν ἐπανελθόντων προσκόπων αὐτοῦ, ὅτι μέγα πλῆθος στρατευμάτων ἐπέρχεται, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ὁ Ἀβισάρης ἐκ τοῦ Κασμίρ καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ἦτο δυνατόν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ νὰ παραλείψῃ τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἔρχεται; ἢ τούλάχιστον, ἀφοῦ διέβη τὸν ποταμόν, νὰ μὴ τὸν προειδοποιήσῃ περὶ τῆς αἰσίας αὐτοῦ ἀφίξεως;

Ἀλλ' ἦτο πλέον πολὺ φανερόν, ὅτι οἱ ἀποβάντες ἦσαν Μακεδόνες, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐξετέλεσεν ἀκωλύτως καὶ ἐπιτυχῶς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἥτις ἀπῆται θυσίαν χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ ὅτι οἱ Ἰνδοὶ δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον νὰ διαφιλονεικήσωσι τὴν πρὸς ἑαυτοὺς ὄχθην. Ἐν τούτοις τὰ στρατεύματα,

ὅσα εἶδον ὅτι ἦσαν ἐτι παρατεταγμένα ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω τοῦ ποταμοῦ, ἀπεδείκνυσαν ὅτι τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ προαποσταλὲν σῶμα δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι πολὺ σπουδαῖον.

Ὁ Πῶρος λοιπὸν ὤφειλε νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν, ὅπως, ἀφοῦ ἅπαξ τοῦτο διέδῃ τὸν ποταμόν, ἀποκόψῃ καὶ ἐξοντώσῃ αὐτό· ὤφειλε δηλαδὴ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπίθεσιν, ἥτις διὰ τῶν ἀρμάτων του καὶ τῶν ἐλεφάντων ἦτο τοσοῦτον εὐκολος καὶ σχεδὸν ἐπιβεβλημένη· ἀλλ' ἀντὶ τοῦτου ἐφρόντισε μόνον πῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν πρόοδον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν κρίσιμον μάχην, μέχρις οὗ ἔλθῃ ὁ Ἀβισάρης· ἔπεμψε λοιπὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ δισχιλίων ἱππέων καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἀρμάτων, ἐλπίζων ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἠδύνατο ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸ σῶμα τοῦτο ἐπερχόμενον διὰ τῶν παροχθίων λειμώνων, οὐδὲν ἄλλο ἐνόμισεν, ἢ ὅτι ὁ Πῶρος ἐπήρχετο μετὰ παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅτι τὸ ὀρώμενον μόνον ἦτο ἐμπροσθοφυλακή, ὅθεν διέταξε τοὺς ἱππεῖς αὐτοῦ νὰ ἐτοιμασθῶσιν εἰς μάχην· ἀλλὰ παρατηρήσας ἔπειτα, ὅτι ὀπισθεν τούτων τῶν ἱππέων καὶ ἀρμάτων δὲν ἠκολούθει ἄλλος στρατὸς, ἔδωκεν εὐθὺς τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως· καὶ ἐπιπεσόντες πανταχόθεν οἱ Τουράνιοι ἱππεῖς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐθορύβουν καὶ περιεκύκλωνον αὐτόν· οἱ δὲ Μακεδόνες κατὰ ἕλας ἐπετίθεντο.

Μάτην οἱ Ἰνδοὶ ἐξήτουν ν' ἀντισταθῶσιν ἢ νὰ ὑποχωρήσωσιν· ἐντὸς ὀλίγου, καίτοι ἀνδρείοτατα ἀμυνόμενοι, κατετροπώθησαν ὀλεσχερῶς· τετρακόσιοι μὲν ἔπεσον νεκροὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος, τὰ δὲ ἄρματα ἀδυνατοῦντα νὰ φύγῃσι ταχέως ἐν τῷ μαλακῷ καὶ πηλώδει ἐδάφει τοῦ λειμῶνος, ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων οὔτινες τῶρα κατεδίωκον μετὰ πλειοτέρας ζέσεως.

Οἱ περισσώθεντες ἐκ τοῦ διασκορπισθέντος σώματος ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον φέροντες τὴν ἀγγελίαν τῆς ἥττης των, τοῦ θανάτου τοῦ ἡγεμονόπαϊδος καὶ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω πορείας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Πῶρος τῶρα μάλιστα κατενόησεν, ὁποῖον ἐχθρὸν εἶχεν ἀπέναντί του, καὶ ὅτι ἦτο κατεπείγουσα ἀνάγκη, ἐν ὅσῳ ἀκόμῃ ἦτο δυνατόν, νὰ προλάβῃ τὰ ἐπακόλουθα τῶν ἡμιτελῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐπετάχονον μόνον τὸν κίνδυνον.

Ἡ μόνη σωτηρία ἦτο νὰ ἐπιπέσῃ εὐθὺς μετὰ πολυπληθεστέρας δυνάμεως κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἐχθροῦ καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτόν, πρὶν λάβῃ καιρὸν νὰ συναθροίσῃ περὶ ἑαυτὸν πλειότερα στρατεύματα, καὶ οὕτω νὰ ἀφαιρήσῃ τὸ τελευταῖον πλεονέκτημα, ὅπερ εἶχεν ἀκόμῃ ὁ Πῶρος, τὸ τοῦ περισσοτέρου πλήθους.

Ἀλλ' ἔπρεπεν ὅμως ἡ ἀπέναντι τοῦ μακεδονικοῦ στρατοπέδου ὄχθη νὰ μὴ γυμνωθῇ, ἵνα μὴ ὁ πρὸ αὐτῆς ἐτοιμοπόλεμος στρατὸς βιάσῃ τὴν διάδασιν καὶ ἀπειλῇ κατὰ τὰ νῶτα τὴν παράταξιν τῶν Ἰνδῶν.

Διὰ τοῦτο ὁ Πῶρος κατέλειπεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλίγους τινὰς ἐλέφαντας καὶ πολλὰς χιλιάδας ἀνδρῶν, ἵνα ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τοῦ Κρατεροῦ

καὶ φυλάττωσι τὴν ὄχθην· αὐτὸς δὲ ἐξώρμησεν ἐναντίον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔχων ὅλον αὐτοῦ τὸ ἱππικόν, 4,000 τὸν ἀριθμόν, τριακόσια πολεμικὰ ἄρματα, τριάκοντα χιλιάδας πεζοὺς καὶ διακοσίους ἐλεφάντας.

Ἀφ' οὗ δὲ διήλθε τὸ ἐλώδες ἔδαφος τοῦ λειμῶνος τοῦ ἐκτεινομένου πλησίον τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀναπεπταμένον ἀμμόδες πεδίον, ὅπερ ἦτο εὖθετον διὰ τε τὴν ἀνάπτουξιν τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐλεφάντων, παρέταξεν εἰς μάχην τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἰνδικὴν συνήθειαν· εἰς μὲν τὸ μέτωπον ἔταξε τὴν φοβεράν σειρὰν τῶν διακοσίων ἐλεφάντων, οἵτινες, διαλείποντες ἀπ' ἀλλήλων πεντήκοντα βήματα, κατεῖχον ἔδαφος ἐνὸς περίπου μιλίου, κατόπιν δὲ τούτων εἰς δευτέραν παράταξιν ἐτάχθη τὸ πεζικὸν κατὰ στίφη ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἀνδρῶν μεταξὺ δύο ἐλεφάντων ἕκαστον· εἰς τὰ τελευταῖα στίφη τῆς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς πτέρυγος, αἵτινες ἐξετείνοντο περισσότερον τῆς σειρᾶς τῶν ἐλεφάντων, παρατάχθησαν δισχίλιοι ἱππεῖς ἑκατέρωθεν· τὰ δὲ δύο ἄκρα τῆς μακρᾶς παρατάξεως ἐπροστατεύοντο ἕκαστον ὑπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ἁρμάτων, ἕκαστον δὲ τούτων ἔφερε δύο ὀπλίτας, δύο τοξότας μεγατόξους καὶ δύο ὀπλισμένους ἡνιόχους.

Ἡ δύναμις ταύτης τῆς παρατάξεως συνίστατο εἰς τοὺς διακοσίους ἐλεφάντας, ὧν ἡ ἐνέργεια θὰ ἦτο τοσοῦτον ἄλλον φοβερὰ καθ' ὅσον τὸ ἱππικόν, ἐφ' οὗ ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε τὰς ἐλπίδας τῆς νίκης ἐκείνης τῆς ἡμέρας, δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσῃ.

Τῷ ὄντι ἐπίθεσις καλῶς διεξαγομένη ἡδύνατο ἐξ ἅπαντος νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς Μακεδόνas· οἱ ἐλέφαντες ἐφορμώντες κατὰ τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων καὶ προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν κατὰ μέρος τμημάτων τοῦ πεζικοῦ, ὡς ἀπὸ μηχανῶν ἐκτοξευόντων, θὰ ἡδύνατο νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τὸ ἱππικόν καὶ νὰ συμπατήσωσι τὴν φάλαγγα, τὸ δὲ Ἰνδικὸν ἱππικόν καὶ τὰ πολεμικὰ ἄρματα νὰ καταδιώξωσι τοὺς φεύγοντας καὶ νὰ κωλύσωσι τὴν διὰ τοῦ ποταμοῦ φυγὴν· καὶ αὕτη δὲ ἡ καθ' ὑπερβολὴν ἐκτεταμένη καὶ τὸν ἐχθρὸν πολὺ ὑπερφλαγγίζουσα παράταξις ἡδύνατο νὰ εἶναι πολὺ τελεσφόρος, ἂν τὰ ἄρματα καὶ ἱππεῖς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πτερύγων ἐπέκαμπτον ἅμα τῇ ὁρμῇ τῶν ἐλεφάντων, καὶ ἐπέπιπτον εἰς τὰ πλάγια τῶν πολεμίων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Πῶρος ὤφειλεν, ἅμα ἰδὼν τοὺς πολεμίους, νὰ προσβάλῃ αὐτούς, ἵνα μὴ ἀφήσῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἰδίως τὴν ἐκλογὴν ἐκείνου τοῦ μέρους, ὅπου ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ τὴν μάχην. Ἀλλ' ἐδίστασε· καὶ ὁ Ἀλέξανδρος τὸν προέλαβε μεταχειρισθεὶς τὰ πάντα πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος, μετὰ περισκέψεως καὶ τόλμης, ἥτις μόνῃ ἡδύνατο νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν πολεμίων.

Ὁ χώρος ὃν κατεῖχεν ὁ μικρὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀπέναντι τῶν εἰς μάχην παρατεταγμένων πολεμίων καὶ τῶν ἐλεφάντων αὐτῶν, ἦτο μόλις τὸ τέταρτον τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως. Καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις αὐτοῦ μάχαις, ἦτο ἡναγκασμένος νὰ προχωρῇ λοξῶς καὶ νὰ ἐπιπέσῃ μετὰ πάσης τῆς ὁρμῆς εἰς ἓν μέρος.

Ἐπρεπέ—καὶ μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἡδύνατο νὰ τολμήσῃ τὸ τοιοῦτον—ἀπέναντι τοῦ ἀδεξίου πλήθους τῶν πολεμίων νὰ ἐπιτεθῇ μὲν τρόπον τινὰ δι' ἀπεσπασμένων τμημάτων, ἔπειτα δὲ νὰ περιμείνῃ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς νικηφόρου αὐτῶν προελάσεως τὴν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι συνένωσιν τῶν τμημάτων τούτων εἰς τὸν προσήκοντα τρόπον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἰνδῶν συνίστατο εἰς τοὺς ἐλέφαντας, ἔπρεπεν ἡ κρίσιμος προσβολὴ ν' ἀποφύγῃ αὐτούς, νὰ γείνῃ δὲ ἐναντίον τοῦ ἀσθενεστάτου μέρους τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως, καὶ ἵνα τελείως ἐπιτύχῃ, νὰ ἐκτελεσθῇ δι' ἐκείνων τῶν στρατευμάτων ὧν ἡ ὑπεροχὴ ἦτο ἀναμφισβήτητος.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πεντακισχιλίους ἵππεις, ἐν ᾧ ὁ ἐχθρὸς καθ' ἑκάτεραν τὴν πτέρυγαν εἶχε δισχιλίους μόνον περίπου, οἵτινες, τοσοῦτον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντες, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ βοηθῶνται, μόνον εἰς τὰ πλησίον αὐτῶν παρατεταγμένα ἑκατὸν πεντήκοντα ἄρματα εἶχον ἀμφίβολόν τινα ὑποστήριξιν.

Τὸ μὲν λοιπὸν ἀκολουθῶν τὴν πολεμικὴν συνήθειαν τῶν Μακεδόνων, τὸ δὲ ἐπιθυμῶν ὅσον τὸ δυνατόν πλησιέστατα τοῦ ποταμοῦ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν προσβολήν, ἵνα μὴ ὁλοσχερῶς ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ἀντιπέραν τεταγμένου σώματος τοῦ Κρατεροῦ, ὥρισεν ὁ βασιλεὺς τὴν δεξιὰν πτέρυγαν πρὸς ἑναρξιν τῆς μάχης. Εὐθύς δὲ ὡς εἶδε μακρόθεν τοὺς Ἰνδοὺς εἰς μάχην παρατεταγμένους, ἐπέσχε τὴν πορείαν τῶν ἵππέων, μέχρις οὗ ἔλθωσι πᾶσαι αἱ χιλιαρχίαι τοῦ πεζικοῦ.

Αὗται δὲ φλεγόμεναι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ συμπλακῶσι μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἤλθον τρέχουσαι, ἵνα δὲ καὶ αὗται ἀναπνεύσωσι καὶ ὁ ἐχθρὸς μείνῃ μακρὴν μέχρις οὗ οἱ πεζοὶ οὗτοι συνταχθῶσιν, ὥφειλον οἱ ἵππεις τῇδε κἀκείσε ἐπελαύνοντες ν' ἀπασχολῶσι τοὺς ἐχθρούς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐτάχθησαν οἱ πεζοί, πρὸς δεξιὰν μὲν ἡ φάλαγξ τοῦ Σελεύκου, ἔπειτα δὲ τὸ ἄγγμα καὶ αἱ λοιπαὶ χιλιαρχίαι ὑπὸ τὸν Ἀντιγένην, τὸ ὅλον ἐξακισχίλιοι περίπου ὑπασπισταί· ἀριστερὰ δὲ τούτων ψιλοὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Ταύρωναν. Ἐλάβον δὲ διαταγὴν νὰ μὴ κινήθωσι πρότερον, πρὶν ἴδωσι τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν πολεμίων κατατροπωθὲν ὑπὸ τῶν ἵππέων, τὸ δὲ πεζικὸν τῆς δευτέρας παρατάξεως περιελθὼν εἰς σύγχυσιν.

Τότε οἱ μὲν ἵππεις, μεθ' ὧν ὁ βασιλεὺς ἐμελέτα νὰ ἐπιτεθῇ, αἱ ἱππαρχίαι δηλαδὴ τοῦ Ἡφαιστίωνος καὶ Περδίκου καὶ οἱ Δάαι τοξόται, τρισχίλιοι περίπου τὸν ἀριθμὸν, προήλασαν ὀλίγον τι λοξεύσαντες πρὸς τὰ δεξιὰ, ὁ δὲ Κοῖνος μετὰ τοῦ ἀγῆματος καὶ τῆς ἱππαρχίας τοῦ Δημητρίου ἤλασαν πολὺ μᾶλλον πρὸς τὰ δεξιὰ λαβόντες τὴν παραγγελίαν, ὅταν οἱ ἀπέναντι αὐτῶν τεταγμένοι ἵππεις τῶν πολεμίων ἐπελάσωσιν ἐπὶ δεξιᾷ πρὸς βοήθειαν τῶν κατὰ τὴν πρώτην σύρραξιν κλονουμένων νὰ ἐπιπέσωσιν εἰς τὰ νῶτα αὐτῶν.

Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν παράταξιν τῶν ἐχθρικῶν ἵππέων μέχρι τοξεύματος, ἔπεμψε προηγουμένως τοὺς χιλίους Δάας, ἵνα διὰ χαλάζης βελῶν καὶ τῆς ἀκαθέκτου ὀρμῆς τῶν ἀγρίων αὐτῶν ἵππων ἐμβάλωσιν εἰς τὴν ἀταξίαν τοὺς Ἰνδοὺς ἵππεις. Αὐτὸς δὲ ἐλόξευσεν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὰ

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΧΟΜΕΝΟΣ ΑΦ' ΙΠΠΟΥ

δεξιά καὶ πρὸς τὰ πλάγια τῶν Ἰνδῶν ἱππέων, ὅπως ἐπιπύσῃ κατ' αὐτῶν μετὰ πάσης δυνάμεως, πρὶν ἔτι συνέλθωσιν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως καὶ παραχῆς τῆς ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν Δάων καὶ ἀνασυνταχθέντες δυνηθῶσι ν' ἀντεπεξέλθωσιν κατ' αὐτοῦ.

Τὸν ἐπικείμενον τοῦτον κίνδυνον βλέπων ὁ ἐχθρὸς ἔσπευσε νὰ συγκεντρώσῃ τοὺς ἱππεῖς καὶ νὰ διατάξῃ ἀντεπέλασιν. Ἄλλ' ὁρμήσας εὐθὺς ὁ Κοῖνος ἐπέπεσεν εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀπέναντι τεταγμένων, οἵτινες ἤδη ἐπέκαμπτον πρὸς τὰ δεξιά. Ὁλεσχερῶς δὲ καταπλαγέντες ὑπὸ τοῦ δευτέρου τούτου κινδύνου καὶ διαταραχθέντες ἐν τῇ κινήσει τῶν ταύτην, ἐπεχείρησαν οἱ Ἰνδοὶ νὰ σχηματίσωσι διπλοῦν μέτωπον, ὅπως ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἱππικὰ στίφῃ τὰ συγχρόνως αὐτοὺς ἀπειλοῦντα.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐπιληφθεὶς τῆς στιγμῆς τούτου τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐνέβαλεν οὕτως ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν πλέον νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἐπίθεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ταχέως ἔφυγον ἐκείθεν καὶ ἐζήτησεν προστασίαν ὀπισθεν τῆς ἀκλονήτου σειρᾶς τῶν ἐλεφάντων. Τότε ὁ Πῶρος διέταξέ τινα τῶν θηρίων νὰ στραφῶσι καὶ νὰ ἐπελάσωσι ἐναντίον τοῦ ἱππικοῦ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ μακεδονικοὶ ἱπποὶ μὴ ὑπομένοντες τὴν βραχνὴν αὐτῶν κραυγὴν, ἔντρομοι ἔφυγον πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἐπήρχετο τροχάδην ἡ φάλαγξ τῶν ὑπασπιστῶν, κατὰ τούτων δὲ ἐφώρμησαν οἱ ἄλλοι ἐλεφάντες τῆς παρατάξεως καὶ ἤρχισεν φοβερὰ καὶ φονικωτάτη μάχη. Τὰ θηρία διέσπων τὰς πυκνοτάτας τάξεις, καὶ ὠρύόμενα κατέβαλλον διὰ τῶν προβοσκίδων, κατεπάτουν καὶ διετρύπων διὰ τῶν χαυλιοδόντων, πᾶσα δὲ πληγὴ καθίστα αὐτοὺς μανιώδεις.

Ἄλλ' οἱ Μακεδόνες δὲν ὑπεχώρησαν· διαλύσαντες δὲ τὰς τάξεις, ἠγωνίζοντο ὡς ἐν μονομαχίᾳ πρὸς τὰ πελώρια θηρία, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ὄφελος εἶχον, εἰμὴ ὅτι δὲν ἐξωλοθρεύθησαν οὐδὲ κατετροπώθησαν.

Ἐκ τῆς προελάσεως αὐτῆς τῶν ἐλεφάντων ἐνθαρρυνθέντες οἱ Ἰνδοὶ ἱππεῖς, οἵτινες εἶχον σπεύσῃ νὰ συνταχθῶσιν, ὥρμησαν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Μακεδόνων ἱππέων· ἀλλ' οὗτοι ὑπερέχοντες αὐτῶν κατὰ τὴν σωματικὴν ῥώμην καὶ τὴν ἄσκησιν, ἔτρεψαν αὐτοὺς καὶ πάλιν εἰς φυγὴν, οὕτως ὥστε ἐκ νέου ἐσώθησαν. Ἐν τούτοις ὁ Κοῖνος, ἀγόμενος ὑπὸ τῶν περιπετειῶν τῆς μάχης, ἠνώθη μετὰ τῶν ἱππαρχιῶν τοῦ βασιλέως, καὶ οὕτως ἠδύνατο ἅπαν τὸ ἱππικὸν συνησπισμένον νὰ κινήθῃ.

Ἐπετιθέη λοιπὸν μετὰ πάσης τῆς ὁρμῆς κατὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν Ἰνδῶν, ὅπερ ἀδυνατοῦν νὰ ἀντισταθῇ ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγὴν, καὶ διωκόμενον κατὰ πρόδας ὑπὸ τῶν πολεμίων, κατέφυγε μετὰ πολλὰς ἀπωλείας πρὸς τοὺς μαχομένους ἐλεφάντας.

Κατὰ χιλιάδας συνεσωρεύοντο ἐπὶ τοῦ φρικώδους πεδίου τῆς μάχης τῶν ἐλεφάντων· φίλοι καὶ ἐχθροὶ συνωστίζοντο πρὸς ἀλλήλους ἐν αἵματηρᾷ ἀταξίᾳ· οἱ ἐλεφάντες κατὰ τὸ πλεῖστον στερούμενοι τῶν ὀδηγῶν, θορυβοῦμενοι δὲ καὶ ἐξαγριούμενοι ἐκ τοῦ ἀλαλαγμοῦ τῆς μάχης καὶ μανιώδεις ἐκ τῶν τραυματῶν κατέβαλλον καὶ συνεπάτουν πάντας τοὺς πλησιάζοντας φίλους καὶ ἐχθρούς,

Οἱ Μακεδόνες ἔχοντες τὸ εὐρὺ πεδῖον ἀναπεπταμένον, ὥστε νὰ κινῶνται ἐλευθέρως ἀπέναντι τῶν θηρίων, ὑπεχώρουν μὲν ὁσάκις ἐκείνα ἐπήλαυνον, ἐτόξευον δὲ καὶ κατεδίωκον αὐτὰ ὁσάκις ἐπανεστρεφον, ἐνῶ οἱ Ἴνδοι, οἱ ὀφειλοντες μεταξὺ αὐτῶν νὰ κινῶνται, δὲν ἠδύναντο μῆτε νὰ χρυσθῶσι μῆτε νὰ σωθῶσι.

Καὶ τέλος λέγεται ὅτι ὁ μὲν Πῶρος, ὅστις ἀπὸ τοῦ μαχίμου αὐτοῦ ἐλέφαντος διεῖπε τὸν ἀγῶνα, συνήθροισε τεσσαράκοντα ἔτι ἀβλαβῆ θηρία, ἵνα μετ' αὐτῶν φερόμενος διακρίνῃ τὴν φοβεράν μάχην· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἐναντίον αὐτῶν τοὺς τοξότας, Ἀγριᾶνας καὶ ἀκοντιστάς, οἵτινες ἐν τῇ δεξιότητι αὐτῶν, ὅτε μὲν παρεξέκλινον τὰ κατ' αὐτῶν φερόμενα ἄγρια θηρία, καὶ μακρόθεν κατετόξευον αὐτὰ καὶ τοὺς ὀδηγοὺς αὐτῶν, ὅτε δὲ μετὰ προσοχῆς εἰσχωροῦντες κατέκοπτον διὰ τῶν πελέκειων τὰς πτέρνας αὐτῶν, καὶ πολλὰ μὲν ἤδη τούτων ἐκυλίνοντο θνήσκοντα ἐπὶ τοῦ πλήρους νεκρῶν καὶ ἡμιθανῶν πεδίου, ἄλλα δὲ ἐν τῇ ἀνισχύρῳ αὐτῶν μανίᾳ συρίζοντα ἐφέροντο κλονούμενα καὶ ἄλλην μίαν φοράν ἐναντίον τῆς πεπυκνωμένης ἤδη φάλαγγος, ἥτις δὲν τοὺς ἐφοβεῖτο πλέον.

Ἐν τούτοις ὁ μὲν Ἀλέξανδρος συνήθροισε πέραν τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοὺς ἱππεῖς του, ἐντεῦθεν δὲ συνασπισθέντες ἐτάχθησαν οἱ ὑπασπισταί. Τότε δὲ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως διαταγὴ νὰ ἐπιέσωσι πάντες ἐναντίον τῶν περιεζωσμένων πολεμίων καὶ διὰ τῆς διπλῆς ἐπιθέσεως νὰ συντρίψωσι τὰ διαλελυμένα αὐτῶν πλήθη. Οὐδεὶς πλέον ἀνθίστατο· ἀλλ' ὅσοι ἠδύναντο ἔφευγον τὴν φοβεράν σφαγὴν, οἱ μὲν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας, οἱ δὲ εἰς τὰ ἔλη τοῦ ποταμοῦ, οἱ δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἐκ δὲ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ὁ Κρατερῆς καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί, καθ' ἣν εἶχον διαταγὴν διέδθησαν τὸν ποταμὸν καὶ μὴ εὐρόντες ἀντίστασιν ἀπέδωκαν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην, ἦλθον δὲ ἐγκαίρως, ἵνα διαδεχθῶσιν εἰς τὴν καταδίωξιν τοὺς ἐκ τῆς ὀκταώρου μάχης καταπεπονημένους στρατιώτας.

Ὡς εἴκοσι χιλιάδες Ἴνδοι ἦσαν οἱ φονευθέντες, ἐν οἷς δύο υἱοὶ τοῦ Πῶρου, ὁ ἡγεμὼν Σπιτάκης, πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ καὶ πάντες οἱ ἡνίοχοι καὶ ὀδηγοὶ τῶν ἐλεφάντων, τρισχίλιοι ἵπποι καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐλέφαντας κατέκειντο νεκροὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου, ὡς ὀγδοήκοντα δὲ ἐλέφαντες ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ.

Ὁ βασιλεὺς Πῶρος ἰδὼν τὴν μὲν δύναμιν αὐτοῦ συντετριμμένην, τοὺς δὲ ἐλέφαντας καταβεβλημένους καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ περιεζωσμένον καὶ ὁλοσχερῶς διαλελυμένον, ἐζήτησε τὸν θάνατον ἐν τῇ μάχῃ· καὶ ἐπὶ πολλὴν μὲν ὥραν διεφύλαξεν αὐτὸν ὁ χρυσοῦς θώραξ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ φέροντος αὐτὸν πιστοῦ θηρίου· ἀλλὰ τέλος ἐτοξεύθη κατὰ τὸν δεξιὸν ἱμῶνα.

Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μάχην, καὶ φοβούμενος μὴ ζωγρηθῇ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἔστρεψε τὸ θηρίον ἵνα ἐξέλθῃ τῆς συμπλοκῆς. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἶχε μὲν πολλὰκις ἴδῃ τὸν ὑψηλὸν καὶ γηραιὸν βασιλέα τῶν Ἰνδῶν ἀπὸ τοῦ κεκοσμημένου θηρίου πανταχοῦ διατάττοντα καὶ ἐποτρύνοντα, θαυμάσας δὲ τὸν ἀνδρεῖον ἡγεμόνα, ἔδραμε κατόπιν ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ.

φεύγοντος· ἀλλὰ τότε κατέπεσεν ὑπ' αὐτὸν ὁ γηραιὸς καὶ πιστὸς αὐτοῦ μάχιμος ἵππος Βουκέφαλος, ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τοῦ καύσωνος τῆς ἡμέρας.

Ἐπεμψε λοιπὸν τὸν ἡγεμόνα τῶν Ταξίλων πρὸς τὸν φεύγοντα, ἰδὼν δὲ οὗτος τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ ἐχθρὸν ἔστρεψε τὸ θηρίον, καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἀγῶνι ἔρριψε τὸ ἀκόντιον κατὰ τοῦ ἡγεμόνος· ἀλλ' οὗτος χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τοῦ ἵππου διέφυγε τὸ βέλος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔπειμψεν ἄλλους Ἰνδοὺς, ἐν οἷς τὸν ἡγεμόνα Μέρδην, ἄλλοτε φίλον ὑπάρξαντα τοῦ βασιλέως Πῶρου. Ὁ Πῶρος ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τοῦ ρέοντος αἵματος καὶ βασιανίζομενος ὑπὸ σφοδρᾶς δίψης, ἤκουσεν αὐτὸν ἀπαθῶς, καὶ ἔπειτα τὸ θηρίον ἐγονάτισε καὶ διὰ τῆς προσβοσκήδος του τὸν ἀπέθεσε κατὰ γῆς.

Πῶν δὲ καὶ ἀναπαυθεὶς ὀλίγον, παρεκάλεσε τὸν ἡγεμόνα Μερὸν νὰ τὸν ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐρχόμενον, ἔδραμε πρὸς αὐτὸν μετ' ὀλίγων ἐκ τῶν φίλων του, καὶ ἐθαύμασε τὴν καλλονὴν τοῦ γηραιοῦ ἡγεμόνος καὶ τὴν εὐγενῆ ἀξιοπρέπειαν, μεθ' ἧς ἂν καὶ ἡττημένος ἦρχετο πρὸς αὐτόν. Μετὰ τὰς πρώτας δεξιώσεις λέγεται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν αὐτόν, πῶς ἤθελε νὰ τὸν μεταχειρισθῇ· ὁ δὲ Πῶρος ἀπεκρίθη: «Βασιλικῶς»· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἶπε «τοῦτο μὲν θὰ πράξω χάριν ἑμαυτοῦ, σὺ δὲ ζῆτει, τί θέλεις ὑπὲρ σεαυτοῦ», ὁ Πῶρος εἶπεν· «ἐν ταύτῃ τῇ λέξει τὰ πάντα περιέχονται».

Ὁ Ἀλέξανδρος προσηνέχθη βασιλικῶς πρὸς τὸν ἡττηθέντα· ἡ μεγαλοψυχία ἦτο ἀρίστη πολιτικὴ διότι σκοπὸς τῆς Ἰνδικῆς ἐκστρατείας δὲν ἦτο ἡ ἄμεσος ἐξουσία ἐπὶ τῆς Ἰνδικῆς, ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠδύνατο διὰ μιᾶς νὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὸ περσομακεδονικὸν κράτος τὸ τῶν Ἰνδιῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἀνεπτυγμένος καὶ ἰδιοφυὲς πολιτισμὸς τόσον ἀλλοτριώτερος ἐφαίνετο, ὅσον ἀπώτερον προέβαιεν.

Ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι κύριος πάσης τῆς μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ χώρας, νὰ ἀποκτήσῃ δὲ τελεσφόρον πολιτικὴν ὑπεροχὴν πέραν τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐνταῦθα εἰς τὸν μιξελληνικὸν βίον τοιαύτην ροπήν, ὥστε προϊόντος τοῦ χρόνου νὰ εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ ἄμενος ἔνωσις τῆς Ἰνδικῆς μετὰ τῆς λοιπῆς Ἀσίας· οὗτοι φαίνονται ἦσαν οἱ σκοποὶ οἱ διέποντες τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ Ἰνδικῇ· ὅχι τοὺς λαοὺς ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ἡγεμόνας ἤθελε νὰ ἐξαρτήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ. Μέτρον δὲ τῆς πολιτικῆς ταύτης τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἡ μέχρι τοῦδε θέσις τοῦ Πῶρου ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Πενταποτάμου τοῦ Ἰνδοῦ.

Ὁ Πῶρος εἶχε προφανῶς μέχρι τοῦδε ἡ ἐπεδίωκεν ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Πέντε ποταμῶν ἡγεμονίαν τινά, καὶ διὰ τοῦτο ἐξήγειρε τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων. Τὸ κράτος αὐτοῦ κυρίως μὲν περιελάμβανε μόνον τὰς ἐξειργασμένας πεδιάδας τὰς μεταξὺ τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου, ἀλλὰ πρὸς δυσμὰς μὲν τοῦ Ὑδάσπου εἶχε τὸν ἐξάδελφόν του Σπιτάκην, πρὸς ἀνατολάς δὲ τοῦ Ἀκεσίνου ἐν τῇ Γανδαρίτιδι εἶχε λάβῃ τὴν ἐξουσίαν δι' αὐτοῦ πιθανῶς ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Πῶρος, καὶ οὕτως ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ ἰσχὺς ἐξετείνε-

νετο πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Ὑαρῳτίδος, ὅστις ἀπετέλει τὸ ὄριον πρὸς τοὺς αὐτονόμους λαοὺς τῆς Ἰνδικῆς.

Ἐπειδὴ δὲ μάλιστα ἦτο σύμμαχος τοῦ Ἀδισάρου, ἐτόλμησε νὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ εἰς τούτου τὴν χώραν· καίτοι δὲ αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ἐναυάγησαν κατὰ τῆς ἀνδρείας τούτων τῶν φυλῶν, ἡ ὑπεροχὴ ὅμως αὐτοῦ ἐν ταῖς χώραις τοῦ Ἰνδοῦ παρέμεινεν ἀναμφισβήτητος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος αὐξήσας οὐκ ὀλίγον τὴν δύναμιν τοῦ Ταξίλου δὲν ἠδύνατο νὰ στηρίξῃ τὸ πᾶν ἐπὶ τῆς πίστεως ἐνὸς ἡγεμόνος· ἡ ὑποταγὴ πάσης τῆς χώρας τοῦ Πενταποτάμου ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ συμμάχου ἡγεμόνος θὰ ἦτο ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος τοῦ νὰ καταστήσῃ μισητὴν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξάρτησιν καὶ θὰ παρείχεν εἰς αὐτὸν πρόχειρα τὰ μέσα, ὅπως ἀποσπασθῇ αὐτῆς κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ ἀρχαία πρὸς τὸν ἡγεμόνα Πῶρον ἔχθρα θὰ τῷ ἔδιδεν εὐκόλως ἀφορμὴν, ὅπως συμμαχήσῃ μετὰ τῶν αὐτονόμων φυλῶν.

Διὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλο ἀσφαλέστερον θεμέλιον, ἵνα στηρίξῃ τὴν ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἰσχὺν αὐτοῦ, εἰμὴ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων. Εἰς ταῦτα προσθετόν ὅτι, ἂν ἀνεγνώριζε τὸν Πῶρον ὡς ἡγεμόνα, ἀνελάμβανε διὰ τούτου καὶ τὸ δικαίωμα νὰ πολεμήσῃ τὰ ἀνατολικώτερα ἔθνη ὡς ἐχθροὺς τοῦ νέου αὐτοῦ συμμάχου, καὶ ἐπὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐν ταύταις ταῖς χώραις ἐπέκτασιν τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

᾽Ωφειλε τὴν δύναμιν τοῦ Πῶρου ἐπὶ τοσοῦτον ν' αὐξήσῃ, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ τήνισοφρήσῃ πρὸς τὴν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων ἠδύνατο μάλιστα νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν καὶ μεγαλειτέραν δύναμιν, ἔτι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐναντίων αὐτοῦ, διότι εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Πῶρος ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τοῦ λοιποῦ τὸ δίκαιον καὶ στήριγμα αὐτοῦ καὶ ἐναντίον τούτων καὶ ἐναντ' ὄν τοῦ Ταξίλου ἐν τῇ εὐνοίᾳ τοῦ Μακεδόνης βασιλέως.

Οὗτοι περίπου ἦσαν οἱ λόγοι, οἵτινες ἔπεισαν τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ τὴν παρὰ τὸν Ὑδάσπην νίκην οὐ μόνον νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐν ταῖς χώραις αὐτοῦ ἐξουσίαν τοῦ Πῶρου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ αὐτὰς οὐκ ὀλίγον. Ἡρκέσθη δὲ κατὰ τὰ δύο σπουδαιότατα σημεῖα τῆς διαβάσεως τοῦ Ὑδάσπου νὰ κτίσῃ μιξελληνικὰς πόλεις τὴν μὲν μίαν ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐκ τοῦ Κασμίρ κατερχομένη ὁδὸς λήγῃ εἰς τὸν ποταμὸν ὅπου οἱ Μακεδόνες διέβησαν εἰς τὴν ἀπέναντι χώραν τοῦ Πῶρου, ὀνομάσας αὐτὴν Βουκέφαλα, τὴν δὲ ἄλλην δύο περίπου μίλια κατωτέρω ὅπου συνεκροτήθη ἡ μάχη, ὀνομάσας αὐτὴν Νίκαιαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέπαυσεν τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ὥραίᾳ ταύτῃ καὶ πλουσίᾳ χώρα ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας· ἡ ταφὴ τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων, αἱ θυσίαι διὰ τὴν νίκην, οἱ παρεπόμενοι παντοῖοι ἀγῶνες καὶ ἡ θεμελιώσις τῶν δύο νέων πόλεων ἐπλήρωσαν ἀρχοῦντως τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσχολήθη περὶ τὰς πολυειδεῖς διατάξεις, αἵτινες ἔμελλον νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης αὐτοῦ νίκης. Τὸ σπουδαιότατον πάντων ἦτο ἡ πολιτικὴ σχέσις πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ἀδισάρην, ὅστις παρὰ τὰς ἐνόρκως συνομολογηθείσας συνθήκας διενεθῆκε νὰ μετάρχη τοῦ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου πολέμου.

Ἄλλὰ κατ'ἐκείνον τὸν χρόνον ἤλθεν ἀγγελία παρὰ τοῦ Σισικόττου, τοῦ φρουράρχου τῆς Ἀόρνου, ὅτι οἱ Ἀσσακηνοί, φονεύσαντες τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατασταθέντα ἡγεμόνα, ἀπεστάτησαν· αἱ δὲ προηγούμεναι σχέσεις ταύτης τῆς φυλῆς πρὸς τὸν Ἀδισάρην καὶ ἡ προφανὴς τούτου ἀπιστία ἐπιθαινόλογον σφόδρα, ὅτι δὲν ἦτο ἀμέτοχος τῶν ἐπικινδύνων τούτων κινήματων· ὅθεν οἱ σατράπαι Τυριάσπος ὁ τῶν Παροπαμισαδῶν καὶ Φίλιππος ὁ ἐν τῇ σατραπείᾳ τῆς Ἰνδικῆς διετάχθησαν μετὰ τῶν ἰδίων στρατευμάτων νὰ προδῶσιν εἰς περιστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤλθον πρέσβεις παρὰ τοῦ ὑπάρχου τῆς Γανδαρίτιδος Πώρου τοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπιλεγομένου «καχοῦ», ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ἐπεθύμει νὰ λογισθῇ ὡς ὑπηρεσία του, ὅτι δὲν ἐδοήθησε τὸν συγγενῆ καὶ προστάτην αὐτοῦ ἡγεμόνα ἐναντίον τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐνόμισε τὸν καιρὸν εὐθετον, ὑποτασσόμενος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὀχληρᾶς σχέσεως πρὸς τὸν γηραιὸν συγγενῆ.

Ἄλλὰ πόσον ἐξεπλάγησαν οἱ πρέσβεις, ἰδόντες αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἡγεμόνα, ὃν προσεδόκων ἵνα ἴδωσι σιδηροδέσμιοι παρὰ τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ, κατήμενον παρὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν μεγίστῃ τιμῇ καὶ καθ' ὅλα κάτοχον τοῦ ἰδίου κράτους. Δὲν θὰ ἦτο δὲ λίαν εὖνους ἡ ἀπόκρισις, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ μεγαθύμου βασιλέως, ὅπως ἀποκομίσωσιν εἰς τὸν ἑαυτῶν ἡγεμόνα. Τοῦναντίον φιλικωτέραν ὑποδοχὴν εὗρον τὰ σεβάσματα τῶν πλησιεστάτων αὐτονόμων φυλῶν, ἅπερ ἐκόμισαν πρέσβεις αὐτῶν μετὰ πλουσίῳ δώρων. Ὑπετάγησαν αὐταὶ οἰκιοθελῶς εἰς τὸν βασιλέα, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ ὁ πανίσχυρος ἡγεμὼν τοῦ Πενταποτάμου.

Ἐπὶ τινὰ δὲ χρόνον ἀναπαύσας ὁ Ἀλέξανδρος τὸν στρατὸν, ἐπῆλθεν εἴτα καθυποτάσσων τὰς πέραν τοῦ Ὑδάσπου Ἰνδικᾶς χώρας καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἠνάγκασε τὸν πρῶτον τοῦ Πώρου σύμμαχον Ἀδισάρην ἢ Ἐμβίσαρρον νὰ παραδοθῇ, ἀκολούθως δ' ἐπῆλθε καθυποτάσσων καὶ ἄλλα ἔθνη, ἐν οἷς ἀναφέρονται καὶ οἱ λεγόμενοι Γλαυλανίχαι ἢ Γλαῦσαι ἀμαχητεὶ ὑποταγέντες πρὸς αὐτὸν καὶ ὧν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα πόλεις κατέσχεν, ἀπάσας μὲν ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους κατοίκους ἐχούσας, τινὰς δὲ καὶ δεκακισχιλίους.

Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Σωπείθης ὑπὸ πάντων διὰ τὸ κάλλος θαυμαζόμενος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, προσελθὼν παρέδωκε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ πλεῖστα προσέφερεν αὐτῷ δῶρα ἐν οἷς καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα κύνας, ἀξιοθαυμάστους διὰ τε τὸ μέγεθος, τὴν δύναμιν καὶ τὰ προτερήματα αὐτῶν· εὐμενῶς δὲ καὶ πρὸς τοῦτον ὁ Ἀλέξανδρος φερόμενος, ἀφῆκεν αὐτῷ τὸ βασίλειον καὶ εἰσέβαλεν εἴτα εἰς τὴν χώραν τοῦ Φηγέως, ὅστις καὶ μετὰ πολλῶν δώρων ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ καὶ πρὸς τοῦτον δ' ἀσμένως ἀφέθη ἡ χώρα αὐτοῦ.

Μεταξὺ δὲ τούτων καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἰνδίας ἀναφέρονται ὅτι ἐκυρίευσεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐν οἷς καὶ τοὺς Καθαίους, καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας πόλεις εἰσέβαλεν ἢ αὐτοπροσώπως ἐφορμῶν ὁ ἴδιος ἢ καὶ διὰ τῶν στρατηγῶν,

τοῦ Ἡφαιστίωνος πρὸ πάντων, τοῦ Κρατεροῦ, τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Κοίνου.

Ἐν πρώτοις δ' ἐφώρμησε κατὰ τῆς ἰσχυρᾶς πόλεως τῶν Σαγγάλων, ἔνθα δεκαεπτὰ χιλιάδες ἐκ τῶν κατοίκων ἐθανατώθησαν. Περὶ τὸν Ὑδάσπην δ' ἔτι εὐρίσκόμενος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ διανοούμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς Ἰνδικῆς καὶ ὅλους τοὺς καθ' ὃδὸν κειμένους τόπους καθυποτάξας διὰ νὰ καταπλεύσῃ διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, διέταξενὰ κατασκευασθῶσιν ἱκανὰ ἐπὶ τούτῳ πλοῖα· ὕλικὸν δ' ὑπῆρχεν ἄφθονον, διότι πολλὰς εἶχεν ἡ πλησίον τοῦ Ὑδάσπου ὄρεινὴ χώρα ἐλάτας καὶ κέδρους καὶ πεύκας καὶ ἄλλην ναυπηγήσιμον ὕλην.

Ἀνήκουστα δ' ἦσαν τὰ δεινὰ, ἃ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ στρατιῶται ὑφίσταντο, κατὰ τὰς ἐκδρομὰς ταύτας, ἐν οἷς ὡς ἐκ περισσοῦ ἀπειράριθμοι καὶ ποικίλοι τὴν μορφήν ὄφεις ἐμφωλεύοντες ἐν διαφόροις μέρεσιν ὀδυνηρὸν καὶ ὀξύν θάνατον ἐπέφερον τοῖς Μακεδόσι διὰ τῶν ἰοβόλων δηγμάτων, διὸ καὶ ἠναγκάζοντο οὗτοι πολλάκις νὰ ἐξαρτῶσι τὰς κλῖνας αὐτῶν ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ νὰ ἀγρυπνῶσι, τὸ πλεῖστον τῆς νυκτός, μέχρις οὗ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων μαθόντες τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀντιφάρμακον εὕρισκον σωτηρίαν τινά.

Πλὴν δὲ τῶν ὄφρων, ὧν πλεῖστοι εἶχον σχεδὸν δεκαεὶ πῆχυν μῆκος ἐντὸς δασωδῶν ὄρεων, καὶ πολυεῖδεις πίθηκοι εὕρισκοντο, οὐκ ὀλίγον ἐνοχλοῦντες καὶ οὗτοι τοὺς δυστυχεῖς Μακεδόνας.

Καὶ ἀμεριμνῶν μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηκολούθει τὴν πορείαν, μὴδὲν εὐρίσκων ὄριον πρὸς κορεσμόν τῆς ὑπερορίου φιλοδοξίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ μέγα βασιλεῖον τῶν Πραιστίων, πολὺ διάφορον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν στρατιωτῶν· διότι οὐδὲν οἱ ταλαίπωροι βλέποντες τέρμα τῶν κακοπαθειῶν αὐτῶν οὐδ' ὄριον τῆς ἐπιπόνου ὁδοιπορίας, παντάπασιν ἀπηλπίσθησαν κατὰ τὴν παροῦσαν αὐτῶν ἐκστρατεῖαν.

Ὁ χρυσός, ὃν ἤλπιζον νὰ εὔρωσιν αὐτόθι, καὶ ὃν ἔμελλον νὰ λάβωσι διὰ τοῦ ξίφους δὲν ὑπῆρχεν· αἱ ἀδιακόπως πίπτουσαι ραγδαῖαι βροχαὶ καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ καταλύωσιν ἐπὶ καθύγρου ἐδάφους ὑπῆρξαν ὀλέθριαι, καὶ μεγίστας ἐπέφεραν νόσους αὐτοῖς. Αἱ κακοπάθειαι, ἃς ὑπέμειναν μακρὰν τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν ἤθελον ἐπιζῆσαι νὰ ἴδωσι τὴν πατρίδα, ἀφ' ἑτέρου, ἐνέβαλλον τοὺς στρατιώτας εἰς δεινὴν νοσταλγίαν, καὶ πάντες ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε.

Ἀμέσως δὲ ὁ Ἀλέξανδρος κατανοήσας τοὺς στοχασμοὺς τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, μὴ ἐπιθυμούντων νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐπίπονον ταύτην ὁδοιπορίαν, συνεχάλεσε τοὺς ἐπίσημοτέρους τούτων εἰς συμβούλιον, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς οὕτως:

Ἄνδρες στρατιῶται καὶ σύμμαχοι,

«Βλέπων ὅτι ὑμεῖς δὲν μὲ ἀκολουθεῖτε ἐν τοῖς κινδύνοις μετὰ τῆς ἰδίας προθυμίας καὶ διαθέσεως, σᾶς συνεχάλεσα ἐνταῦθα, ἥ ὥστε νὰ σᾶς καταπεισῶ καὶ σᾶς ἐπαναφέρω εἰς τὰ ἐμπρός, ὡς καὶ πρότερον, ἢ νὰ καταπεισθῶ ἐγὼ καὶ νὰ στραφῶ ὀπίσω μεθ' ὑμῶν.

"Αν λοιπὸν δυσαρεστήσθε διὰ τοὺς ἀγῶνας, οὓς μέχρι τοῦδε κατεβάλατε, καὶ ἐπιθυμεῖτε νὰ πείσητε καὶ ἐμὲ κατὰ τοῦτο, εἶναι μάταιον νὰ σᾶς ἀποτείνω τὸν ἐλάχιστον λόγον· ἂν ὅμως ὑπερηφάνως καὶ μετὰ χαρᾶς διὰ τῶν ἀγῶνων τούτων ἀναλογίζησθε ὅτι ἐκυριεύσατε τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλησποντον, τὰς δύο Φρυγίας καὶ τοὺς Καππαδόκας, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Λυδοὺς καὶ τοὺς Κάρας, τοὺς Παφλαγῶνας, καὶ τὴν Λυκίαν, καὶ τὴν Παμφυλίαν, καὶ τὴν Φοινίκην, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Λιβύην, καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἀραβίας, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν, τὴν Βαβυλῶνα, τὴν ἐπικράτειαν τῶν Σούσων, τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Μήδους, τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ πάντα ὅσα ἤρχον οὗτοι, καὶ τὰς πέραν τῶν Κασπίων πυλῶν καὶ τοῦ Καυκάσου χώρας, τὸν Τάναϊν καὶ τὰ πρόσω ἔτι τοῦ Τανάϊδος, τὴν Βακτριάν, τὴν Ὑρκανίαν καὶ τὴν θάλασσαν τῆς Ὑρκανίας πρὸς βορρᾶν, καὶ ὅτι τοὺς Σκύθας ἀνεστείλαμεν μέχρι τῆς ἐρήμου, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥεεῖ διὰ τῆς ἡμετέρας γῆς, καὶ ὁ Ὑδάσπης, καὶ ὁ Ἀκείνης, καὶ ὁ Ὑδραώτης, τί ὀκνεῖτε καὶ τὸν Ὑφασιν καὶ τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ὑφάσιος γένη νὰ προσθέσητε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μακεδόνων; ἢ μὴ τυχὸν φοβεῖσθε μήπως ἀπαντήσητε καὶ ἄλλους βαρβάρους μέλλοντας νὰ ἀντιστῶσιν ὑμῖν, ἂν ἐπέλθῃτε μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ὥς καὶ πρότερον, ὅτε οἱ μὲν αὐτῶν ἐκουσίως καθυποτάσσονται, οἱ δὲ κακῶς φεύγοντες, συλλαμβάνονται, οἱ δὲ καὶ δραπετεύοντες καταλείπουν ἡμῖν λάφυρον τὴν χώραν αὐτῶν, ἣν καὶ ἡμεῖς προσθέτομεν τοῖς συμμάχοις καὶ τοῖς ἐκουσίως υποτασσομένοις ἡμῖν;

Πρὸς τοὺς γενναίους ἄνδρας, ὧ Μακεδόνες, τέλος τῶν κόπων καὶ ἀγῶνων ἐγὼ δὲν νομίζω ἄλλο τι ἢ αὐτοὺς τοὺς κόπους, ὅταν οὗτοι φέρωσιν εἰς καλὰ ἔργα· ἂν δὲν θέλητις νὰ ἀκούσῃ τὸ τέλος τῶν ἡμετέρων κόπων καὶ ἀγῶνων ἅς μάθῃ ὅτι δὲν εἶναι πολλὴ ἡ ὁδὸς ἢ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γάγγου πρὸς τὸν Ἀνατολικὸν ὠκεανόν, ὁ ὁποῖος θέλω σᾶς δεῖξει πῶς ἐνώνει τὰ ρεύματα αὐτοῦ πρὸς τὰ τῶν ἄλλων θαλασσῶν.

Ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου θὰ περιπλεύσωμεν διὰ τοῦ στόλου ἡμῶν εἰς τὴν Λιβύην μέχρι τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους· ἀπὸ δὲ τῶν στηλῶν ἡ ἐντὸς Λιβύης ὅλη γίνεται ἡμετέρα, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ ὁλόκληρος ἡ Ἀσία· καὶ ὅρια τῆς ἡμετέρας ἐπικρατείας καὶ ἀρχῆς θὰ εἶναι τὰ ὅρια, ἅτινα ἔθεσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄλλ' ἂν τώρα ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰ ὀπίσω, πολλὰ μὲν μάχιμα ἔθνη υπολείπονται ἀνυπότακτα ἐπέκεινα τοῦ Ὑφάσιος μέχρι τοῦ Ἀνατολικοῦ ὠκεανοῦ, πολλὰ δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν πρὸς βορρᾶν· καὶ τὰ Σκυθικὰ δὲ γένη δὲν εἶναι μακρὰν τούτων, ὥστε φόβος ὑπάρχει μὴ, ἂν ἀπέλθωμεν ὀπίσω, καὶ τὰ νῦν ὑπάρχοντα, ἅτινα δὲν εἶναι ἀσφαλῆ, παρακινήθωσι ν' ἀποστατήσωσιν ὑπὸ τῶν μὴ κυριευθέντων· καὶ τότε ἀνωφελεῖς θὰ εἶναι οἱ τόσοι κόποι ἡμῶν, καὶ ἄλλων πάλιν ἀγῶνων ἀνάγκην θὰ ἔχωμεν.

Ἀλλὰ περιμείνατε, ὧ ἄνδρες Μακεδόνες καὶ σύμμαχοι· τὰ λαμπρὰ ἔργα εἶναι τῶν κοπιᾶζόντων καὶ κινδυνεύοντων, ἢ δὲ ζωῇ τῶν ἀνδρείων εἶναι γλυκεῖα καὶ ὁ θάνατος αὐτῶν ἀφήνει κλέος ἀθάνατον.

Ἡ δὲν γνωρίζετε τυχὸν ὅτι ὁ ἡμέτερος πρόγονος Ἡρακλῆς, μὴ ἐν Τίρυνθι, οὐδ' ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ἐν Θήβαις μένων ἤθελε φθάσει εἰς τοσαύτην δόξαν, ὥστε ἐξ ἀνθρώπου νὰ γείνη Θεὸς ἢ νὰ νομίζεται τοιοῦτος; Ἀλλ' ὁ Διόνυσος, ὅστις ἦτο θεὸς ἀνώτερος τοῦ Ἡρακλέους, ὀλίγους ὑπέμεινε κόπους; Ἀλλ' ἡμεῖς ἐφθάσαμεν καὶ ἐπέκεινα τῆς Νύσσης, καὶ ἡ Ἀορνος πέτρα, ἣν οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ, εἶναι ἡμετέρα ἤδη.

Προσθέσατε λοιπὸν καὶ τὰ ὀλίγα ἔτι ὑπολειπόμενα τῆς Ἀσίας εἰς τὰ ἤδη κεκτημένα, τὰ πολλὰ. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ δὲ τί μέγα καὶ καλὸν ἠθέλομεν πράξει, ἂν ἐν Μακεδονίᾳ καθήμενοι ἡρκοῦμεθα νὰ διασώζωμεν μόνον τὰ ἡμέτερα πορθοῦντες τοὺς γείτονας ἡμῶν Θρᾶκας, ἢ τοὺς Ἰλλυριοὺς, ἢ τοὺς Τριβαλλοὺς, ἢ καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τοὺς ὅσοι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰ ἡμέτερα;

Ἄν δὲ πάλιν ἡμεῖς μὲν ἐκοπιᾶτε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ σᾶς ὠδήγουν ἀπόνως καὶ ἀκινδύνως, καὶ τῶν μὲν κόπων μετείχετε σῆς μόνον, τοὺς δὲ καρποὺς αὐτῶν καὶ τὰ ἄθλα ἐλάβανον ἄλλοι, τότε θὰ εἴχετε μέγα δίκαιον νὰ βαρυνθῆτε ταχέως· τῶρα ὅμως κοινοὶ μὲν εἶναι οἱ κόποι πρὸς ὅλους ἡμᾶς, ἐξ ἴσου δὲ μετέχομεν καὶ τῶν κινδύνων, τὰ δὲ ἄθλα αὐτῶν κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ δι' ὅλους· καὶ ἡ χώρα εἶναι ἰδική σας, καὶ σῆς σατραπεύετε αὐτῆς· καὶ τῶν χρημάτων δὲ τὸ μεγαλείτερον μέρος εἰς σᾶς ἀνήκει.

Ὅταν δ' ἐντελῶς διέλθωμεν καὶ κατακτήσωμεν τὴν Ἀσίαν, τότε μὰ τὸν Δία, οὐ μόνον θὰ ἐκπληρώσω ἀπάσας τὰς ἐλπίδας ὑμῶν περὶ τῶν ὅσα προσδοκάτε νὰ ἀπολαύσητε, ἀλλὰ θὰ σᾶς δώσω καὶ τὸ ἐπιπλέον, καὶ ὅσοι μὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, θὰ ἀποστείλω αὐτοὺς, ἢ ἐγὼ θὰ ἐπαναφέρω αὐτοὺς, ὅσοι δὲ πάλιν στέργουσι νὰ μείνωσιν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς δόξης, θὰ καταστήσω αὐτοὺς ζηλωτοὺς τοῖς ἀπερχομένοις».

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ. Βαθυτάτῃ δὲ σιωπῇ διεδέχθη τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ οὔτε ν' ἀντιτείνωσι κατ' εὐθείαν, οὔτε νὰ ἐνδώσωσι πάλιν ἤθελον· καὶ δὲν ἔλειπε μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ παροτρύνῃ ἕνα ἕκαστον νὰ λαλήσῃ, ἐπὶ τέλους δὲ Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους, ὁ πρεσβύτερος τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν, ἐτόλμησε ν' ἀπαντήσῃ αὐτῷ οὕτω:

«Καὶ σὺ αὐτός, ὦ βασιλεῦ, ὁμολογεῖς ὅτι δὲν θέλεις διὰ τῆς βίας νὰ ἀρχῇ καὶ νὰ ὀδηγῇ τοὺς Μακεδόνας, ἀλλ' ὅτι, ἂν μὲν πείσης θὰ ἄγῃς αὐτούς, ἂν δὲ καταπεισθῇς ὑπ' αὐτῶν, δὲν θὰ βιάσης. Ὅθεν καὶ ἐγὼ δὲν θὰ ὀμιλήσω τῶρα χάριν ἡμῶν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ καὶ προτιμώμεθα τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἄθλα τῶν κόπων οἱ πλεῖστοι ἤδη πλουσίως ἐλάβομεν, καὶ πρόθυμοι εἴμεθα, κατὰ πάντα, πρὸς σέ, ἀλλὰ χάριν τῶν πολλῶν, οὐδ' ὑπὲρ αὐτῶν πάλιν θὰ εἴπω ὅσα θὰ εἶναι εὐχάριστα πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ὅσα καὶ πρὸς σὲ καὶ πρὸς τὰ παρόντα νομίζω ὅτι εἶναι συμφέροντα καὶ λίαν ἀσφαλῶς ἔχουσι πρὸς τὸ μέλλον.

Ἔχω δὲ δικαίωμα καὶ χάριν τῆς ἡλικίας μου καὶ ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως, ἣν καὶ σὺ καὶ ἄλλοι πρὸς ἐμέ ἔχετε, νὰ μὴ ὑποκρύψω, ὅσα νομίζω ὠφέλιμα.

Ὅσον πλείστα καὶ μέγιστα εἶναι τὰ κατορθώματα, ἅπερ διὰ τῆς στρατηγικῆς σου ἱκανότητος καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν στρατιωτῶν σου διεπράχθησαν τοσοῦτον μᾶλλον συμφέρον, μοὶ φαίνεται, νὰ ἐπιθέσωμεν τέλος πρὸς τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους.

Καὶ ὁ ἴδιος βλέπεις πόσοι μὲν ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων ὠρμήθησαν μετὰ σοῦ, πόσοι δὲ ἐμείναμεν. Ἐκ τούτων δέ, τοὺς μὲν Θεσσαλούς, ἀπὸ τῶν Βάκτρων εὐθύς, ἐπειδὴ ἐνόησας ὅτι δὲν ἦσαν πρόθυμοι πλεόν πρὸς τοὺς κόπους, καλῶς ποιῶν ἀπέπεμψας, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οἱ μὲν ἐν ταῖς ὑπὸ σοῦ κηθεισαῖς πόλεσι κατοικήσαντες, οὐδ' οὗτοι ὅλοι εὐχαρίστως μένουσιν ἐν αὐταῖς, οἱ δὲ κοπιᾶζοντες καὶ κινδυνεύοντες εἰσέτι μετὰ σοῦ, ὥς καὶ ἡ Μακεδονικὴ στρατιὰ, τοὺς μὲν τῶν συμπολιτῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀπώλεσαν, οἱ δ' ἕνεκα τῶν τραυμάτων ἀπόμαχοι καταστάντες, ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις μέρεσι τῆς Ἀσίας διέμειναν, οἱ δὲ περισσότεροι ἐξ ἀσθενειῶν κατεστράφησαν, καὶ ὀλίγοι ἐκ τῶν πολλῶν ὑπολείπονται, καὶ οὔτε κατὰ τὰ σώματα εἶναι ἐξ ἴσου ἰσχυροί, καὶ κατὰ τὰς ψυχὰς ἀκόμη περισσότερον ἐξηντημένοι· καὶ πάντες οὗτοι ποθοῦσι νὰ ἴδωσι τοὺς γονεῖς, ὥσων σώζονται, ποθοῦσι νὰ ἴδωσι τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα, ποθοῦσι νὰ ἴδωσι τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τέλος πάντων.

Καὶ εἶναι δίκαιον μετὰ τοσοῦτους κόπους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν γενέτειραν γῆν, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν δόξαν, ἣν μετὰ σοῦ ἐκέρδησαν, μεγάλοι μὲν ἀντὶ μικρῶν, πλούσιοι δὲ ἀντὶ πτωχῶν· διότι μὴ νομίζης ὅτι θὰ εὕρῃς αὐτοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὁμοίους, ἂν δὲν φέρονται ἔκουσίως πρὸς αὐτούς. Καὶ σὺ δ' αὐτὸς ἀφοῦ ἐπανάληθς εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἴδῃς τὴν μητέρα σου, διευθετήσης δὲ τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων, καὶ πανηγυρίσης ἐντὸς τῶν πατρικῶν σου ἀνακτόρων τὰς νίκας ταύτας τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας, ἂν θέλῃς, ἐπιχειρήσῃς νέαν ἐκστρατείαν εἰς αὐτά, τὰ πρὸς ἀνατολάς κατοικοῦντα γένη τῶν Ἰνδῶν, εἴτε καὶ εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, εἴτε καὶ κατὰ τῆς Καρχηδόνης καὶ Λιβύης. Καὶ τότε σὺ μὲν θὰ ὀδηγήσῃς αὐτούς, ἐκεῖνοι δὲ, ἄλλοι μὲν Μακεδόνες καὶ ἄλλοι Ἑλληγες, θὰ σὲ ἀκολουθήσωσι, νέοι ἀντὶ γερόντων, καὶ ἀκμαῖοι ἀντὶ ἀπνηδυνότων, οἵτινες μὴ ἔχοντες εἰσέτι πείραν τοῦ πολέμου, δὲν θὰ δειλιάσωσιν κατὰ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης προθυμίας θὰ σὲ ἀκολουθήσωσιν, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν νικῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν.

Καλὸν εἶναι, ὅθεν, ὦ βασιλεῦ, ἡ φρόνησις ἐν τῇ εὐτυχίᾳ. Καὶ στρατηγὸς μὲν τοιοῦτος, ὅποιος εἶσαι σὺ, καὶ τοιαύτην στρατιάν ἄγων, ὅποια ἡ ἰδική σου, οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ παρὰ τῶν πολεμίων· ἀλλ' ὅμως ὅτι ἄνωθεν παρὰ τῶν θεῶν ἔρχεται εἶναι ἀπροσδόκητον, καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον νὰ προφυλαχθῶσιν, ὥς εἰκὸς, οἱ ἄνθρωποι».

Μετὰ θορύβου οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κοίνου ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῶν παρόντων, καὶ τὰ δάκρυα, ἅτινα οἱ περισσότεροι ἔχυναν ἐδείκνυν ὅτι δὲν ἐπεθύμει πλεόν ἢ καρδία αὐτῶν περισσότερους κινδύνους νὰ ἀναλάβωσιν καὶ ὅτι ἐπεθύμουν μεγάλως νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος τότε μὲν ὀργισθεὶς διὰ τὴν παρρησίαν τοῦ Κοίνου

καὶ τὸν ὄχλον τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, διέλυσεν τὴν συνέλευσιν, τὴν δ' ἐπιούσαν συγκαλέσας πάλιν τοὺς ἰδίους μετ' ὀργῆς, αὐτοὺς μὲν εἶπεν, ὅτι θὰ προχωρήσῃ ἐμπρός, δὲν θὰ βιάσῃ δ' ἀκούσιως οὐδ' ἐνά τῶν Μακεδόνων ν' ἀκολουθήσῃ διότι ὑπάρχουσιν ἄλλοι οὔτινες προθύμως θὰ πράξωσι τοῦτο, ἀκολουθοῦντες τὸν βασιλέα αὐτῶν· οἱ δὲ θέλοντες νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἃς σπεύσωσι συγχρόνως νὰ ἐξαγγείλωσιν εἰς τοὺς συμπατριώτας, ὅτι ἐπιστρέφουσιν οἴκοι, ἀφῆσαντες τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἐν μέσῳ τῶν πολεμίων.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν καὶ οὐδένα τῶν ἐταίρων ἐδέχετο ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας, περιμένων μήπως μεταβολή τις ἐμπεσοῦσα ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων καταστήσῃ αὐτοὺς εὐπειθεστέρους.

Ἀκρα, ἐν τοῦτοις, σιωπῇ ὑπῆρχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἐφαίνοντο μὲν, ὥς ἐκ τοῦτου, ὅτι δυσηρεστοῦντο διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐδόλως μετεβάλλοντο.

Ἐφ' ᾧ καὶ ἔκαμε μὲν ὁ Ἀλέξανδρος θυσίας διὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἱερὰ δὲν ἐφαίνοντο αἷσια, συγκαλέσας τοὺς πρεσβυτάτους καὶ πιστοτάτους τῶν φίλων καὶ διαδηλώσας αὐτοῖς, ὅτι τὰ πάντα σημαίνουσιν αὐτῷ τὴν εἰς τὰ ὀπίσω ἀναχώρησιν, παρήγγειλε νὰ γνωστοποιήσῃσι πρὸς τὸν στρατόν ὅτι ἀπεφασίσθη νὰ ἀπέλθωσιν ὀπίσω.

Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, ἐβόων ἐκ τῆς χαρᾶς ἀλαλάζοντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἐδάκρυον, καὶ τινες καὶ πρὸς τὴν βασιλικὴν σκηνὴν πλησιάζοντες, ἠῤῃχοντο μυρία ἀγαθὰ ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι ὑπ' αὐτῶν μόνον ἠνέχθη νὰ ἡττηθῇ· ὁ δ' Ἀλέξανδρος διαιρέσας εἰς τάξεις τρεῖς τὸ στρατεύμα, διέταξε νὰ κατασκευάσωσι δώδεκα γιγαντεύεις καὶ ὑψηλοὺς βωμοὺς εἰς τιμὴν τῶν δώδεκα θεῶν καὶ πρὸς μνήμην τῶν Μακεδονικῶν θριάμβων.

Τὰς νενομισμένας δὲ καὶ αὐθις τελέσας εὐχαριστηρίους θυσίας, καὶ ἀγῶνας, γυμνικὸν τε καὶ ἵππικόν, καὶ πολλὰς ἡμέρας ὁδοιπορήσας κατὰ τὸν Ὑδραῶτην καὶ τὸν Ἀκείνην, ἐπανῆλθεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν Ὑδάσπην παρὰ τὴν Νίκαιαν καὶ τὴν Βουκεφαλίαν, ἔνθεν καὶ ἔλαβε βοήθειάν τινα παρὰ τῶν λοιπῶν ἐγγχωρίων.

Παρὰ τὸν Ὑδάσπην δὲ ποταμὸν ὁ Ἀλέξανδρος εὗρε βοήθειαν σταλεῖσαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, πεζοὺς μὲν τριάκοντα χιλιάδας, ἵππεις δ' ἑξ ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ πανοπλίας διαπρεπεῖς εἴκοσι πέντε χιλιάδας καὶ φάρμακα ἀξίας ἑκατὸν τάλαντων. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος διεμοίρασε τοῖς στρατιώταις, ἐκείνος δὲ μετὰ τῶν φίλων εἰσῆλθεν εἰς τὰ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ παρσυρισκόμενα ἤδη πλοῖα, ἐτοιμαζόμενος νὰ καταπλεύσῃ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν.

Οὐκ ὀλίγοι δὲ Φοίνικες, Κύπριοι, Κᾶρες, καὶ Αἰγύπτιοι συναπέβησαν ἐν τῷ στόλῳ οὗτινος ἀρχιναύαρχον μὲν διώρισεν τὸν Νέαρχον, κυβερνήτην δὲ τῆς ἡς ἐπέβαινε νηὸς τὸν Ὀνησίκριτον, τὸ δὲ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στρατοῦ ὠδοιπόρει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ὑπὸ τὸν Κρατερὸν καὶ Ἡφαιστίωνα μετὰ τῶν ἐλεφάντων, συμποσομένων ἤδη εἰς διακοσίους.

Καὶ ἀποδιβάσας μὲν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου τοὺς στρατιώτας προέβη εἰς τοὺς λεγομένους Σίβους.

Ἦσαν δ' οὗτοι ἀπόγονοι τῶν μετὰ τοῦ Ἡρακλέους συνεκστρατευσάντων κατὰ τῆς Ἀόρνου Πέτρας, οἵτινες μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πολιορκίας μετώκησαν αὐτόθι· ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐστρατοπέδευσε πλησίον πλουσίας τινὸς καὶ ἐπισήμου χώρας, ἥς οἱ ἐπισημότεροι κάτοικοι προσήλθον δῶρα πρὸς αὐτὸν φέροντες καὶ τὴν μετὰ τοῦ Ἡρακλέους δῆθεν συγγένειαν ἀνανεοῦντες. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος εὐχαρίστως τὴν φιλίαν αὐτῶν ἀποδεξάμενος καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἐλευθέρας κηρύξας, ἐπῆλθε πρὸς τὰ γειτνιάζοντα ἔθνη, ἅτινα καὶ καθυπέταξεν ἀμέσως· ἐν τοῖς πλοίοις δ' ἀκολουθῶς ἐπιβάς κατέπλεε μέχρι τῆς συμβολῆς Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ.

Ὡμοιάζε δ' ὄντως πρὸς θριαμβευτικὴν πορείαν ὁ κατὰ πλους οὗτος, καὶ ἔθνη μὲν τὸ πολυπληθὲς παρηκολούθει στράτευμα, ἐτέρωθεν δὲ τὰ πλησιόχωρα ἔθνη τοῦ Ἰνδοῦ καταπλαγέντα ἐπὶ τῇ πρωτοφανεῖ ταύτῃ καὶ ὑπερλάμπρῳ ποταμοπλοίᾳ συνέρρουσιν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, τραγῳδοῦντα τὰ ἀγαπητὰ αὐτῶν ἄσματα. Καὶ ταῦτα μὲν συνέβαινον μέχρι τῆς συμβολῆς τοῦ Ἰνδοῦ, κατὰ κακὴν ὁμῶς μοῖραν ἀπροσδόκητὰ τινα συμβεβηκότα μικροῦ ἐδέησε νὰ ἀνατρέψωσι τὸ πᾶν.

Μεγάλα ρεύματα ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναντῶμενα, πολλὰς δὲ καὶ φοβεράς συστροφὰς ἀποτελοῦντα, ἀνέτρεπον καὶ διέφθειρον τὰ πλοῖα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὁρμὴ τοῦ ρεύματος ἦτο σφοδρά, ἡ δὲ τέχνη τῶν κυβερνητῶν ὥς ἐκ τούτου ἀπέβαινε ματαία δύο μὲν μικρὰ πλοῖα αὐτανδρα κατεβυθίσθησαν, πλείστα δ' εἰς τὴν γῆν ἐξώκειλαν, εἰς ἔσχατον δὲ τότε κίνδυνον περιήλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, καθότι ἡ ναυαρχίς εἰς μέγαν περιέπεσε καταρράκτην, ἐπαπειλοῦντα τὸν ὄλεθρον αὐτῆς, καὶ ὁ θάνατος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἦτο ἀναπόφευκτος.

Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μεγίστην ἐτοιμότητα ἔχων εἰς τὰ κινήματα αὐτοῦ ἐκδυθεὶς, ἐν τῷ ἄμα, ἵστατο γυμνός, βοήθειαν ἤδη περιμένων, οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ κολουμδῶντες ἀκατασχέτως ἡγωνίζοντο νὰ ἀποδεχθῶσι τὸν βασιλέα, ἄμα ὥς ἡ ναυαρχίς ἀνετρέπετο.

Μεγάλῃ δὲ τότε ταραχῇ καὶ θόρυβος ἐγένετο, καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες ἰσχυροὺς ἀντέτεινον βραχίονας εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος, ὁ δὲ ποταμὸς πᾶσαν ἐνίκᾳ ἀνθρωπίνῃν δύναμιν· ἐπὶ τέλους δ' ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς ναυαρχίδος προσεγγίσας εἰς τὴν γῆν, δίκην βέλους ταχέως ριφθεὶς εἰς τὴν ξηρὰν ἐσώθη ὥς ἐκ θαύματος.

Οὕτω δὲ μέγαν καὶ προφανῆ κίνδυνον ἀποφυγὼν ὁ βασιλεὺς, μεγαλοπρεπεῖς ἐτέλεσε θυσίας τοῖς θεοῖς, διότι ἡξίωσαν αὐτὸν νὰ ἀγωνισθῇ πρὸς ποταμὸν καὶ νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ὥς ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ πάλαι.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν λεγομένων Ὁξυδρακῶν Μᾶλλων, ἐκ πολυαριθμῶν καὶ πολεμικῶν φυλῶν συγκεϊμένων, μικροῦ ἐδέησε καὶ αὐθις νὰ εὕρῃ ἀφευκτον καὶ ἐλκεϊνὸν θάνατον· διότι πρὸς τὴν πρωτεύουσιν αὐτῶν πλησιάσας ἠναγκάσθη νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν ἐξ ἐφόδου, καὶ τοὺς μὲν κατοίκους ἐπέτυχε διὰ τῶν βελῶν νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς

ἀκροπόλεως, αὐτὸς δ' ἀρπάσας βιαίως ἀπὸ τῶν χειρῶν στρατιώτου κλίμακα, ἦν βραδέως οὗτος ἔφερεν, ἀνέβη δι' αὐτῆς ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἀλλ' ἐνῶ ἀνήρχετο καὶ ὑπ' ἄλλων συγχρόνως παρακολουθούμενος, αἶφνης καὶ ἀπροσδοκῆτως συνετρίβη ἡ κλίμαξ, οὗτος δὲ μόνος εὗρεθεις ἐπὶ τοῦ τείχους μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Λεοννάτου, Πευκέστου καὶ τοῦ διμοιρίτου Ἀδρέου, εἰς ἀμηχανίαν δὲ καὶ ἀπορίαν περὶ τοῦ πρακτέου περιελθὼν, ἀπαρδειγμάτιστον ἔδειξεν ἡρώισμόν, διανοηθεὶς νὰ πηδήσῃ πρὸς τὰ κάτω.

Οἱ πολέμιοι βλέποντες τὸν Ἀλέξανδρον ἐρχόμενον κατὰ γῆς, ἐνόμισαν ὅτι λάμψις τις ἐξήρχετο ἐκ τοῦ σώματος, ἐκείνος δ' ὡς φαινὸν φάσμα ἐνεφανίσθη ὄρθιος ἐνώπιον αὐτῶν. Μετ' αὐτοῦ δὲ συμπηδήσαντες καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ἐμάχοντο πρὸ τοῦ βασιλέως. Καὶ οἱ μὲν βάρβαροι ἐν τῷ ἅμα μετ' ἀλαλαγμοῦ ἐφορμήαντες, ἐπλησσαν αὐτὸν μακρόθεν διὰ βελῶν καὶ δοράτων· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος γενναίως ἀμυνόμενος, πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσεν, ἐν οἷς καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐπελθόντα ἡγεμόνα τῶν Ἰνδῶν.

Συγχρόνως δ' ὁ μὲν Ἀδρέας τοξευθεὶς κατὰ πρόσωπον ἔπεσε πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τιτρώσκεται καὶ οὗτος ὑπὸ βέλους διασχίσαντος τὸν σιδηροῦν θώρακα κατὰ τὸ στήθος ὑπὲρ τὸν μαστόν, ὥστε καὶ αἷμα ἐκ τοῦ τραύματος ἐξήρχετο, ὁ δὲ βασιλεὺς μέχρις οὗ μὲν ἦτο θερμὴ ἡ πληγὴ, γενναίως ἡμύνητο, καίπερ κακῶς ἔχων, ἀλλ' ἀφοῦ ὅμως μετ' ὀλίγον ἀθρόον ἐξεχύθη αἷμα, σφοδρὰ λιποψυχία κατέσχευεν αὐτόν, καὶ ἐπεστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τείχους, ἡ μᾶλλον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν ἱερὰν ἀσπίδα, ἣν ὁ Πευκέστας ἔφερεν ἐξ Ἰλίου. Καὶ γενναίως μὲν ἀγωνιζόμενοι οἱ δύο ὑπασπισταί, μόλις ἠδύναντο νὰ σταθῶσιν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τῆς πολλῆς ροῆς τοῦ αἵματος μικροῦ δεῖν νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα.

Ἐν τούτοις ἔξωθεν τοῦ τείχους ἀγριωτάτῃ καὶ φρικώδῃς ἦτο ἡ κίνησις· οἱ στρατιῶται εἶδον τὸν βασιλέα ἀπὸ τοῦ τείχους εἰσπηδήσαντα ἐντὸς τῆς πόλεως· βέβαιος λοιπὸν ἦτο ὁ θάνατος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, καὶ τὸ χειρίστον, ὅτι οὐδεμίαν σωτηρίαν ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρωσιν αὐτῷ. Μεγίστη δὲ ἦτο ἡ ἐπὶ τούτῳ ἀπελπισία.

Ὡς φρενήρεις τρέχουσι ἀρπάζοντες κλίμακας, μηχανάς, κορμούς δένδρων, καὶ παντοιοτρόπως οἱ μὲν εἶρπον ἐμπήγοντες πασσάλους, ἐφ' ὧν ἀπαιωρούμενοι ἡμύνητο, ἕτεροι δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιβαίνοντες προσπαθοῦσι ν' ἀναβῶσι ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ τέλος μετὰ οἰμωγῆς καὶ ἀλαλαγμῶν πᾶσαν ὑπερνικῶντες βραδύτητα, πλείστοι καταπίπτουσιν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἐν τῷ ἅμα μάχῃ κρατερὰ συγκροτεῖται περὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, ὃν πάντες ὑπελάμβανον νεκρόν, καὶ ἥδη ἀναρπάσαντες αὐτόν μετακομίζουσιν ἀναίσθητον ἐπὶ τῆς ἀσπίδος εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

Συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν εἰσδυσάντων στρατιωτῶν ἀφαιρέσαντες τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, εἰσῆγαγον καὶ τοὺς λοιποὺς ἐντὸς αὐτῆς. Μοναδικὴ δ' ὑπῆρξεν ἡ στρατιωτικὴ σκληρότης! Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἄψυχα ὄντα ὑποκύπτουσιν εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτῶν

δρυγὴν, καὶ μόνον τὸ αἶμα ἡδυνήθη νὰ κατασβύσῃ τὴν φλόγα τῆς λυσσαλέας ἐκδικήσεως.

Καὶ μετηνέχθη μὲν κακῶς ἔχων ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν σκηνήν, ἀλλ' ἡγνόνουν εἰσέτι ἂν ἔζη, καὶ εἰς ἅπαν ἤδη διεσαλπίσθη τὸ στράτευμα ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε. Τὸ βέλος ἦτο εἰσέτι ἐντὸς τῆς πληγῆς, καὶ πόνοι δριμύτατοι ἐπαναφέρουσι τὸν βασιλέα εἰς αἴσθησιν.

Μετὰ σπαραξικαρδίων δὲ στεναγμῶν διατάσσει νὰ ἐκβάλωσι τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους ἐκ τοῦ σώματος, εὐρύνοντες διὰ τοῦ ξίφους τὴν πληγὴν.

Καὶ νέα μὲν ἐπέρχεται λιποψυχία ἐκ τῆς μεγάλης καὶ αὐθις ροῆς τοῦ αἵματος, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὅσον οὐπω ἀνέλαβε χάρις τῇ ἰσχυρᾷ αὐτοῦ κράσει.

Φήμη, ἐν τούτοις, διαδοθεῖσα εἰς τὸ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὑδραῶτου ποταμοῦ στρατόπεδον περὶ τοῦ τραύματος καὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως εἰς μεγάλην ἐνέβαλεν αὐτὸ λύπην, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ εἰς ἀθυρίαν καὶ ἀπελπισίαν περιῆλθον, καὶ ἦδη ἡρώτων ἀλλήλους: «Πῶς ἔμελλον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα;» καὶ μετὰ δυσκολίας ἠθέλησαν νὰ πιστεῦσωσιν ὅτι ἔζη ὅτε ἡ περὶ τούτου εἰδησις ἀφίκετο πρὸς αὐτούς, καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ σταλέντα γράμματα πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐθεωρήθησαν ὡς πλασθέντα ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν στρατηγῶν καὶ σωματοφυλάκων, πρὸς καθυσύχασιν τῶν ἀνησύχων πνευμάτων.

Μετὰ ἐπτά ἡμέρας ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέλαθεν ἐκ τῆς νόσου, καίτοι δὲ τὸ τραῦμα αὐτοῦ ἦτο ἀνοικτὸν εἰσέτι, μαθὼν ὅμως τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συμβαίνοντα καὶ φοβούμενος μὴ δυσάρεστον τι συμβῇ ἐν αὐτῷ, ἀπεφάσισε νὰ ἐμφανισθῇ πρὸς τοὺς στρατιώτας του πρὶν ἔτι ἐντελῶς ἀναρρώσῃ.

Διέταξε λοιπὸν νὰ κατασκευασθῇ μεγαλοπρεπὴς σκηνὴ ἐντὸς τῆς ναυαρχίδος, ἥτις ἄνευ κωπηλασίας ὑπὸ μόνου τοῦ ρεύματος ὠθουμένη ἔφερε τὸν βασιλέα εἰς τὰς συμβολὰς τοῦ Ὑδραῶτου καὶ Ἀκασίνου, ἔνθα ἦτο τὸ στρατόπεδον.

Παρήγγειλε δ' ὁ βασιλεὺς νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ὥστε καὶ διὰ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν νὰ πεισθῶσιν οἱ στρατιῶται, ὅτι δὲν ἐκομίζετο νεκρὸς ὁ βασιλεὺς.

Καὶ οἱ μὲν ὑπασπισταὶ προσέφεραν κλίνην ἢ φορεῖον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον μέλλοντα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου, ἀλλ' οὗτος ἐζήτησε νὰ φέρωσιν αὐτῷ τὸν ἵππον, ὥστε νὰ ἴδωσιν αὐτόν, οἱ μὲν ἀπτόμενοι τῶν χειρῶν αὐτοῦ, οἱ δὲ τῶν γονάτων ἢ καὶ τῶν φορεμάτων, ἄλλοι δ' ἐπ' αὐτοῦ ῥίπτοντες ταινίας καὶ ἄνθη.

Ὁ Ἀλέξανδρος τελέσας εὐχαριστήρια πρὸς τοὺς θεοὺς ὑπὲρ τῆς ἀναρρώσεως, καὶ διαφόρους τελέσας ἀγῶνας, ἀνέβηκεν ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Ὑδραῶτην στρατοπέδου, ἐπερχόμενος κατὰ τῆς χώρας τοῦ βασιλέως Μουσικανοῦ, ἣν περιέγραψαν αὐτῷ ὡς τὸ πλουσιώτατον ἔθνος τῶν Ἰνδῶν, ἣν καὶ καθυποτάξας ἐπῆλθεν ἀκολούθως κατὰ τοῦ Ὁξυκανοῦ, ἐτέρου ἡγεμόνος, καὶ τοῦτον δ' αἰχμαλωτίσας, ἐπέπεσε μετὰ ταῦτα κατὰ τοῦ Σύμβου, οὕτινος κυριεύσας τὴν πρωτεύουσιν τὰ Σινδόμανα καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς καταλειφθέντας θησαυροὺς καὶ ἐλέφαντας, διέταξε συγχρόνως μετὰ μεγάλης σκληρότητος νὰ

ἀπαγχονίσωσι πάντας τοὺς περὶ τὴν χώραν βραχμᾶνας, ἤτοι τοὺς σοφοὺς καὶ ἱερεῖς, ὡς συμβουλευσάντας τοὺς κατοίκους νὰ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τοῦ 'Αλεξάνδρου, ἐν οἷς συμπεριελαμβάνετο καὶ ὁ Μουσικανός, ὅστις ἀποστατήσας ἐκ νέου συνελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πείθωνος· καὶ τοῦτον μὲν διέταξεν ὁ 'Αλέξανδρος νὰ ἀπαγχονίσωσι μετὰ τῶν βραχμάνων, πολλὰς δὲ τῶν περὶ ταύτην πόλεις κατηδάρισεν.

Ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας τοῦ ἔτους 325 π. Χ. πανικὸν τρόμον ἐπήγαγε τὸ ὄνομα τοῦ 'Αλεξάνδρου καθ' ἅπασαν τὴν Ἰνδίαν, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ ἐκόντες ἄκοντες παρεδίδοντο αὐτῷ, ἐν οἷς καὶ ὁ τελευταῖος μείνας ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν τῆς τῶν Παττάλων μεγάλης χώρας, ἐκτεινομένης ἐπὶ τοῦ δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ, αὐτοπροσώπως ἐλθὼν.

Ἐνεκα δὲ τούτου ἔδλεπεν ἤδη ὁ 'Αλέξανδρος, ὅτι δὲν εἶχε πλέον χρεῖαν παντὸς τοῦ στρατοῦ, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ εἰδήσεις ἀφίκοντο ἐκ τῶν βορειανατολικῶν χωρῶν τοῦ βασιλείου, αἵτινες ἀπήτουν ὡς ἀναγκαῖον νὰ μεταβῇ μεγάλη τις δύναμις πρὸς τὰς χώρας ἐκεῖνας.

Ὁ σατράπης τῆς Βακτριανῆς Ὁξυάρτης ἐλθὼν προσωπικῶς εἰς τὸ στρατόπεδον ἀνῆγγειλε τῷ 'Αλεξάνδρῳ ἐπανάστασιν τῆς ἐν Βάκτροις στρατιωτικῆς ἀποικίας, καὶ ὅτι μεγάλαι ταραχαὶ ἀνεφύησαν ἐν τῇ σατραπείᾳ τοῦ Παροπαμίσου καὶ σοβαρώτεραι ἦσαν αἰτοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀριανῆς εἰδήσεις, τούτου δ' ἔνεκα μέγα μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ ἀπεστάλη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας ὑπὸ τὸν Κρατερὸν, ὅστις διετάχθη νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Ἀραχωσίας καὶ Δραγγιανῆς εἰς τὴν Καρμανίαν, καὶ καταβάλλων τὴν ἐν ταῖς χώραις ἐκεῖναις ἀναφανείσιν στάσιν νὰ ἐπιμεληθῇ ὥστε οἱ σατράπαι αὐτῶν νὰ ἀποστείλωσι ζωοτροφίας εἰς τὴν παραλίαν τῆς Γεδρωσίας, ἔνθα ἔμελλε νὰ ἀποβῇ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς· ὁ δ' 'Αλέξανδρος ἐκ τῆς χώρας τῶν Σόγδων ἀναξεύξας μετὰ τοῦ στόλου ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν Παττάλων, ἀλλ' εὐρὼν αὐτὴν ἐγκαταλειμμένην ὑπὸ τοῦ Μοίριδος, παρ' οὗ ἀπ' ἐναντίας ἤλπιζε νὰ εὕρῃ προπαρασκευασμένα πάντα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ στρατοῦ, τοὺς μὲν κατοίκους συνεκάλεσε μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος εἰς τὰ ἴδια, τὸν δὲ Ἡφαιστίωνα καὶ Πείθωνα διέταξε νὰ ὀχυρώσωσι τὴν πόλιν, νὰ κατασκευάσωσι λιμένα καὶ νέωρια καὶ νὰ ἀποστείλωσι διάφορα στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα, ἅτινα νὰ φροντίσωσι νὰ καταστήσωσιν οἰκήσιμον τὴν ἔρημον· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ στόλου ἀπεφάσισε νὰ καταπλεύσῃ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ἐν δεξιᾷ ρέοντος κυριωτάτου βραχίονος τοῦ ποταμοῦ πρὸς διερεύνησιν τῆς καταλληλοτέρας διὰ τοῦ ὤκεανου ἐπανόδου εἰς Περσίαν· ὁ δὲ Λεοννάτος μετὰ χιλίων ὀκτακοσίων στρατιωτῶν διετάχθη νὰ περιάγῃται εἰς τὴν ὄχθην.

Καὶ ἐπεχείρησε μὲν τὸν εἰς τὸν ὤκεανὸν κατάπλουν ὁ 'Αλέξανδρος, ἀλλ' ἡγνῶει εἰς ποίους κινδύνους ἐξετίθετο διὰ τὰ πρωτοφανῆ καὶ τρομερὰ τοῖς Μακεδόσιν ἐκεῖνα μέρη.

Τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν τοῦ πλοῦ, μόλις δέκα μίλια ἀπέχοντες τῶν Παττάλων, σφοδρὸς, ἀπὸ μεσημβρίας, ἐγερθεὶς ἄνεμος, μεγίστην προὔξηνσε βλάβην τῷ στόλῳ, καὶ τὰ μὲν τῶν πλοίων ἔπαθον, τὰ δὲ παντάπασι διε-

λύθησαν, καὶ συλληφθέντες μὲν Ἴνδοι τινες ἱκανῶς εἰδήμονες τῶν τόπων καὶ τοῦ ποταμίου κατάπλου ἔφεραν τὰ πλοῖα εἰς τινα διώρυγα, ἔνθα καὶ ἐπεσκευάσθησαν, ἐν μέρει, κατὰ τὸ ἐνόν, ἀλλ' ἤδη εἰς νέους κινδύνους καὶ τάλαιπωρίας ἔρριψε καὶ αὖθις αὐτὰ ἢ εἰς τοὺς ξένους πάντῃ ἄγνωστος ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀμπωτις καὶ πλήμμυρα.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ κύματα τοῦ ποταμοῦ, ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τῆς ἑξω θαλάσσης συνταραττόμενα, εἰς τοσοῦτον ἀνέβησαν ὕψος, ὥστε τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων εἰς ξηρὰν γῆν ἀπελείφθησαν.

Καὶ μεγάλη μὲν ἦτο ἡ ὥς ἐκ τούτου ἔκπληξις τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' εἰς μεγαλείτερον θαυμασμόν ἔρριπεν αὐτοὺς ἡ πλήμμυρα, ὅτε, τοῦ κύματος μετὰ βίας καὶ κρότου ἐκσπάσαντος κατὰ τῶν πλοίων, πολλὰ συνετρίβησαν πρὸς ἄλληλα συγκρουσθέντα, τὰ δὲ εἰς τὴν γῆν ἐξοκείλαντα κατεστράφησαν, ἐκ τύχης δ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑπεφυγὼν τοὺς κινδύνους τούτους, μετὰ ταῦτα ἔφθασεν εἰς νῆσόν τινα ἣν ὁ ἴδιος Σκιλοῦστιν ὠνόμασεν ἢ Ψιλοῦκαν, καὶ μεγάλας θυσίας τελέσας πρὸς τὸν Δία τὸν Ἀμμωνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, ἐπανήλθεν εἰς Πάτταλα· ἐκείθεν δὲ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἰνδοῦ ἀνέπλευσεν εἰς τὸ πέλαγος, σφάζας πρότερον ταύρους, οὓς καὶ ἔρριπεν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τὸν Ποσειδῶνα, καὶ διὰ χρυσῆς φιάλης καὶ χρυσῶν κρατῆρων ἐποίησε σπονδὰς πρὸς αὐτόν.

Ἐν Παττάλοις δὲ διατρίβων νῦν ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐνησχολεῖτο, εἰμὴ εἰς τὸν μέγαν μὲν, ἀλλὰ καὶ δυσχερέστατον καὶ κινδυνώδεστατον σκοπὸν αὐτοῦ, τὴν ἀνακάλυψιν, δηλαδή, θαλασσίας ὁδοῦ, δι' ἧς ἔμελλε νὰ συνδεθῇ ὁ Ἰνδὸς μετὰ τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Περσίας, ἔνθα ἔμελέτα νὰ ἐπαινέλοιο. Τίς δ' ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀναλάβῃ τοιαύτην ἐπιχείρησιν;

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο μὲν καὶ πέραν τοῦ δέοντος τολμηρὸς, καὶ πρόθυμος νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ θέλησιν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ὠκεανόν, ἀλλ' αἱ ἐν διαφόροις μέρεσιν ἐκρηγνύμεναι στάσεις, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἰνδικοῦ πολέμου, ἀπῆτουν ἀπολύτως τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, ἡ δὲ διὰ ξηρὰς εἰς τὴν Περσίαν ὁδὸς ἦτο δυσκολωτάτη, καθότι ὁ στρατὸς διερχόμενος τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους τόπους καὶ μαχόμενος εἶχεν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ διευθύνσεως, καθότι πρὸς αὐτὸν μόνον καὶ ἐθάρρει καὶ ἐνεπιστεύετο.

Τίς λοιπὸν ὤφειλε νὰ ἐκλεγῇ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου, ὡς ἔχων τὴν ἱκανότητα νὰ κατασιγάξῃ τὰς ἐπὶ τούτῳ προλήψεις καὶ τοὺς θορύβους τῶν στρατιωτῶν, ἐμπνέων συνάμα θάρρος καὶ τόλμην αὐτοῖς; Ὁ Ἀλέξανδρος διακοινώσας πάσας τὰς περὶ τούτου ἀμφιβολίας καὶ τοὺς φόβους πρὸς τὸν πιστὸν αὐτοῦ ἀξιωματικὸν Νέαρχον τὸν Ἀνδροτίμου, ἠρώτησε τὴν γνώμην αὐτοῦ πρὸς τίνα ὤφειλε νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν διεύθυνσιν τοῦ στόλου, καὶ οὗτος μὲν διαφόρους διαδοχικῶς προέτεινεν αὐτῷ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἅπαντας ἀπέρριπεν ὁ Ἀλέξανδρος, καθότι ὁ μὲν δὲν ἦτο ἀρκούντως τολμηρὸς, ὁ δὲ δὲν ἦτο δέοντως ἔμπειρος περὶ τὰ ναυτικὰ καὶ ἄλλοι δὲν ἦσαν ἄξιοι τῆς ἐμπιστοσύνης.

«Τότε λοιπὸν ἐγώ, ὦ βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Νέαρχος, ἀποδέχομαι νὰ γείνω ἀρχηγὸς τοῦ στόλου, καὶ νὰ φέρω σῶας τὰς τριήρεις καὶ τοὺς στρατιώτας εἰς Περσίαν,

ἀρκεῖ νὰ εἶναι πλευστή ἡ θάλασσα καὶ τὸ ἔργον οὐχὶ ἀδύνατον πρὸς ἐκτέλει-
σιν εἰς ἀνθρώπινον νοῦν». Καὶ οὕτως ἐξελέγη ἡγεμὼν τοῦ στόλου ὁ Νέαρχος.

Οὕτω δ' ἀπεφασίσθη ὁ μὲν Νέαρχος νὰ ὁδηγήσῃ τὸν στόλον εἰς Περσίαν
μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ στρατοῦ μέχρι τοῦ Εὐφράτου, ὁ δ' Ἀλέξανδρος
συνεδάδιζε διὰ τῆς Γεδρωσίας μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ.

Καὶ ἐνόσφ μὲν οἱ Μακεδόνες ἦσαν ἔτι ἐν Ἰνδίᾳ, εὐκόλως περιστέλλετο
πᾶσα ἀντίστασις τῶν ἐγγυρίων λαῶν, ἀλλ' ἤδη αὐθαδέστεροι οὗτοι κατέστη-
σαν, διεγειρόμενοι ὑπὸ τῶν ὑψηλοφρόνων βραχμάνων, οἵτινες, πρὸ πάντων
διερεθίσαντες ἀντάρτην τινά, Σάββαν ἢ Σάβιον καλούμενον, πλείστων κακῶν
αἵτιοι πρὸς τοὺς Μακεδόνας ἐγένοντο.

Ὁ στόλος προέβαινεν ἐν τάξει ἀλλ' ὅμως διὰ πολλοὺς λόγους μὴ δυνά-
μενος ἄλλως νὰ προμηθεύηται τροφὰς καὶ ὕδωρ διὰ τὸν στρατόν, ἐξ ἀνάγκης
ᾧφειλε νὰ προσορμίζεται, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, εἰς τὴν παραλίαν, οὐδ' ἦτο
δυνατὸν νὰ ἀποχωρίζεται ἐπὶ πολὺ ἀπ' αὐτῆς διὰ τὴν τότε ἀτέλειαν τῆς ναυ-
τικῆς ἐπιστήμης.

Ἦσαν δὲ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τοῦ ἔτους 325, ὁ δ' Ἀλέξαν-
δρος ἀναλαβὼν τὰ ἐκλεκτότερα τάγματα τοῦ στρατοῦ ἀνέξευξεν ἐκ Παττά-
λων καὶ μετὰ ἐννέα ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ἔφθασεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀρα-
βίου ποταμοῦ, ἔνθα κατῴκουν οἱ Ἀραβῖται καὶ οἱ Ὠρεῖται.

Καὶ οἱ μὲν Ἀραβῖται ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν ἔρημον, ὁ δ' Ἀλέξανδρος, διὰ
νυκτὸς διαβάς μέγα μέρος τῆς ἐρήμου, εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ὠρει-
τῶν, ἔνθα καὶ νέαν ἔκτισε πύλιν διὰ τοῦ Ἡφαιστῖωνος.

Καὶ οἱ μὲν Ὠρεῖται συμμαχίαν ποιήσαντες μετὰ τῶν παρακειμένων Γε-
δρωσίων, κατέλαβον στενὴν τινὰ πάροδον, μελετώντες νὰ μὴ ἀφήσῃσι τὸν
Ἀλέξανδρον νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω.

Ὅπισθεν σειρᾷ κρημνῶν ὑπάρχει ἡ ἔρημος τῆς Γεδρωσίας, ἐπὶ πολλὰς
ἐκτεινομένη ἡμέρας Ἐρημία, καὶ πρὸ πάντων ἔλλειψις ὕδατος, ἦσαν τὰ κατα-
πιέζοντα μέρη ταῦτα δεινὰ, καὶ τὴν μὲν ἡμέραν καυστικώτατος ἥλιος καὶ
κόνις ἀμυώδης φλογίζουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καταθλίβουσα τὴν ἀναπνοὴν
ἀπ' ἐνός, τὴν δὲ νύκτα ψυχὸς παγετῶδες καὶ ὀλολυγμοὶ τῶν θηρίων, οὔτε
σκέπη, οὔτε χόρτος, οὔτε φαγητὰ, οὔτε ὅπωςδὴποτε ἀσφαλὴς ὁδός.

Ἐκ τῆς ἐρήμου δὲ ταύτης λέγεται, ὅτι ἡ Σεμίραμις, ἡ περὶφημος τῆς
Ἀσσυρίας βασίλισσα, ἐπιστρέφουσα ἐξ Ἰνδιῶν, μετὰ ἑκατὸν χιλιάδων στρα-
τοῦ, ἐπέστρεψε μόλις εἶχουσιν ἄνδρας μεθ' ἑαυτῆς φέρουσα, τὴν αὐτὴν δὲ
καὶ ὁ Κύρος λέγεται ὅτι ἐβάδισεν ὁδόν, καὶ τὴν αὐτὴν καὶ ἐκεῖνος ἔσχε μοῖραν.

Καὶ διηυθύνθη μὲν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὴν ὁδὸν ταύτην, θέλων δῆθεν,
ὥς εἰπὸν τινες τῶν ἱστορικῶν, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, νὰ φανῇ ἀνώτερος
τῆς Σεμιράμιδος καὶ τοῦ Κύρου, κυρίως ὅμως προτιθέμενος νὰ μὴ ἀφήσῃ
ἀδεσπότες καὶ ἀνυποτάκτους τὰς ἐν τῷ μεταξὺ μεγάλας ἐκτάσεις, χρησι-
μεύουσας ὡς καταφύγιον ληστρικῶν συμμοριῶν καὶ ὀρμητήριον ἀνταρτῶν
σατραπῶν.

Καὶ κηδόμενος μὲν τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ στόλου, ἅμα ὅτε ἔφθα-

σεν εἰς εὐφορίαν τινὰ χώραν τῆς Γεδρωσίας, φορτώσας ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων ἅπαντα τὸν παρ' αὐτῷ σίτον, καὶ διὰ τῆς ἰδίας σφραγίδος σφραγίσας τοὺς σάκκους, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν παραλίαν.

Καὶ οἱ μὲν πεινῶντες στρατιῶται μηδόλως φροντίζοντες περὶ τῆς σφραγίδος τοῦ βασιλέως, τοὺς δὲ σάκκους αὐτοπροαιρέτως ἀνοίξαντες, διένειμαν τὸν σίτον μεταξὺ αὐτῶν, ὃ δ' Ἀλέξανδρος βλέπων τὴν πρὸς τοῦτο ὠθήσασαν αὐτοὺς ἀνάγκην, συνεχώρησεν αὐτοῖς, μέγαν ὕμνος κατέβαλε κόπον, ἀγωνισθεὶς νὰ συγκομίσῃ νέον σίτον πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐν τῷ στόλῳ στρατοῦ.

Ἐξήκοντα ἡμέρας διανύσας ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων, ἔφθασε τέλος εἰς τὰ Ποῦρα, πρωτεύουσαν τῆς Γεδρωσίας.

Αἱ ταλαιπωρίαι δὲ καὶ αἱ στερήσεις, ἃς καθ' ὁδὸν ὑπέμειναν, ὑπερέβησαν πάσας τὰς προτέρας.

Ὁ φλογερὸς καὶ πνιγηρὸς καύσων μετὰ τῆς ἀφορήτου ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος ἀπέβη ὀλέθριος καὶ θανατηφόρος εἰς μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ, ἰδίως δὲ μέγας ὄλεθρος ἐπῆλθεν εἰς τὰ ὑποζύγια, ἅτινα ἔνεκα τοῦ βάθους καὶ τοῦ καύσωνος τῆς διαπύρου ἄμμου, ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς δίψης ἀφ' ἑτέρου, ἐν ἀκαρεῖ κατεστρέφοντο, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἵππους καὶ ἡμιόνους, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῆς τροφῆς ἠναγκάζοντο νὰ σφάζωσι, καὶ τὸ κρέας αὐτῶν νὰ κατατρῶγωσι, τὰς δ' ἀμάξας ἀφειδῶς καταθραύοντες ἀντὶ καυσοξύλων μετεχειρίζοντο.

Πλείστοι τῶν στρατιωτῶν, ἰδίᾳ οἱ παρακολουθοῦντες τὸν στρατὸν παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες, ἣ νοσοῦντες ἣ ἐν τῷ ὕπνῳ, στεροῦμενοι παντελῶς τῶν δυνάμεων αὐτῶν, ἔμενον νεκροὶ κατὰ τὴν ὁδοιορίαν, πολλοὶ δὲ καὶ ὕδωρ ἀκορέστως πίνοντες ἔνθα εὕρισκον αὐτὸ ἀπέθνησκον.

Ἡ ἀφθονία δὲ πολλάκις, ὡς καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ ὕδατος, ἐπέφερε τὸν ὄλεθρον αὐτοῖς, πολλοὶ δὲ καὶ πλησίον χειμάρρων ἐν ἀγνοίᾳ καθεύδοντες τούτων ἐξοχουμένων, κατὰ τὴν νύκτα, ἔνεκα μεγάλων καὶ ραγδαίων βροχῶν, ἀναρπαζόμενοι ὑπὸ τῶν ρευμάτων παρεσύροντο.

Ἐνῷ δ' οἱ Μακεδόνες τὰ πάνδεια ὕφισταντο, ὃ Ἀλέξανδρος ἐνέπεσεν εἰς μεγάλην λύπην καὶ φροντίδα, διότι ἦτο ὄντως ἀλγεινὸν νὰ βλέπῃ τοὺς γενναίους ἐκείνους στρατιώτας, τοὺς ἐκ τοσοῦτων αἱματηρῶν πολέμων διασωθέντας, νὰ ἀποθνήσκωσι τῆς πείνης, ὁσημέραι ἀποδεκατίζόμενοι.

Τὸ ἀκόλουθον δὲ δεικνύει τὴν ἔμφυτον μεγαλοψυχίαν καὶ καρτερίαν τοῦ βασιλέως.

Ὁ στρατὸς ἐπορεύετο ἐν βαθυτάτῃ ἄμμῳ, ἐπιφλέγοντος τοῦ καύσωνος, πεζὸς δὲ προηγείτο τῶν στρατιωτῶν ὃ Ἀλέξανδρος, ὥστε συμμεριζόμενος οὕτω καὶ αὐτὸς τῶν κακοπαθειῶν καὶ τῶν ταλαιπωριῶν καθίστα αὐτὰς μᾶλλον φορητὰς ἐκείνοις.

Καὶ ὃ Ἀλέξανδρος δὲ καὶ ὁ στρατὸς ἐδίψων βαρέως, καὶ τινες τῶν στρατιωτῶν, ἐλαφρῶς ὥπλισμένοι, ἀπομακρυθέντες πρὸς ἀναζήτησιν ὕδατος, καὶ εὐρόντες ἐν τινὶ βαθεῖα χαράδρᾳ ὀλίγον τι οὐχὶ καλὸν ὕδωρ, πληρῶς

σαντες ἐξ αὐτοῦ περικεφαλαίαν προσήνεγκαν αὐτὸ πρὸς τὸν βασιλέα ὡς ἀνεκτίμητον δῶρον.

Ἐκείνος δὲ λαβὼν τὸ ὕδωρ καὶ εὐχαριστήσας τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸ ἔχυσε κατὰ γῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων, ἐπιθυμῶν αὐτὸς μόνος νὰ καταπαύσῃ τὴν δίψαν, οἱ δ' ἄλλοι διψῶντες μετὰ πόθου νὰ προσβλέπωσιν αὐτὸν πίνοντα. Περιττὸν νὰ σημειώσωμεν πόσον θαυμασμὸν καὶ ποίας εὐχαριστήσεις διήγειρε μετὰξὺ τῶν στρατιωτῶν ἡ γενναία αὕτη πράξις τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους διήρχοντο ἀμμόδεις ἐρήμους οἱ Μακεδόνες, μὴδὲν ἄλλο ἀπαντῶντες εἰμὴ φοινίκων συστήματα, συχνότερα δ' εὕρισκοντο ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ καὶ δένδρα σμύρνης μεγαλείτερα τῶν συνήθων, ἀδιακόπως δ' οἱ χάριν ἐμπορίου παρακολουθοῦντες τὸν στρατὸν, μετὰ πλήθους καμῆλων Φοίνικες, ὡς εἰδήμονες περὶ τὰ τοιαῦτα, συνέλεγον τὸ ἀρωματικὸν δάκρυον τῆς σμύρνης.

Παρὰ τὴν θάλασσαν δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτῇ ὕδατα ἦνθαι καὶ ἡ εὖσμος μυρίκη, ἐπὶ δὲ τῆς γῆς εἶπεν ἡ νάρδος καὶ ἕτερον εἶδος φυτοῦ ἀκανθῶδες, εἰς δὲ περιπλεκόμενοι συνελαμβάνοντο οἱ κατατρομάζοντες λαγῶι ἐκ τῆς πορείας τοῦ στρατοῦ.

Εἰς τὸ ἐξῆς δὲ ὁ στρατὸς ὠδοιπόρει τὴν νύκτα καὶ ἀνεπαύετο τὴν ἡμέραν, συχνάκις δὲ διάφορα σώματα τοῦ στρατοῦ ἀλληλοδιαδόχως ἐπέμποντο εἰς τὴν παραλίαν, τοποθετοῦντες παρ' αὐτῇ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ναυτικὴν στρατίαν, ὀρύσσοντες φρέατα, καὶ ἐξετάζοντες τὴν φύσιν τῶν παραλίων, κατὰ τὸ εὐλίμενον ἢ ἀλίμενον αὐτῶν.

Καίτινες τῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ πεμφθέντων ἰππέων ἀνήγγειλαν ὅτι εὗρον, κατὰ τὸν αἰγιαλόν, ἀθλίους ἀλιεῖς ἐντὸς πνιγερῶν καλυβῶν κατοικοῦντας. Αὕτη δ' ἦτο ἡ ἄγνος καὶ φοβερά ἀκτὴ τῶν λεγομένων ἰχθυοφάγων, ἔνθα μέγιστα δεινὰ ὑπέστησαν καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος· ἡμιάγριοι καὶ θηριώδεις οὔτοι, καὶ τὸ σῶμα μᾶλλον ἡλιοκαές, τοὺς δ' ὄνυχας ἠϋζημένους καὶ τὴν κόμην ἄτακτον καὶ αὐχμηρὰν ἔχοντες, ἐνεδύοντο δέρματα ἀγρίων ζώων, καὶ ἐτρέφοντο τρώγοντες κυρίως τοὺς ἐν τῷ ἡλίῳ ξηραينوμένους ἰχθεῖς.

Τέλος δ' ὁ Ἀλέξανδρος διελθὼν τὴν λίαν ἐπίπονον ἔρημον τῆς Γεδρωσίας, ἀφίκετο εἰς Καραμανίαν, ἔνθα διὰ μιᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Μακεδόνων ἀνεφάνη ἑτέρα φύσις χλοερά καὶ κατάσχιος, αἱ ὑπὸ ἀμπελῶνων, φοινίκων καὶ ἄλλων παντοειδῶν δένδρων κεκαλυμμέναι ἀκταὶ τῆς Καραμανίας, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Νέαρχον στόλος προσωρμίσθη εἰς τὴν ὠραίαν παραλίαν τῆς Ἀρμαζείας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀνάμιδος ποταμοῦ, κατὰ τὸν Περσικὸν κόλπον.

Αὐτοπροσώπως δ' ἐκεῖ ὁ Νέαρχος, παραλαβὼν τὸν ὑποναύαρχον Ἀρχίαν καὶ τινὰς ἀξιωματικούς, ἀπῆλθε πρὸς συνέντευξιν τοῦ βασιλέως. Λίαν παθητικὴ δὲ περιγράφεται ἡ συνέντευξις αὕτη τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τοῦ Νεάρχου.

Αἰφνιδίως ἰδὼν οὗτος τὸν Νέαρχον καὶ Ἀρχίαν, καὶ νομίζων ὅτι οὔτοι μόνοι ἐσώθησαν, ὁ δὲ λοιπὸς στόλος ἀπωλέσθη, ἵστατο ἐπὶ πολὺν χρόνον δα-

κρύων, τέλος δὲ διακόψας τὴν σιγὴν εἶπε τῷ Νεάρχῳ. « Ἀφ' οὗ ὑμεῖς, ὦ Νέαρχε καὶ Ἀρχία, ἐσώθητε, κατὰ τὸ ἥμισυ, νῦν αἰσθάνομαι τὴν θλίψιν τῆς ἀπωλείας τοῦ στόλου· εἴπατέ μοι δὲ τώρα ποῦ καὶ πῶς κατεστράφη ὁ στόλος καὶ ὁ στρατὸς μου; » « Καὶ τὰ δύο ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, ἀπεκρίθη ὁ Νεάρχος, καὶ ὁ στόλος καὶ ὁ στρατὸς διεσώθησαν, ἡμεῖς δ' ἤλθομεν ἄγγελοι τῆς σωτηρίας αὐτῶν. »

Ὁ βασιλεὺς, διὰ τοῦτο, ἔτι μᾶλλον ὑπὸ χαρᾶς ἐδάκρυσε καὶ πλήρεις ἀγαλλιάσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἦσαν πάντες οἱ περὶ τὸν βασιλέα· ὥμοσε δὲ καὶ οὗτος πρὸς τὸν Δία τὸν Ἀμμωνα ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτο πολυτιμότερα αὐτῷ ἢ ἡ κατοχὴ ἀπάσης τῆς Ἀσίας.

Ἡ εἰς Σοῦσα ἐπάνοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἀναγκαιοτάτη διότι μεγάλαι ἀταξίαι καὶ ἐπικίνδυνοι στάσεις συνέβησαν ἀνά τὰ διάφορα μέρη τῆς μοναρχίας. Τὸ διέπον τοὺς ἀρχαίους Πέρσας πνεῦμα τῆς ἀρπαγῆς καὶ τοῦ σφετερισμοῦ εἰσεχώρησε καὶ εἰς τοὺς νέους τοῦ Ἀλεξάνδρου διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν, κατὰ τὴν εἰς Ἰνδιαν ἐκστρατεῖαν αὐτοῦ.

Καὶ ἐν Καραμανίᾳ μὲν ἔτι ὢν ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβεν ἀφορμὰς νὰ τιμωρῇ αὐστηρῶς ἐνόχους τινὰς καταχραστὰς. Οὕτως ὁ κατὰ τὸ ἔτος 330 αὐτοπροαιρέτως ὑποταγεὶς σατράπης, Ἀσπάτης, κατηγορηθεὶς νῦν ἐπὶ ἀποπείρᾳ ἀποστασίας, παρεδόθη εἰς χεῖρας δημίου, ὁ δὲ Σιδύρτιος διεδέχθη τὴν σατραπείαν αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ διετάχθησαν νὰ καταβῶσιν ἐκ Μηδίας εἰς Καραμανίαν, οἱ στρατηγοί, Κλέανδρος, Ἡράκων, Σιτάλκης καὶ Ἀγάθων μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, καὶ πολλοὶ δ' ἐν ταύτῃ τῶν ἐπισημοτέρων κατοίκων τῆς χώρας κατέβησαν, κατηγοροῦντες αὐτούς, ὅτι ἐσύλησαν ναοὺς, ἐξώρυσαν τάφους, καὶ παντοιοτρόπως κατεπίεσαν τοὺς κατοίκους, κατετάραξαν τὴν εἰρήνην τῶν οἰκογενειῶν καὶ κατέστησαν μισητὸν τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων· ὁ Κλέαρχος δὲ πρὸ πάντων, ὁ στρατηγὸς τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων, ἐπέσπασεν εἰς ἑαυτὸν τὸ γενικὸν μῖτος καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν ἐγχωρίων· καὶ ὁ μὲν Ἡράκων δικαιολογηθεὶς ἀπελύθη, προσωρινῶς, ὁ δὲ Σιτάλκης, ὁ Ἀγάθων καὶ ὁ Κλέαρχος ἐνοχοποιηθέντες μεθ' ἑξακοσίων ἄλλων στρατιωτῶν ἀμέσως κατεσφάγησαν, ἐκ δὲ τῶν ποινῶν τούτων οἱ λαοὶ ἐπίεσθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἦτο ἀληθῶς ὁ προστάτης αὐτῶν, οὐδ' ἤθελε νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς ὡς δορυαλῶτους.

Συγχρόνως δὲ καὶ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως ἐξεδόθη πρὸς πάντας τοὺς σατράπας καὶ στρατηγοὺς νὰ καταβῶσιν εἰς Σοῦσα, ὅπως δώσωσιν εὐθύνας τῶν πράξεων καὶ δικαιολογήθωσι διὰ τὰς κατ' αὐτῶν κατηγορίας τῶν κατοίκων. Καὶ ὁ Ὀρξίνης δ' ἐκ τοῦ μεγάλου γένους τῶν Περσῶν, τῶν Ἀχαιμενιδῶν καταγόμενος, καὶ σατράπης Περσεπόλεως ὢν, παρῆστη ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατηγορούμενος, ὅτι ὁ τάφος τοῦ μεγάλου Κύρου εὗρέθη διωρυγμένος καὶ ἐσκυλευμένος ἐν Παρσαγάδαις, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατηγορήθησαν οἱ μάγοι, ὡς παριδόντες τὴν καταστροφὴν ταύτην τοῦ τάφου, ἀκολούθως δὲ ἐπὶ ραθυμίᾳ διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἄλλοις ἐγκλήμασιν ἕνοχος εὗρεθείς ὁ Ὀρξίνης κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν Ἀριστόβουλον νὰ κοσμήσῃ τὸν τοῦ Κούρου τάφον ἐξ ὑπαρχῆς. Καὶ εἰς Σούσα δὲ μεταβάντος ἤδη τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ τῶν Περσίδων πυλῶν, ἀνενεώθησαν καὶ αὖθις αἱ σκηναὶ τῆς Καραμανίας καὶ Περσεπόλεως. Καὶ παρέστη μὲν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ὁξάθρης, ὁ σατράπης τῆς Παραϊτακηνῆς, καὶ υἱὸς τοῦ σατράπου τῶν Σούσων Ἀβουλίου, ἀλλ' ἔνοχος καταχρήσεων εὐρεθεὶς ἐθανατώθη ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ ἤλπιζε μὲν ὁ πατὴρ αὐτοῦ νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τῆς προσφορᾶς τρισχιλίων ταλάντων, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διατάξας νὰ ρίψωσι τὰ τάλαντα ἐνώπιον τῶν ἵππων, καὶ ἐρωτήσας ἂν ταῦτα κατέπαυσαν τὴν πείναν τῶν ζώων, παρήγγειλεν ἀμέσως νὰ θανατωθῇ· καὶ ἐπ' ἄλλοις δὲ ἐγκλήμασι κατηγορεῖτο καὶ οὗτος, πρὶ πάντων δὲ διότι ἀνεπαρκῶς καὶ πλημμελῶς ἐξεπλήρου τὴν προμήθειαν τῶν ζωοτροφιῶν τοῖς στρατιώταις· τὴν αὐτὴν δ' ἔσχε καὶ ὁ Ἀβουλίου τύχην μετὰ τοῦ υἱοῦ.

Γενικὸς τρόμος κατέλαβε τοὺς ὁπωσδήποτε κατὰ τι ἐνόχους ἑαυτοὺς αἰσθανομένους ἐπὶ ταῖς αὐστηραῖς ταύταις ἀνακρίσεσι· καὶ τὰ μέγιστα πάντες ἐδειλίων ἤδη περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν. Τοιοῦτος δ' ἦτο νῦν ὁ Ἀρπαλος, υἱὸς τοῦ Μαχαίτα καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἤδη ἀποθανόντος Φιλίππου, σατράπου τῆς Ἰνδικῆς. Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας, διὰ σπουδαίων ὑπηρεσιῶν εὐνοῦστατος παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὢν, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ θησαυροφύλαξ, ἀλλ' ὅμως κατέστη ἔνοχος μεγάλων καταχρήσεων καὶ παρανομιῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μεγίστην φέρων μεθ' ἑαυτοῦ περιουσίαν κατέφυγεν εἰς τὰ Μέγαρα, ἀλλ' ἐπεικῶς ὁ Ἀλέξανδρος συνεχώρησεν αὐτόν, παρέχων αὐτῷ ἀμνηστείαν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ πάλιν ὅμως, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἰνδίαν, ἀμέριμνος ὁ Ἀρπαλος ἤρχισε νὰ δαπανᾷ τὸν δημόσιον θησαυρὸν εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς κλίνης καὶ τῆς τραπέζης, καὶ κοινὸν σκάνδαλον τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρὰ πᾶσι κατέστη.

Ἐλθὼν δ' ἤδη εἰς Ἀθήνας, καὶ χρήμασι διαφθείρας τινὰς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων δημαγωγῶν, διέμεινε μὲν ἐκεῖ ἀνεπηρέαστος ἐπὶ τινα χρόνον, ἀλλὰ τέλος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πρῶτον μὲν εἰς τὸ Ταίναρον, εἶτα δ' εἰς τὴν Κρήτην, ἔνθα καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου Θίμβρωνος.

Νῦν δὲ πρόκειται νὰ διαδραματισθῇ μοναδικὴ ὄντως πανήγυρις. Διότι ὁ Ἀλέξανδρος νομίζων ὅτι τέλος πάντων ἤγγικεν ὁ καιρὸς νὰ πραγματοποιήσῃ ὅ,τι πρὶ δέκα ἑτῶν ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῶν πολέμων καὶ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ διατάξεων, προσδιώρισε τὸν διαθρυληθέντα μέγαν γάμον ἐν Σούσις, καθ' ὃν, κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκ τοῦ στρατοῦ συνεζεύχθησαν τὰς ἐπισημοτέρας θυγατέρας τῆς Ἀσίας.

Οἱ γάμοι δ' οὗτοι ἐτελέσθησαν κατὰ τὰ Περσικὰ ἔθιμα, ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀναφανείσα λαμπρότης καὶ πολυτέλεια ἦσαν πάσης περιγραφῆς ἀνώτεραι. Ἐπὶ πεντήκοντα κίβνων περιχρύσων καὶ περιαργύρων ἐπεστηρίζετο ἡ μεγάλη αἴθουσα, ἔνθα ἔμελλον νὰ τελεσθῶσιν οἱ γάμοι, οὐρανὸν ἔχουσα διάχρυσον καὶ κεκοσμημένον μετὰ πολυτελῶν καὶ χρυσοῦφάντων παραπετασμάτων.

Η ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΑΝΟΔΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς τεσσάρων σταδίων περίβολον ἐχούσης αἰθούσης ἦτο ἐστρωμένη μεγαλοπρεπῆς τράπεζα, περὶ τοὺς ἑκατὸν ἔχουσα ἀργυρόποδας ἀνακλιντήρας λαμπρῶς κεκοσμημένους διὰ τοὺς μελλονύμφους, καὶ ἐν περιωπῇ ἦτο ὁ χρυσόπους ἀνακλιντὴρ τοῦ βασιλέως.

Διάφοροι ἄλλαι τράπεζαι ἦσαν ἐστημέναι δι' ἄλλα ἐπισημότερα μέλη τοῦ στρατοῦ, εἰς ἑνέα χιλιάδας συμποσούμενα, ἐν οἷς συμπεριελαμβάνοντο διάφοροι ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες, οἱ πρέσβεις διαφόρων βασιλείων καὶ σημαντικῶν πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου παρεπιδημοῦντες.

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς τελετῆς ὁ βασιλεὺς ἤρξατο ποιῶν σπονδὰς εἰς τοὺς θεούς, εἰς δὲ παρηκολούθησαν αὐτὸν οἱ ἐπισημότεροι τῶν ξένων, ἕκαστος ἀπὸ χρυσῆς φιάλης σπένδων, ἣν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς δῶρον γαμήλιον προσέφερε πρὸς ἕκαστον· εἶτα δ' εἰσελθοῦσαι καὶ αἱ νύμφαι κεκαλυμμέναι, ἔλαβον τὰς θέσεις αὐτῶν· καὶ ἡ μὲν Στάτειρα θυγάτηρ τοῦ ἀποδιώσαντος μεγάλου βασιλέως Δαρείου ἐκάθησε παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἡ δὲ νεωτέρα ἀδελφὴ αὐτῆς Δρυπητίς παρὰ τῷ Ἑφαιστίῳ.

Ἀμαστριάς δ' ἡ θυγάτηρ τοῦ Ὀξάθρου καὶ ἀνεψιὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐδόθη τῷ Κρατερῷ, ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Ἀτραπάτου σατράπου τῆς Μηδίας τῷ Περδίκᾳ. Πτολεμαῖος δ' ὁ σωματοφύλαξ καὶ Εὐμένης, ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως, συνεζεύχθησαν τὰς θυγατέρας τοῦ Ἀρταβάζου, Ἀρτακαμᾶν καὶ Ἀρτωνιν, τὸν Νέαρχον δὲ συνεζεύχθη ἡ θυγάτηρ τοῦ Μέντορος καὶ τῆς Βαρσίνης, τὸν Σέλευκον ἡ θυγάτηρ Σπιταμένους τοῦ Βακτρίου, καὶ οὕτω καθέξῃς αἱ ἐπισημότεραι παρθέναι τῆς Ἀσίας, αἱ πλεῖσται ἐξεληγνίζουσαι τὰ Περσικὰ αὐτῶν ὀνόματα, πλεῖσται δὲ ἐδόθησαν τοῖς λοιποῖς ἐταίροις καὶ φίλοις τοῦ βασιλέως περὶ τὰς ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν. Καὶ οἱ μὲν νυμφεῖοι τεύοντες τὰς δεξιὰς πρὸς τὰς νύμφας, ἡσπάζεσθαι αὐτάς.

Πάντες δὲ μέχρι βαθείας νυκτὸς διέμειναν ἐν ταῖς τραπέζαις συνευθυμοῦντες, καὶ εἶτα ἀπεσύρθησαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τοὺς ἰδίους νυμφικοὺς θαλάμους.

Νῦν δὲ καὶ ἑτέρα ἀπροσδοκῆτως διαδραματίζεται κατανυκτικωτάτη καὶ σπουδαία, κατὰ τὸ εἶδος αὐτῆς, σκηνή. Προείπομεν ὅτι ὁ Ὀνησίκριτος ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὠδήγησεν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ τὸν γυμνοσφιστὴν Κάλανον. Καὶ παρηκολούθει μὲν ὁ γέρον οὗτος σοφὸς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, μέγας θαυμαστῆς διατελὼν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς φιλομαθείας αὐτοῦ, ἐτιμᾶτο δ' οὐχ ἥττον καὶ οὗτος μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ διὰ τὰς ἀρετὰς ὑπὸ τε τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν.

Καὶ οὐδέποτε μὲν ὁ ἐβδομηκοντούτης γέρον, ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, ἡσθένησε, νῦν δ' ἀσθανόμενος ἑαυτὸν κακῶς ἔχοντα, παραστὰς εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι δὲν εὐαρεστεῖται νὰ διάγῃ εἰς τὸ ἐξῆς ὀδυνηρὸν βίον, καὶ ὅτι προετίμα μᾶλλον νὰ ἀποθάνῃ πρὶν οἱ σωματικοὶ αὐτοῦ πόνοι ἀναγκάσωσιν αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ καὶ συνήθη δίαιταν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀγαπῶν τὸν ἄνδρα διὰ τὴν παρρησίαν καὶ τὸν μετρίχιον

τρόπον παντοιοτρόπως ἡγωνίσθη νὰ κωλύσῃ αὐτὸν νὰ μὴ προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν, ἀλλ' ὁ σοφὸς τῆς Ἰνδίας, μετὰ σταθερότητος ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οὐδὲν θεωρεῖται αἰσχρότερον ἢ ἡ ταραχὴ τοῦ πνεύματος ἔνεκα τῶν πόνων τοῦ σώματος, καὶ ὅτι τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἀπήτην νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν πυρὰν καὶ νῦν ἐπιθυμεῖ νὰ πράξῃ τοῦτο, καίπερ μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὦν.

Ἐκὼν ἄκων ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε Πτολεμαῖον τὸν σωματοφύλακα νὰ ἐτοιμάσῃ μεγαλοπρεπῶς τὰ τῆς κηδείας· καὶ αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς δὲν ἠθέλησε νὰ παρευρεθῇ ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ταύτῃ τελετῇ, κατὰ δὲ τὴν ὠρισμένην ἐπὶ τούτῳ ἡμέραν ἅπας ὁ πῆζος καὶ ὁ ἱππικὸς στρατὸς ἐν μεγάλῃ στολῇ παρετάχθησαν· προσήλθον δὲ καὶ οἱ παρὰ τῷ Μακεδονικῷ στρατῷ ἑλέφαντες, ὡς εἰς πόλεμον παρατεταγμένοι, πλήθος δὲ παρείποντο ἀνθρώπων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ φερόντων ἐκπώματα, παντοειδῆ θυμιάματα καὶ βασιλικά ἐνδύματα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ρίψωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς πυρᾶς· τελευταῖος δὲ ὠδηγήθη καὶ αὐτὸς ὁ Κάλανος, ἐπὶ κλίνης, μὴ δυνάμενος ὑπὸ ἀδυναμίας νὰ ἐπιβῇ εἰς ἵππον, ἐστεφανωμένος κατὰ τὸ ἔθιμον τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἄδων Ἰνδιστὶ ὕμνους πρὸς τοὺς θεοὺς. Ἡ δὲ πυρὰ συνέκειτο ἐκ πολυτίμων ξύλων σμύρνης, κέδρων καὶ κυπαρίσσω.

Ὁ Κάλανος καταβάς ἐκ τῆς κλίνης, ἔλαβε τὴν δεξιὰν τῶν περὶ αὐτόν, ὡς σημεῖον τελευταίου ἀσπασμοῦ αὐτοῖς, καὶ παρακαλέσας ἅπαντας νὰ εὐθυμήσωσι καὶ νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πρὸς ἀνάμνησιν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πέμψας τὰς προσρήσεις καὶ λέγων, ἐν εἴδει προμαντεύσεως, ὅτι μετὰ βραχὺν χρόνον ὄψεται αὐτὸν ἐν Βαβυλῶνι, ἀνέβη ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἥλιον, ἔκλινε τὸ γόνυ καὶ προσήύξατο.

Αἱ σάλπιγγες κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου παρέσχον τὸ σημεῖον τῆς ἐπιβολῆς τῆς πυρᾶς, καὶ αἱ φλόγες συνεκάλυψαν τὸ σῶμα τοῦ εὐσεβοῦς γέροντος Ἰνδοῦ.

Ἐν τῷ ἄμα δὲ τεχνικοὶ καὶ γυμνικοὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐτελέσθησαν ἀγῶνες, ἐν οἷς καὶ ἀκρατοποσίας προσετέθη ἀγὼν, κατὰ τὰ Ἰνδικὰ ἔθιμα.

Ὁ ἐν αὐτῷ δὲ πλειότερον πῶν τῶν ἄλλων Πρόμαχος μέχρι τεσσάρων χοῶν καὶ λαβὼν τὸ ἀριστεῖον, στέφανον ταλάντου, ἡμέρας τέσσαρας ἐπέζησεν, ὡς ἀναίσθητος ἐκ τῆς μέθης διατελῶν, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τῶν συμμετασχόντων τοῦ ἀγῶνος τεσσαράκοντα καὶ εἰς ἐτελεύτησαν αὐθωρεῖ ὑπὸ τοῦ ψύχους.

Κατὰ τὴν ἐν Σούσις δὲ διαμονὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου προσήλθον αὐτῷ οἱ σατράπαι ἐκ τῶν νεωστὶ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεισῶν πόλεων καὶ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν φέροντες τριάκοντα χιλιάδας Περσῶν, οὓς πρό τινων ἐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐκλέξωσιν ἐκ τῶν εὐρωστοτάτων καὶ ὠραιοτάτων καὶ νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς τὴν ἐλληνικὴν διάλεκτον, καὶ τὸν ἐλληνικὸν τρόπον τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων καὶ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν.

Ἐνεφανίσθησαν δ' οὗτοι ἐν στολῇ καὶ ὅπλοις Μακεδονικοῖς, οἵτινες καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσεκλήθησαν «Ἐπίγονοι» ἦσαν δὲ ἅπαντες τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡλικίας, Μακεδονικὰς φέροντας πανοπλίας.

Ἐλύπησε δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἡ ἄριξις τῶν νεαρῶν τούτων στρατιωτῶν τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες ὑπελάμβανον ὅτι ὁ βασιλεὺς μηχανᾶται πάντα ταῦτα, θέλων νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην τῶν Μακεδόνων.

Κατὰ Ἰούλιον ἐν διηγεσεί κινήσει διατελῶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπῆλθεν ἐκ Σούσων εἰς Ὠπιν, σπουδαίαν ἐμπορικὴν πόλιν, παρὰ τὸν Εὐλαῖον ποταμὸν, ἔνθα ἐστρατοπέδευσαν καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος, ἀλλ' οὐδόλως ἡ δυσἀρεσκεία τοῦ στρατοῦ ἡλαττώθη, ὥς ἐκ τούτου δ' ὁ Ἀλέξανδρος συλλέξας τοὺς Μακεδόνας εἰς συνέλευσιν, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐπεθῶμι νὰ ἀπολύσῃ καὶ νὰ πέμψῃ εἰς τὴν πατρίδα πάντας τοὺς ἔνεκα τῆς ἡλικίας καὶ τῶν κακουχιῶν, ἃς ὑπέστησαν, ἀχρήστους πρὸς τὸ πολεμεῖν καταστάντας· καὶ ταῦτα ἔπραττεν ὁ Ἀλέξανδρος, νομίζων ὅτι ἤθελεν εὐαρεστήσῃ τὰ μέγιστα τῷ στρατῷ, καθόσον μάλιστα καὶ ἀμοιβὰς ὑπέσχετο τοῖς παρ' αὐτῷ μένουσιν· ἀπ' ἐναντίας ὅμως οἱ πρότερον ἤδη δυσηρεστημένοι ἤρξαντο κραυγάζοντες μετὰ σφοδρότητος, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀπολυθῶσιν ἅπαντες, ἐκείνος δὲ ἃς μείνῃ ἐκστρατεύων μετὰ τοῦ πατρὸς Διὸς τοῦ Ἀμμωνος καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν βαρβάρους.

Ἐκ τῶν θερμῶν τούτων λόγων ὀργισθεὶς τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος, κατέβη ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ διέταξε νὰ συλλάβωσι τοὺς αὐθάδεις ἀρχηγοὺς τῆς παραχῆς, ἦσαν δὲ δεκατρεῖς τὸν ἀριθμὸν, οὓς καὶ διέταξεν ἐν τῷ ἄμῃ νὰ πνίξωσιν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγρητα.

Καὶ πάντες μὲν οἱ λοιποὶ στρατιῶται καταπλαγέντες ἐσιώπων, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀναβὰς καὶ αὖθις εἰς τὸ βῆμα, ἔλεξεν αὐτοῖς τάδε, ἐξ ὧν κάλλιστα παραλληλίζεται ἡ προτέρα κατάστασις τῶν Μακεδόνων πρὸς τὴν παροῦσαν.

«Σᾶς ἀποτείνω σήμερον τὸν λόγον, ὦ Μακεδόνες, οὐχὶ ἀποβλέπων εἰς τὸ νὰ σᾶς κωλύσω νὰ μὴ ζητῆτε νὰ ἐπιστρέψῃτε εἰς τὴν πατρίδα σας· τὸ κατ' ἐμὲ ἔχετε τὴν ἐλευθερίαν νὰ ὑπάγητε, ὅπου καὶ ἂν προαιρεῖται ἕκαστος, ἀλλὰ σκοπὸν προτιθέμενος νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω μόνον ποῖοι ἦσθε πρὶν καὶ ποῖοι εἴσθε τῶρα, καὶ θέλετε νὰ ἀναχωρήσῃτε.

«Ἀρχομαι δὲ τὸ πρῶτον ἀπὸ Φιλίππου τοῦ πατρὸς μου. Ὁ Φίλιππος σᾶς παρέλαβε περιπλανωμένους καὶ δυστυχεῖς, καὶ οἱ περισσότεροι ἐδόσκετε ὀλίγα πρόβατα κατὰ τὰ ὄρη, φέροντες διφθέρας, καὶ πολεμοῦντες κακῶς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἰλλυροὺς, τοὺς Τριβαλλοὺς καὶ τοὺς γείτονας Θρᾷκας· ἀντὶ τῶν διφθερῶν ἐκείνος σᾶς ἔδωκε τῶρα καὶ φορεῖτε χλαμύδας, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέων σᾶς κατεδίδασεν εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ σᾶς ἀποκατέστησεν ἱκανοὺς νὰ μάχησθε πρὸς τοὺς πλησιοχώρους βαρβάρους, ὥστε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ ἔχητε πλέον τὸ θάρρος ἐπὶ τὴν θέσιν καὶ τὸ ὀχυρὸν τοῦ τόπου, ἀλλὰ νὰ στηρίζετε μᾶλλον τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπὶ τὴν ἰδίαν σας ἀρετὴν, συνάμα δὲ σᾶς κατώκησεν ἐντὸς πόλεων καὶ σᾶς ἐκόσμισε διὰ νόμων καὶ ἡθῶν χρηστῶν, καὶ πρότερον δούλους καὶ ὑπηκόους ὄντας ἀποκατέστησεν ἡγεμόνας τῶν βαρβάρων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι σᾶς ἔβλαπτον πρὶν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶν ὅσα σᾶς εὐηργέτησεν ὁ πατήρ μου, ἅτινα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μὲν σκεπτόμενοι θέλετε εὖρρη μεγάλα πράγματα, παραβαλλόμενα ὅμως πρὸς τὰ ἡμέτερα εὐρίσκονται πολὺ μικρά. Ἐγὼ δὲ παραλαβὼν παρὰ

τοῦ πατρός μου ποτήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ὀλίγα, τάλαντα δὲ οὐδ' ἑξήκοντα ἐν τῷ ταμείῳ, χρῆν δ' ὀφειλόμενα παρ' αὐτοῦ εἰς πενταχόσια, δανεισθεῖς, πρὸς τοῦτοις, καὶ ἐγὼ περὶ τὰ ὀκτακόσια, καὶ κινήσας ἐκ τῆς χώρας ταύτης, ἥτις οὔτε σᾶς ἠδύνατο νὰ θρέψῃ καλῶς, ἥνοιξα εὐθὺς πρὸς ὑμᾶς τὴν διδάσασιν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐν ᾧ εἰσέτι οἱ Πέρσαι ἦσαν θαλασσοκράτορες, καὶ νικήσας ἐν ἱππομαχίᾳ τοὺς σατράπας τοῦ Δαρείου ἦνῳσα πᾶσαν τὴν Ἰωνίαν πρὸς τὴν ἐξουσίαν σας, καὶ τὴν Αἰολίαν, καὶ τὰς δύο Φρυγίας, καὶ τὴν Λυδίαν, καὶ τὴν Μίλητον ἐκυρίευσα διὰ πολιορκίας, τ' ἄλλα δὲ λαβὼν αὐτοπροαιρέτως ὑποταγέντα, ἔδωκα πρὸς ὑμᾶς ἵνα ἀπολαμβάνητε τῶν καρπῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης, ὅσων ἀπήλαυσα, ἄνευ μάχης, ὅλα ἀνήκουσι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἡ κοίλη δὲ Συρία, καὶ Μεσοποταμία εἶναι κτήματά σας· καὶ ἡ Βαβυλωνία δὲ καὶ τὰ Βάκτρα, καὶ τὰ Σοῦσα καὶ τὰ πλοῦτῃ τῶν Λυδῶν, καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν Περσῶν, καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἰνδίας, καὶ ἡ ἕξω θάλασσα εἶναι ἰδικά σας.

«Σεῖς εἰσθε καὶ σατράπαι, σεῖς καὶ στρατηγοί, σεῖς εἰσθε ταξίρχαι, ὥστε ἐξ ὅλων τῶν πόνων τούτων τί ἄλλο ἔχω ἐγὼ περισσότερον ἐκτὸς τῆς πορφύρας ταύτης καὶ τοῦ διαδήματος, οὐδ' ἔχω ἴδιον κτήμά μου, οὐδ' ἔχει τις νὰ δείξῃ ὡς ἰδίου μου θησαυροὺς ἄλλα τινά, εἰμὶ ταῦτα τὰ ἴδια κτήματά σας ἢ ὅσα διὰ σᾶς πάλιν φυλάττονται.

«Πρὸς τί νὰ φυλάττω ἐγὼ αὐτὰ χάριν ἐμαυτοῦ κατ' ἴδιαν; καὶ τὸν αὐτὸν ὕπνον, οἷον σεῖς, δὲν ἀπολαύω, καὶ μάλιστα ἐγὼ, ὡς καλῶς γνωρίζετε, οὔτε τρώγω οὔτῃ πολυτελῶς, ὡς οἱ τρυφῶντες μεταξὺ ὑμῶν, καὶ καλῶς γινώσκετε ὅτι ἀγρυπνῶ χάριν ὑμῶν, ὥστε ὑμεῖς κοιμᾶσθε ἀνέτως. Καὶ μήπως δὲν συνεμερίσθην μεθ' ὑμῶν τοὺς κόπους καὶ τὰς ταλαιπωρίας, δι' ὧν ταῦτα πάντα ἀπεκτήσαμεν; Τίς ἐξ ὑμῶν φρονεῖ, ὅτι ἐμόχθησεν ἢ ἐκινδύνευσεν περισσότερον ὑπὲρ ἐμοῦ ἢ ἐγὼ ὑπὲρ ἐκείνου; Ἄς ἔλθῃ ὅστις ἐξ ὑμῶν ἔχει περισσότερα τραύματα, ἢς γυμνωθῇ νὰ δείξῃ αὐτὰ, καὶ ἐγὼ τὰ ἰδικά μου μέρος τοῦ σώματός μου κατὰ τὸ ἔμπροσθεν δὲν ἔμεινεν ἄτρωτον, οὐδ' ὅπλοντι ὑπάρχει ἡ τῆς χειρός ἢ ἐκ τῶν ριπτομένων, οὔτινος ἐγὼ δὲν φέρω ἵχνη ἐν ἐμαυτῷ· διὰ ξίφους ἐτραυματίσθην, διὰ τόξου ἀπὸ μηχανῶν ἐβλήθην καὶ διὰ λίθων καὶ ξύλων ἐτρυπήθην χάριν ὑμῶν, χάριν τῆς δόξης καὶ τοῦ πλοῦτου, ἄγων ὑμᾶς νικηφόρος διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ διὰ πάντων τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν ὁρέων, καὶ τῶν πεδιάδων. Τοὺς ἰδίους γάμους πρὸς σᾶς ἔκαμα καὶ πολλῶν ἐξ ὑμῶν οἱ παῖδες θὰ εἶναι συγγενεῖς πρὸς τοὺς ἰδικούς μου. Ὅσοι ἐξ ὑμῶν ζῆτε εἰσθε ἀθάνατα μνημεῖα τῆς ἀνδρείας σας καὶ τῆς παρ' ἐμοῦ τιμῆς. Ὅστις δ' ἀπέθανεν, ἔνδοξος μὲν κατέστη ὁ θάνατος αὐτοῦ, περιφανὴς δ' ὁ τάφος, χαλκαὶ δ' εἰκόνες ἵστανται τῶν πλείστων ἐν τῇ πατρίδι, οἱ γονεῖς δ' αὐτῶν ἐν τιμῇ εἶναι καὶ ὑπηρεσίας καὶ εἰσφορὰς ἀπὸ ἀπληλαγμένοι. Καὶ τῶρα ὅσοι ἐξ ὑμῶν δὲν εἶναι ἱκανοὶ διὰ τὸν πόλεμον ἔμελλον ἐγὼ νὰ πέμψω ζηλωτοὺς πρὸς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες θέλετε νὰ ἀπέλθῃτε, ἀπέλθετε, καὶ ἀναγγείλατε τοῖς ἐν τῇ πατρίδι, ὅτι ἐγκατελείψαμεν τὸν βασιλέα ἡμῶν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, τοὺς Μήδους, τοὺς Βακτρι-

ους, τοὺς Σάκας, καθυπέταξε τοὺς Ὠξίους καὶ Ἀραχώτους καὶ Δράγγας, κατέκτησε τὴν Παρθυαίαν καὶ Σωρασμίαν καὶ Ὑρκανίαν, μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης, διέβη τὸν Ὠξον ποταμὸν καὶ τὸν Τάναϊν, ἔτι δὲ τὸν Ἰνδόν, ὃν οὐδεὶς ἄλλος, ἐκτὸς τοῦ Διονύσου διέβη, καὶ τὸν Ὑδάσπην, καὶ τὸν Ἀκείνην καὶ τὸν Ὑδρώτην, καὶ τὸν Ὑφασιν δ' ἤθελε διαβῆ, ἂν σεῖς δὲν ἐδεικνύετε κόπωσιν, καὶ εἰς τὸν Μέγαν Ὠκεανὸν κατ' ἀμφοτέρω τὰ στόμια τοῦ Ἰνδοῦ εἰσέβαλε καὶ διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Γεδρωσίας διήλθεν, ἥν οὐδεὶς ἄχρι τοῦδε μετὰ στρατιᾶς διήλθε καὶ τὴν Καραμανίαν, ἐν παρόδῳ, προσapéκτησε, καὶ τὴν τῶν Ὀρειτῶν γῆν, ἐνῷ ὁ στόλος διέπλεε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν Ἰνδῶν μέχρι τῆς Περσίδος.

« Ἀπέλθετε ναί, καὶ εἶπατε, ὅτι ὑμεῖς τὸν βασιλέα τοῦτον, εὐθύς ὡς ἐπαγγαγεν ὑμᾶς εἰς Σοῦσα, ἐγκαταλιπόντες ἐφύγετε, παραδῶσαντες αὐτὸν τοῖς ἡττημένοις ὑπ' αὐτοῦ βαρβάροις νὰ φυλάττωσιν αὐτόν.

Τοιαύτη βεβαίως εἵδησις καὶ παρ' ἀνθρώποις θέλει φέρεῖ τιμὴν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οἱ θεοὶ ὡς εὐσεβεῖς θέλουσι σᾶς θεωρήσει. Ἀπέλθετε!»

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀλέξανδρος κατεπῆδησε μεθ' ὁρμῆς ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα ἀποσυρθεὶς, οὔτε σωματικὴν τινα περιποίησιν ἤθελε νὰ δεχθῇ. Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν τοὺς ἐπιλέκτους Πέρσας καλέσας διένειμεν αὐτοῖς τὰς ἡγεμονίας τῶν τάξεων, τοῖς δὲ τιμηθεῖσι διὰ τοῦ περσικοῦ τίτλου τῶν συγγενῶν, παρέσχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀσπάζωνται αὐτόν.

Ἐκουσίως δὲ τότε ἅπαντες οἱ Μακεδόνες, οἱ διὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ δι' ὁποιαδήποτε σωματικὴν βλάβην ἀνίκανοι ὄντες εἰς πόλεμον εἰς δεκακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν, ἔλαβον τὴν ἄφασιν αὐτῶν ἀπέτισε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἀλέξανδρος τὸν μισθὸν τοῦ συμπληρωθέντος ἤδη χρόνου μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὰς πατρίδας, προσθέσας ἔτι καὶ ἀνὰ ἕν τάλαντον ἐκάστῳ, συγχρόνως δὲ καὶ ἀπήτησεν ὁ Ἀλέξανδρος παρὰ τῶν ἐχόντων παῖδας ἐκ τῶν ἐξ Ἀσίας γυναικῶν νὰ ἀφῇσωσιν αὐτοὺς παρ' αὐτῷ ὑποσχόμενος ὅτι ἤθελε φροντίσει ὁ ἴδιος περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν, ἄνδρας δὲ γενομένους θέλει καταγάγῃ αὐτοὺς εἰς Μακεδονίαν καὶ παραδώσει τούτους ἰδίαις χερσὶ πρὸς τοὺς ἰδίους πατέρας. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ μᾶλλον εὐνοίας ὁδηγὸν καὶ φύλακα διώρισεν ἐπ' αὐτῶν τὸν πιστότατον στρατηγόν, τὸν Κρατερόν, καὶ συμβοηθὸν παρέσχεον αὐτῷ τὸν Πολυσπέρχοντα. Ἀπαντας δ' ἐναγκαλισθεὶς ἀπεχωρίσθη θαλερὰ χύων δάκρυα. Εὐθύς δ' ἀμέσως, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἀπομάχων ἐξ Ὠπιδος, ἔσπευσε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν ταύτην, διευθυνόμενος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἔτους 324 εἰς Ἐκβάτανα, πρωτεύουσαν τῆς Μηθίδας, ὁ δὲ στρατὸς διηρημένος εἰς διαφόρους μοίρας εἴπετο πορευόμενος διὰ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῆς Σιττακηνῆς. Ἐκ Τίγρητος δὲ προβαίνων μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Βαγιστάμης, θεοπρεπεστάτης πόλεως καὶ πλουσίας, περιεχοῦσης, κατὰ τὴν εἴσοδον, ποικίλας γλυφᾶς ἱερῶν ἀντικειμένων. Ἐντεῦθεν δὲ πορευόμενος ἐπεσκέφθη καὶ τὸ καλούμενον Νυσαῖον πεδῖον κατὰ πλεον βασιλικῶν Ἰππων εἰς πεντήκοντα χιλιάδας συμποσούμενων. Μετὰ τριακονθήμερον ἐν τῷ Νυσαίῳ πεδίῳ διαμονήν, ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν,

ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα καὶ αὖθις ἦσαν δὲ τότε τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ 324 καὶ τοῦ χρόνου τοῦτου τῆς ἀναπαύσεως ἐπωφελούμενος ἐτέλεσεν ἀγῶνας γυμνικοὺς καὶ ἑορτὴν τῶν Διονυσίων, συγχρόνως δὲ παρεδόθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς συμπόσια καὶ πότους καὶ παντοίας εὐχίας καὶ διασκεδάσεις. Μεταξὺ δὲ τούτων πάντων διεκρίνετο διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἀδρότητα αὐτοῦ ὁ σατράπης τῆς Μηδίας Ἀτροπάτης, ἐστιάσας διὰ μιᾶς ἅπαντα τὸν πολυάριθμον στρατὸν οἱ δὲ ξένοι οἱ συναχθέντες ἐνταῦθα πρὸς θεῶν ἵσαντο περὶ τὰς τραπέζας τῶν στρατιωτῶν, εὐθυμούντων, σαλπιζόντων καὶ προπινόντων διὰ κηρύκων. Ἰδίως δὲ μετ' ἄκρου ἐνθουσιασμοῦ ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀνακῆρυξις τοῦ κήρυκος, εἰπόντος ἐκ μέρους τοῦ ὀπλοποιοῦ Γόργου τάδε. «Γόργος ὁ ὀπλοφύλαξ στεφανοῖ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Διὸς Ἀμμωνος διὰ τῶν τρισχιλίων χρυσῶν πανοπλιῶν καὶ ὅταν πολιορκήσῃ τὰς Ἀθήνας διὰ δεκακισχιλίων καὶ διὰ καταπελτῶν καὶ τῶν ἄλλων βελῶν τῶν πολεμικῶν.» Μέγα δὲ μέρος ἐν τούτοις ἐλάμβανε καὶ ὁ ἐπιστῆθιος αὐτοῦ φίλος Ἡφαιστίων καὶ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Εὐμένης ὁ Καρδιανός, ἀλλ' ὁ πρῶτος ὅμως ἐκ φύσεως ἀσθενὴ καὶ ἀδύνατον κρᾶσιν ἔχων, δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀντίσχη κατὰ τῶν τοσοῦτων ὑπερβολῶν καὶ καταχρῆσιν, οὐδὲ, ὥς νέος καὶ στρατιωτικὸς, διετήρησε τὴν ἀπαιτουμένην δίαitan, καὶ κατὰ τινα ἡμέραν, ἀπουσιάζοντος τοῦ ἱατροῦ Γλαυκίου, φαγῶν ψητὸν ἀλεκτρυόνα καὶ πιὼν ὀλόκληρον οἶνον φιάλῃν ἐτέλεεῦτῃς μετ' ὀλίγον ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀκράσιας.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐλύπησε τὰ μέγιστα τὸν Ἀλέξανδρον ἐφ' ᾧ καὶ διέταξεν ἐν τῷ ἅμα νὰ κείρῃσι τὰς χαίτας πάντων τῶν ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων, καὶ νὰ σβύσωσιν, ἐν γένει, τὸ ἱερὸν πῦρ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα ἵνα ἀποθάνῃ καὶ οὐχὶ ἵνα βασιλεύσῃ. Διότι τοσοῦτον εἶχε καταβληθῇ ὁ ἥρωις ἔνεκα τῶν μεγάλων μόχθων καὶ τῶν κακοπαθειῶν, ἃς ὑπέστη, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἐπιστηθίου φίλου Ἡφαιστίωνος. Καὶ ναὶ μὲν ἡγωνίζετο εἰσέτι νὰ πραγματοποιήσῃ τολμηρότατα καὶ μέγιστα σχέδια, ἀλλ' ἡ προτέρα τοῦ βίου χαρὰ κατεστράφη πλέον, καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ, εἰς τὸ ἑξῆς πλήρης θλίβερόν προαισθήσεων ἐφαίνετο προετοιμαζομένη νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν τάφον μελαγχολικοὶ δὲ φόβοι κατεῖχον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἀχμαιοτάτῃ ἡλικίᾳ ὣν ἐφαίνετο γηράσας ἤδη. Ἐπεδόθη ἐν τούτοις εἰς διάφορα ἔργα βελτιώσεως. Ἐν πρώτοις διέταξε νὰ κατασκευασθῇ λιμὴν περιλαμβάνων χίλια πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἐκ διαφόρων ἀπομαμαχρυσμένων μερῶν προσεκάλεσεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοὺς ἀρίστους τῶν ναυτῶν τῆς οἰκουμένης, κυρίως ἀποβλέπων νὰ καταστήσῃ τὴν Βαβυλῶνα πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου καὶ νεώριον τοῦ ἀνατολικοῦ ἐμπορίου, οἶονεὶ ἐφάμιλλον τῆς ἀρχαίας Τύρου.

Συγχρόνως δὲ καὶ πρέσβεις ἀφίκοντο πρὸς αὐτὸν ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἐκ τοῦ Ἀλλωνίου, τῶν Δελφῶν, τῆς Ὀλυμπίας, τῆς Κορίνθου, τῆς Ἐπιδαύρου καὶ λοιπῶν ἄλλων μερῶν. Οἱ μὲν συγχαίροντες αὐτῷ διὰ τὰ μέγала καὶ ἔνδοξα κατορθώματα, οἱ δὲ στεφανοῦντες αὐτόν, καὶ ἕτεροι φίλιαν καὶ συμμαχίαν συνδέοντες μετ' αὐτοῦ. Στρατοὶ δὲ πρὸς

τούτοις ἐκ διαφόρων μερῶν προσήλθον. Καὶ ὁ μὲν Κάσσανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, ἤγαγε νέον στρατὸν ἐκ Μακεδονίας, ὁ δὲ Περσέας προσήλθεν ἄγων εἴκοσι χιλιάδας νεοσυλλέκτων Περσῶν, ὁ Φιλόξενος Κᾶρας, ὁ Μένανδρος Λυδούς, ἐξ ὧν καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἀναπτρωθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπεξέτεινε τὰ σχέδια αὐτοῦ, καὶ διαφόρους ἤδη ποιῶν ἐρεύνας πρὸς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐζήτησε νὰ συνδέσῃ τὸ ἐμπόριον τῆς Αἰγύπτου μετὰ τοῦ τῆς Ἀραβίας, ἥ, καὶ σκοπῶν νὰ ἐνώσῃ μετὰ τοῦ ἐπιλοῖπου κράτους, εἰσπλέει ἐκ Βαβυλῶνος ἐπὶ τὸν Παλλακὸπαν ποταμὸν κατὰ τὸν Εὐφράτην, καὶ κτίζει ἐκεῖ νέαν Ἀλεξάνδρειαν. Ἐκεῖ δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἐπανελθὼν καὶ αὖθις ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπεδόθη, κατὰ τὸ σῦνθηθες αὐτῷ, εἰς εὐωχίας καὶ πανηγύρεις, καὶ μετὰ μεγάλης μὲν λαμπρότητος καὶ πολυτελείας ἐξετέλεσε τὴν πυρὰν τοῦ Ἡφαιστῖωνος, καθ' ἣν ἡξιώθησαν λαμπρότητος καὶ λαμπρῶν ἐστιάσεων οἱ στρατιῶται, διατάξαντος τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ σφαγῶσι δέκα χιλιάδες ἱερῶν καὶ νὰ προσενεχθῶσιν ὡς θυσία, χάριν τοῦ πολυτίμου φίλου, ὃν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἡγάπησε καὶ εἶχε παρ' ἑαυτῷ ὡς συμπαίκτην καὶ μετέπειτα συναγωνιστὴν ἐν ταῖς μεγάλαις αὐτοῦ ἐκστρατείαις, τρέφων περὶ αὐτοῦ ἐνθουσιώδη ἀγάπην δι' ὃν καὶ ἔλαβε τὴν συναίνεσιν τοῦ Ἀμμωνος νὰ τιμῇσιν αὐτὸν ὡς ἥρωα καὶ ἡμίθεον. Διέταξε δὲ καὶ ἐκρήμνισαν μέρος τῶν τειχῶν τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἐν αὐτῷ ἀνήγειραν τὸ πενταῶροφον μέχρι 200 ποδῶν ἀνυψούμενον μεγαλοπρεπέστατον καὶ πολυτελέστατον οἰκοδόμημα τῆς πυρᾶς τοῦ Ἡφαιστῖωνος, δι' ὃ κατηγαλῶθησαν ἐκ μὲν τοῦ Ἀλεξάνδρου 60,000,000 δραχ., ἐκ δὲ τῶν φίλων τῶν πρέσβειων καὶ τῶν Βαβυλωνίων ἄλλα 12,000,000, τοῦτέστιν ἐν συνόλῳ 72,000,000 δρ. Τὸ πρωτοφανὲς δὲ τοῦτο οἰκοδόμημα ἤστραπτεν ἐν χρυσῷ περικοσμούμενον ὑπὸ πορφύρας καὶ ἀγαλμάτων καὶ εἰκόνων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς δ' ἴσαντο σειρήνες ἐξ ὧν ἀντήχουν οἱ ἐπικήδειοι θρήνοι.

Καὶ ἡ δὲ διέταξε τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον νὰ εἶναι ἔτοιμοι πρὸς ἐπιχειρήσιν τῆς ἀποφασισθείσης νέας ἐκστρατείας, ἐφ' ᾧ τε καὶ μεγαλοπρεπὲς παρέσχε συμπόσιον πρὸς τιμὴν τοῦ ναυάρχου. Ἐζήτησε δὲ τότε νὰ καταπνίξῃ τὴν θλίψιν αὐτοῦ ἐν τῇ εὐρέσει νέου φίλου πιστοῦ καὶ ἐπιστηθίου, ὡς τοῦτον δ' ἐξέλεξε τὸν Θετταλὸν (Λαρισσαῖον) Μῆδιον, μεθ' οὗ καὶ μεγάλας καὶ στενάς συνέδεσε σχέσεις καί περ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἔξοχον ἀναφέρεται.

Κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τοῦ συμποσίου (30 Μαΐου 323) μετὰ τὸν Νέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιωματικοὺς διανυκτερεύσας ἐν μέσῳ ἡδονῶν καὶ ἀσιατικῶν διασχεδάσεων—εἶχε δὲ εἰς τὸν γυναικωνίτην αὐτοῦ ἐκτὸς τῶν νομίμων γυναικῶν ἄλλας 366—ἡγέρθη, σφοδροῦ πυρετοῦ συμπτώματα ἔχων. ἡ θλίβειρα δ' αὕτη κατὰστασις ἐπετάθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, καθ' ἃς δὲν ἔλειπεν ὁ Ἀλέξανδρος παρέχων τὰς διαταγὰς τοῖς ἀρχηγοῖς περὶ τῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ πλοῦ, προσφέρων τὰς συνήθεις θυσίας, ἐπὶ κλίνης φερόμενος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Ἡ νόσος ὅμως ὅλον ἐν ἡμεροτέλει, καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν προσελθόντων ἱατρῶν ἡδυνήθη νὰ βοηθήσῃ αὐτῷ. Καὶ ἐπεθύμουν μὲν οἱ Μακεδόνες στρατιῶται νὰ ἴδωσι τὸν βασιλέα, ἀλλ' ἐμποδιζόμενοι ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων

ήναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ἐκβιάσωσι τὴν εἴσοδον καὶ νὰ εἰσέλθωσιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως διετέλει δυστυχῶς ἄφρονος καὶ ἐχαιρέτησε τοὺς προσερχομένους ἔμπροσθεν τῆς κλίνης διὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξασθενήσαν μεγάλως τὸ σῶμα τοῦ μεγάλου δορυκτῆτορος ἔμεινεν ἄπνουν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε! Τὴν ἐσπέραν τῆς 11 Ἰουνίου ἐσβέσθη ὁ ἀστὴρ τοῦ Ἑλληνος κατακτητοῦ!

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησε τῷ 323 π. Χ. ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα δύο ἐτῶν καὶ ὀκτῶ μηνῶν, βασιλεύσας δώδεκα ἔτη καὶ ὀκτῶ μῆνας.

Τέλος.

ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

“ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ”

ΕΙΝΑΙ αἱ μόναι ἐκδόσεις Ἀγγλοελληνικῶν διδασκτικῶν βιβλίων ἀπηλλαγμέναι τυπογραφικῶν σφαλμάτων, μετὰ γνησίαν Ἀμερικανικὴν προφοράν, εὐμέθοδοι, πρακτικαί, καλοτυπωμέναι ἐπὶ ἀρίστης ποιότητος χάρτου καὶ στερεῶς δεδεμέναι.

Αἱ Ἀθηναῖκαί ἐκδόσεις ἀγγλοελληνικῶν βιβλίων μετὰ ἀναρίθμητα σφάλματά των καὶ τὰς ἐλλείψεις εἶναι ὄχι μόνον ἄχρηστοι ἀλλὰ καὶ ἐπιζημίιοι εἰς τοὺς μανθάνοντας τὴν Ἀγγλικήν.

Ὁ ἐπιχειρῶν νὰ ἐκμάθῃ τὴν Ἀγγλικὴν Ἄνευ Διδασκάλου ἐκ τοιούτων δὴθεν Ἀγγλοελληνικῶν διδασκτικῶν βιβλίων ἐννοεῖ εἰς τὸ τέλος ὅτι ἔχασεν ἀσκοπῶς πολῦτιμον καιρὸν καὶ ἀπεθησάρισε εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ κυκεῶνα ἀνακριβειῶν, σφαλμάτων ἀνεπανορθώτων, διαστροφῶν προφορᾶς καὶ παρερμηνειῶν, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων πλησιάζει πολὺ περισσότερον πρὸς τὴν Κινεζικὴν παρὰ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Ἐὰν θέλετε νὰ μάθητε Ἀγγλικά προμηθεύεσθε μόνον τὰς Ἐκδόσεις τῆς «Ἀτλαντίδος», εἰδικῶς προωρισμένας διὰ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Ἕλληνας.

- 1) ΕΛΛΗΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ, μικροὶ Ἑλληνοαγγλικοὶ διάλογοι συστήματος Κουντζε, μετὰ τῆς προφορᾶς \$0.25
- 2) ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ μετὰ γνησίας προφορᾶς, σελίδες 256 δεδεμένοι \$1.00
- 3) ΑΓΓΛΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ Ἄνευ Διδασκάλου. Ἐκδόσεις νέα, ἡ τελευταία ὅλων δεδεμένη \$1.00
- 4) ΝΕΩΤΑΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ τῆς Ἀγγλικῆς Γλώσσης εὐμέθοδος καὶ πρακτικὴ, ἄδελτος \$0.50, δεδεμένη \$0.75
- 5) ΝΕΟΝ ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΑΡΙΟΝ Ζωνιάδου. Ἐκδόσεις ἐπηρεγμένη, δεδεμένον \$1.00
- 6) ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ νεωτάτης ἐκδόσεως μετὰ προφοράν ὅλων τῶν λέξεων, δεδεμένον \$1.00
- 7) ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ νεωτάτης ἐκδόσεως, δεδεμένον \$1.00
Τὰ ἄνω δύο Λεξικά δεδεμένα εἰς ἓνα τόμον \$2.00
- 8) ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΣΕΠΗΣ, μικροῦ σχήματος, μετὰ προφορᾶς δεδεμένον \$0.50
- 9) ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΣΕΠΗΣ, μικροῦ σχήματος δεδεμένον \$0.50
Τὰ ἄνω δύο Λεξικά δεδεμένα εἰς ἓνα Τόμον \$1.00

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ

Φιλοκάλως έκτετυπωμένοι ἐπὶ ἀρίστου χάρτου καὶ πολυτελῶς δεδεμένοι.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἔθνους μας εἶναι γραμμένη εἰς ὕψος ἀπλοῦν καὶ εὐληπτον, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος περιλαμβάνει ὅλα τὰ γεγονότα μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντίου. Ἐπειτα ἔρχεται ἡ ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, ἥτις περιλαμβάνει τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Καὶ τέλος ἡ ἱστορία τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος περιλαμβάνει ὅλα τὰ τελευταῖα γεγονότα καὶ τὸν πόλεμον τοῦ 1897. Εἶναι καλλιτεχνικῶς ἐκτετυπωμένη μὲ πληθώραν θαυμασιῶν ὁλοσελίδων εἰκόνων.

Τιμᾶται Χρυσόδετος Δολλάριον 1.00

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ὑπο ΣΟΛΩΝΟΣ Ι. ΒΛΑΣΤΟΥ

Γραφεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπισημοτέρων πηγῶν καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανικῶν Σχολῶν καὶ Πανεπιστημίων παραδεδεγμένων συγγραμμάτων, περιλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς μέχρι τοῦ πολέμου τῆς Ἀνεξαρτησίας λεπτομερῶς περιγραφομένου καὶ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Βασιγκτῶνος μέχρι σήμερον. Εἰς ὀγκώδη μεγάλου ὀγδόου σχήματος τόμον μὲ 48 ὁλοσελίδους εἰκόνας πολυτελῶς δεδεμένη

Τιμᾶται Χρυσόδετος Δολλάριον 1.00

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τόμος Α'.

Τὸ Βιβλίον τοῦτο σχήματος μεγάλου ὀγδόου, ἀπαρτίζεται ἐκ δώδεκα πατριωτικῶν μονογραφῶν, μετ' εἰκόνων. Οἱ τίτλοι τῶν πατριωτικῶν τούτων μονογραφῶν, τὰς ὁποίας ἔγραψαν οἱ γνωστότεροι τῶν λογογράφων μας εἶναι Ρήγας Φεραίος, Ἀθανάσιος Διάκος, Θάνατος Παπαφλίσσα, Ἄλωσις Κωνσταντινουπόλεως, Κατσαντώνης, Μάχη τῆς Πέτρας, Κυρὰ Φροσύνη, Ὀλοκαύτωσις Ἀρκαδίου, Ἄλωσις Τριπόλεως, Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσός, Καραϊσκάκης καὶ ἔξοδος Μεσολογγίου.

Τιμᾶται Χρυσόδετος Δολλάριον 1.00

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τόμος Β'.

Ὁ δεῦτερος τόμος τῶν περιζήτητων τούτων μονογραφῶν περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς: Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Ναυμαχία Ναυαρίνου, Γεώργιος ὁ Σκενδέρμπεης, Οἱ Βουλγαροκτόνοι Αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, Ἄλωσις τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων, Καπετὰν Καλὸγгерος ἢ Σαμουὴλ ὁ Κουγκίτης, ἡ Καταστροφή τῶν Ἀλβανῶν ἐν Ναυπλίῳ, Ἀνδρέας Μιαούλης, ἡ Γραμβοῦσα, Σουλῶτες καὶ Λιάπηδες. Ὅμοιομόρφως ἐκτετυπωμένοι καὶ δεδεμένοι μὲ τὸν πρῶτον τόμον

Τιμᾶται Χρυσόδετος Δολλάριον 1.00

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΥΠΟ ΚΟΪΝΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο τοῦ μεγάλου Ρωμαίου Ἱστοριογράφου εἶναι ἐκ τῶν ἔργων τὰ ὅποια πᾶς Ἕλλην ὀφείλει νὰ μελετήσῃ. Εἶναι ἡ γλαφυρότερα καὶ πιστοτέρα ἀφήγησις τοῦ Βίου, τῶν Ἑκστρατειῶν καὶ τῶν Πολέμων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐκδόσις πολυτελὴς ἐπὶ ἀρίστου χάρτου με εἰκόνας πρωτοτύπους καὶ πολυτελεῖς δέσιμον.

Τιμᾶται Χρυσόδετος Δολλάριον 1.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοψις τῆς ἐκδόσεώς μας ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, με τὴν ἐπιμελετημένην δὲ αὐτῆς ἐκτύπωσιν καὶ τὸ πολυτελεῖς καὶ στερεὸν δέσιμον εἶναι ἀληθὲς κόσμημα τῆς βιβλιοθήκης παντός Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ, με πολλὰς καλλιτεχνικάς εἰκόνας, τῶν ὁποίων τὰ πρωτότυπα ἐφιλοτεχνήθησαν ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει.

Τιμᾶται Χρυσόδετος 75 δέντες.

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΓΙΛΔΙΖ

Ἀφηγήσεις ἀπὸ τὸν βίον τοῦ ἀπαισιωτέρου Μονάρχου τῆς Τουρκίας Ἀβδοῦλ Χαμήτ. Σελίδες 144 μικροῦ ὀγδόου σχήματος, ἄδετον

Τιμᾶται 20 δέντες.

Η ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΡΙΑ

Πατριωτικὸν μυθιστόρημα ἐξόχως ἐνδιαφέρον καὶ συγκινητικόν. Σελίδες 207 μικροῦ ὀγδόου σχήματος ἄδετος.

Τιμᾶται 25 δέντες.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΤΙΝ

Τὸ ἀριστοῦργημα ἐξ ὅλων τῶν ἔργων τοῦ Σπυρίδωνος Παγανέλη, ἐξετυπώθη καλλιτεχνικῶς καὶ μετὰ πολλῶν εἰκόνων ὑπὸ τῆς «Ἀτλαντίδος» εἰς ἔκφρασιν ἐκτιμήσεως πρὸς τὸν διαπρεπῆ Ἕλληνα συγγραφέα καὶ πολῦτιμον συνεργάτην τῆς «Ἀτλαντίδος».

Τιμᾶται Χρυσόδετον Δολλάριον 1.00

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΜΑΝΔΟΛΙΝΟΥ

πρακτικὴ καὶ εὐμέθοδος διὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ Μανδολίνου ἄνευ Διδασκάλου, καλλιτεχνικῆς ἐκδόσεως ..... Τιμᾶται Δολλάριον 1.00

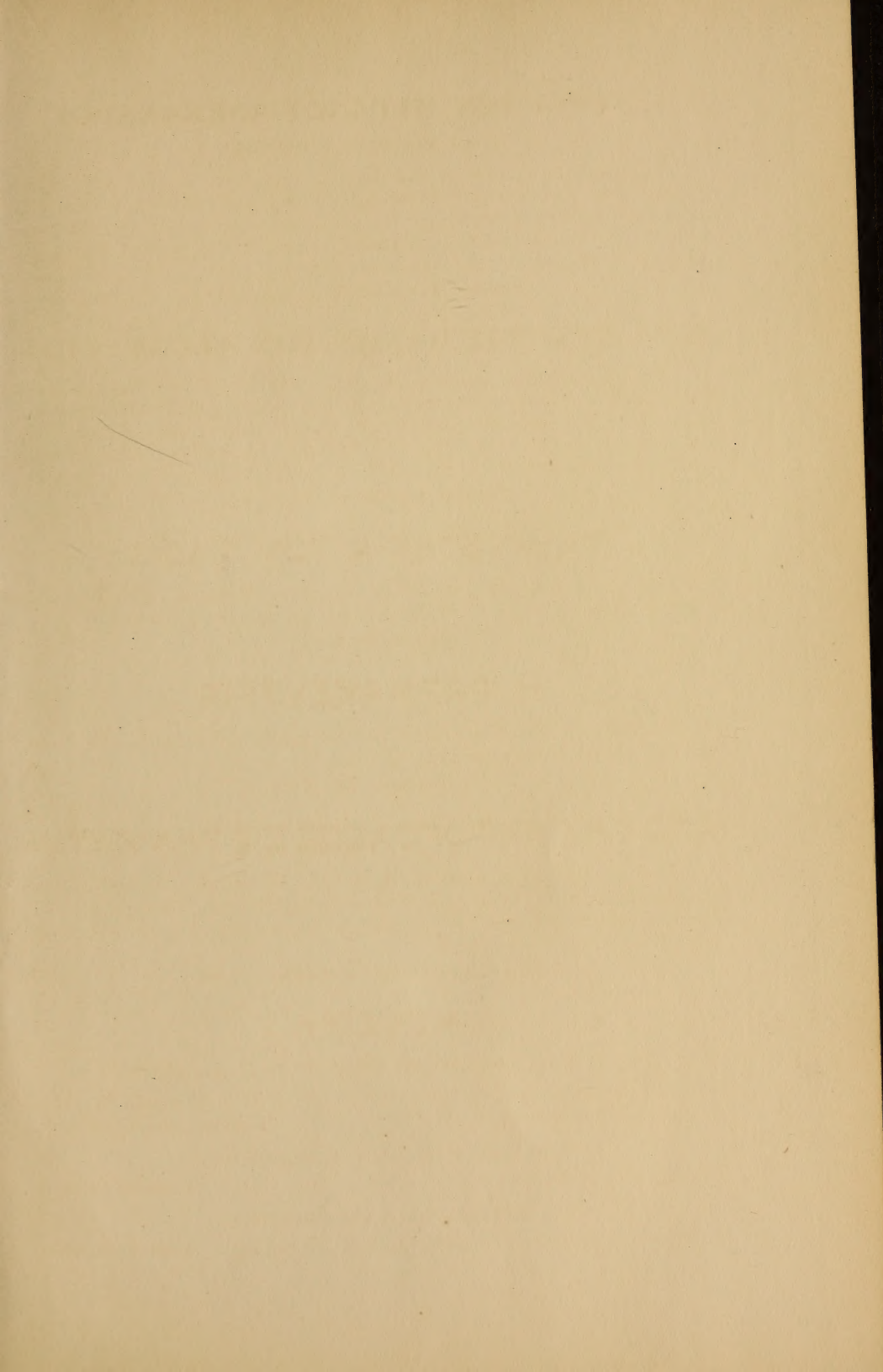
Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

δι' ἄσμα καὶ κλειδοκύμβαλον..... Τιμᾶται 20 δέντες

ΧΟΡΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ

διὰ Κλειδοκύμβαλον, κατὰ μεταγραφὴν Ν. Κοκκίνου.... Τιμᾶται 20 δέντες

JUN 8 1912

0 003 087 184 4

LIBRARY OF CONGRESS